

Groninger Forum

Een bodemloze put

Colofon

ISBN: 978 90 8954 886 3

1e druk 2016

© 2016, Johan Meijering

Realisatie: Uitgeverij Elikser

Fotografie Siska Alkema - Noorderblik

Vormgeving binnenwerk: Evelien Veenstra

Vormgeving omslag en 4 illustraties: Elzo Smid Ontwerp

Al het materiaal in dit boek is door de schrijver bewerkt en naar eigen inzicht weergegeven. Voor zover toestemming nodig was, is die aan betrokkenen gevraagd. De rechten van de foto's zijn met de makers geregeld. Mocht iemand desondanks menen, ergens recht op te doen gelden, dan kan die zich in verbinding stellen met de schrijver: johanmeijering@home.nl

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op wat voor wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteur en de uitgeverij.

This book may not be reproduced by print, photoprint, microfilm or any other means, without written permission from the author and the publisher.

Groninger Forum

Een bodemloze put

JOHAN MEIJERING

Eerder verschenen:

Vuurwerk
<i>Dagboek van een ruststoker</i>
Johan Meijering	2008	ISBN: 978 90 8954 0690
Explosief vuurwerk
<i>Feiten liegen niet</i>
Johan Meijering	2008	ISBN: 978 90 8954 0775
Dromen en geheimen
De andere wereld van Arie Zuidersma
Samenstelling
Johan Meijering en Carla Durville	2011	ISBN: 978 90 8954 3349
La Pasión
<i>Salon de Tango y Cultura</i>
Johan Meijering	2015	ISBN: 978 90 8954 7927
Argentijnse Tango
<i>Van Groningen tot Maastricht</i>
Johan Meijering	2015	ISBN: 978 90 8954 7903
Kijkbungalow Minerva
<i>Een inspirerende kijk op wonen en kunst</i>
Johan Meijering	2016	ISBN: 978 90 8954 8870

Graag wil ik dit boek opdragen aan René Hubeler, van wie wij tot ons verdriet op 2 juli 2016 geheel onverwacht afscheid hebben moeten nemen. René was een dierbare vriend en enorme steun bij het realiseren van dit boek.

Elzo Smid, Gerry Durville, Hans Schrijver, Malgorzata Marlinski, Margreeth Le Titre, Paul Steverink, Siska Alkema, Sip Hofstede, drs. Benn Bergmann en Sjoerd de Boer ben ik dankbaar en zeer erkentelijk voor al hun support.

Voor hun buitengewone inzet wil ik in het bijzonder Carla Durville en Fransina Ganzeveld graag noemen en bedanken.

Cultureel erfgoed

In november 2014 werden de activiteiten van Kijkbungalow Minerva door het Regionaal Historisch Centrum *De Groninger Archieven* erkend als cultureel erfgoed. Dit geldt ook voor alle overige projecten die ik heb mogen initiëren. De archieven van Kuifje '64, Kijkbungalow Minerva, Kunsthuis De Permanente, La Pasión, Do, Altink-affaire II (kunstvervalsingszaak De Groninger Ploeg), La Nueva Pasión en Staakt het Vuren zijn door mij aan dit historisch centrum geschonken. Al deze projecten zullen worden overgedragen en ondergebracht in het *Archief Johan Meijering*.

Inhoud

Deel I

Introductie	15
1. Wat er aan het Forum voorafging	23
2. De nieuwe kleren van de keizer	27
3. Mammoetprojecten	29
4. Grote projecten in Groningen	37
5. Referendum 2001	51
6. Referendum 2005	55
7. De Toren van Babel	65
8. Van democratie tot Wet openbaarheid bestuur	67
9. Groninger politici nader belicht	91
10. Adviescommissie Groninger Forum	101
11. Petitie ‘Stop bouw Groninger Forum’	117
12. Bouwactiviteiten	121
13. Europees onderzoek en vraagtekens bij subsidie	135
14. Nieuw Groninger Forum	143
15. Besluit gemeenteraad	149
16. Wederhoor	155
17. Publicaties 2005 - 2016	185
18. Wat komt er (niet) in het Forum?	209
19. Visie Groninger lokale politieke partijen	219
20. Spontane reacties	231
21. Op zoek naar antwoorden	235

<i>Balans opmaken</i>	
22. Conclusies en balans opmaken	243
<i>Aanbevelingen</i>	
23. Op weg naar verandering: aanbevelingen	261
24. Tot slot	271
25. Over Johan Meijering	277
Curriculum vitae	301
Cultureel Testament	310
Deel II	
Dagboek	311
Deel III	
Bijlagen	411

Deel I

Introductie

Noblesse oblige

Soms lopen dingen in het leven niet zoals men het zich had voorgesteld of zoals men had gepland. U kent ongetwijfeld voorbeelden in uw eigen situatie. Een voorgenomen reis wordt geannuleerd door onvoorziene omstandigheden, er zijn actuele maatschappelijke ontwikkelingen of u beschikt over voortschrijdend inzicht. Kortom, er bestaat altijd de mogelijkheid om een plan te wijzigen of bij nader inzien niet uit te voeren. Net als in een rijdende trein kunnen we altijd nog aan de noodrem trekken.

Welnu, door middel van dit boek trek ik keihard aan de noodrem, omdat ik om allerlei redenen vind dat het nog niet te laat is om alsnog te stoppen met de bouw van het kolossale bovengrondse Forum in de Groningse binnenstad. Ik wilde weten hoe dit project ontwikkeld is en doorgang kon vinden, en heb in korte tijd een serieuze poging gedaan om een tipje van de sluier op te lichten. Het werd een ontdekkingsreis.

In dit boek wordt onder meer aandacht geschonken aan referenda en het begrip ‘macht’. Ook worden de ideeën van de bekende filosofen Niccolò Machiavelli, Thomas Hobbes en Montesquieu belicht.

Voor de inwoners van Groningen, de *Stadjers*, heeft de statige Martinitoren, in de volksmond ook wel *d’Olle Grieze* genoemd, een symbolische betekenis. Sinds 2015 wordt er vlak naast de Martinitoren, op de meest historische plek van het centrum het *Groninger Forum* gebouwd, hierna te noemen *Forum*. Op 23 januari 1991 is dit gedeelte van de binnenstad ook nog eens officieel benoemd als een beschermd stadsgezicht. Gezichtsbescherming richt zich op de stedenbouwkundige en cultuurhistorische waardering van een gebied en wil het toekomstig functioneren daarvan veiligstellen. Dit zou een geruststellende gedachte moeten zijn voor de inwoners van de stad. Hoe is het dan mogelijk dat deze locatie is uitgekozen voor een megalomaan gebouw en hoe kon het Forumontwerp de instemming verkrijgen van de gemeentelijke welstandsadviescommissie?

Met lede ogen zie ik als inwoner van de stad Groningen toe hoe er weer met gemeenschapsgelden geknoeid en gerommeld wordt. En met mij vele anderen, dat weet ik zeker. Zoals het er nu naar uitziet, zal er een in alle opzichten onbeheersbare kolos verschijnen: een groot, onverantwoord en buitengewoon risicovol project in de prachtige historische binnenstad.

Johan Meijering bij de bouwlocatie

In het voorjaar van 2016 werd na een eerder opgelegde bouwstop, die zo'n negen maanden heeft geduurd en heel veel geld heeft gekost, weer verdergebouwd. In haar Referendum-verordening uit 2007 heeft de gemeente Groningen de term 'groot project' als volgt gedefinieerd: *"Het is een groot en maatschappelijk project met ingrijpende gevolgen voor de Groningse samenleving waarvan de oplossing veel tijd vraagt, met grote financiële consequenties en waarbij veel partijen zijn betrokken."* Het project Groninger Forum valt binnen deze definitie.

Het streven is het bouwwerk begin 2019 op te leveren en in de loop van dat jaar daadwerkelijk in gebruik te nemen. Bij onverwachte tegenslagen kan het echter nog later worden.

Het is naar mijn mening onverantwoord om dit prestigeproject te realiseren. Onder de Groningse bevolking is er geen of nauwelijks draagvlak voor te vinden. Het raakt alle Groningers diep in hun ziel. “*Immense rouw om de bouw van het Groninger Forum*”, berichtte een vriend mij onlangs. In plaats van de ogen te sluiten en weg te lopen voor verantwoordelijkheden en de actuele problemen die in de loop der tijd schrijnend zichtbaar zijn geworden, ligt het meer voor de hand om in goed overleg te zoeken naar alternatieve oplossingen. Bijna niemand heeft op dit moment een realistische voorstelling van het 45 meter hoge gebouw, hoe het er uiteindelijk uit komt te zien en wat de werkelijke gevolgen ervan zijn als het er eenmaal staat. Dan is er zeker geen weg meer terug. Mijn bijdrage is dan ook bedoeld om mee te helpen een vermoedelijk fiasco te voorkomen en een aantal oplossingen en aanbevelingen aan te reiken, ook voor de toekomst.

Na het uitbrengen van dit boek in de zomer van 2016 is het nog steeds mogelijk om in overleg met de Groningse bevolking de stekker uit het gebouw in wording te trekken. Bovengronds is er op *dit* moment niet of nauwelijks gebouwd, zodat nog steeds naar alternatieve bestemmingen kan worden gezocht.

Het Forum is bedoeld als openbare ontmoetingsplek voor bewoners en bezoekers van de stad Groningen. Onder het Forum is een parkeergarage gepland voor 380 auto's en in de kelder kunnen 1.400 fietsen worden gestald. Men verwacht dat er maar liefst 1,35 miljoen bezoekers per jaar te verwelkomen zijn, terwijl eerdere verwachtingen spraken van maar liefst 1,7 miljoen bezoekers. Voor de invulling van het complex is het samenwerkingsverband *Stichting Groninger Forum* opgericht. Deze stichting moet zorgen voor een samenhangend programma van culturele activiteiten, zoals tentoonstellingen, lezingen, films en debatten. Het Groninger Forum zal activiteiten gaan organiseren ter bevordering van informatie-uitwisseling met andere culturele en maatschappelijke organisaties.

De bouw is niet onomstreden. Alleen al door de hoge bouwkosten die op 71 miljoen euro zijn begroot en waarvoor de provincie Groningen 35 miljoen en de gemeente Groningen 32,5 miljoen beschikbaar stelt. Daarnaast komt er 10 miljoen uit Europese subsidies.

In het najaar van 2015 werd bekendgemaakt dat er door de gemeente een bouwstop was opgelegd, omdat bleek dat er tot op dat moment niet aardbevingsbestendig gebouwd was. Toen vervolgens de Nederlandse Aardolie Maatschappij BV, kennelijk zonder blikken of blozen, aan het gemeentebestuur van Groningen 68 miljoen euro beschikbaar stelde om de bestaande constructies aardbevingsbestendig te maken, ben ik als verontruste burger alsnog in actie gekomen en trok ik aan de noodrem. Ik gooide de knuppel in het hoenderhok en besloot de strijd aan te gaan. Ik zou met voorstellen komen met de bedoeling een discussie op gang te brengen in de hoop alsnog veranderingen te bewerkstelligen. De bouw lag immers toch stil. Terugkomen op een beslissing is altijd mogelijk; beter ten halve gekeerd dan ten hele gedwaald.

In het najaar van 2015 startte ik daarom een flyeractie en verspreidde in recordtempo 10.000 flyers met daarop het alternatieve plan *Nieuw Groninger Forum*. In dezelfde periode liet ik een website maken en diende ik een bezwaarschrift in tegen de verlening van de door de Provincie Groningen aan de gemeente toegezegde subsidie van 35 miljoen voor dit gebouw.

Kort geleden, in het voorjaar van 2016, werd het Forum nogmaals onderwerp van gesprek in de Groningse politieke arena. De VVD-fractie maakte namelijk bekend opnieuw over het Forum te willen debatteren en eiste dat de gemeentelijke subsidie van 32,5 miljoen zou worden ingetrokken als er in Groningen geen kabelbaan zou worden gerealiseerd. Naar aanleiding van deze opmerkelijke berichtgeving besloot ik zo snel mogelijk dit boek te schrijven, in de hoop dat mijn werkzaamheden nog een bijdrage zouden kunnen leveren aan een hernieuwde discussie rondom het Forum. Als filosoof en vrijdenker kan ik niet anders zeggen dan dat ik dit boek in één adem heb geschreven, vanuit bevlogenheid.

Twee keer eerder ben ik een missie begonnen: één tegen het afsteken van concrementenvuurwerk (2007-2013) en één vanaf 2003, tegen het vervalsen van

kunst, in het bijzonder die van de kunstkring *De Groninger Ploeg*, en tegen het verhandelen van valse kunst.

Deze derde maatschappelijke missie keert zich tegen de (boven)bouw van het Forum. Bij dit project is er sprake van verbaal 'geweld' en onrecht jegens de Groningse bevolking. Het werd een race tegen de klok en het werd mij al snel duidelijk dat ik mij in een bestuurlijk en politiek wespennest zou gaan begeven.

In het voorjaar van 2016 maakte ik op het Spaanse eiland Lanzarote voor het eerst kennis met het picturale werk van de in 1992 overleden beeldend kunstenaar en natuurbeschermmer César Manrique. Achter het gehele oeuvre van deze kunstenaar (schilder-, beeldhouw-, openbare kunst en stedenbouw), gaat een duidelijk streven naar integratie schuil. Hij bracht dit syncretische en totaliserende doel, *totale kunst* zoals hij het noemde, tot uiting in zijn ontwerpen van openbare ruimten en was grotendeels verantwoordelijk voor de inrichting van het hele eiland.

Het was een streven naar harmonie, een samengroeien en versmelting in interactie met zijn omgeving, dat niet alleen verwijst naar zijn passie voor schoonheid, maar ook naar zijn passie voor het leven. Een regelrechte aanrader voor beleids- en plannenmakers om kennis te maken met zijn indrukwekkende werk. Eén van zijn meesterwerken, *Jameos del Aqua*, wordt wel het achtste wereldwonder genoemd. Het is gelegen in en maakt deel uit van een lavatunnel die vanaf de vulkaan en de *Cueva de los Verdes* tot onder de zeespiegel reikt. Hij heeft gebruikgemaakt van de ruimten die ooit op natuurlijke wijze tot stand zijn gekomen. Het geheel is toegankelijk voor publiek.

Een gebouw als het Groninger Forum ontwerpen op de uitgekozen locatie en aan de buitenkant bekleed met marmeren platen waarvoor een berg is afgegraven, zou ondenkbaar zijn in zijn filosofie.

De essentie van dit boek is bewustwording. De huidige politieke elite van de stad en de provincie luistert niet naar signalen uit de samenleving. En dat moet veranderen.

Ongeveer zeven maanden lang, vanaf oktober 2015 tot en met mei 2016, correspondeerde ik met individuele politici en bestuurders van de stad en de

provincie. Met het openbaar maken van deze correspondentie wordt aan de hand van de casus Groninger Forum het falen van de politiek in de stad en de provincie Groningen geanalyseerd. Allerlei signalen vanuit de bevolking, waaronder twee petitie's, zijn genegeerd. In deze casus ontbreekt de politieke wil om het roer drastisch om te gooien op een tijdstip dat dit nog kan. Veel vragen blijven immers onbeantwoord. Wat zullen bij continuering van dit project de uiteindelijke, inclusief de onvoorziene bouwkosten bijvoorbeeld bedragen? Hoe groot zullen uiteindelijk de maatschappelijke kosten zijn en zijn deze wel berekend? Wat zijn de werkelijke jaarlijkse exploitatielasten? Welk financieel debacle staat de inwoners van Groningen te wachten en hoe valt dat te zijner tijd te verantwoorden? Noblesse oblige!

Een verkennend onderzoek naar grootschalige prestigeprojecten in Nederland en een aantal grote projecten in de stad Groningen resulteerde in een aantal conclusies. Deze conclusies leiden vervolgens tot een aantal beleidsaanbevelingen.

Met mijn spontane actie als betrokken burger van de stad beoog ik niet meer en niet minder dan een aanzet te geven tot een maatschappelijk debat over grootschalige prestigeprojecten in Nederland en in het bijzonder in Groningen. Dit boek is daartoe een eerste stap en pretendeert niet volledig te zijn, het is geen wetenschappelijk onderzoek. Waar in dit boek wordt gesproken over gemeente en provincie, wordt bedoeld de gemeente en provincie Groningen.

Het is een dringende oproep en de hoogste tijd om plannen voor dit soort projecten, die ingrijpend zijn voor de samenleving, onder een vergrootglas te leggen en uniforme criteria vast te stellen waaraan in eerste instantie moet worden voldaan. En deze dienen vooraf op een transparante wijze aan de bevolking te worden gepresenteerd.

Structurele veranderingen in het denken van politici over deze thematiek zijn hard nodig. Dit boek hoopt een maatschappelijke en politieke discussie te bezien. Daar hebben alle Europeanen, en in het bijzonder alle Nederlanders, recht op. Ik hoop oprecht, dat als u dit boek leest, u het Forumproject zult begrijpen.

Uit onjuiste keuzes kan men lering trekken, waardoor er vervolgens iets positiefs kan ontstaan. Deze casus kan tot nieuwe inzichten en tot mogelijke veranderingen

gen in het politieke denken leiden. Mijn wens is dat dit boek tot nieuw beleid zal inspireren en zal leiden tot meer onderzoek naar de problemen rond het initiëren, ontwikkelen en uitvoeren van omvangrijke, geldverslindende projecten, gefinancierd met gemeenschapsgelden. Door in onze maatschappij samen te kijken naar de vele problemen waarmee dit soort projecten gepaard gaan en deze serieus te analyseren en aan te pakken, kunnen wij veranderingen teweegbrengen. Het is een feest van onze Nederlandse democratie dat we met elkaar kunnen en mogen discussiëren over maatschappelijke vraagstukken.

In de milieuwetgeving geldt het principe dat de vervuiler, de veroorzaker, betaalt. Dit principe zou ook bij wet geregeld moeten worden voor verantwoordelijke bestuurders, ambtenaren en andere veroorzakers, die de Nederlandse samenleving soms opzadelen met de gevolgen van hun onjuiste keuzes c.q. ondoordacht handelen en daardoor feitelijk een wanprestatie leveren.

Instead of past-oriented, it's future-oriented

Dit boek is bedoeld als handreiking aan de bevolking, in het bijzonder die van Groningen, aan ambtenaren, politici, bestuurders, subsidiegevers, Europese vertegenwoordigers, andere direct betrokkenen en aan het onderwijs. Daartoe wil het zich echter niet beperken. De beschreven casus van de totstandkoming van het Groninger Forum is vooral ook interessant voor de meer algemene lezer. Het geeft naast de hoofdpunten van het politieke proces dat daaraan ten grondslag ligt vooral een inkijk in het gedrag van de betrokken politici. Want meer dan elk ander aspect en geheel anders dan vaak wordt benadrukt, vormen de politici individueel en als geheel de kern van ons democratisch bestel. Zij worden als het ware ingehuurd door de maatschappij om belangrijke beslissingen voor te bereiden en vervolgens ook te nemen. Dit gedrag bepaalt in de praktijk immers het democratische gehalte van onze bestuursorganen. Dit boek beperkt zich niet uitsluitend tot een beschrijving van de huidige situatie, maar beoogt tevens een bijdrage te leveren aan een levendige maatschappelijke discussie omtrent nieuwe projecten. Het eerste exemplaar van dit boek is op donderdag 8 september 2016 overhandigd aan de heer P.J. Paas, commissaris van de Koning in de provincie Groningen.

Het is hoopgevend dat de hoofdsponsor van het Forum, de provincie Groningen, haar collegeprogramma 2015-2019 van de SP, CDA, D66, ChristenUnie en GroenLinks de titel *Vol vertrouwen* heeft gegeven. Deze coalitie “streeft een bestuursstijl na, waarin waarden als gezamenlijkheid, dienstbaarheid en transparantie een prominente plaats krijgen. Groningers dienen er volledig op te kunnen vertrouwen dat de provincie voor hun belangen staat en hun problemen daadkrachtig te lijf gaat.”

Groningen, zomer 2016
Johan Meijering

A handwritten signature in black ink, which appears to be 'Johan Meijering'. The signature is written in a cursive style and is underlined with a single horizontal line. A small red heart is drawn at the end of the signature.

1. Wat er aan het Forum voorafging

In 1947 werd ik geboren in Kampen. Via Zwolle, Rotterdam, Lochem, Vroomshoop, Den Ham, Hengelo en Leeuwarden verhuisde ik in 1990 naar Groningen, daar liggen ook mijn roots. In januari 1991 betrokken mijn toenmalige partner en ik onze nieuwe patiobungalow in de wijk Minerva in Hoogkerk.

Verbetering woon- en leefmilieu Minerva Hoogkerk

Als toekomstig bewoner deed ik in 1990 het voorstel tot plaatsing van kleurrijke, gezichtsbepalende beeldende kunstwerken in Hoogkerk, ter verbetering van het woon- en leefmilieu in de wijk. Het gemeentebestuur was enthousiast en het idee werd uitgevoerd. Ook de directie van de Academie Minerva steunde mijn initiatief.

Geluidswal

Verder stelde ik voor de geluidswal langs de A7 en langs Hoogkerk te verlengen, zodat die ook langs het bestaande bebouwde gedeelte zou lopen. De gemeente honoreerde ook dit initiatief.

Kijkbungalow Minerva

Onze patiobungalow in de Jan van der Zeestraat in de Ploegbuurt werd verrassend stijlvol verbouwd en ingericht. Vanuit de grondgedachte dat je met minimale bouwkundige ingrepen aan een seriebouwwoning een totaal ander woonconcept kunt creëren, besloot ik in de woning rondleidingen te organiseren en geïnteresseerden te informeren over hoe wonen anders kan. De bezoekers waanden zich in een advies-/ideeëncentrum voor alles wat met wonen en wooncultuur te maken had en konden kennismaken met ideeën en producten, zonder commerciële benadering. *Kijkbungalow Minerva* was een landelijke primeur op woongebied, een uniek samenwerkingsproject tussen de architect, de binnenhuis- en tuinarchitecten, ontwerpers, inrichters, beeldend kunstenaars en een scala van leveranciers op het gebied van apparatuur en accessoires.

Doorlopend verschenen er publicaties in regionale en landelijke bladen en in diverse vak- en woonbladen, en regelmatig was er aandacht op radio en tv. De VVV, ANWB en de Nederlandse Spoorwegen namen het project in hun publicaties op.

De kijkbungalow kreeg een extra dimensie door de steeds wisselende exposities van binnen- en buitenlandse beeldend kunstenaars. Ter ere van het tweejarig bestaan van de kijkbungalow organiseerden we een unieke expositie van werken van oud-leden van de kunstkring *De Groninger Ploeg* in dertig woningen in de Jan van der Zeestraat. Ongeveer tweeduizend bezoekers bezochten deze tentoonstelling, die leidde tot de kunstcommissie Hoogkerk.

Op 1 januari 1995 werd het project na drie jaar en drie maanden afgesloten. Ruim 13.000 bezoekers uit binnen- en buitenland hadden de kijkbungalow bezocht.

Op 17 september 2016 werd het eerste exemplaar van het boek *'Kijkbungalow Minerva. Een inspirerende kijk op kunst en wonen'* samen met een documentaire over de bungalow overhandigd aan gedeputeerde Cultuur mevrouw F. Q. Gräper-van Koolwijk van de provincie Groningen.

Kunsthuis De Permanente

In 1994 werd ik oprichter en voorzitter van de stichting *Kunsthuis De Permanente*, die tot doel had een kunstwinkel voor Groninger kunstenaars op te zetten. In december 2005 moest De Permanente sluiten door het ontbreken van subsidie. De stichting bleef bestaan als trajectorganisatie voor kunstenaars en werd ondergebracht bij het Kunstencentrum.

Een aantal jaren later begon ik aan het oprichten van een ontmoetingscentrum met de naam *Passie*. In 1999 werd het eerste onderdeel, multicultureel centrum *La Pasión*, officieel geopend. Het werd een wervelend centrum voor creatievelingen, waar men zich thuis en op zijn gemak kon voelen. *La Pasión* kreeg veel aandacht in perspublicaties en op radio en tv. De Argentijnse tango had een voorname plaats in het gebeuren. Regelmatig werden workshops en tangosalons georganiseerd. Ook werden er cursussen oriëntaalse dans en salsa gegeven.

Een verzoek aan de gemeente voor financiële ondersteuning werd niet gehonoreerd. Op 1 juli 2002 ging de deur definitief dicht en later dat jaar werd de stichting formeel opgeheven.

De kunstzinnige gevel van La Pasión is in de jaren 2000 en 2001 veelvuldig in het nieuws geweest. Ruim een jaar na de opening moest deze op aandringen van de gemeente namelijk plaatsmaken voor de oorspronkelijke kanteldeur, omdat voor de nieuwe gevel geen bouwvergunning zou bestaan. Die was echter wel degelijk verleend, waarop de gemeente de gevel alsnog legaliseerde. De gevel won vervolgens de publieksprijs op de Dag van de Architectuur.

Het college van B en W nodigde mij uit voor een gesprek, dat bijna twee jaar later plaatsvond. Ik deed een aantal suggesties voor verfraaiing van de stad en bood aan een kunstwerk te schenken aan het gemeentebestuur. Ik zou een gespreksverslag ontvangen met indien mogelijk reacties op de haalbaarheid van gevelverfraaiing en op de schenking van het kunstwerk. Ik vernam dat voor het kunstwerk geen goede locatie kon worden gevonden. Op mijn voorstel voor gevelverfraaiing kreeg ik geen antwoord en een vervolgesprek bleef uit.

Het heeft er alle schijn van dat initiatieven vanuit de bevolking, zoals La Pasión, weinig kans van slagen hebben als het gaat om (tijdelijke) overheidssteun, en dat grootschalige projecten die bedacht worden door de overheid en waar men politiek mee kan scoren, ogenschijnlijk probleemloos worden gerealiseerd. Het miljoenen verslindende architectuur- en cultuurfestival Blue Moon in 2001 was naar mijn mening zo'n voorbeeld: smijten met overheids-geld voor een project van zeer korte duur, waar niemand om vroeg en waar nauwelijks publieke belangstelling voor was. Grootschalige projecten blijven hoog in het vaandel staan. Evenals architectuur van nieuwbouwprojecten die weinig Groningers kan bekoren.

Destijds kon ik niet vermoeden dat ik jaren later, in 2015, mijn stem opnieuw zou verheffen tegen een geldverslindend project in het historische stadscentrum: het Forum.

Een uitgebreidere versie van dit verhaal is te vinden achterin deel 1, vanaf pagina 277

2. De nieuwe kleren van de keizer

Er zijn altijd mensen die in sprookjes geloven. Voor sommige inwoners uit de Groninger samenleving is het Forumproject een sprookje, een droom die werkelijkheid wordt. Anderen associëren het met het bekende sprookje uit 1837 van Hans Christian Andersen, *De nieuwe kleren van de keizer*. Dit is een uitdrukking voor een dwaze gewoonte of beslissing die iedereen afkeurt, maar waartegen (bijna) niemand protesteert, uit angst om tegen het collectief en/of zijn leiders in te gaan.

Het sprookje gaat over een keizer die erg op zijn uiterlijk is gesteld. Zijn kleermakers maken steeds duurere gewaden, maar de keizer raakt steeds sneller verveeld. Uiteindelijk wil hij iets heel bijzonders en beveelt hij zijn kleermakers een gewaad te maken van ‘de stof die niet bestaat’.

Dan komen er een paar rondreizende kleermakers aan het hof die zeggen helemaal aan zijn wensen te kunnen voldoen. Zij hebben een uniek, nog nooit vertoond concept: een stof die alleen zichtbaar is voor slimme mensen. In werkelijkheid zijn het natuurlijk oplichters, want zo’n stof bestaat niet, maar de kleermakers vertrouwen erop dat niemand zal durven erkennen dat hij/zij de stof niet ziet – uit angst voor dom uitgemaakt te worden.

De keizer huurt ze in. Ze sluiten zich enkele dagen op in hun atelier en doden de tijd. Het ontbreekt ze aan niets. Daarna komen ze met veel misbaar en flauwekul naar de keizer en doen alsof ze een heel bijzonder kleed in hun handen hebben. Ze voeren een fantastische pantomime op en trekken de keizer het kleed aan dat alleen gezien kan worden door slimme mensen. De keizer aarzelt even, want hij ziet zijn eigen kleed niet, maar door de verrukte kreten van zijn kleermakers gaat hij er zelf ook in geloven. Zeker als ook de eerste minister zegt dat het kleed hem prachtig staat.

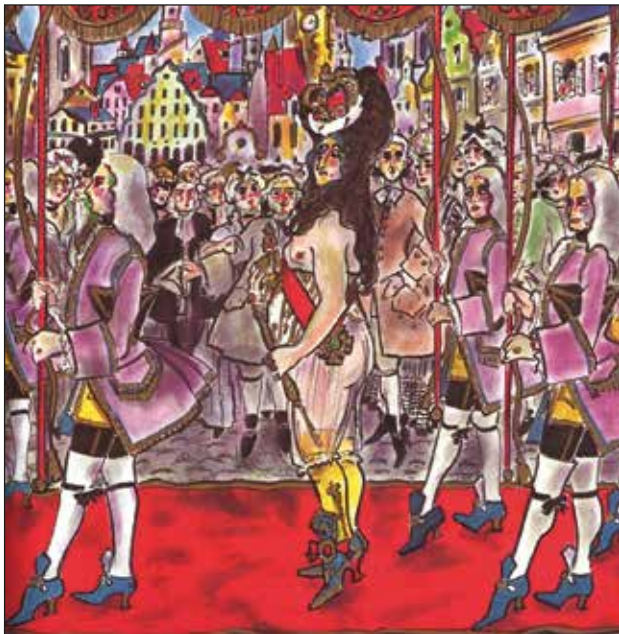
De keizer waant zich in peperdure kleren en hij wil natuurlijk niet dat mensen denken dat hij dom is. Hij vertoont zich dus aan zijn hovelingen, en ook zij,

bevreesd voor zijn woede-uitbarstingen, prijzen zijn nieuwe kleren de hemel in en loven zijn uitgekiende smaak.

Zodoende besluit de keizer zich te vertonen aan het hele volk. Fier flaneert hij in de optocht – geheel naakt – terwijl het volk omvalt van verbazing, angst en plaatsvervangende schaamte.

Totdat een kind in het publiek roept: *“Hé, kijk, de keizer loopt in zijn blootje!”*

Iedereen houdt de adem in voor de toern van de vorst, maar plots wordt zijn kreet beantwoord. *“Hij heeft gelijk! Hij loopt in zijn blootje!”* Spoedig roept iedereen dit, maar de keizer weet niet anders te doen dan trots door te lopen, zelfs al ziet ook hijzelf de kleren niet. En de dienaren blijven zijn sleep dragen ... die er niet is.

Algauw had de keizer door dat de twee kleermakers hem bedrogen hadden. Toen hij terugging naar zijn paleis, waren de twee allang vertrokken met hun verworven rijkdommen.

*De nieuwe kleren van de keizer,
Hans Christian Andersen, geïllustreerd door
Karl Lagerfeld - vertaling Edgar Vos
bron: Koninklijke Bibliotheek.*

3. Mammoetprojecten

De Nederlandse overheden, lokaal, regionaal en nationaal, zijn er voor de burgers en niet andersom. Dienstbaarheid en luisteren naar de stem van de bevolking is het motto. De afgelopen jaren hebben we in onze Nederlandse samenleving echter gezien dat er bij politici weinig tot geen zelfcontrole plaatsvindt. Sterker nog, politici hebben bij veel omstreden projecten volledig gefaald. Hierbij kunnen we op landelijk niveau bijvoorbeeld denken aan automatiseringsprojecten van de overheid zoals bijvoorbeeld bij justitie en politie, de aanschaf van nieuwe treinstellen, de Haagse en Amsterdamse metro, de Betuwelijn, de Maasvlakte, het Eemshavenproject, Blauwe Stad bij Groningen en de baanverlenging bij vliegveld Eelde.

Men kan veel misleunen bedenken die destijds op basis van verkeerde (onzekere) financiële en economische risico-analyses en prognoses toch door egotrippende politici zijn doorgezet en met een tunnelvisie zijn uitgevoerd. Projecten die de overheid, de burgers dus, vele tientallen miljarden hebben gekost. Terwijl er al wel in een vroeg stadium voor mogelijke fiasco's is gewaarschuwd. Belangrijk is dat zowel politici als burgers alert en kritisch zijn bij voorstellen tot dit soort grootschalige projecten.

De Betuweroute, ook wel de Betuwelijn genoemd, en de Noord-Zuidlijn in Amsterdam worden in dit hoofdstuk belicht. Een aantal grote projecten in Groningen wordt in hoofdstuk 5 nader beschouwd.

3.1 De Betuwelijn

De Betuwelijn is een 160 kilometer lange Nederlandse goederenspoorlijn van de Maasvlakte bij Rotterdam naar de grens met Duitsland, enkele kilometers voorbij Zevenaar, die in 2007 in gebruik werd genomen. Het besluitvormingstraject en de bouw gingen gepaard met grote vertraging en kostenoverschrijding.

De lijn behoort tot een van de zogenaamde grote infrastructurele projecten en is daarmee met een totale kostenpost van 4,7 miljard euro veruit het grootste

en duurste project dat de Nederlandse overheid ooit heeft ondernomen. De bouw van de lijn en de enorme overschrijding van het in 1995 vastgestelde budget van ruim 2,5 miljard euro leidden tot grote verdeeldheid in de politiek en onder de bevolking. Ook kwam het tot onderzoeken door de Algemene Rekenkamer, die zich met name scherp uitliet over de besluitvorming en de kostenbeheersing.

3.2 De Noord-Zuidlijn in Amsterdam

De bouw van de Noord-Zuidlijn kent inmiddels een lange geschiedenis met vele spraakmakende momenten. Deze lijn wordt aangelegd voor de Amsterdamse metro en zal lopen van Amsterdam-station Noord, onder het centrum van Amsterdam door, naar station Zuid.

1968

Plannen voor metronetwerk

De plannen voor een metronetwerk dateren al van 1968. Destijds besloot men te beginnen met de bouw van de huidige Oostlijn.

1975

Beslissing gemeente

Wegens grote maatschappelijke weerstand die onder andere uitmondde in de Nieuwemarktrellen in 1975 en overschrijdingen van het budget, besloot de gemeente Amsterdam dat er na de Oostlijn geen kilometer metrolijn meer bijgebouwd zou worden. De tegenstanders van de metrolijn waren bang voor budgetoverschrijdingen en verzakkingen in het centrum van Amsterdam.

De plannen voor een nieuwe metrolijn, de Noord-Zuidlijn, kwamen uiteindelijk toch weer tevoorschijn. De metrolijn was controversieel voor en tijdens de bouw, met name vanwege de hoge kosten, angst voor schade aan de oude binnenstad van Amsterdam en de gemaakte fouten tijdens de bouw.

1997

Volksraadplegend referendum

Op 25 juni 1997 vond een volksraadplegend referendum plaats. De uitslag werd niet als bindend erkend, omdat het aantal nee-stemmers volgens de re-

ferendumverordening groter had moeten zijn dan de helft + 1 van het aantal stemmers bij de laatste gemeenteraadsverkiezingen. 64,8% van de kiesgerechtigden stemde nee tegen dit plan.

1999

Beslissing Tweede Kamer

In oktober 1999 ging de Tweede kamer akkoord met de subsidie-aanvraag van Amsterdam en zegde toe 2,1 miljard gulden bij te dragen aan de bouw. Kostenoverschrijdingen zouden echter voor rekening van de gemeente Amsterdam zijn.

2002

Besluit gemeenteraad Amsterdam

Op 9 oktober 2002 stemde de gemeenteraad in met het definitieve besluit tot aanleg van de lijn en ging er toen nog van uit dat de aanleg de gemeente Amsterdam zelf 317 miljoen zou gaan kosten.

2003

Start aanleg

Met de daadwerkelijke aanleg werd begonnen in april 2003. Oorspronkelijk voorzag men de opening van de lijn in 2011.

2008

Gemeenteraad niet geïnformeerd

In december 2008 publiceerde NRC Handelsblad een artikel waaruit bleek dat de gemeente de kosten bewust lager had geschat door gebruik te maken van meer stelposten dan verwacht mocht worden. Stelposten werden namelijk ook aangewend voor elementaire werkzaamheden waarbij de kosten berekend konden worden. Dit was de gemeenteraad niet verteld.

2008 en 2009

Tijdelijke bouwstop

De aanhoudende controverse en de verzakking van meerdere panden aan de Vijzelgracht zorgden ervoor dat de bouw van de lijn op veel plekken tijdelijk werd stilgelegd tussen september 2008 en augustus 2009.

2009

Aftreden verantwoordelijk wethouder

Op 19 februari 2009 trad wethouder Tjeerd Herrema af wegens budget- en tijdsoverschrijdingen van dit project.

Raadsenquête Noord-Zuidlijn

De Amsterdamse gemeenteraad besloot op 11 maart 2009 een raadsenquête in te stellen naar de Noord-Zuidlijn, omdat er opnieuw sprake was van een financiële tegenvaller, dit keer van 320 miljoen euro.

Interview voormalig wethouder Tjeerd Herrema

Op 22 april 2009 vertelde voormalig wethouder Tjeerd Herrema in een interview in Eén Vandaag dat het budget voor de metrolijn van meet af aan te krap was. Dit zou gedaan zijn “om de lijn er politiek door te drukken”. Ook stelde Herrema dat er bij de aanvang van het project te weinig onderzoek was gedaan naar het effect van boringen in slappe grond onder een monumentale stad.

Adviescommissie

Een commissie onder leiding van oud-minister Cees Veerman onderzocht of de bouw verder moest gaan en kwam op 4 juni 2009 tot het advies dat de Noord-Zuidlijn afgewerkt moest worden.

Besluit gemeenteraad Amsterdam

Op basis van dit rapport besloot de Amsterdamse gemeenteraad in juli 2009 dat de bouw door zou gaan. Sindsdien is de voorgenomen openingsdatum acht keer verschoven.

Raadsenquête

De openbare verhoren in het kader van de raadsenquête startten op 14 september 2009 en duurden tot eind september. De commissie moest antwoord vinden op de vraag hoe het zover had kunnen komen. De commissie onderzocht het besluitvormings- en uitvoeringsproces en de afspraken die er rond de financiën en risico's waren gemaakt. Zo wilde de commissie onder andere weten waarom in de contracten met aannemers alle risico's bij de gemeente waren komen te liggen.

Samenvatting wel of geen Noord-Zuidlijn

Argumenten om door te gaan

- De metrolijn is een belangrijke vervoersverbinding die Amsterdam in de toekomst hard nodig heeft.
- De metrolijn is belangrijk als sturend element in de ruimtelijke ordening in Amsterdam.
- Er is al een miljard euro geïnvesteerd, dit geld zou weggegooid zijn als de bouw niet wordt voltooid.
- De bouw van de metrolijn in Amsterdam-Noord is al vergevorderd.
- Er wordt ervaring opgedaan met het boorproces in de slappe bodem onder Amsterdam.
- De gemeente moet de subsidie van de rijksoverheid teruggeven als de metrolijn wordt geannuleerd.

Argumenten om te stoppen

- Het boren van een tunnel onder de binnenstad levert te veel risico's op voor historische gebouwen. In een bericht in Het Parool is sprake van risico's voor het Centraal Station, de Beurs van Berlage, het Paleis op de Dam, de Munttoren, de ambtswoning van de burgemeester, het Stadsarchief en het Maison Descartes.
- Het graven van tunnelbakken voor de stations leidt tot verzakkingen in gebouwen (o.a. Vijzelgracht).
- De kosten rijzen de pan uit en worden twee keer zo hoog als begroot.
- Met de bestaande tramlijnen kan het vervoer in de binnenstad ook worden verwerkt.

De verwachting is dat het project eind juni 2018 helemaal is afgerond. De startdatum van 22 juli is gekozen, omdat op die dag ook de zomerdienstregeling ingaat.

Ook in Duitsland kampt men met vergelijkbare problemen als in Nederland bij de ontwikkeling en uitvoering van mammoetprojecten.

3.3 Megaprojecten in Duitsland en Zwitserland

Op 16 juni 2014 publiceert Duitslandnieuws een stuk over de redenen waar-

om in Zwitserland megaprojecten wél lukken, terwijl bij grote bouwprojecten in Duitsland kosten zich vermenigvuldigen en openingsdatums jaren worden verschoven en het ene miljardenverlies na het andere ontstaat. De volgende vijf redenen worden genoemd:

1. Draagvlak bij de bevolking (toestemming via referenda)
2. Precieze planning
3. Bouwnormen boven kosten
4. Niet gaan voor de goedkoopste aanbieder
5. Uitvoering door grote bedrijven

3.4 Conclusie

De metrolijn was controversieel voor en tijdens de bouw, met name vanwege de hoge kosten, de angst voor schade aan de oude binnenstad van Amsterdam en de gemaakte fouten tijdens de bouw. De tegenstanders van de metrolijn waren bang voor budgetoverschrijdingen en verzakkingen in het centrum van Amsterdam. De kosten voor de gemeente Amsterdam werden drie keer zo hoog als oorspronkelijk begroot. In plaats van 300 miljoen euro is dat opgelopen tot 900 miljoen euro. De Noord-Zuidlijn drukt flink op de begroting van andere kostenposten.

De gemeente Amsterdam schatte de kosten bewust lager door gebruik te maken van meer stelposten. De gemeenteraad van Amsterdam werd bewust onjuist dan wel onvolledig geïnformeerd. De Nederlandse belastingbetaler betaalt mee aan de kosten van de Noord-Zuidlijn. Over onze grenzen heen zien we dat ook Duitsland grote problemen kent bij de realisatie van mammoetprojecten, terwijl de aanpak in Zwitserland bij dergelijke projecten onder controle lijkt te zijn.

Er blijken grote overeenkomsten te zijn in de ontwikkelingsprocessen van de Noord-Zuidlijn en het Forum.

Conclusies grote projecten

De projecten zijn gebaseerd op rooskleurige en buitengewoon optimistische prognoses die na realisatie onjuist bleken

Er is sprake van aanzienlijke budget- en tijdsoverschrijdingen

De projecten zijn (mede) betaald met gemeenschapsgelden

De projecten zijn geldverslindend

De projecten zijn omstreden

Er is sprake van misleiding

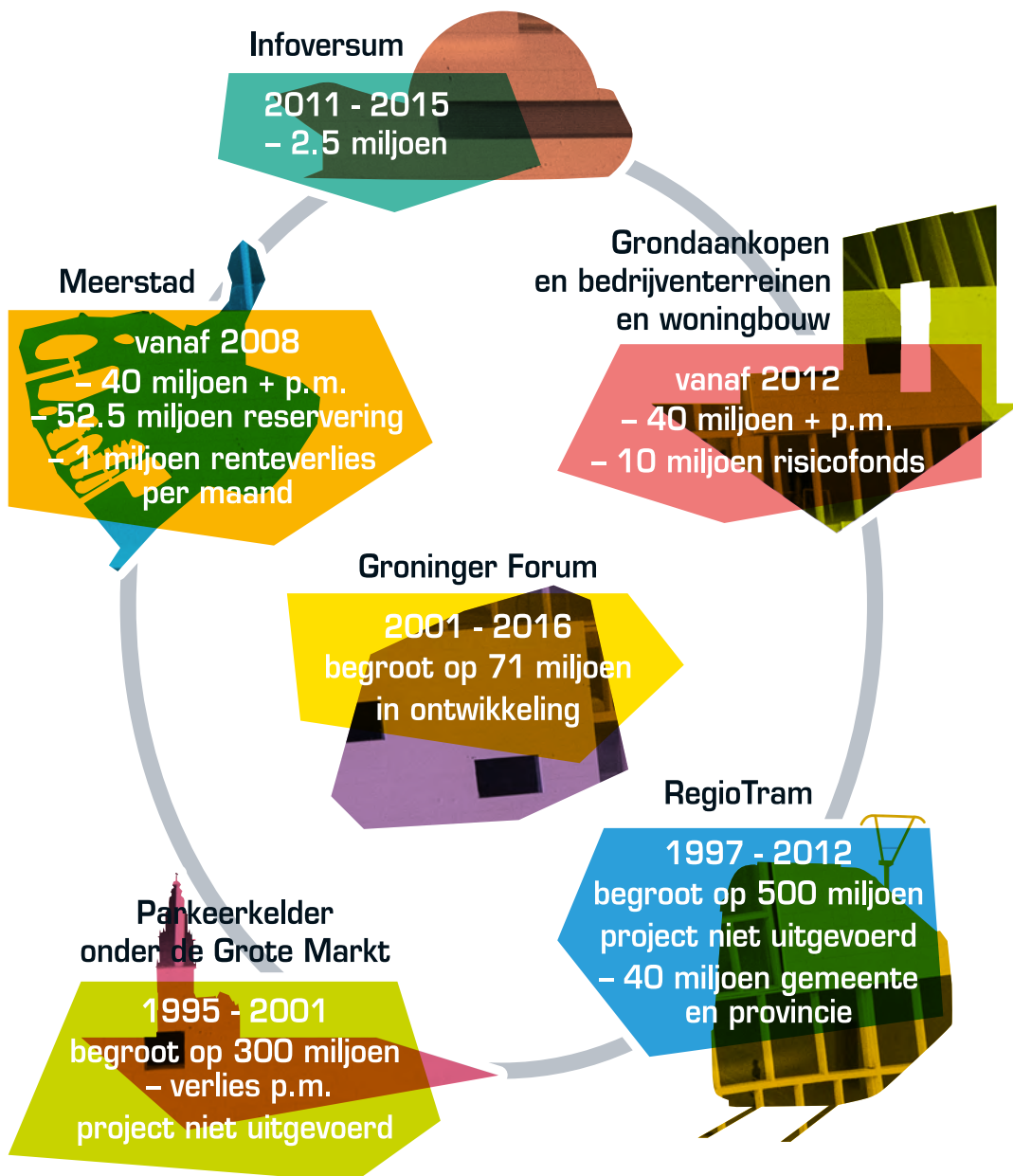
4. Grote projecten in Groningen

Groningen is veruit de grootste stad van Noord-Nederland, en is op zes na grootste van ons land. Op 1 september 2014 werd de mijlpaal van 200.000 inwoners Groningen bereikt. De stad werd tijdens de Tweede Wereldoorlog ernstig gehavend en verloor 3.300 voornamelijk Joodse burgers. Bij de bevrijding in 1945 ging een groot deel van de binnenstad in vlammen op, mede ten gevolge van hevige gevechten tussen de bevrijders en de bezetters.

Anno 2016 is Groningen een stad met veel gevarieerde handel en industrie. Groningen is daarnaast vooral een studentenstad met ruim 57.000 studenten, van wie er ongeveer 35.000 in de stad wonen. Volgens het Centraal Bureau Statistiek telde de gemeente Groningen op 1 april 2016 200.487 inwoners.

Vanaf het einde van de vorige eeuw zijn er in Groningen een aantal pogingen ondernomen om grote projecten te ontwikkelen, waaronder het Forum. Vijf grote verlieslijdende projecten, gefinancierd met gemeenschapsgelden, worden in dit hoofdstuk nader belicht. De ontwikkelingsperiode van het Forum kan worden vergeleken met de vier eerdere verlieslijdende projecten in het schema.

Verlieslijdende grote projecten

4.1 Parkeerkelder en winkelcentrum onder de Grote Markt

Onder de Grote Markt hadden beleidsmakers en bestuurders een ondergronds winkelcentrum en parkeerkelder bedacht. De gemeenteraad ging hiermee akkoord. Kosten: 300 miljoen. De inwoners gingen niet akkoord en het plan ging niet door. Deze paragraaf geeft aan de hand van diverse publicaties meer inzicht in dit project.

De Grote Markt met het stadhuis in 1858

De Grote Markt met het stadhuis

De oostzijde van de Grote Markt

De oostwand van de Grote Markt in 2002

Grote Markt

De Grote Markt, tot in de 19e eeuw de Breede Merckt, is het middelpunt van de stad Groningen. Ze wordt gedomineerd door de Martinitoren en het stadhuis. De Grote Markt was voor de oorlog een van de fraaiste pleinen in Nederland. Door de eeuwen heen is de Grote Markt het toneel voor alle fees-

telijke en plechtige gebeurtenissen in Groningen. Daaronder de viering van de 28e augustus ter herdenking van het Gronings Ontzet. Het plein is ook de plek waar Stadgers samenkomen als er een prijs is gewonnen door een van de Groninger sportverenigingen.

Gevolgen bevrijding

Bij de bevrijding van Groningen, op zondag 15 april 1945, zijn de noord- en oostzijde van het plein vrijwel geheel in vlammen opgegaan, deels door brandstichting door Duitse troepen, deels door beschietingen van de Canadezen. Ook het beruchte Scholtenhuis werd verwoest. Tijdens de Tweede Wereldoorlog werd dit huis door de bezetter gebruikt als regionaal hoofdkwartier van de Sicherheitsdienst en de Sicherheitspolizei. Honderden verzetsstrijders werden er gevangen gehouden, gemarteld en vermoord.

Wederopbouw

Na de oorlog werd gebouwd in de stijl van de wederopbouw. Aan de westzijde werd in 1962 op de plaats van de tevens in de Tweede Wereldoorlog verwoeste Waagstraat een 'nieuw stadhuis' van de architect Jo Vegter met het bestaande stadhuis uit 1810 verbonden. In 1994 werd dit deel van het stadhuis weer afgebroken om plaats te maken voor het huidige Waagstraatcomplex, ontworpen door de Italiaanse architect Adolfo Natalini.

Reconstructie

Sinds 1995 wordt gesproken over de algehele reconstructie van de noordelijke en de oostelijke pleinwand. Dit zou in eerste aanleg gepaard hebben moeten gaan met de bouw van een ondergrondse parkeergarage onder het marktplein.

Referendum

De bevolking van Groningen heeft die plannen op 21 februari 2001 echter bij een referendum in overgrote meerderheid verworpen, vooral vanwege het – door tegenstanders op een poster vormgegeven – veronderstelde gevaar van de toegangsrouten langs de Martinitoren. Volgens dit plan zouden aan de noordzijde van het plein winkels gesloopt en vervangen worden. Ook moest er een parkeerkelder onder de Grote Markt komen.

Uitvoering

De nieuwste plannen voor de Grote Markt, die in verband staan met de bouw van het Forum, houden in dat de nieuwe oostelijke wand weer zeventien meter naar voren wordt geschoven, daarmee de oorspronkelijke rooilijn van voor de Tweede Wereldoorlog herstellend. Beoogd wordt het plein daarmee “*zijn grandeur terug te geven*”.

Publicaties

Geen gat in Grote Markt Groningen

Op 10 oktober 2000 publiceert de NRC een stuk over de herinrichting van de Grote Markt en de bezwaren waarop de herinrichting stuit: *Nieuwe winkels, horeca, een ondergronds winkelplein en een parkeergarage (in totaal 250-300 miljoen gulden) moeten Groningen als winkelstad een nieuwe impuls geven. Architect Jo Coenen maakte een plan voor de ‘Nieuwe Noordzijde’, maar ook dit plan roept veel weerstand op. Veel marktzoekers zijn tegen de bouw van een parkeergarage. Zij vrezen fors omzetverlies en zelfs faillissementen tijdens de bouwperiode. Een referendum wordt voorbereid. Het actiecomité ‘Geen gat in de Grote Markt’ hoopt met het referendum de plannen voor de parkeergarage te kunnen keren.*

De gemeente benadrukt dat de garage is bedoeld voor een betere bereikbaarheid van het centrum en dat het absolute aantal parkeerplaatsen in de stad gelijk blijft: elders in de stad verdwijnen parkeerplaatsen. Ook geeft zij toe dat de investeerders alleen onder voorwaarde van een parkeergarage in de grootschalige nieuwbouw wilden investeren. De gemeenteraad heeft toegezegd zich te zullen houden aan de uitslag van het referendum. Voor wat betreft zorgen over de gevolgen van de aanleg van de garage voor het schip van de Martinikerk, zal aanvullend onderzoek plaatsvinden na de uitslag van het referendum. De gemeente verklaart daarbij dat als de kerk ook maar enig gevaar loopt, de bouw van de parkeergarage niet doorgaat.

Groningers tegen nieuwe Grote Markt

Op 22 februari 2001 publiceert Trouw het bericht dat in het referendum meer dan tachtig procent van de Groningers tegen het voorstel voor de Grote Marktplannen heeft gestemd: *Met een opkomst van 56% is het referendum rechtsgeldig. Het referendum is adviserend, maar de gemeenteraad heeft laten weten zich te houden aan de uitslag. De raad zelf had de plannen met grote meerderheid goedgekeurd.*

Conclusie

In dit verkennende onderzoek heb ik zonder financiële achtergrond de totale ontwikkelingskosten van dit project in de periode 1995–2001, de uiteindelijke verliespost voor de gemeente, niet kunnen traceren. Hiervoor is kennelijk uitgebreid onderzoek nodig. In ieder geval neem ik aan dat de ontwikkeling van een dergelijk groot project dat niet is doorgegaan, veel gemeenschapsgeld heeft gekost. Het is interessant om te weten hoeveel.

Opvallend is dat de gemeenteraad – de volksvertegenwoordigers – dit plan met een investeringsbedrag van 300 miljoen had goedgekeurd, terwijl een meerderheid van de bevolking het daarna via een referendum afkeurde. Hebben de fracties van de gemeenteraad niet goed geluisterd naar signalen vanuit de bevolking of hebben ze een verkeerde inschatting gemaakt?

Het is voor een gemeentelijk bestuur minder leuk om een knieval te maken als de meerderheid van de inwoners een project naar de prullenbak verwijst, maar het is wel belangrijk om als geïnteresseerde en betrokken inwoners over de schouders mee te kijken en in staat te zijn controle uit te oefenen.

4.2 Regiotram

Regiotram Groningen was de benaming van het plan om een tramnet in en rond de stad Groningen aan te leggen. Hiermee zou de tram na meer dan zestig jaar in de stad terugkeren. Groningen heeft eerder tramlijnen gehad. Het eerste trambedrijf van Groningen was de TGP, die een paardentramlijn had. Personentrams hebben tot 1949 gereden, de kolentram tot 1961. In 1997 werd een haalbaarheidsonderzoek gestart naar het aanleggen van een tram- of trolleybusnet in de stad Groningen, om de binnenstad bereikbaar te houden met hoogwaardig openbaar vervoer.

Voor het gehele project (twee tramlijnen en uitbreiding van het spoor) was ruim 500 miljoen euro nodig, waaraan diverse partijen moesten bijdragen. Dit bedrag was exclusief inflatie. Het project bleek politiek niet haalbaar. In september 2012 viel het college van B en W van de gemeente Groningen nadat de wethouders Schroor (D66) en Visscher (SP) hadden aangegeven geen begroting te willen steunen waarin de aanleg van de Regiotram financieel was verwerkt. Omdat beiden desondanks als wethouder bleven zitten, stapten

de andere drie wethouders van PvdA en GroenLinks op, waardoor er een politieke crisis ontstond en de toekomst van de Regiotram hoogst onzeker was geworden. In december 2012 is het project stopgezet. De verliespost bedroeg ca. 40 miljoen euro.

*Paardentram in de Heerestraat, Groningen, ca. 1900
Foto: de Groninger Archieven*

Netwerk Regiotram Groningen

Publicatie

Groningen is 40 miljoen kwijt door Regiotram

Op 17 oktober 2012 publiceert de Volkskrant een bericht over de bijna 40 miljoen euro die de gemeente en de provincie Groningen hebben geïnvesteerd in de Regiotram die er niet zal komen: *Het project leidde tot de val van het college. Een meerderheid van de gemeenteraad besteedt het geld voor de Regiotram liever aan andere projecten, ook omdat de stad naar verwachting zo'n 60 miljoen euro verliest op de aankoop van grond voor woningen en bedrijven. Ze nemen de verloren investeringen voor de Regiotram voor lief.*

Conclusie

Na een ontwikkelingstraject in de periode 1997-2012 komt er geen Regiotram in Groningen. Voor het gehele project was ruim 500 miljoen euro nodig, waaraan diverse partijen moesten bijdragen. De verliespost voor gemeente en provincie bedraagt ca. 40 miljoen. In september 2012 viel het college van B en W van de gemeente Groningen door deze affaire.

4.3 Meerstad

Meerstad is een woonwijk die wordt gebouwd volgens een gemeenschappelijke regeling van de Groninger gemeenten Slochteren en Groningen. De naam verwijst naar de combinatie van meer en stad, maar ook naar de vier 'meerdorpen' in dit gebied: Middelbert, Engelbert, Euvelgunne en Roodehaan. Dit project is in 2008 gestart. Op 1 januari 2013 had de eerste buurt van Meerstad (Meeroevers) 200 inwoners. Meerstad heeft als zelfstandig dorp in de gemeente Slochteren een eigen postcode en plaatsnaam. In de stad Groningen wordt Meerstad, hoewel formeel onjuist, als onderdeel van de stad Groningen gezien.

Volgens de oorspronkelijke plannen zouden 9.100 woningen moeten worden gebouwd op een oppervlakte ter grootte van de stad Groningen. In dit project wordt het stuk landbouwgrond tussen Groningen, Engelbert en Harkstede deels onder water gezet. Hierbij wordt naast een woonwijk ook natuur aangelegd. Het is qua opzet vergelijkbaar met het Blauwestadproject in Oost-Groningen, maar de voorzieningen worden pas aangelegd wanneer ze nodig zijn, niet al van tevoren in het hele plangebied. Dit moet meer flexibiliteit bieden in geval van tegenslagen. Enkele motieven voor het aanleggen van

Meerstad zijn de behoefte aan meer woongelegenheden en nieuwe natuurgebieden, het concurreren met de Friese meren op het gebied van watersport en concurrentie met het Blauwestadproject, waarvoor soortgelijke motieven golden.

Problemen

Het Meerstadplan is omstreden omdat de exploitatie ernstig tegenvalt. De planning was gebaseerd op een verkoopprognose van 600 woningen per jaar. Nu wordt uitgegaan van 150 woningen in 2010, oplopend tot 600 in 2016. Zelfs die schatting lijkt te positief. De planning was oorspronkelijk om Meerstad in 2025 op te leveren. Schattingen gaan nu al uit van 2035 of 2040. Meerstad kost de gemeente Groningen zo'n 1 miljoen euro aan rente per maand.

Op 22 december 2011 maakte de Groninger wethouder Frank de Vries bekend dat het verlies is opgelopen tot 60 miljoen euro. Het project Meerstad zal daarom nog verder worden afgeslankt. Het woningvolume werd teruggebracht van 9.100 naar 6.500. De vier deelnemende bouwbedrijven trokken zich terug uit de exploitatiemaatschappij. Zij beperken zich tot de bouw en verkoop van woningen. Volgens De Vries zal de gemeente Groningen, die als enige verdergaat met de grondexploitatie van Meerstad, daardoor slagvaardiger kunnen opereren. Van het verlies komt 40 miljoen voor rekening van de gemeente Groningen, die daarbovenop nog 52,5 miljoen reserveert voor eventuele nieuwe tegenvallers. Voor de resterende 20 miljoen staan de overige partijen garant, waaronder de gemeente Slochteren en de provincie Groningen. De gemeente Slochteren blijft bestuurlijk en financieel verantwoordelijk voor de aanleg en het onderhoud van publieke voorzieningen, scholen en infrastructuur in het gebied.

Bron: Wikipedia

Conclusie

Het project Meerstad, gestart in 2008, is een van de verlieslijdende projecten van de gemeente Groningen. In 2011 (peildatum) was het verlies opgelopen tot 60 miljoen euro. Van het verlies komt 40 miljoen voor rekening van de gemeente Groningen, die daarbovenop nog 52,5 miljoen reserveert voor eventuele nieuwe tegenvallers. Daarnaast kost Meerstad de gemeente Groningen zo'n 1 miljoen euro aan rente per maand.

4.4 Grondaankopen voor bedrijventerreinen en woningbouw

Op 17 december 2012 schrijft NU.nl dat de stad Groningen 44 miljoen verliest op grondaankopen voor bedrijventerreinen en woningbouw: *Die verliespost staat los van het verlies van 40 miljoen op de ontwikkeling van Meerstad. Omdat het tekort nog verder kan oplopen, stort de gemeente nog 10 miljoen in een risicofonds.*

Conclusie

Grondaankopen voor bedrijventerreinen en woningbouw is een van de verlieslijdende projecten van de gemeente Groningen. Op 17 december 2012 wordt bekendgemaakt dat de gemeente 44 miljoen verliest op deze post en dat het tekort nog verder kan oplopen. Daarnaast wordt nog een bedrag van 10 miljoen euro gestort in een risicofonds.

4.5 Infoversum

De enige 'fulldome' 3D-bioscoop in Nederland werd gebouwd tussen 2012 en 2014. Het bestaat uit een projectiekoepel met een omvang van 23 meter, omgeven door een constructie van cortenstaal. Het initiatief tot de totstandkoming van de bioscoop was afkomstig van de Groninger hoogleraar astronomie Edwin Valentijn. Tijdens een persoonlijke rondleiding in 2015 verklaarde de initiatiefnemer aan mij dat hij eigenaar was. Op 17 juni 2014 werd het project geopend. Het aantal bezoekers bleef vanaf het begin ver achter bij de verwachtingen. Na achttien maanden werd het Infoversum op 24 november 2015 failliet verklaard. De gemeente was 2,5 miljoen armer.

Infoversum - Foto Noorderblik Siska Alkema

Publicaties

Infoversum failliet?

Op 7 oktober 2015 publiceert het Dagblad van het Noorden een artikel over het dreigende faillissement van het in de zomer van 2014 geopende Infoversum: *De grote financiële problemen zijn het gevolg van tegenvallende bezoekersaantallen: in het eerste jaar waren dat er 40.000, terwijl het businessplan uitging van 250.000 per jaar. De gemeente, bij monde van verantwoordelijk wethouder Van der Schaaf, noemt het businessplan achteraf niet realistisch en gaat ervan uit dat de lening van 2,5 miljoen niet wordt terugbetaald. De wethouder geeft aan te hopen dat het Infoversum in enige vorm blijft bestaan en uit het project de les te trekken dat er een onafhankelijk lichaam moet komen dat plannen kritisch tegen het licht houdt. Daarom is ook nogmaals naar het Groninger Forum gekeken, maar dat project zit volgens hem anders in elkaar.*

Raad: Geen geld meer voor Infoversum

Op 14 oktober 2015 publiceert ook het Dagblad van het Noorden een stuk over het op handen zijnde faillissement: *In de gemeenteraad werden vele handen in eigen boezem gestoken. Het businessplan van het Infoversum lag in 2011 ter inzage bij de raad, maar er werden geen kanttekeningen bij geplaatst. De vragen van de ChristenUnie werden niet afdoende beantwoord. Volgens de gemeente zijn er twee scenario's voor het Infoversum: faillissement of een doorstart in afgeslankte vorm, maar in principe zonder geld van de gemeente.*

3D-theater Infoversum bankroet

Op 23 november 2015 schrijft het Dagblad van het Noorden dat het Infoversum faillissement heeft aangevraagd: *Financiële steun voor een doorstart in afgeslankte vorm bleef uit. Het is onbekend wat er met het Infoversum gebeurt.*

Conclusie

Volgens het businessplan had het Infoversum 250.000 bezoekers per jaar moeten trekken. In het eerste jaar kwamen er ongeveer 40.000 mensen. Dat leidde tot grote financiële problemen. De bouw werd mogelijk gemaakt met miljoenenleningen. De gemeente verstrekke een lening van 2,5 miljoen. Door het faillissement in 2015 ontvangt de gemeente deze lening niet meer terug en heeft zij een verliespost van 2,5 miljoen.

Verantwoordelijk wethouder Van der Schaaf noemt het businessplan achteraf

gezien niet realistisch. Vanwege de Infoversumcasus is nogmaals gekeken naar het Forum, maar dat zit volgens Van der Schaaf heel anders in elkaar dan het Infoversum.

4.6 Eindconclusie en aanbevelingen

Voor een toeschouwer en verantwoordelijk burger is het bijzonder lastig om zicht te krijgen op de werkelijke kosten van in dit geval verlieslijdende projecten.

Twee grote projecten, *Parkeerkelder en winkelcentrum onder de Grote Markt* (2001) en *Regiotram Groningen* (2012), worden om uiteenlopende redenen tegengehouden door de bevolking en gaan niet door. De ontwikkelingskosten van deze projecten zijn in beide gevallen verliesposten.

Na het beëindigen van het project Parkeerkelder en winkelcentrum onder de Grote Markt in 2001 blijft de gemeente ook in andere verlieslijdende projecten grossieren. Dit vindt plaats in de periode dat ook het Forum wordt ontwikkeld. Daarnaast wordt het Forumproject verderontwikkeld in een tijd van economische crisis en een periode van ingrijpende bezuinigingen, onder meer in de sector Cultuur.

Als we naar het kostenplaatje van het Forum kijken, kan dit niet los gezien worden van de totale gemeentelijke financiële huishouding. Het Forum maakt daar onderdeel van uit.

De vraag is: wie overziet dit spectrum en kent alle ins en outs? En: wie is verantwoordelijk en wie voelt zich verantwoordelijk?

Hadden alle verlieslijdende projecten ten tijde van de ontwikkeling van het Forum, zoals de Regiotram, Meerstad, grondaankopen en het Infoversum voorkomen kunnen worden? En zo ja, hoe?

Los van alle andere overwegingen die in dit boek worden genoemd, is het om financiële redenen volstrekt onverantwoord om een luxeproject, een paradepaardje, verder te ontwikkelen op kosten van de gemeenschap.

Aanbevelingen

Het verdient aanbeveling dat alle verlieslijdende projecten van de gemeente, vanaf het project Parkeerkelder en winkelcentrum onder de Grote Markt tot en met het Infoversum, nader onderzocht worden door een groep onafhankelijke financieel deskundigen, die de verliesposten controleren en voor zover mogelijk vaststellen.

Ook zou het wenselijk zijn dat burgers via de gemeentelijke of provinciale website met één druk op de knop inzicht hebben in de totale investeringskosten van grote projecten waar gemeenschapsgelden mee zijn gemoeid.

Tot slot kan het verstandig zijn te kijken naar de werkwijze in Zwitserland, waar (mega)projecten worden uitgevoerd zonder financiële verliezen.

5. Referendum 2001

Sinds 1995 wordt er gesproken over de algehele reconstructie van de noordelijke en oostelijke kant van de Grote Markt in het hart van de Groninger binnenstad.

5.1 De startnotitie

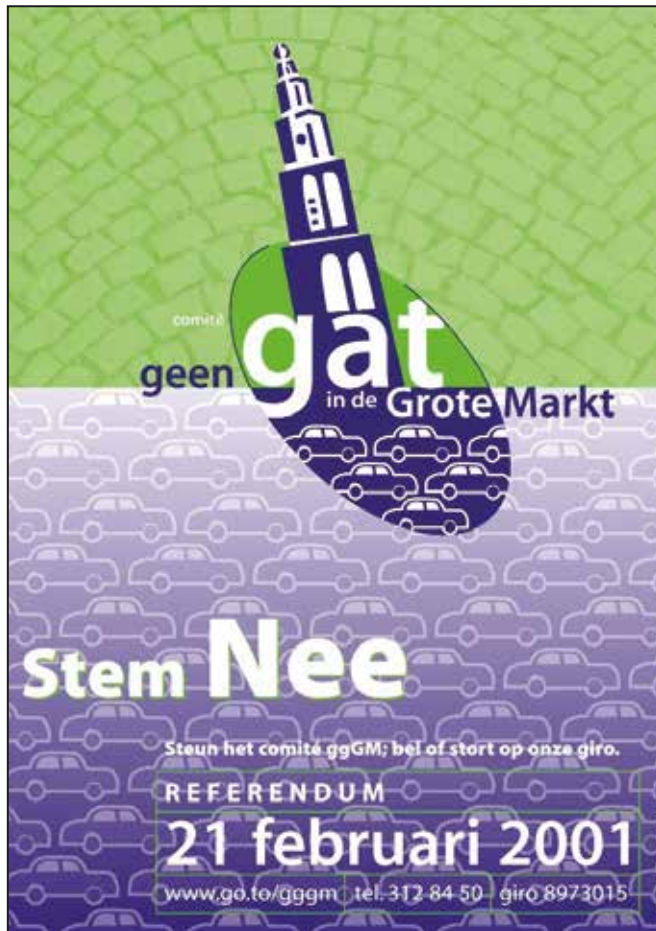
De gemeente maakte een startnotitie over de aanleg van een nieuw plein, de *Nieuwe Markt*, achter de oostzijde van de Grote Markt, met daarop de bouw van het Groninger Forum (aanvankelijk Huis voor Informatie en Geschiedenis in Groningen, HIGG genoemd). Hiervoor was het noodzakelijk dat een aantal gebouwen aan de oostzijde van de Grote Markt en daarachter zou worden gesloopt. Ook zou de bestaande parkeergarage flink worden uitgebreid.

5.2 Bebouwing

Door de realisatie zouden enkele historische gebouwen, zoals het Feithhuis en de Engelenpoort, aan de Nieuwe Markt komen te liggen. Ernaast zou het Groninger Forum worden gebouwd. Onder de Nieuwe Markt zou een parkeergarage met fietsenkelder komen. De totstandkoming van de Nieuwe Markt zou mede mogelijk worden gemaakt door geld afkomstig uit het Ruimtelijk Economisch Programma Zuiderzeelijn en het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling.

5.3 Referendum

De gemeenteraad had het plan al goedgekeurd, maar op 21 februari 2001 konden de inwoners van de stad er hun mening over geven. Het onderwerp van het referendum betrof een omvangrijke opknapbeurt van de Grote Markt in het centrum van de stad, ten voordele van grote, kapitaalkrachtige concerns en projectontwikkelaars. Een belangrijk onderdeel van het op 300 miljoen gulden begrote plan vormde de bouw van een parkeergarage in combinatie met een groot ondergronds winkelplein.

5.4 Voorstanders

De voorstanders van de plannen waren verenigd in het comité *Grote Markt Ja*. Hoewel het aanvankelijk bestond uit vertrouwelingen van PvdA-wethouder Ruimtelijke Ordening Willem Sminck en activisten van onder andere GroenLinks en PvdA, wist dit comité zich daarna met succes als een apolitieke club te presenteren.

5.5 Tegenstanders

De meeste tegenstanders waren wel voor een opknapbeurt van de noordwand van de Grote Markt, maar tegen de aanleg van een parkeergarage onder de Grote Markt. Zij vonden dit onverenigbaar met het gemeentebestuur om de auto uit de binnenstad te weren. Bovendien moesten de marktkooplui en de kleine winkeliers door de bouw van de parkeergarage verkassen.

Bij dit referendum hadden alleen de tegenstanders een campagne opgezet, namelijk het comité *Geen Gat in de Grote Markt*. Deelnemende organisaties waren onder meer: Milieudefensie, de Fietsersbond, ENFB, Rover, GroenLinks, De Groenen, de SP, Student en Stad en de Jonge Socialisten in de PvdA.

Een omvallende Martinitoren was het symbool van het comité *Geen Gat in de Grote Markt* en een van de zeven redenen die het comité noemde om tegen te stemmen: de aanleg van de parkeergarage zou schade aan de toren kunnen berokkenen. *“Toor’n gait ja schaij stoan.”*

5.6 Uitslag

Het plan *Nieuwe Noordzijde* werd verworpen. De opkomst was 56,51%. Van de 81.973 kiesgerechtigden die hun stem uitbrachten, stemde 81% tegen en 19% voor het plan.

Resultaat: er kwam geen parkeergarage onder de Grote Markt. Het succesvolle comité *Geen Gat in de Grote Markt* werd in 2001 opgeheven.

5.7 Reactie uit de media

Op 22 februari 2001 bericht de NRC over de uitslag van het referendum: *Een grote meerderheid heeft tegen de plannen gestemd. De plannen zijn daarmee van de baan, de gemeente zei eerder namelijk toe zich, ondanks het adviserende karakter van het referendum, aan de uitslag te zullen houden. Het referendum was het resultaat van een initiatief van de burgers van de stad. Zij verzamelden de handtekeningen, nodig om het referendum te kunnen laten plaatsvinden.*

6. Referendum 2005

Na het referendum over de Grote Markt in 2001 organiseerde de gemeente vier jaar later opnieuw een referendum over het binnenstadgebied, waar het Forum deel van zou uitmaken. Dit keer waren het de lokale partijen SP, Student en Stad en de Stadspartij die hiertoe het initiatief hadden genomen.

6.1 De aanloop

De SP benutte elke gelegenheid om aan te dringen op een referendum. De vragen die in de gemeenteraad op 9 december 2003 werden gesteld, laten zien dat deze partij er ongerust over was dat de gemeente opnieuw zeer veel kosten zou maken alvorens het plan aan de bevolking voor te leggen. Het college kwam de SP onverwacht tegemoet, door te stellen dat zij het voorontwerp van het stedenbouwkundige plan als startnotitie beschouwde. Dit voorontwerp werd op 3 december 2004 aan de gemeenteraad voorgelegd.

De SP, de Stadspartij en Student en Stad richtten vervolgens het comité *Meer Doen met 40 Miljoen* op. Onder deze naam werden handtekeningen verzameld en begon het tweede referendum.

De PvdA en GroenLinks richtten ook een burgerorganisatie op: *Grote Markt Ja!* Naar voorbeeld van Geen Gat in de Grote Markt werden niet-partijgebonden personen gevraagd om het gezicht van beide organisaties te worden. Een van hen was de toenmalige directeur van het Groninger Museum, Kees van Twist, die in de media herhaaldelijk vertelde hoe hij het Huis voor Informatie en Geschiedenis in Groningen, het HIGG, dat in het Forum zou worden ondergebracht, voor zich zag.

Het college van B en W voerde ook ditmaal campagne, door rondleidingen in het gebied te geven. De tegenstanders maakten dit keer geen bezwaar tegen eventuele kosten voor het voeren van deze campagne. De inzet van de voorstanders was vooral gericht op het verspreiden van een vrolijk, positief beeld. Dit kwam onder meer tot uiting in de poster met daarop een lachende en knipogende Martinitoren. De campagneactiviteiten van de actiegroep Grote

Markt Ja! bestonden onder andere uit een door de Openbare Bibliotheek uitgeschreven prijsvraag voor een nieuwe naam voor het HIGG. Dit werd het Groninger Forum of kortweg Forum.

Het nieuwe plein kreeg na verzoeken van inwoners tijdens de campagne ook een nieuwe naam: het *Naberplein*, genoemd naar de verzetsstrijder die tijdens de Tweede Wereldoorlog voor zijn executie korte tijd gevangen was gehouden in het Scholtenhuis, een prominent vooroorlogs pand in dit gebied, dat tijdens de oorlog door de Duitse SS werd gebruikt.

Tegenstanders hadden vier punten van kritiek:

- Het referendum diende tegelijk met het referendum over de Europese grondwet te worden gehouden.
- Het referendum werd te vroeg gehouden. Het voorstel was nog zo vaag, dat het voor de kiesgerechtigden onduidelijk was waar zij een uitspraak over zouden doen.
- De uitvoering van het plan zou veel te duur worden. Inwoners zouden meer kunnen doen met de veertig miljoen die het zou gaan kosten.
- Het HIGG, later omgedoopt tot Forum en centraal onderdeel van het plan, zou veel te hoog worden. Omdat er geen ontwerp voor lag, was uitsluitend de maximumhoogte bekend.

6.2 Campagne voeren

In het tijdschrift van de PvdA werd in 2007 (SenD5 2007, nr. 7) een artikel gepubliceerd van Jan R. Lunsing, voormalig bestuurslid en voormalig campagnecoördinator van de PvdA afdeling Groningen-Stad.

Hij beschrijft hier de (mogelijke) werkwijze van een politieke partij, in dit geval de PvdA, om campagne te voeren voor het houden van een (politiek gezien) succesvol referendum. Een paar opmerkelijke citaten uit het artikel:

- *“Referenda worden gewonnen door de best betaalde campagne.”*
- *“Bij een referendum gaat het nauwelijks om het rationele debat, het gaat er niet om gelijk te hebben, maar om gelijk te krijgen.”*

6.3 Naar de stembus

Op woensdag 29 juni 2005 mochten alle kiesgerechtigde Stadjsers in een referendum voor of tegen stemmen op het door de gemeente Groningen gepubliceerde plan *Grote Markt Oostzijde*. De gemeente verstrekte een brochure met daarin de volgende informatie:

“Er is een nieuw plan voor de Grote Markt. Het stadshart moet weer aantrekkelijk worden voor iedereen. Dat kan met winkels en horeca aan de oostwand, een nieuw stadsplein erachter en een culturele voorziening op de plek van een parkeergarage, die onder de grond verdwijnt. De Grote Markt krijgt de maat en sfeer van voor de oorlog terug, doordat de gevels van de oostwand naar voren komen.

Dit is het plan

Samenvatting startnotitie Grote Markt Oostzijde: ‘Dit plan is het resultaat van opinieonderzoek, vele adviezen van het Grote Markt-forum – een denktank van veertig betrokken Stadjsers – een prijsvraag, een stedenbouwkundige studie, een cultureel advies en het plan van het Groninger Museum, de Openbare Bibliotheek en het Scheepvaartmuseum voor een ‘Huis van Informatie en Geschiedenis Groningen’, dat inmiddels ‘Groninger Forum’ als naam heeft gekregen.

Het nieuwe plan bestaat uit drie stappen: de grens van de oostwand komt terug op de vooroorlogse plek. Achter de oostzijde komt ruimte voor een nieuw stadsplein: de Nieuwe Markt. De parkeergarage verdwijnt onder de grond. Aan de Nieuwe Markt komt een culturele publiekstrekker.

In dit plan wordt de oude rooilijn aan de oostzijde van de Grote Markt hersteld. De markt krijgt daardoor haar vooroorlogse vorm terug. De gebouwen aan de oostzijde sluiten aan bij beide gevels in de binnenstad. Aan de oostzijde komt een doorgang, vergelijkbaar met de Waagstraat, naar haar nieuwe plein en de culturele publiekstrekker. Vindicat blijft in de nieuwe oostwand gehuisvest. De gedachte is de achterbouw te slopen en deze ruimte aan de voorzijde – op de verdieping – te compenseren. Met Vindicat wil de gemeente in de komende periode onderzoek doen hoe dit het beste kan.

De Naberspassage, de parkeergarage, het achterste deel van het Filmhuis en de school aan de Schoolstraat worden afgebroken. Onderzocht wordt hoe Images een plek krijgt in het

nieuwe gebouw. Dit gebouw grenst aan een nieuw omsloten plein: de Nieuwe Markt. Dit plein biedt volop kansen om er weer een levendig gebied van te maken.

Wat gaat er precies gebeuren?

Het Groninger Forum krijgt een oppervlakte van circa 18.000 m² en een inhoud van 80.000 m³. De gemiddelde hoogte is 33 meter, de maximale hoogte 45 meter. De begane grond sluit aan op de Nieuwe Markt, heeft meer dan één ingang en geen gesloten achterkant. De gevel bestaat uit doorzichtige materialen, die zorgen voor levendigheid. Het dak is voor iedereen toegankelijk.

De bovengrondse parkeergarage wordt vervangen door een ondergrondse. Het totale aantal parkeerplaatsen in de binnenstad blijft gelijk. Langs de oostwand van de Grote Markt komt ruimte voor winkels en horeca.

Dit plan kost uiteraard geld. Met dit plan moet de gemeente investeerders aantrekken voor de winkels en de horeca. Het gebouw kan worden betaald met geld dat door de gemeenteraad in de begroting wordt gespaard. In 2010 is 31,25 miljoen beschikbaar om te investeren.

De rest van het benodigde geld, zo'n 10 miljoen euro, zal uit subsidies moeten komen.'

Het Groninger Forum, voorheen Huis van Informatie en Geschiedenis

Het Forum is meer dan een traditionele bibliotheek of 'een gewoon' historisch museum. Het Forum combineert beide tot een nieuwe ontmoetingsplaats voor Stadjsers van alle leeftijden. De informatiebehoefte staat centraal: informatie wordt er vernieuwend en prikkelend gepresenteerd. Waar de bibliotheek nu nog 700.000 bezoekers per jaar trekt, mag het Forum rekenen op een miljoen per jaar.

Het Forum is een initiatief van:

- De Openbare Bibliotheek Groningen*
- Het Groninger Museum en*
- Het Noordelijk Scheepvaartmuseum*

Andere partners zijn:

- De Groninger Archieven*
- Het Filmhuis Images*

- De Hanzehogeschool Groningen en
- De Rijksuniversiteit

Het referendum

Op woensdag 29 juni mogen alle kiesgerechtigde Stadgers voor of tegen dit plan stemmen. Is de meerderheid van de kiezers voor dit plan, dan zal het verder worden uitgewerkt. De ruimtelijke en verkeerskundige gevolgen komen dan in beeld en architecten kunnen ontwerpen maken. Het ligt voor de hand dat Stadgers daarna hun oordeel mogen geven over de ontwerpen. Als de meerderheid van de kiezers tegen het plan is en die meerderheid bestaat uit minstens 30% van het aantal kiesgerechtigden, dan zal de gemeenteraad deze uitslag waarschijnlijk overnemen en vervalt het raadsbesluit. Dan gaat dit plan dus niet door. Als de meerderheid (voor- óf tegenstanders) kleiner is dan 30% van het totaal aantal kiesgerechtigden, dan wordt het referendum als niet-gehouden beschouwd.”

Uitslag

Stemgerechtigd waren alleen inwoners van de stad zelf, niet van de overige plaatsen in de gemeente Groningen. Uiteindelijk stemde 53% van de kiezers vóór het plan, 47% tegen en minder dan 1% stemde blanco. Met een opkomst van 57.244 (38,59%) was de uitslag van dit correctief referendum niet geldig. De kiesdrempel van 30% was niet gehaald. Dit hield in dat het referendum als niet-gehouden beschouwd moest worden. De opschorting van het besluit werd beëindigd.

Dat betekende dat de plannen door konden gaan. De Grote Markt zal iets kleiner worden, omdat de nieuwe bebouwing met het Groninger Forum aan de oostzijde meer naar voren komt dan de huidige rooilijn. De werkzaamheden zijn in september 2011 begonnen. In januari 2012 begon men met de sloop van de bestaande panden aan de oostzijde van de Grote Markt.

6.4 Reacties op het referendum

Referendum plan Grote Markt Oostzijde/Groninger Forum ongeldig

Op 29 juni 2005 publiceert NU.nl een bericht over de ongeldigheid van het referendum rondom de plannen voor de Grote Markt: *De opkomst van 39% was te laag, de plannen kunnen dus doorgaan. Initiatief voor het referendum lag bij de SP en de lokale partijen Student en Stad en de Stadspartij. Zij waren de enige die in de*

gemeenteraad tegen de plannen stemden. Van de Groningers stemden ruim 30.000 voor en ruim 26.000 tegen.

In het plan komt de oostgevel van de Grote Markt zeventien meter naar voren. De Grote Markt wordt hierdoor kleiner en achter de oostgevel komt een nieuw plein voor het Forum, met daaronder een parkeergarage.

Burgemeester Wallage en wethouder Ruimtelijke Ordening Smink zijn blij met de uitslag, ook als is het referendum ongeldig door de lage opkomst. Volgens hen is er voldoende draagvlak voor de plannen.

Besluitvorming grote projecten

Onder de titel 'besluitvorming grote projecten' publiceert Arno Rutte, lid van de Tweede Kamer voor de VVD, op 15 april 2011: "Mijn onvolprezen fractiegenoot Jan Evenhuis, al 28 jaar gemeenteraadslid en met recht de senior van de Groninger gemeenteraad, wijst ons er altijd op: 'Onderschat nooit het belang van de huis-aan-huis bladen'. Gisteren bleek maar weer eens dat hij gelijk had. In de Groninger Gezinsbode verscheen dit artikel over de besluitvorming rond het Groninger Forum: 'Geen biertje, maar zes soorten koffie.' In het artikel wordt het recept gegeven voor het afdwingen van besluiten over grote projecten: een referendum zo maken dat de optie 'nee' niet ingevuld kan worden."

Maatschappelijk draagvlak en participatie

In het raadsbesluit van de gemeente Groningen 'Actualisatie bouw- en grondexploitatie Grote Markt Oostzijde/Groninger Forum' op 17 maart 2016 geeft het gemeentebestuur haar visie over het maatschappelijk draagvlak en participatie: "Het project kent vanaf 2001 een uitgebreide traditie om de burgers te betrekken d.m.v. voorlichting, inspraak en participatie met o.a. een referendum in 2005 en een publieksenquête in 2007. Momenteel bevinden we ons in de uitvoeringsfase.

Gedurende het uitvoeringsproces wordt opnieuw veel aandacht aan de communicatie besteed. Zowel richting de direct betrokkenen (omwonenden, bedrijven en instanties) als de overige Stadlers en de vele belangstellenden van buiten de stad.

Op de Grote Markt is hiervoor een informatiecentrum gebouwd, waar niet alleen de voortgang van het project gevolgd kan worden, maar waar men ook met vragen terecht

kan. Het informatiecentrum functioneert sinds november 2011. Met de direct omwonenden en de ondernemers rondom de bouwplaats vindt de communicatie plaats via vertegenwoordigers die plaats hebben in de klankbordgroep. Of via het huis-aan-huis bezorgen van brieven.

Burgers kunnen op elk moment van de dag actuele informatie over het project Grote Markt Oostzijde/Groninger Forum raadplegen op de projectwebsite. Via deze site kan men zich ook abonneren op de digitale nieuwsbrief Groningen Vernieuwt, die wekelijks verschijnt met actuele informatie betreffende de voortgang van het project en de werkzaamheden die in de week daarop worden verricht. Ook via Facebook en Twitter worden geregeld updates verstuurd. Op OOG-tv wordt elke twee weken het programma Achter de Rooilijn uitgezonden, over de voortgang van de werkzaamheden.”

Kroniek van een aangekondigd fiasco

Op 12 maart 2016 publiceert het Dagblad van het Noorden een bericht van Ronald Kaatee, Statenlid PVV Groningen, over de manier van handelen met betrekking tot de bouw van het Forum: *Die hangt van misleiding aan elkaar. Was de Groningers beloofd dat de herbouw van de oostwand met respect voor de historische omgeving zou gebeuren, bij de enquête over de ontwerpkeuze in 2007 verschenen er zeven modernistische ontwerpen. De gemeente en stedenbouwkundigen, met een voorkeur voor moderne en spraakmakende bouw, hadden hun conclusies getrokken uit het Waagstraatproject, waar meer dan 80% voor het historiserende ontwerp van Natalini koos, die tot schrik van de gemeente van modernist was veranderd in een traditionalist.*

6.5 Uitspraken Groningen

Op 30 juni 2005 publiceert het Dagblad van het Noorden een aantal uitspraken van inwoners die geïnterviewd zijn:

- *Het is alleen maar een prestigekwestie met al die grote gebouwen. Ze doen toch wat ze willen. Het geld regeert!*
- *Ik wist niet wat ik moest stemmen. Het is allemaal zo onduidelijk.*
- *Je kiest politici om keuzes te maken en ze spelen alles maar weer terug naar de burger. Ze durven zelf niet eens keuzes te maken.*
- *Ik vind het hele referendum grote onzin. Voor belangrijke zaken hebben ze geen meningen van bewoners nodig.*

- *Ik heb helemaal geen stembiljet gekregen. En wel al die papieren met ‘voor’ en ‘tegen’ natuurlijk.*
- *Mijn dochter zei: “Ga maar niet stemmen.”*
- *Ik vind het een waardeloos plan.*
- *Ik heb zomaar wat gestemd. Ik snap er toch niets van.*
- *Het is mij allemaal goed.*
- *Ik ben neutraal. Over dit heb ik geen mening.*
- *Ik heb er geen tijd voor.*
- *Volgens mij heb ik helemaal geen kaart gehad.*
- *Ja, dat is vandaag hè, goed dat u me helpt herinneren.*
- *Ik denk niet dat ik ga stemmen, maar als u me niet gevraagd had, was ik het ook vergeten.*
- *Ik stem nooit.*
- *Ik heb hier geen belang bij.*
- *Ik ga niet altijd stemmen en dit is me te moeilijk.*
- *Dit is toch helemaal geen plan. Ik snap er niets van.*
- *Het maakt toch niets uit wat we stemmen.*
- *Als ik nog ga, stem ik tegen. Laat ze heel de boel maar platgooien.*
- *Omdat ons geen keus wordt gelaten. Het is slikken of stikken.*

6.6 Conclusie

The show must go on

De gemeente Groningen organiseerde in 2005 een referendum over het plan *Grote Markt Oostzijde*, maar was bij dit referendum geen initiatiefnemer. Het initiatief kwam van drie lokale politieke partijen: de SP, Student en Stad en de Stadspartij. De inwoners konden via de stemcomputer alleen ‘ja’ of ‘nee’ aanklikken over het plan, de herontwikkeling van de oostzijde van de Grote Markt, dat bestond uit drie deelgebieden:

1. Groninger Forum, garage, fietsenkelder en inrichting Nieuwe Markt
2. Nieuwe oostwand
3. Nieuwe Markt zuidzijde

Het is met deze vorm van volksraadpleging volstrekt onduidelijk waar inwoners ja dan wel nee op hebben gestemd. Het centraal in dit gebied gelegen Forum is een van de drie onderdelen, dat als het ware verstopt is. Dit referendum had, gelet op de beperkte vraagstelling en de beperkte informatie zonder

een visueel beeld over het te ontwikkelen Forum, op deze wijze nooit mogen plaatsvinden. Van enig democratisch gehalte is hier geen sprake. Feitelijk is de locatie van de parkeergarage 200 meter opgeschoven en was niet bekend dat het Forum een omvang zou krijgen als nu in uitvoering.

Kortom: het gat onder de Grote Markt dat er niet kwam en waartegen in 2001 zoveel actie is gevoerd, is verplaatst naar het aangrenzende terrein op ongeveer dezelfde afstand van de Martinitoren. Gestemd kon worden over een allesomvattende vraag over het plan *Grote Markt Oostzijde* en niet specifiek over de parkeergarage en het Forum.

Het zou kunnen dat de ja-stemmers met name ja hebben gestemd voor de herontwikkeling van de oostwand, waardoor de Grote Markt haar vooroorlogse vorm weer terug zou krijgen, en een nieuw plein in wording: de Nieuwe Markt.

Een referendum uitsluitend over het Forum met duidelijke en zuivere vragen zou de enige juiste optie zijn geweest voor het project. Dit gelet op de locatie – een beschermd historisch stadsgezicht (hoe heeft Welstand dit ooit kunnen toestaan?) – de enorme kosten en de vraag of er vanuit de bevolking behoefte bestaat aan dit project.

De reactie van een PvdA-prominent, de toenmalige burgemeester Jacques Wallage – *“De burgers hebben de gelegenheid gekregen om het te verwerpen, maar hebben dat niet gedaan”* – is ronduit beschamend. Als een kiesgerechtigde het Forumonderdeel in het plan wilde verwerpen, op welke manier zou dit dan kunnen? Ook de reactie van PvdA-prominent Willem Smink, destijds wethouder Ruimtelijke Ordening – *“Hoewel dit referendum niet geldig is, hebben meer mensen voor dan tegen gestemd. De democratische basis voor dit voorstel is goed”* – is de PvdA onwaardig. Deze uitspraak klopt niet met de werkelijkheid.

Er lijkt sprake van volksverlakkerij, zo zou ik deze wijze van overheidshandelen willen noemen. Respectloos overheidsgedrag jegens de inwoners, niet transparant, kortom: misleidend. Naar mijn mening is er sprake van onbehoorlijk bestuur. Het lijkt erop dat de toenmalige beleidsmakers en verantwoor-

delijke bestuurders met het Forum hun gram hebben willen halen richting de Groninger bevolking. ‘Geen gat in de Grote Markt? Dan maar op een nabijgelegen plek en dan zetten we er ook nog een kolossaal ‘luchtkasteel op drijfzand‘ op.’ Misschien had de bevolking geen trek om voor de tweede keer actie te voeren. Of had men tegen het Forum willen stemmen, maar dit was niet mogelijk bij het referendum, het was alles of niets. Dit is mijn persoonlijke visie op het geheel. De werkelijke feiten zullen vermoedelijk nooit (helemaal) boven water komen.

Ook in het raadsadvies van het college van B en W op 17 maart 2017 wordt de loftrompet geblazen over het ongeldig verklaarde referendum in 2005: *“Het project kent vanaf 2001 een uitgebreide traditie om de burgers te betrekken d.m.v. voorlichting, inspraak en participatie met o.a. een referendum in 2005 en een publieksenquête in 2007.”*

Als je niet beter weet, zou je bijna de tranen in de ogen krijgen van dankbaarheid voor de manier waarop de Groninger lokale overheid met haar inwoners communiceert.

Het Forum is gestoeld op het referendum van 2005. Opvallend is het feit dat bij het referendum in 2001 81.973 hun stem uitbrachten en ruim vier jaar later slechts 57.244 kiesgerechtigden, oftewel 24.729 kiesgerechtigden minder (33%).

7. De Toren van Babel

Een toren van hoogmoed en verwarring

Ongetwijfeld zullen velen een verband kunnen leggen tussen het Groninger Forum en de *Toren van Babel*. Door de eeuwen heen heeft het verhaal van dit bouwwerk vele kunstenaars geïnspireerd om deze toren met eigen fantasie uit te beelden.

Een toren van verwarring

Het verhaal van de Toren van Babel komt uit de Bijbel, Genesis 11:1-9. Babel, een stad in het land Sinear, is de eerste stad die door de nakomelingen van Noach gebouwd is. Leider Nimrod heeft het ideaalbeeld om een toren van gebakken tichelen en leem te bouwen die tot de hemel zal reiken. De toren zou moeten dienen als een herkenningspunt in het landschap, waardoor de mensen elkaar niet kwijt zouden kunnen raken. Het bouwwerk zou ook een veilig heenkomen kunnen bieden bij een mogelijke nieuwe zondvloed.

Nimrod is hoogmoedig en handelt daarmee tegen de wil van God. Zijn ambitieuze, ijdele plannen worden door God veroordeeld en deze verstoort de bouw. Wat één volk met één taal is geweest, verandert door Gods toedoen in talrijke volkeren die zich over de hele wereld verspreiden en eigen talen gaan spreken. Zo kwam het dat de toren en de stad niet afgebouwd werden. Vanaf dit moment leven de verschillende volkeren in een 'Babylonische spraakverwarring' met elkaar. Een situatie waarin allen door elkaar praten en niemand er meer wijs uit wordt. De plek waar dit allemaal gebeurde, noemde men voortaan Babel, hetgeen 'verwarring' zou betekenen.

Symboliek

Het verhaal van de Toren van Babel bevat een universele boodschap. Het bouwen van de toren staat symbool voor het streven van de mens naar het hoogst haalbare. Het Bijbelse bouwwerk staat voor de universele strijd tussen het menselijke kunnen en zijn ijdelheid, waarin God de mens genadeloos heeft gestraft. De mens, creatief en ambitieus als hij is, vertrouwt blind op zijn

eigen kunnen en op de onbegrensde mogelijkheden van de techniek. Deze hoogmoed wordt bestraft door God. Dit symboliseert de vergankelijkheid en nietigheid van de mens.

De toren van Babel heeft echt bestaan. Op oude kleitabletten zijn vermeldingen gevonden van een 'zikkoerrat', een trapvormige tempeltoren, die 91 meter hoog was op een basis van 91 x 91 meter. De toren hoorde bij de tempel van Mardoek, de voornaamste god van Babylonië. Het gebouw werd vernietigd door de Assyrische koning Sanherib in 689 v. Chr, en later herbouwd en voltooid door onder andere Neboekadnezar II. De Babyloniërs noemden hun toren Bab-Iloe, Poort van God. De Perzen van Xerxes sloopten de toren opnieuw in 478 v. Chr.

8. Van democratie tot Wet openbaarheid bestuur

In hoofdstuk 4 worden twee landelijke mammoetprojecten en in hoofdstuk 5 een viertal grote projecten in Groningen beschreven. De conclusie is dat alle projecten een aantal opmerkelijke overeenkomsten vertonen. De projecten:

- zijn omstreden;
- zijn gebaseerd op rooskleurige en buitengewoon optimistische prognoses die na realisatie onjuist blijken;
- zijn geldverslindend;
- zijn (mede) betaald met gemeenschapsgelden;
- gaan gepaard met misleiding;
- vertonen aanzienlijke budget- en tijdsoverschrijdingen.

Maatschappelijk probleem

De route en de manier waarop genoemde projecten op de rails zijn gezet wil ik ter discussie stellen, met het doel om deze in de toekomst te voorkomen en transparantie te bevorderen. Naar mijn mening is er sprake van een maatschappelijk probleem. Als inwoners het gevoel hebben dat er niet of in onvoldoende mate naar hen wordt geluisterd, is er sprake van zo'n probleem en zal de overheid dat in de politieke besluitvorming buitengewoon serieus moeten nemen. Voorkomen moet worden dat er door tijdelijke politieke machthebbers, ondersteund en omringd door een machtig bolwerk – het ambtenarenapparaat, ook wel 'de vijfde macht' genoemd – 'overvallen' worden gepleegd op de bevolking en met name op haar vertegenwoordigers.

We leven in een tijd dat er steeds meer maatschappelijke problemen in de openbaarheid komen. Dit is mede het gevolg van het feit dat het grootste deel van de bevolking toegang heeft tot digitale media en een beroep kan doen op de Wet openbaar bestuur. De roep om rechtvaardigheid wordt bovendien wereldwijd steeds intensiever. Mensen worden mondiger en accepteren niet meer klakkeloos wat hun door overheden wordt voorgespiegeld. Zo stellen

klokkenluiders misstanden in een bedrijf of in organisatie aan de kaak. Niet voor niets is er in Nederland een wettelijke ‘klokkenluidersregeling’ ingesteld.

Met klem wil ik benadrukken dat het in dit boek gaat om een eerste aanzet tot discussie, met het doel projectontwikkelingstrajecten breed onder de aandacht te brengen en te kijken of er spelregels en randvoorwaarden bedacht kunnen worden voor (te formaliseren) verbeteringen. In dit hoofdstuk worden tien kernbegrippen belicht die van belang zijn en een rol spelen op de weg naar verandering bij de ontwikkeling en realisering van projecten.

Uit een aantal in het oog springende begrippen is een selectie gemaakt:

1. Democratie
2. Dienstbaarheid van ambtenaren en bestuurders
3. Integriteit
4. Macht
5. Profijtbeginsel
6. Prognose van exploitatieresultaten
7. Top-down- of bottom-upprincipe
8. Transparantie
9. Vertrouwen
10. Wet openbaarheid bestuur

8.1 Democratie

In een democratie is de bevolking soeverein en is alle autoriteit gebaseerd op de instemming van de meerderheid van het volk. Deze meerderheid wordt geacht rekening te houden met de belangen van de minderheid. Deze bestuursvorm is gebaseerd op het menselijke gelijkheidsideaal van de Franse revolutie: *liberté, égalité, fraternité* – vrijheid, gelijkheid en broederschap – vermeld in de Franse grondwet van 1791. Als iedereen vrij en gelijk in rechten en plichten is, zoals ook in het eerste artikel van de *Universele Verklaring van de Rechten van de Mens* staat, heeft ook niemand ten principale meer recht dan een ander om bepaalde wetten vast te stellen of beslissingen te nemen. Wel is er een minimumleeftijd vastgesteld om deel te kunnen nemen aan dit proces.

Nederlandse staatsvorm

In de Nederlandse staatsvorm heeft de regering een verantwoordingsplicht ten opzichte van haar volksvertegenwoordiging. De regering mag slechts die bevoegdheden uitoefenen waartoe zij gemachtigd is door wettelijke bepalingen. Provinciale en gemeentelijke besturen zijn eveneens verantwoordig schuldig aan de door de bevolking gekozen volksvertegenwoordigers. Daarnaast hebben we steeds meer te maken met de democratische beginselen die in de Europese wet en regelgeving zijn en worden vastgelegd.

Provincie

Staatsrechtelijk is de provincie in Nederland de bestuurlijke eenheid die boven de gemeente staat. In Nederland heeft de provincie op verschillende beleidsterreinen, zoals ruimtelijke ordening, een belangrijke coördinerende taak. De provincie is in sommige gevallen toezichthouder op gemeenten en het waterschap. Provincies werken onderling samen in het *Interprovinciaal Overleg* en hebben functies in het kader van het *Europees Comité van de Regio's*.

Gemeente

Een gemeente is een groep van woonkernen, dorpen of steden met het bijbehorende gebied, die samen worden bestuurd door een politiek apparaat, het college van burgemeester en wethouders en de gemeenteraad. In de meeste landen is de gemeente de onderste laag uit de politieke bestuursstructuur en staat daarbij het dichtst bij de bevolking.

Europees Comité van de Regio's (CvdR)

Lokale en regionale overheden in de Europese Unie vonden dat provincies een grotere stem moesten krijgen in de Europese besluitvorming. In 1992 besloten staatshoofden en regeringsleiders van de Europese Unie (EU) bij het *Verdrag van Maastricht* het Comité van de Regio's (CvdR) op te richten als een adviesorgaan dat regio's en steden een stem moet geven in het EU-besluitvormingsproces en daarmee een directe link kan leggen tussen Brussel en de Europese burgers. In Brussel zetelen de commissies van het Europees parlement. Krachtens het Verdrag van Maastricht dienen de Europese Commissie en de Europese Raad het CvdR te raadplegen over

belangrijke kwesties van regionaal belang. CvdR-leden worden benoemd door de regeringen van de lidstaten, voor een periode van vier jaar.

Het in 1994 opgerichte comité is een politiek orgaan van de Europese Unie, waarin vertegenwoordigers van het lokale en regionale bestuur zetelen. Het CvdR biedt decentrale overheden, zoals regio's, districten, provincies, gemeenten en steden, de mogelijkheid om de instellingen van de Europese gemeenschap rechtstreeks van advies te dienen. De oprichting had een tweeledig doel.

Ten eerste wordt ongeveer driekwart van de EU-wetgeving op decentraal niveau uitgevoerd. Hierdoor is het zinvol om vertegenwoordigers van lokale en regionale overheden te betrekken bij de totstandkoming van nieuwe Europese regels.

Ten tweede wilde men voorkomen dat de inwoners steeds verder af komen te staan van het proces van Europese integratie. Een manier om die afstand te verkleinen, was de gekozen bestuursorganen die het dichtst bij de burgers staan een taak te geven in de beleidsvorming.

Brexit

Toch is het niet te voorkomen dat steeds meer mensen in Europa verder af komen te staan van het proces van integratie. In 1973 is het Verenigd Koninkrijk toegetreden tot de Europese Gemeenschappen (EG). In 1975 is een referendum gehouden over dit lidmaatschap. Een meerderheid van het Britse volk steunde de continuering van het lidmaatschap. Op 23 juni 2016 werd een door het Britse parlement georganiseerd raadgevend referendum gehouden over het EU-lidmaatschap van het Verenigd Koninkrijk. Een kleine meerderheid van 51,9% koos voor uittreden. Brexit is een samenstelling tussen 'Britain' en 'exit'. De term heeft betrekking op deze uittreding.

8.2 Dienstbaarheid van ambtenaren en bestuurders

'Dienstbaar' en 'dienstbaarheid' zijn in onze samenleving veelgebruikte woorden. Bij het woord dienstbaar denken we aan woorden zoals bevorderlijk, bruikbaar, dienstig, goed, leerzaam, nuttig, praktisch, productief, van dienst, voordelig en winstgevend.

Het woord dienstbaarheid wordt vooral geassocieerd met de begrippen ‘ondergeschikt zijn’ en ‘staat van onderwerping’. Dienstbaarheid gaat over je dienstbaar maken, iets willen betekenen voor iets dat buiten jezelf ligt. Je stelt je ten dienste van een groter geheel: een doel, een missie, een beweging, een organisatiedoelstelling. Het gaat hierbij niet om eigenbelang of het verrijken van jezelf. Dienstbaarheid gaat ook over gemeenschapszin, je dienstbaar maken aan het welvinden of slagen van een ander, een groep, een team, zelfs een hele organisatie of de maatschappij.

In dit verband kan ook worden gewezen naar de *Ubuntu-filosofie*. Ubuntu is een ethische of humanistische filosofie uit sub-Saharisch Afrika, die draait om toewijding en relaties tussen mensen onderling. Een veelgebruikte definitie van ubuntu is: ‘het geloof in een universeel gedeeld verbond dat de gehele mensheid verbindt’.

Aartsbisschop Desmond Tutu: *“Iemand met ubuntu staat open voor en is toegankelijk voor anderen, wijdt zich aan anderen, voelt zich niet bedreigd door het kunnen van anderen omdat hij of zij genoeg zelfvertrouwen put uit de wetenschap dat hij of zij onderdeel is van een groter geheel, en krimpt ineen wanneer anderen worden vernederd of wanneer anderen worden gemarteld of onderdrukt.”*

Kernbegrippen van *ubuntu*:

- Eén zijn
- Menselijkheid tegenover anderen
- ‘Ik ben omdat wij zijn’
- Menselijk worden door anderen

Ambtenaren

Ambtenaren zijn nodig om de overheidsdienstverlening op de juiste wijze uit te kunnen voeren. Dat betekent dat én de benodigde kwaliteit van de ambtenaren én de correcte dienstverlening aan bewoners moet zijn gewaarborgd. Van met name ambtenaren en bestuurders c.q. politieke gezagdragers verwacht de bevolking een dienstbare instelling, gericht op het welbevinden van de maatschappij als geheel. Ambtenaren behoren mee te denken over alternatieven en in te spelen op signalen die vanuit de bevolking komen.

Regelmatig staat de kwaliteit van de dienstverlening van ambtenaren en bestuurders ter discussie.

‘Verbeter de wereld, begin bij jezelf’ is eveneens een spreekwoord. Dat moet niet alleen voor overheidsorganisaties een aanbeveling zijn, maar vooral voor de individuele bestuurders en ambtenaren. Niet naar andere organisaties of anderen wijzen, maar een kritische blik in de spiegel werpen en de vraag stellen waar de eigen dienstverlening mogelijk tekortschiet en waar verbetering mogelijk is. Steeds moet voor ogen worden gehouden en duidelijk zijn: overheden zijn er voor de burger en niet andersom!

8.3 Integriteit

In de in april 2011 vernieuwde *Handreiking integriteit van politieke ambtsdragers bij gemeenten, provincie en waterschappen met modelgedragscode* van mr. J.P.H. Donner, de toenmalige minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, wordt onder meer aandacht geschonken aan:

- het begrip integriteit;
- gedragscodes;
- basisregels voor het omgaan met informatie;
- de organisatie van het integriteitsbeleid met enkele aanbevelingen en
- kernbegrippen integriteit van een politiek ambtsdrager.

Het begrip integriteit

Integriteit heeft alles te maken met de kwaliteit van het openbaar bestuur. Ook kan integriteit het vertrouwen van de burgers in hun overheid maken of breken. De overheid moet dus extra prioriteit geven aan integriteit, temeer omdat zij werkt met publieke middelen en op veel terreinen een monopoliepositie heeft. Tegelijkertijd staat de integriteit van politieke ambtsdragers (bestuurders en gekozen volksvertegenwoordigers van gemeenten, provincies en waterschappen) onder druk, wat vooral het gevolg is van allerlei maatschappelijke ontwikkelingen. Zo zijn het publieke en het private domein meer met elkaar verstrengeld geraakt, is er een agressievere zakelijke lobby vanuit de samenleving en krijgt het overheidsmanagement bedrijfseconomische normen opgelegd. Bovendien is de belangstelling voor integriteitsvraagstukken sterk toegenomen. Elke politieke ambtsdrager op elk bestuurlijk niveau kan bij alle afwegingen, soms

plotseling, vragen krijgen over zijn integriteit. Wetenschappers doen onderzoek naar corruptie en fraude, journalisten vragen declaraties van bestuurders op en doen verslag van lokale affaires. Parlementariërs stellen kamervragen. En terecht, want belangenverstrengeling, misbruik van positie, corruptie en fraude kunnen niet worden getolereerd.

Politieke ambtsdragers vervullen een voorbeeldfunctie voor de burgers en voor hun ambtenaren. De handel en wandel van politieke ambtsdragers heeft zijn weerslag op de hele organisatie, zowel in positieve als in negatieve zin. Zij zijn verantwoordelijk voor de integriteit van hun organisatie en dus voor de integriteit van hun ambtenaren. De politiek ambtsdrager heeft uiteraard net als iedere andere burger recht op een privéleven, maar hij leeft in een glazen huis, waardoor ook privégedragingen onderwerp van publieke aandacht kunnen zijn. Daarom moet een politieke ambtsdrager 24 uur per dag alert zijn op handelingen of gedrag die het aanzien en de integriteit van het politieke ambt kunnen schaden.

Deze handreiking is een gezamenlijke productie van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten, het Internationaal Provinciaal Overleg, Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekeringen en het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

Zij willen hiermee gemeenten, provincies en waterschappen stimuleren en ondersteunen bij hun inspanningen om de bestuurlijke integriteit te versterken. De handreiking is bedoeld voor politieke ambtsdragers. De primaire verantwoordelijkheid voor integriteit ligt bij elke gemeente, provincie en waterschap afzonderlijk, maar voor alles bij elke ambtsdrager persoonlijk.

Meer dan regels en procedures

Om het integriteitsbeleid handen en voeten te geven, zijn een aantal regels en procedures ontwikkeld. Wat echter nog belangrijker is: integriteit is een grondhouding, een kwestie van mentaliteit, iets waar je aan kunt werken en waar je in kunt groeien. In het integriteitsbeleid zal dan ook een belangrijke plaats moeten worden ingeruimd voor de cultuur in de organisatie en in de politieke arena. Dit moet een cultuur zijn van openheid, waarin men elkaar

aanspreekt op gedrag en handelen. Het vaststellen van regels en procedures is van groot belang, maar het mag nooit leiden tot een houding dat de integriteit daarmee is ‘geregeld’.

Integriteit vraagt om een heldere verdeling van taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden, waarbij checks-and-balances centraal staan. Daarmee wordt het overheidshandelen transparant en controleerbaar. De taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden van de bestuursorganen in gemeenten, provincies en waterschappen zijn wettelijk geregeld. Daarom is het van groot belang dat de bestuursorganen voor de juiste checks-and-balances zorgen als zij hun bevoegdheden delegeren en mandateren. Daarbij moet rekening worden gehouden met eventuele integriteitsrisico's.

Gedragscodes

Gedragscodes zijn een belangrijk instrument en hulpmiddel om een open, transparante en integere organisatiecultuur te realiseren. De Gemeente-, de Provincie- en de Waterschapswet verplichten de gemeenteraad, Provinciale Staten en het algemeen bestuur van het waterschap om voor zichzelf en voor hun bestuurders een gedragscode vast te stellen. Deze moet de integriteit van de politieke ambtsdragers waarborgen. Het rechtskarakter is dat van een interne regeling, in aanvulling op de wettelijke regels. De gemeente-, provincie- en waterschapsbesturen hebben veel vrijheid om deze zelf in te vullen. Het is een instrument waar iedereen op kan worden aangesproken. Gebeurt dat niet, dan is de gedragscode een dode letter.

Sinds 1 maart 2006 verplicht de Ambtenarenwet publieke organisaties tot het voeren van een integriteitsbeleid. Er moet aandacht worden besteed aan het bevorderen van integriteitsbewustzijn en aan het voorkomen van misbruik van bevoegdheden, belangenverstrengeling en discriminatie. Ook moet het bevoegd gezag ervoor zorgen dat het integriteitsbeleid vast onderdeel uitmaakt van het personeelsbeleid, onder andere door integriteit in functioneringsgesprekken en werkoverleg aan de orde te stellen en door scholing en vorming aan te bieden op het gebied van integriteit. Elke overheidsorganisatie moet op grond van diezelfde verplichting een gedragscode hebben voor goed ambtelijk handelen. Deze verplichting is mede reden geweest om de *Modelaanpak*

basisnormen integriteit voor ambtenaren en politieke ambtsdragers te publiceren. Deze is vervolgens omgezet in een eigen modelgedragscode voor politieke ambtsdragers.

Basisregels voor het omgaan met informatie

Politieke ambtsdragers beschikken over veel informatie. Gaan zij daar verkeerdt mee om, dan wordt al snel de geloofwaardigheid van zowel henzelf als van hun organisatie aangetast. Daarom geldt een aantal basisregels voor hoe een integere politieke ambtsdrager met informatie moet omgaan:

1. Ga zorgvuldig en correct om met informatie waarover u uit hoofde van uw ambt beschikt.
2. Verstrek geen onjuiste informatie.
3. Gebruik informatie die u hebt gekregen bij de uitoefening van het ambt niet ten eigen bate of ten bate van derden.
4. Verstrek geen geheime informatie.

De organisatie van het integriteitsbeleid

Enkele aanbevelingen die de heer Donner in zijn rapport heeft gedaan, zijn:

11. Kies bij de organisatie van het integriteitsbeleid voor een systematische aanpak die is afgestemd op de eigen organisatiestructuur en -cultuur. Concreet betekent dit, dat moet worden aangesloten bij de beleidscyclus van de eigen organisatie: ontwikkelen, implementeren, uitvoeren, meten en verbeteren, beoordelen en bijstellen.
12. Maak het integriteitsbeleid onderdeel van een samenhangend geheel van openbare gedragsregels en procedures. Deze maken het overheidshandelen transparant en controleerbaar. Dat betekent:
 - a. duidelijke normen en waarden, vastgelegd in openbare (gedrags)regels;
 - b. een heldere verdeling van taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden;
 - c. controleerbaarheid van de macht door:
 - transparante besluitvormingsprocedures;
 - regels over rekening en verantwoording in openbaarheid.

13. Politieke partijen zijn verantwoordelijk voor de kwaliteit van hun kandidaten voor bestuursfuncties, dus ook voor de toets op integriteit. Het is dan ook een aanbeveling dat de partijen deze toets vóór de benoeming uitvoeren.
14. Wethouders, gedeputeerden en leden van het dagelijks bestuur van een waterschap worden benoemd door respectievelijk raad, Staten of algemeen bestuur. Deze organen moeten bij de benoeming meewegen of er integriteitsrisico's zijn. Zij moeten dat doen aan de hand van heldere en objectieve criteria. De kandidaten kunnen worden beoordeeld op:
 - wettelijke benoembaarheidsvereisten;
 - nevenfuncties;
 - onverenigbare functies;
 - de gedragscode voor politiek ambtsdragers;
 - een eventueel strafrechtelijk verleden.

Daartoe kan de kandidaten worden gevraagd om een verklaring omtrent het gedrag te overleggen. Dit kan overigens slechts op vrijwillige basis, omdat hiervoor geen wettelijke verplichting bestaat.

15. Het is aan te bevelen om uit de raad, Staten of het algemeen bestuur van het waterschap een breed samengestelde commissie samen te stellen die de benoembaarheid van de kandidaten onderzoekt. De kandidaten leveren de commissie alle relevante informatie aan en kunnen door de commissie worden gehoord. De commissie brengt een schriftelijk beargumenteerd advies uit, waarna de raad, de Staten of het algemeen bestuur van het waterschap beslist over de toelating.
16. Bied politieke ambtsdragers de mogelijkheid om de risico's waar zij door nevenfuncties, financiële belangen en dergelijke mee te maken kunnen krijgen, door een organisatie op voorhand te laten beoordelen.
17. Maak integriteit tot een onderwerp dat regelmatig terugkeert op de politieke agenda. Voor ambtelijke integriteit is dit al voorgeschreven. Het integriteitsbeleid voor politieke ambtsdragers zou ten minste eenmaal per jaar in de gemeenteraad, Provinciale Staten en het algemeen bestuur van een waterschap moeten worden geëvalueerd, waarbij wordt beoordeeld

of een bijstelling van het beleid gewenst is. Dit sluit ook goed aan bij de jaarlijkse rapportageplicht van het bevoegd gezag aan de volksvertegenwoordiging.

18. Het is nuttig om een vertrouwenspersoon aan te wijzen bij wie individuele politieke ambtsdragers terecht kunnen. Daarbij kan worden gedacht aan de griffier, de burgemeester (of beiden), de commissaris van de Koning (Koning) en de voorzitter van een waterschap. Ook een onafhankelijke externe of een bestuurder uit een hogere bestuurslaag kan fungeren als vertrouwenspersoon.
19. Maak gebruik van de professionele ondersteuning van de koepelorganisatie, het ministerie van BZK en van andere deskundigen. Het Bureau Integriteitsbevordering Openbare Sector (BIOS), onderdeel van het Centrum voor Arbeidsverhoudingen (CAOP), heeft tot doel overheidsorganisaties te ondersteunen bij een effectief en samenhangend integriteitsbeleid. BIOS heeft een website met informatie over integriteit.

Kernbegrippen integriteit van een politiek ambtsdrager

Leden van het dagelijks en algemeen bestuur van een gemeente, provincie of waterschap stellen bij hun handelen de kwaliteit van het openbaar bestuur centraal. Integriteit van het openbaar bestuur is daarvoor een belangrijke voorwaarde. De belangen van de gemeente, de provincie of het waterschap en in het verlengde daarvan die van de burgers, zijn het primaire richtsnoer. Integriteit van politieke ambtsdragers houdt in dat de verantwoordelijkheid die met de functie samenhangt wordt aanvaard en dat er de bereidheid is om daarover verantwoording af te leggen. Verantwoording wordt intern afgelegd aan collega-bestuurders dan wel aan de gemeenteraad, Provinciale Staten of het algemeen bestuur van een waterschap, maar ook extern aan organisaties en burgers voor wie bestuurders en gekozen volksvertegenwoordigers hun functie vervullen. Een aantal kernbegrippen is daarbij leidend en plaatst integriteit van politieke ambtsdragers in een breder perspectief:

Dienstbaarheid

Het handelen van een politieke ambtsdrager is altijd en volledig gericht op het

belang van de gemeente, de provincie of het waterschap en op de organisaties en burgers die daar onderdeel van uitmaken.

Functionaliteit

Het handelen van een politieke ambtsdrager heeft een herkenbaar verband met de functie die hij vervult in het bestuur.

Onafhankelijkheid

Het handelen van een politieke ambtsdrager wordt gekenmerkt door onpartijdigheid, dat wil zeggen dat geen vermenging optreedt met oneigenlijke belangen en dat ook iedere schijn van een dergelijke vermenging wordt vermeden.

Openheid

Het handelen van een politieke ambtsdrager is transparant, opdat optimale verantwoording mogelijk is en de controlerende organen volledig inzicht hebben in het handelen van de politieke ambtsdrager en zijn beweegredenen daarbij.

Betrouwbaarheid

Op een politieke ambtsdrager moet men kunnen rekenen. Die houdt zich aan zijn afspraken. Kennis en informatie waarover hij uit hoofde van zijn functie beschikt, wendt hij aan voor het doel waarvoor die zijn gegeven.

Zorgvuldigheid

Het handelen van een politieke ambtsdrager is zodanig dat alle organisaties en burgers op gelijke wijze en met respect worden bejegend en dat belangen van partijen op correcte wijze worden afgewogen.

Eerder werd genoemd, dat integriteit het vertrouwen in de overheid kan maken of breken.

Het is dus belangrijk dat ambtenaren, bestuurders en volksvertegenwoordigers integer zijn. Er zijn regels en gedragscodes ontwikkeld om die integriteit zoveel mogelijk te borgen. Maar minstens zo belangrijk is dat integriteit een grondhouding moet zijn. Het is een kwestie van mentaliteit.

8.4 Macht

“Hemel en aarde zijn meedogenloos en behandelen de schepselen als strohonden.

Zij die het zeggen weten het niet, zij die het weten zeggen het niet.

Zij die spreken weten niet en zij die weten spreken niet.”

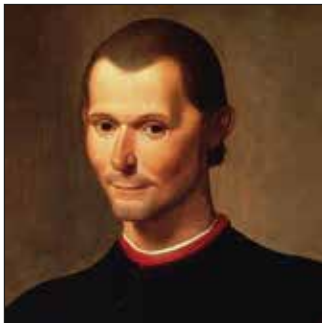
(Laozi (Lao-tzu))

Over het begrip ‘macht’ zijn vele boeken geschreven. Bij het machtsvraagstuk gaat het niet over een sprookje zoals dat van de Deense schrijver en dichter Hans Christian Andersen (beschreven in hoofdstuk 3). Mensen hebben iedere dag te maken met macht en/of gebruiken zelf bewust of mogelijk zelfs onbewust machtsmiddelen waarover zij op dat moment beschikken. Het gaat om de dagelijkse realiteit van ons bestaan en raakt de essentie van ons leven. Wie macht heeft, is in staat om het gedrag van anderen te sturen.

Onder macht wordt in het algemeen verstaan: de invloed die een persoon, bedrijf of organisatie heeft op anderen. Macht is situatiegebonden, als iemand macht heeft, doen andere mensen datgene wat hun wordt opgedragen. Veel mensen streven naar macht, omdat dit ze het gevoel geeft belangrijk te zijn en veel invloed te hebben. Macht is hierdoor moeilijk af te staan. In de menselijke interactie speelt de hang naar macht, effect uitoefenen op anderen, een belangrijke rol. Niccolò Machiavelli en Thomas Hobbes zijn bekend geworden door hun ideeën over machtsvraagstukken.

Niccolò Machiavelli

“Een heerser moet de kunst verstaan om zowel in de huid van het dier als in die van de mens te kruipen.”

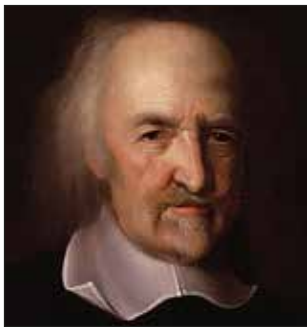
Niccolò Machiavelli (1469–1527) was een Italiaanse diplomaat, politiek filosoof, militair strateeg, historicus, dichter, toneelschrijver en humanist tijdens de Italiaanse renaissance, gevestigd in Florence. Hij geldt als de grondlegger van de moderne politieke wetenschappen. Hij hield zich onder meer bezig met machtsvraagstukken en had als filosoof zijn visie over hoe een ideale republiek eruit zou kunnen zien.

Machtsvraagstukken

Binnen de staatkunde wordt bedoeld dat men de ideeën van Machiavelli uitvoert, zoals geschreven in enkele van zijn boeken, voornamelijk het boek *De vorst*. Hierbij gaat het over de manieren waarop men macht verkrijgt, hoe men de macht behoudt en wanneer men ophoudt met macht nastreven.

Ideale republiek

De ideale republiek beschreef Machiavelli in zijn boek *Discorsi*. Deze republiek zou geregeerd moeten worden door een mengvorm van één, weinigen en velen. Omdat een dergelijke republiek op een actieve bijdrage van het volk berustte, was het ook een sterke staat. De bijdrage van het volk kon wel tot conflicten leiden, maar Machiavelli zag dit vooral als een positief punt. Juist door deze conflicten kregen burgers de kans om hun kwaliteiten te ontwikkelen en dit zou de staat groter en welvarender maken.

Thomas Hobbes

Ook de klassieke opvatting over machtsvraagstukken van de Engelse filosoof Thomas Hobbes (1588-1679) is bekend geworden. Hij was een van de eersten die macht classificeerde in verschillende groeperingen en daarmee een nieuwe trend zette in het nadenken over machtsrelaties. Velen beschouwen zijn boek *Leviathan* als zijn meesterwerk, waar hij het begrip ‘macht’ behandelt in verschillende vormen:

Natuurlijke macht

Sommige mensen hebben van nature een overmacht over anderen. Dit kan door welbespraaktheid of gewoon door pure, brute kracht. Zowel de grote, sterke vechtersbaas als de sluwe, slinkse praatjesmaker heeft een natuurlijke macht over anderen. Beiden kunnen ze iemand anders ‘overtuigen’ om dingen te doen voor henzelf.

Relatieve macht

Hiermee duidde Hobbes erop dat alle macht altijd relatief is. Het maakt dus geenszins uit hoeveel macht je hebt, als je maar meer macht hebt dan degene die je wilt beïnvloeden.

Afgestane macht

Dit is een bijzondere categorie, omdat Hobbes hier namelijk besluit dat het beter zou zijn wanneer iedereen zijn macht zou 'afstaan' tot een bepaald moment. Hobbes beargumenteert dit vanuit het voorgaande aspect van relativiteit. Men zal altijd blijven vechten en concurreren om 'beter' te zijn dan anderen. Daarom zal men altijd om macht blijven worstelen. Echter, als iedereen zijn macht afstaat aan de gemeenschap, hij noemt het 'common wealth', kan er een situatie van vrede en voorspoed ontstaan.

In de politieke arena kan macht eveneens worden gedefinieerd als de mate waarin invloed wordt uitgeoefend door een persoon of organisatie op een andere persoon of organisatie.

"Macht wenst geen verdeling", aldus de Franse filosoof en vrijdenker Voltaire. Volgens de Franse socioloog en psycholoog Gustave le Bon *"houdt men op het recht in te roepen, zodra men macht bezit"*.

In sommige gevallen is de macht in handen van één persoon of één groep, er is dan sprake van een dictatuur. Wanneer die persoon of groep echter geweld gaat gebruiken om ervoor te zorgen dat de macht in zijn handen blijft, is er sprake van tirannie.

Binnen het begrip 'macht' zijn gradaties aangebracht, zoals de Trias Politica, de vierde, de vijfde en de zesde macht. Ook bestaat het begrip 'hogere macht'. De verschillende gradaties van macht zullen in het kort worden belicht.

Trias politica

Binnen de Nederlandse staat is de macht gescheiden, dit wordt de *trias politica*, ook wel de *driemachtenleer* genoemd. Hierbij is de macht verdeeld in

de wetgevende macht (de Staten Generaal en de regering), de uitvoerende macht (de regering) en de rechtsprekende macht (de rechters).

De trias politica werd bedacht door de Franse filosoof Montesquieu (1689-1755). Gezag is een onderdeel van macht. Wanneer iemand gezag heeft, is diegene bevoegd om over bepaalde onderwerpen beslissingen te nemen. De leer van Montesquieu betreft niet alleen een scheiding en verdeling van macht. Toepassing van zijn leer zou er verder toe moeten leiden dat de drie machten elkaar in evenwicht houden, zodat er een politiek systeem van checks-and-balances ontstaat. Door de drie machten te scheiden ontstaat een evenwicht, waarbij één orgaan wetten bedenkt en ontwikkelt, een ander orgaan zorgt voor de correcte toepassing van de wet en nog een ander orgaan oordeelt indien er twijfel is over de correcte naleving van de wet. Als de drie machten – de wetgevende, uitvoerende en rechtelijke macht – in handen zijn van één persoon, is dat een dictator.

Schaduwmacht

Een benaming voor groepen of organisaties die achter de schermen politieke besluitvorming beïnvloeden, is *schaduwmacht*.

Vierde macht

De *vierde macht* is een term die gebruikt wordt om een macht aan te duiden die buiten de traditionele trias politica valt. De Utrechtse bestuurskundige dr. René Crinice le Roy introduceerde het begrip. Hij werd als wetenschapper vooral bekend door zijn openbare les over de ambtelijke invloed op het overheidsbeleid en wordt genoemd als de wegbereider van de bestuurskunde als aparte tak van de rechtswetenschap. De ambtelijke macht is een afgeleide van de macht van de regering. Het is de macht van ambtenaren om besluitvorming te beïnvloeden. In een strikte scheiding tussen politiek en ambtenarij nemen politieke besluitvormers beslissingen die door ambtenaren loyaal worden uitgevoerd.

Vijfde macht

Zowel de uitvoerende macht, de regering als de wetgevende macht en het parlement zijn afhankelijk van de pers om aan de bevolking mee te delen

wat er door de politici gedaan wordt. De media zou in toenemende mate de politieke agenda bepalen, in plaats van die kritisch te volgen. De rol van communicatiekanaal geeft de media een machtige sluisfunctie en wordt na de vierde macht van de ambtenaren (bureaucratie) de *vijfde macht* genoemd.

Zesde macht

Externe adviesbureaus, lobbygroepen en maatschappelijke organisaties kunnen bijzonder invloedrijk zijn in bijvoorbeeld het zaaien van een idee of definiëren van een probleem.

‘Kennis is macht’ is een vaak gehoorde uitspraak. Wie kennis of deskundigheid bezit, heeft de mogelijkheid om anderen op inhoudelijke gronden te overtuigen van wat juist is. Hoe specialistischer de kennis, hoe meer macht iemand vaak bezit. Er zijn immers maar weinig anderen die evenveel weten als die persoon. Die anderen moeten dus een beroep op hem of haar doen om een goede beslissing te kunnen nemen. Daarmee heeft deze persoon, groep of afdeling dus macht. Veel professionals bezitten dit soort macht.

Toegang tot informatie is ook een bron van macht. Niet alle informatie is even makkelijk toegankelijk. Je moet wegen kennen om bepaalde informatie tot je beschikking te krijgen, of de juiste mensen kennen. Op grond van je functie of als je in bepaalde, al dan niet schimmige, circuits verkeert, heb je soms toegang tot vertrouwelijke informatie. Als je beschikt over deze informatie, heb je meer macht ten opzichte van de mensen die deze informatie niet hebben.

Wie een toekomstvisie heeft, heeft ook macht. Daarmee geeft iemand aan dat hij of zij weet welke koers gevaren moet worden. Anderen zullen die koers aanhouden. Dat is de reden dat van hogere managers verwacht wordt dat zij een visie hebben. Dat voegt een inhoudelijke factor toe aan hun hiërarchische macht.

De volgende gezegden en spreekwoorden zeggen veel over de betekenis van het begrip macht:

- Eendracht maakt macht
- Kennis is macht
- Met man en macht iets doen

- Macht der gewoonte
- Aan de macht brengen
- De macht in handen hebben
- Goud is macht
- In zijn macht krijgen
- Macht en geld zijn onafscheidelijk
- Partij die nu aan de macht is
- Tot de macht verheffen
- Uit alle macht

Hogere macht

Bij het begrip ‘hogere macht’ denken we aan God.

In een samenleving geschoeid op een democratisch bestel worden bestuursorganen ondersteund door werkapparaten die de beleidsbeslissingen moeten uitvoeren. Althans, dat is het idee erachter.

In de praktijk zien we dat deze uitvoeringsorganen hun eigen dynamiek kennen en gewild dan wel ongewild een zelfstandige rol opeisen. Dat is in veel gevallen functioneel omdat ze het politieke proces begeleiden en zelfs kunnen leiden tot een zekere veerkracht. Zulke werkapparaten bestuderen nieuwe voorstellen en werken bestaande ideeën veelal verder en gedetailleerder uit. Met hun expertise ondersteunen zij democratisch gekozen bestuurders, die vooral in de breedte actief zijn met een scala aan onderwerpen en daardoor zelfs vaak de specifieke deskundigheid van een bepaalde probleemstelling waarover zij uiteindelijk moeten beslissen, missen.

Anderzijds moet er ook oog zijn voor enkele negatieve ‘mogelijkheden’ of bijeffecten die kunnen ontstaan. Het belangrijkste is dat zo’n zelfstandig ondersteuningsapparaat in de loop van de tijd ook eigen doelstellingen kan krijgen. De oorzaak daarvan is vaak gelegen in belangen die bij de werknemers van zulke organisaties bestaan.

8.5 Profijtbeginsel

Profijtbeginsel wil zeggen dat degene die het meest van iets profiteert, daarvoor ook het meest moet betalen. Het profijtbeginsel is met name een belang-

rijke gedachte uit de leer over de openbare financiën. De overheid produceert allerlei goederen en diensten, zoals openbaar vervoer en gezondheidszorg, en kan deze goederen gratis verstrekken.

Het nadeel van gratis verstrekken is dat de consument niet wordt gedwongen tot het maken van een eigen afweging over het nut van dit goed. Daarom vraagt de overheid voor veel diensten een prijs. Deze prijsstelling heeft twee bedoelingen:

- de consumenten een afweging te laten maken over het nut en
- te laten bijdragen in de kosten van het goed of de dienst.

Sedert de jaren tachtig van de twintigste eeuw is het profijtbeginsel een belangrijk beleidsinstrument geworden. De invoering van dit beginsel bevordert volgens economen een goede verdeling van goederen en diensten overeenkomstig de wensen van de mensen. Het profijtbeginsel heeft als basisgedachte dat burgers en bedrijven moeten bijdragen in de kosten van de door de overheid voortgebrachte voorzieningen, naar de mate van het profijt dat zij van die voorzieningen hebben. Zo is de motorrijtuigenbelasting een voorbeeld van een belasting die gebaseerd is op dit beginsel. Deze wordt immers alleen geheven als iemand gebruik maakt van een auto en daarmee van het wegennet.

De bouw van het Groninger Forum wordt gerealiseerd tegen de wensen van het overgrote deel van de Groninger bevolking. Uitgaande van het principe van het profijtbeginsel, kan de vraag gesteld worden of de Groninger bevolking financieel gedwongen kan worden om bij te dragen in de kosten van dit grote en geldverslindende project. Uitzonderingen daargelaten, hebben zij er immers geen werkelijk profijt van. Sterker nog: dit omstreden project wordt de inwoners van Groningen door de strot geduwd.

8.6 Prognose van exploitatieresultaten

Een prognose op basis van de ontwikkelingen in het (jongste) verleden geeft de meest waarschijnlijke inschatting van de toekomst. Bij scenario's gaat het daarentegen niet om het doortrekken van trendmatige ontwikkelingen, maar wordt getracht de belangrijkste onzekerheden in beeld te brengen en te verkennen welke consequenties er aan uiteenlopende ontwikkelingen verbonden kunnen zijn.

Het woord ‘prognose’ is ontleend aan het Griekse ‘prognosis’, dat voorkennis betekent. In het begin van dit hoofdstuk is geconstateerd dat de plannen van de in dit boek genoemde projecten gebaseerd zijn op rooskleurige, buitengewoon optimistische prognoses die in de praktijk niet blijken te kloppen. Deze onjuiste prognoses worden gebruikt om de bevolking een ander beeld voor ogen te houden dan realistisch is, met als doel de plannen te kunnen verwezenlijken. Daarom kan gesproken worden van misleiding.

Opvallend is dat in een aantal van de door mij beschouwde casussen het exploitatieresultaat van de eerste jaren een bepaald patroon vertoont. Vaak zien we het eerste jaar een positief resultaat dat aan de prognoses voldoet. Het tweede jaar gaat het vaak ook nog wel. Bij het derde jaar begint de ellende zich vaak af te tekenen en zien we vaak een negatief exploitatieresultaat.

8.7 Top-down- of bottom-upprincipe

De top-downbenadering is een hiërarchische benadering van boven naar beneden. Top-downmanagement is de traditionele vorm van management, die het heel lang als ideale vorm heeft volgehouden in organisaties. In deze vorm van leidinggeven baseert de manager zich op macht. Hij zorgt voor duidelijkheid en overzicht en neemt alle beslissingen, maar heeft ook alle verantwoordelijkheid.

De bottom-upbenadering staat tegenover de top-downbenadering en betekent letterlijk ‘van beneden naar boven’ – een benadering waarbij de dingen van onderop groeien. Deze benadering wordt gebuikt in verschillende domeinen, zoals bij besluitvormingsprocessen, cultuur, in de economie en politiek. Bij deze benadering voelen mensen dat ze echt een bijdrage kunnen leveren. Uiteindelijk wil ieder mens serieus genomen en gehoord worden. Voor beide benaderingen valt iets te zeggen, beide kennen voor- en nadelen.

Nieuwe wereld

In *The Institutional Imperative* schrijft de Rotterdamse socioloog A.C. Zijderveld in 2000 over ‘de nieuwe wereld’. Dit is “*geen wereld van instituten en structuren, maar van netwerken en stromen. Het is een wereld van flexibele netwerken die door autonome individuen ‘bottom-up’ worden opgebouwd en beheerd, al naar gelang hun behoeften en belangen.*”

8.8 Transparantie

“Geluk is als je voor elkaar een beetje transparant wordt.”

(Huub Oosterhuis)

Transparantie duidt in de context van politiek en bestuurszaken op openheid binnen een bestuurlijk of juridisch orgaan, dus op inzicht in de werkwijze die de overheid hanteert. Basisvoorwaarde voor transparantie is de beschikbaarheid van relevante informatie; een transparante overheid ontsluit alle relevante informatie over regelgeving, vergunningen en bekendmakingen. De term omvat het heersende denk- en gedragspatroon; het is een begrip dat de dominante mentaliteit beschrijft van de daarin actieve personen.

In hoeverre een bestuursstelsel transparant is, valt moeilijk objectief vast te stellen. Dit in tegenstelling tot openheid, de aanduiding voor een rechtstoestand. Openbaarheid is een juridisch controleerbare situatie die is te meten door de mate waarin informatie uit bestuurlijke documenten fysiek of digitaal toegankelijk is. In documenten van de Europese Unie gebruikt men het begrip transparantie om er zowel openheid als openbaarheid mee aan te duiden.

Transparantieregister

Sinds juni 2011 is in de Europese Unie een *transparantieregister* in het leven geroepen en is het register van de Europese Commissie samengevoegd met dat van het Europees Parlement. Dit gratis register geeft een overzicht van de activiteiten van belangenvertegenwoordigers die actief zijn in Europa. Dit register is een niet-verplichte registratie van lobbyisten die proberen het Europees beleid te beïnvloeden. Het Europees Parlement beschikte al vanaf 1996 over een lobbyregister. Toen de Europese Commissie in 2008 een eigen tegenhanger opzette, gingen in het Parlement al snel stemmen op om de twee registers te combineren en ook lobbyisten die zich richten op de Europese Raad van Ministers erin op te nemen. Belangenorganisaties kunnen in het register onder meer hun budget, contactgegevens, doelstellingen en interessegebieden invoeren. Deze gegevens zijn vervolgens algemeen toegankelijk voor het publiek. Het register biedt ook de mogelijkheid om een klacht in te dienen wanneer een organisatie zich niet aan de in het register gepubliceerde gedragscode voor belangenvertegenwoordigers houdt.

In januari 2015 lanceerde de Europese Commissie een nieuwe versie van het register, waarin vooral de kosten die met het lobby'en gemoeid zijn duidelijker worden weergegeven. Ook moeten lobbyisten voortaan aangeven in welke comités of sociale forums ze actief zijn.

Begin maart 2016 heeft de Europese Commissie een openbare raadpleging geopend over het in te richten transparantieregister. Alle belanghebbenden worden hierbij om hun mening gevraagd over het huidige transparantieregister voor organisaties en zelfstandig werkzame personen die betrokken zijn bij het maken en het uitvoeren van het EU-beleid, en over de toekomstige ontwikkeling ervan.

8.9 Vertrouwen

Vertrouw, maar zie toe wie

Fide, sed cui vide

Alles in het leven staat en valt met vertrouwen. 'Vertrouw op God, maar zet je fiets op slot', is een slogan van een goede vriend.

Wederzijds vertrouwen is de sterkste bouwsteen in een relatie tussen mensen. Bekend is

het gezegde 'onder vier ogen spreken', oftewel een vertrouwelijk gesprek hebben met een ander persoon.

Betrouwbaarheid is een eigenschap die hoog aangeschreven staat. Als je betrouwbaar bent, word je beschouwd als een waardevol mens. Mensen die zich aan hun woord houden, worden vertrouwd en bewonderd. Mensen, echter, die hun woord breken, krijgen zelden nog een tweede kans.

Onder vertrouwen wordt verstaan: het geloof in iemands goede trouw en eerlijkheid, de bereidheid van een persoon of groep om afhankelijk te zijn van de

daden van een andere persoon of groep, geloven dat een ander eerlijk is of dat iets goed zal gaan. Of: de verwachting van een persoon dat degene die hij/zij vertrouwt zal handelen op een manier die hem/haar niet zal benadelen, met het risico in een nadelige positie te belanden indien de ander dit vertrouwen schaadt. Als je er niet van op aankunt dat de mensen in je omgeving betrouwbaar zijn, loop je zelf risico. Als de mensen op wie je rekt je laten zitten, kan je eigen leven ontregeld raken en kan zelfs je hele bestaan in gevaar komen.

Als we iemand iets verzekeren of we doen een belofte, of we verklaren onder ede dat we iets zullen doen, dan moeten we ons daar ook aan houden. Als we zeggen dat we iets gaan doen, dan moeten we het ook doen.

Als we zeggen dat we iets niet gaan doen, dan moeten we het ook niet doen, of, zoals Martin Luther King zei: *“Als je vertrouwen hebt, hoef je niet de gehele trap te zien om de eerste stap te zetten.”* Ronald Reagan sprak over dit thema de volgende woorden: *“Trust but verify.”*

Anno 2016 is de kwetsbaarheid en geloofwaardigheid van tot voor kort zegevierende systemen wereldwijd bespreekbaar geworden. Politici zijn op zoek naar herstel van vertrouwen en financiële markten zwalken tussen hoop en vrees, omdat niemand weet wat er in deze digitale wereld nog waar is.

8.10 Wet openbaarheid van bestuur

De *Wet openbaarheid van bestuur* (Wob) uit 1991 is een informatiewet en regelt de openbaarheid door openbaarmaking van informatie door de Nederlandse overheid. De wet garandeert eenieder de mogelijkheid om informatie over een bestuurlijke aangelegenheid bij een bestuursorgaan, bijvoorbeeld een ministerie, provincie of gemeente op te vragen.

Openbaarmaking is een plicht van elk bestuursorgaan, dat is in Nederland het juridische uitgangspunt. Slechts in een beperkt aantal gevallen kan de gevraagde informatie worden geweigerd. Bijvoorbeeld als openbaarmaking de privacy van anderen zou schenden. De wet bepaalt ook dat de provincies en andere overheden uit zichzelf informatie moeten geven over hun beleid en activiteiten.

9. Groninger politici nader belicht

Groningen stond altijd al bekend als een ‘rode’ gemeente. De PvdA en daarvoor de SDAP waren sinds mensenheugenis de grootste partij in de gemeente. Groningen was de eerste gemeente waar een links meerderheidscollege tot stand kwam in 1972, onder leiding van Max van den Berg, van 2007 tot 2016 commissaris van de Koning in de provincie Groningen. Bij de gemeenteraadsverkiezingen van 2002 was Groningen een van de zeer weinige gemeenten waarin de PvdA de grootste partij bleef.

Nadat het college van B en W, een coalitie van PvdA, GroenLinks, SP en D66 onder leiding van de PvdA in september 2012 gevallen was over de begroting van 2013 waarin de Regiotram Groningen werd voorzien, traden de VVD en het CDA toe tot het college. De plannen voor de tram werden afgevoerd. De PvdA kon echter blijven. Twee jaar later, in 2014, werd de hegemonie van de PvdA na bijna zeventig jaar bestuur doorbroken, toen de partij bij de gemeenteraadsverkiezingen een historische nederlaag leed en D66 de grootste partij in de stad werd.

9.1 Samenstelling college van B en W

Het college van B en W van Groningen bestaat sinds 14 mei 2014 uit:

- Peter den Oudsten (PvdA): burgemeester sinds 1 januari 2015
- Ton Schoor (D66): wethouder Financiën, Zorg, Onderwijs
- Roeland van der Schaaf (PvdA): wethouder Ruimtelijke Ordening, Arbeidsmarktbeleid, Wonen, Grondzaken
- Mattias Gijsbertsen (GroenLinks): wethouder Sociale Zaken, Jeugdzorg, Duurzaamheid
- Joost van Keulen (VVD): wethouder Economische Zaken, Innovatie, Personeel & Organisatie
- Paul de Rook (D66): wethouder Verkeer & Vervoer, Cultuur, Sport

9.2 Groninger PvdA-prominenten

Jacques Wallage

Jacques Wallage (Apeldoorn, 27 september 1946) is een Nederlandse politicus van PvdA-huize. Wallage, telg uit een Joods middenstandsgezin, groeide op in Groningen en studeerde na de ulo en de hbs sociologie en planologie in die stad. Ook begon hij zijn politieke loopbaan als gemeenteraadslid in Groningen. Na enige tijd werd hij wethouder in deze gemeente, in het eerste progressieve college (PvdA-CPN-D66), samen met onder meer Max van den Berg en Jos Staatsen.

Later (van 1981 tot 1989) was hij lid van de Tweede Kamer voor de PvdA. In 1989 werd hij staatssecretaris van Onderwijs en Wetenschappen in het derde kabinet-Lubbers. In 1993 werd hij staatssecretaris van Sociale Zaken in dit kabinet, nadat Elske ter Veld was afgetreden.

Voor de Tweede Kamerverkiezingen van 1994 was Wallage campagneleider van de PvdA. Van 1994 tot 1998 was hij fractievoorzitter van de PvdA in de Tweede Kamer. Ondanks zijn herverkiezing aanvaardde hij per 1 oktober 1998 de burgemeesterspost in de gemeente Groningen. Hij werd als fractievoorzitter opgevolgd door Ad Melkert.

Op 25 juni 2009 nam hij na bijna tien jaar afscheid van deze gemeente als burgemeester.

Als reden voor zijn vertrek gaf hij aan: *“Je moet voorkomen dat Stadgers hun burgemeester bedoelen als ze het over d’Olle Grieze hebben.”* Als burgemeester werd hij opgevolgd door Peter Rehwinkel.

Per 1 juli 2009 is Wallage benoemd tot voorzitter van de Raad voor het Openbaar Bestuur, als opvolger van Jos Kemenade.

Sinds 1 september van dat jaar is hij daarnaast bijzonder hoogleraar Integratie en Openbaar Bestuur aan de Rijksuniversiteit Groningen.

Op 5 juli 2010 werd Wallage samen met Uri Rosenthal benoemd tot informateur voor een kabinet van VVD, PvdA, D66 en GroenLinks. Dit mislukte en Wallage en Rosenthal legden hun eindverslag voor aan de koningin, waarna hij informateur-af was.

In het voorjaar van 2012 kwam Wallage samen met ex-premier Wim Kok in het nieuws toen beiden als commissaris van PostNL instemden met hoge bonussen voor de directie, die de pakketdienst TNT had verkocht. Dezelfde directie had echter duizenden postbodes op straat gezet, en de postbezorging was van degelijk veranderd in onbetrouwbaar. De negatieve publiciteit voor de commissarissen kwam de PvdA in verkiezingstijd slecht uit, en lijsttrekker Diederik Samsom verklaarde en publieke dat hij Kok en Wallage had opgebeld om hun zijn ongenoegen kenbaar te maken. Wallage zei desgevraagd tegen het Algemeen Dagblad "*niet blij*" te zijn met de openbare discussie.

Wallage is ridder in de Orde van de Nederlandse Leeuw en hij werd ingeschreven in het Gouden Boek van de stad Groningen, wat hem ereburger maakt.

Willem Smink

Willem Smink (Harich, 30 mei 1957) is een Nederlandse politicus. Van 1992 tot 2006 was Smink wethouder Ruimtelijke Ordening, Volkshuisvesting, Wijkvernieuwing, Grondzaken en Monumenten voor de Partij van de Arbeid in Groningen. Hij volgde in 1992 Ypke Gietema op nadat deze was afgetreden wegens de problemen met de Groninger Kredietbank.

In 1980 en 1981 was hij voorzitter van de Jonge Socialisten afdeling Groningen, de jongerenorganisatie die verbonden is aan de PvdA.

Smink was tevens locoburgemeester. Hij nam in april 2006 afscheid in de Euroborg, nadat hij (voor de gemeenteraadsverkiezingen van maart 2006) had aangegeven niet beschikbaar te zijn voor nog een periode. Als wethouder was

Smink door zijn ambitieuze plannen en zijn uitgesproken optreden een bekend politicus in Groningen. Tegenwoordig is hij voorzitter van het college van bestuur van de NHL Hogeschool.

In de volgende twee publicaties komt voormalig wethouder Smink aan het woord.

Grote Markt-forum net zo ambitieus als gemeentebestuur

Op 24 december 2001 schrijft de Groninger Internet Courant over de reactie van PvdA-wethouder Smink op het advies van het Grote Markt-forum om de Grote Markt haar vooraanstaande positie terug te geven, met nieuwe functies en meer cultuur: *Het forum is samengesteld uit leden van alle sectoren uit de samenleving. Smink zegt tevreden te zijn met deze vorm van inspraak en dat vastgesteld kan worden dat er groot draagvlak is voor de grootschalige vernieuwing van de Grote Markt.*

Intimidatie binnen PvdA

Op 7 januari 2011 publiceert de Groninger Internet Courant het bericht dat Groningse PvdA'ers die voorstander zijn van het Groninger Forum door tegenstanders binnen de partij zijn geïntimideerd: *Oud-wethouder Smink is voornemens de kwestie aan te kaarten bij het afdelingsbestuur. Het Forum moet plaats bieden aan een vernieuwde bibliotheek, een debatcentrum, een bioscoop en horeca. De plannen zorgen al maanden voor beroering in het Groninger bestuur en leiden tot een crisis tussen de gemeente en de provincie. De door de provincie toegezegde subsidie van 35 miljoen euro werd ingetrokken. Ook binnen de PvdA-fractie in de gemeenteraad lopen de meningen over het Forum sterk uiteen.*

Max van den Berg

Margrietus Johannes (Max) van den Berg (Ammerstol, 22 maart 1946) is een Nederlandse politicus. Van den Berg was van 2007 tot 2016 commissaris van de Koning in de provincie Groningen. Eerder was hij onder meer wethouder in Groningen, partijvoorzitter van de Partij van de Arbeid en lid van het Europees Parlement.

Max van den Berg werd geboren in een sociaaldemocratisch gezin. Toen hij zes jaar oud was, verhuisde het gezin naar Oldenzaal. Hij ging naar school bij de karmelietenpaters, het huidige Twents Carmelcollege. Tot 1969 studeerde hij sociologie aan de Rijksuniversiteit Groningen.

Na het afronden van zijn sociologiestudie werd hij in 1970 op 24-jarige leeftijd wethouder van Cultuur, Monumentenzorg, Verkeer, Openbare Werken, Openbaar Vervoer, Volkshuisvesting en Stadsontwikkeling in de gemeente Groningen. Onder zijn leiding brak de PvdA in Groningen met het principe van een afspiegelingscollege. Samen met Jacques Wallage stond hij aan de wieg van het eerste linkse programcollege. Misschien wel het meest aansprekende besluit van dit college was de invoering van het verkeerscirculatieplan, dat de verkeersinfrastructuur binnen de stad Groningen ingrijpend wijzigde.

Na een korte periode als wetenschapper de krottenwijken in Latijns-Amerika te hebben onderzocht, keerde hij terug in de Nederlandse politiek, toen hij in 1979 voorzitter van de Partij van de Arbeid werd. In een verkiezing versloeg hij de door het partijkader aanbevolen kandidaat Wim Meijer, bang voor een radicalere koers van *“de ayatollah, de Raspoetin en de Lenin van het Hoge Noorden”*. De aanwezige leden dachten er evenwel anders over.

Na acht jaar partijvoorzitterschap werd hij in 1986 directeur van de ontwikkelingsorganisatie Novib.

Van 1999 tot 2007 was Van den Berg lid van het Europees Parlement en leider van de PvdA-delegatie in dat parlement, die deel uitmaakt van de fractie van de Partij van de Europese Sociaaldemocraten. Hij hield zich in het Europees parlement vooral bezig met de Europese hulp aan ontwikkelingslanden en was ondervoorzitter van de commissie Ontwikkelingssamenwerking.

Van den Berg was ook lid van het curatorium van het Afrika-Studiecentrum in Leiden. Hij leidde namens de EU waarnemingsmissies bij verkiezingen in Nigeria, Liberia en Oeganda en presenteerde in februari 2006 een rapport waarin hij pleitte voor het op een zwarte lijst plaatsen van corrupte ambtenaren en regimes.

In mei 2007 verscheen van zijn hand *Werkplaats Europa, uit de praktijk van een Europarlementariër*, waarmee Van den Berg zijn eigen ervaringen als Europarlementariër verwerkte.

Op 1 september 2007 volgde hij zijn partijgenoot Hans Alders op als commissaris van de Koningin in de provincie Groningen. Vanwege het overlijden van de vrouw van Alders eind augustus, vond de officiële installatie pas plaats op 26 september. In april 2013 werd Van den Berg benoemd voor een tweede termijn van zes jaar. In september 2015 kondigde hij zijn aftreden aan, in verband met het bereiken van de 70-jarige leeftijd, per 1 april 2016. Op 30 maart 2016 nam hij afscheid in een bijzondere vergadering van Provinciale Staten en kreeg hij uit handen van minister Plasterk de versierselen behorend bij het officierschap in de Orde van Oranje-Nassau. Bij die gelegenheid werd hij ook benoemd tot ereburger van de stad Groningen.

Wethouder Roeland van der Schaaf

Portefeuille

- Arbeidsmarkt & Aanpak Jeugdwerkloosheid
- Gebiedsgericht werken (sociaal & fysiek)
- Maatschappelijk Vastgoed
- Stadsontwikkeling
- Wonen
- Monumenten
- Grondzaken
- Ouderen
- Wijkwethouder Stadsdeel Oude Wijken

Drs. Roeland van der Schaaf begon zijn loopbaan bij de gemeente Groningen in 1988, na zijn studie filosofie en geschiedenis aan de Rijksuniversiteit Groningen. Bij de Dienst RO/EZ leerde hij in praktische zin het vak van wonen en volkshuisvesting. In 2005 ging hij werken bij woningbouwcoöperatie Accolade in Friesland. Daar werd hij manager Strategie en Projecten. Maar de geboren Fries bleef in Groningen wonen, waar hij al sinds zijn studietijd politiek actief was voor de PvdA. Roeland van der Schaaf is sinds oktober 2012 wethouder van onder meer Ruimte en Wonen. Onder zijn leiding kwam een

nieuwe nota Ruimtelijke Kwaliteit tot stand, waarvan de kern is dat er niet vanuit het stadhuis wordt bepaald wat goed is voor de stad, maar dat de stad daar zelf zeer actief bij betrokken is. Een belangrijke doelstelling voor Roeland van der Schaaf is om die nieuwe manier van denken over ruimtelijke kwaliteit de komende jaren verder uit te dragen.

Vijf vragen aan Roeland van der Schaaf (42), nieuwe wethouder van Groningen. Het Centrum voor Lokaal Bestuur (CLB) is dé bestuurdersvereniging van de PvdA. Alle PvdA-volksvertegenwoordigers en bestuurders van gemeenten, provincies en waterschappen zijn lid van het CLB. Aspirant-volksvertegenwoordigers of bestuurders of PvdA-leden die dit geweest zijn, kunnen buitengewoon lid worden.

Wat zou je komend jaar het liefst verwezenlijken in Groningen?

“Tegen de stroom in toch veel nieuwe woningen bouwen voor jongeren en doorgaan met de wijkvernieuwing door samen met bewoners de leefbaarheid verder te verbeteren.”

Ben je als wethouder blij met het VVD-PvdA-kabinet?

“Op zich denk ik dat deze combinatie het meest stabiel is voor het land en rust zal brengen in de politiek. Dat is goed voor de economie. Wel hoop ik dat de plannen op het gebied van wonen worden aangepast. Ik zou graag zien dat de plannen meer in de richting komen van het plan Wonen 4.0. van makelaars, corporaties en de Woonbond.”

Welke andere PvdA-politicus inspireert je en waarom?

“Lodewijk Asscher. Als wethouder was hij verbindend en visionair en wist hij bovendien concrete resultaten te boeken.”

Wat doe je graag in je vrije tijd?

“Ik probeer mijn schaarse vrije tijd te delen met mijn vrouw en vier kinderen. We houden van reizen. We zijn vorig jaar met het gezin twee maanden in Suriname geweest. Verder ben ik een groot passief muziekliefhebber. Momenteel luister ik bijvoorbeeld veel naar Kanye West en Jack White.”

Wat was je mooiste ervaring als raadslid?

“We hebben in Groningen een groot binnenstadproject, genaamd het Groninger Forum.”

Dit plan heeft heftige voor- en tegenstanders. Als raadslid heb ik samen met mijn fractiegenoot Marloes Dekker in 2011 de hele stad opgeroepen om mee te denken over de invulling van het Forum. Dit genereerde veel mooie ideeën en heel veel positieve publiciteit. Zoiets zouden we vaker moeten doen.”

Peter den Oudsten

Peter Erick Johan den Oudsten (Leeuwarden, 24 oktober 1951) is een Nederlandse politicus van de PvdA. Sinds 1 januari 2015 is hij burgemeester van Groningen, als opvolger van Ruud Vreeman. In 1986 werd Den Oudsten gekozen tot raadslid in de gemeente Leeuwarden, vervolgens was hij daar ook vanaf 1997 wethouder namens de PvdA. In 2001 werd Den Oudsten vervolgens benoemd tot burgemeester van het Drentse Meppel en in 2005 tot burgemeester van Enschede.

Hij begon zijn loopbaan in 1975 als ambtenaar bij de gemeente Enschede op de afdeling Voorlichting. In 1984 trad hij aan als hoofd In- en Externe betrekkingen bij het Provinciaal Energiebedrijf Friesland (later Nuon). In 1991 stapte hij over naar Friesland Foods om hoofd Corporate Communications te worden.

Van juli 1998 tot maart 1999 was hij waarnemend burgemeester. Van 2001 tot 2005 vervulde hij het burgemeestersambt in de gemeente Meppel. Op 1 mei 2005 volgde hij Jan Mans op als burgemeester van Enschede. Op 6 oktober 2014 werd Den Oudsten door de gemeenteraad van Groningen voorgedragen als nieuwe burgemeester van de stad, waar hij op 2 januari 2015 zijn werkzaamheden begon.

Regio Twente

Den Oudsten was bestuursvoorzitter van *Regio Twente* (WGR+-regio), waarbinnen gemeenten, provincies en bedrijven samenwerken aan de economische, sociale en ruimtelijke ontwikkeling van Twente. Tijdens zijn bestuursperiode werd onder meer de *Agenda van Twente* ingezet, een ontwikkelingsprogramma van circa tien jaar dat Regio Twente samen met de Twentse gemeenten en de provincie uitvoert.

Korpsbeheerder Politie Twente

Den Oudsten was tevens korpsbeheerder van de voormalige Politieregio Twente, lid van het dagelijks bestuur van het landelijk korpsbeheerdersberaad en voorzitter van de Veiligheidsregio Twente. Ook is hij voorzitter van het bestuur van HALT Nederland. Den Oudsten was voorzitter van het Drents Museum en is lid van de raad van toezicht van Hogeschool Windesheim.

Burgemeester in Groningen

In het begin van zijn burgemeesterschap in Groningen heeft Den Oudsten zich hard uitgelaten over het jarenlange misleiden van de Groninger bevolking door de overheid, Minister Kamp en de Nederlandse Aardolie Maatschappij. Volgens Den Oudsten hebben zij jarenlang zoveel mogelijk gas uit de bodem van de provincie gewonnen, zonder daarbij aan de veiligheid van de burgers te denken.

9.3 Conclusies

De heren Wallage en Van den Berg zijn beiden medeverantwoordelijk voor de bouw van het Forum. Voormalig burgemeester Wallage in de hoedanigheid als voorzitter van het college van B en W en de heer Van den Berg als commissaris van de Koning van Groningen en voorzitter van het college van Gedeputeerde Staten. Dit college verstrekke 35 miljoen REP-subsidie.

Voormalig wethouder Willem Smink is mede-initiatiefnemer van het Forum en speelt een cruciale rol. Hij heeft er in 2011 op gewezen dat er binnen zijn eigen partij felle voor- en tegenstanders van het forum waren, waarbij er zelfs sprake was van telefonische bedreigingen.

Wethouder Roeland van der Schaaf werkte van 1988 tot en met 2005 bij de Dienst RO/EZ en is in 2016 medeverantwoordelijk voor de financiering van het Forum.

Burgemeester Peter den Oudsten is in 2016 eveneens medeverantwoordelijk voor de financiering van het Forum.

Graag wil ik een kanttekening plaatsen. De vijf personen – allen van het mannelijk geslacht – die in dit hoofdstuk worden belicht, zijn weliswaar belangrijke beslissers in het Forumdossier, maar vormen elk op zich een schakel van een (veel) groter geheel. Bij de ontwikkeling van het Forum zijn in de loop der jaren namelijk vele politici en politieke partijen betrokken.

In de introductie is genoemd dat dit boek niet pretendeert volledig te zijn, het is geen wetenschappelijk onderzoek. Een verdiepend onderzoek zou nodig zijn om te reconstrueren op welke wijze dit Forumproject tot stand is gekomen, op welke wijze dit is ontwikkeld, welke rol elke betrokkene heeft gespeeld en welke invloed die rol heeft gehad – een onderzoek waarbij alle betrokkenen gehoord zouden kunnen worden.

Vanaf de ontwikkeling van het Forumproject tot op het moment van de financiering in 2016 vormen PvdA-politici als beslissers en medeverantwoordelijken een belangrijke rol. Er valt niet te ontkennen dat het Forum op een hele wankel basis is gestoeld. Geïnitieerd vanuit de PvdA-gelederen die binnenskamers ernstig zijn verdeeld. Als het fundament, de basis, bij de start wankel is, kan er niet gebouwd worden. Het lijkt erop dat beslissers hun ogen sluiten voor de realiteit en niemand bereid is zijn eigen koers te verleggen en zijn vingers wil branden. Ondanks politieke verdeeldheid en verzet vanuit de samenleving is de bouw tóch doorgezet. De problemen zullen in de loop der tijd schrijnend zichtbaar worden.

10. Adviescommissie Groninger Forum

Een nieuwe route naar het Forum

CAFÉ PAUZE

*Nou Terlouw heeft gesproken
'Ga maar gewoon door met koken'
Dat had ik onder het theeschenken
wel kunnen bedenken
wijze mannen noemen ze dat
nou, die hebben we in Groningen zat
ja begrijp me goed
niet dat ik hem niet moet
hij kan aardig schrijven
maar van onze centen moet ie afblijven
daar zijn we zelf mans genoeg voor
of niet Theodoor
Groninger Forum
ze lijken wel krankjorum*

E. Filippus

In december 2010 kregen de stad en provincie een conflict over de door de provincie toegezegde subsidie voor het Forum voor een bedrag van 35 miljoen. De provincie zag geen heil meer in de gemeentelijke plannen en trok deze subsidie in. De gemeente dreigde vervolgens met stappen naar de rechter om de toegezegde 35 miljoen alsnog te ontvangen. Beide overheden besloten daarop een onafhankelijke adviescommissie te benoemen, de *commissie Groninger Forum*. In opdracht van de gemeente en ook van de provincie heeft deze commissie onder voorzitterschap van Jan Terlouw de plannen voor het Forum nader onderzocht. De nota voor deze werkzaamheden, een bedrag van € 139.150,00 inclusief btw, werd door beide partijen, ieder voor de helft, betaald.

Op 26 april 2011 presenteerde de commissie Groninger Forum het advies *Een nieuwe route naar het Forum*. Dit advies is opgenomen in bijlage 6, pag 471 e.v.. De commissie heeft de versterking van de economische structuur van Groningen onderzocht en de onderbouwing van de exploitatie getoetst. De aanbevelingen en conclusies van de commissie hebben geleid tot een aanvulling op een eerdere aanvraag van de gemeente voor een subsidie in het kader van het Ruimtelijk Economisch Programma van de Zuiderzeelijngelden.

10.1 Samenvatting advies commissie Groninger Forum

“In opdracht van de gemeente Groningen en de provincie Groningen heeft de commissie Groninger Forum, onder voorzitterschap van Jan Terlouw, de plannen voor het Forum tegen het licht gehouden. Aanleiding voor het instellen van de commissie was de gerezen twijfel bij Provinciale Staten over de bijdrage van het Forum aan de versterking van de economische structuur van Groningen en de onderbouwing van de exploitatieopzet.

De commissie komt na een brede raadpleging van betrokkenen en na grondige analyse van het omvangrijke dossier tot de conclusie dat moet worden doorgegaan met de ontwikkeling van het Forum. Groningen heeft een unieke kans om een forse impuls te geven aan de culturele infrastructuur van de stad. Het Forum zal ook als motor fungeren voor de ontwikkeling van het gebied aan de oostzijde van de Grote Markt. Een plek die in de ogen van bijna iedereen grondig moet worden aangepakt. Een stad met de importantie van Groningen moet zich voortdurend ontwikkelen om aantrekkelijk te blijven voor bewoners, bezoekers en bedrijven.

De commissie is van mening dat de kern van het concept van het Forum goed is, maar nog wel gepolijst moet worden. De commissie doet enkele suggesties om het concept te verrijken. Maar de commissie ziet geen aanleiding om het concept radicaal te veranderen. De commissie heeft diverse ideeën ontvangen om de invulling van het Forum te verbeteren. De commissie vindt de meeste van deze voorstellen weinig realistisch en weinig waarde toevoegen. Het idee dat de commissie het meest heeft gehoord, het Newseum, kan het concept op onderdelen wel versterken maar niet vervangen.

Er is al veel geïnvesteerd in het ontwikkelen van het concept, het vertalen van dit concept in het ontwerp van een gebouw en het vormgeven van de samenwerking. De commissie is ook realistisch. Er is geen tijd om een volledig nieuw plan te ontwikkelen. Het mo-

mentum zou verdwijnen en er zou een nieuw financieringsarrangement moeten worden gevonden. Bovendien is het plan te ver gevorderd om te stoppen. De desinvestering is te hoog en is maatschappelijk niet te verdedigen.

De commissie is van mening dat het ontwerp van het Forumgebouw geen ruimte biedt voor het toevoegen van commerciële functies zoals winkels. Het onderbrengen van retail-functies tast het culturele concept van het Forum aan. Dit acht de commissie ongewenst. Bovendien wordt het Forum in belangrijke mate gefinancierd door publieke middelen. Dit staat een commerciële invulling van het Forum in de weg. Het ontwerp van het Forum leent zich overigens nauwelijks voor commerciële functies (behalve horeca). Het is overduidelijk ontworpen als een cultuurgebouw.

De commissie verwacht dat de investering in cultuur zal renderen doordat commerciële functies zich in de buurt van het Forum zullen vestigen. Het tweede effect is dat Groningen naast het Groninger Museum en de Martinitoren een derde icoon aan de stad toevoegt. Het Forum, mits voorzien van een aansprekende programmering, zal meer mensen van buiten Groningen trekken, waardoor de bestedingen in o.a. winkels en horeca zullen toenemen. De commissie verwacht niet dat het Forum zelf, gelet op de gekozen opzet, een substantiële directe bijdrage gaat leveren aan de versterking van de economische structuur. De commissie is van oordeel dat de hoofdlijnen van de exploitatieopzet realistisch zijn, maar dat de begroting op een aantal onderdelen aanzienlijk kan worden aangescherpt.

Ook vertoont de begroting nog een aantal hiaten.

De commissie stelt vast dat de partners van het Forum zijn opgezadeld met een zeer lastige opdracht. Zij bevinden zich in een spagaat tussen de belangen en de visies van de eigen organisatie en de wens om met elkaar een nieuw concept te ontwikkelen. Deze spagaat is ook zichtbaar in de moeizame pogingen om tot een slagvaardige organisatiestructuur te komen. Indien de provincie Groningen besluit alsnog 35 miljoen euro voor realisatie van het Forum beschikbaar te stellen, dan doet de commissie de volgende aanbevelingen voor het vervolgtraject.

De commissie stelt vast dat veel partijen in Groningen het zicht hebben verloren op de waarde van het Forumproject. Het project Forum heeft een frisse doorstart nodig. Het hele plan, inclusief de door de commissie aangedragen verbeteringen, behoeft een herlan-

cering. De commissie pleit voor een nieuwe aanpak van het proces tot opening van het Forum. Er is nog voldoende tijd voor verbetering van de plannen.

De gemeente dient zich tot de oplevering van het Forum meer als eigenaar van het project te manifesteren. Dit betekent onder andere dat de gemeente (in de persoon van de portefeuillehouder) opnieuw het voortouw neemt en zich nadrukkelijker opstelt als opdrachtgever van het Forumproject.

De commissie vraagt zich af of een proeftuin in deze setting (een stichting met een onduidelijk mandaat en een programma in een gerenoveerde bioscoop) kans van slagen heeft. Het programma en de entourage straks zijn onvergelijkbaar met wat de bezoekers in het Forum zullen gaan meemaken. De commissie geeft in overweging de opdracht aan de stichting Forum Images kritisch tegen het licht te houden. De commissie adviseert de gemeente Groningen en de provincie Groningen in plaats hiervan de volgende opdrachten te formuleren:

- Stel twee jaar voor de opening van het Forum een intendant aan die als belangrijkste opdracht krijgt om samen met de partners een programma voor de eerste jaren van het Forum te ontwerpen.*
- Stel daarnaast een kwartiermaker aan die namens de Forumpartners de bouw voorbereidt en begeleidt, het concept van het Forum verder uitwerkt en de nieuwe organisatie gaat vormgeven. Stel als voorwaarde dat de organisatiestructuur minimaal één jaar voor opening van het Forum geformaliseerd is.*
- Kies tot de opening van het Forum voor een lichte begeleidingsstructuur. De intendant en de kwartiermaker opereren als een team en hebben elk de gemeente als opdrachtgever.*
- Visualiseer zo snel mogelijk het gebouw en het concept van het Forum. Maak foto's en films en nodig geïnteresseerden uit om een virtueel kijkje te nemen in het nieuwe Forum. Er zijn veel fraaie voorbeelden van visualisaties van culturele complexen die de tekentafel nog niet hebben verlaten. Besteed in een dergelijke visualisatie niet alleen aandacht aan het ex- en interieur van het gebouw, maar ook aan de programmering/activiteiten.*
- Versterk de relaties met de RUG en de Hanzehogeschool. Deze partijen zijn op strategisch niveau tot dusver onvoldoende bij de planontwikkeling rondom het Groninger Forum betrokken geweest.*
- Financier deze opdrachten uit de 2,5 miljoen euro die de gemeente Groningen jaarlijks*

beschikbaar stelt voor de ontwikkeling van het Forum. De commissie is ervan overtuigd dat er op deze manier ook extra ruimte ontstaat voor een overrompelend startprogramma in de eerste twee jaar van het Forum.

Tot slot wil de commissie nog het volgende opmerken. De ervaring leert dat succesvolle investeringen in prestigieuze culturele gebouwen vooral zijn terug te voeren op een politiek-bestuurlijke visie. Onderzoek naar het economische rendement van dergelijke investeringen is natuurlijk altijd zinvol, maar zal nooit alle onzekerheden kunnen wegnemen. Het zijn uiteindelijk politieke lef en overtuiging die de doorslag bij dit soort investeringen geven. Dit moeten gemeente en provincie onder ogen zien bij het Forumproject.

De commissie is van mening dat er alle aanleiding is voor bestuurders, politici, ambtenaren, managers van maatschappelijke organisaties en bedrijven om, ieder vanuit zijn eigen rol, met zelfvertrouwen te gaan werken aan de totstandkoming van het Groninger Forum.”

Profiel van het Forum

“Na de gesprekken en de literatuurstudie is bij de commissie een beeld van het Forum ontstaan. Dit profiel moet worden beschouwd als een handreiking aan de kwartiermakers van het Forum die de opdracht zullen krijgen om het concept van het Forum te concretiseren.

- Het Forum is door de centraal gelegen plek en parkeergarage een echte poort naar de binnenstad. Het is de meest centrale plek in het stadshart, toegankelijk met de auto. Alle parkeerders komen via de hal van het Forum de stad in.*
- Het Forum biedt onderdak aan de bibliotheek nieuwe stijl (zie OBA) en aan een modern geoutilleerd filmhuis met een kwalitatief hoogwaardig filmaanbod, zonder het grote publiek uit het oog te verliezen.*
- Het Forum is er niet alleen voor de stad, maar is ook een venster op de regio. In het Forum kunnen bezoekers zoal zien en ervaren wat de regio (o.a. de veertig Groningse musea) te bieden heeft. Het is een etalage van Groningse thema's, trekpleisters en troeven. De etalages zijn continu in beweging en kunnen de vorm hebben van exposities, lezingen en debatten. De programmering gebeurt samen met partners en gastprogrammeurs. Het programma speelt in op actuele thema's en plaatst deze in een historisch en toekomstig perspectief.*
- De RUG en de Hanzehogeschool zijn vaste bespelers van een aantal etalages in het Forum. Hetzelfde geldt voor de grote energiebedrijven, die zo belangrijk zijn voor de Groningse economie.*

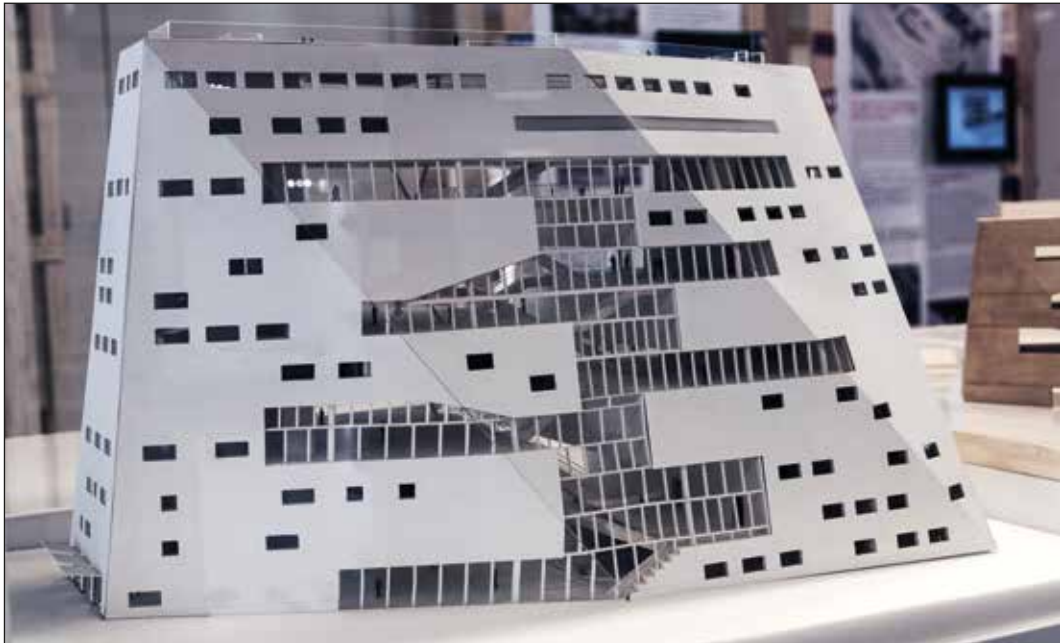
- *Het Forum moet vooral laagdrempelig zijn. Grote delen van het Forum zijn in principe gratis toegankelijk. Als bezoeker van de stad moet je er even een kijkje kunnen nemen en een kop koffie of glas wijn kunnen drinken. Architectonisch is het Forum een bezienswaardigheid. Het Centre Pompidou, maar dan in Groningen. Het Forum is naast het Groninger Museum en de Martinitoren een derde icoon van de stad.*
- *Het Forum is ook een pleisterplaats. Een plek om te werken en om even af te spreken. Niemand had in 2005 kunnen voorspellen dat het nieuwe werken en de opkomst van de ZZP'ers zo'n vlucht zou nemen. Niemand weet hoe de economie er in 2016 uit zal zien, als het Forum opengaat. Maar het Forum is qua gebouw en opzet zo flexibel dat kan worden ingespeeld op trends in ontmoeten, werken en kennisdelen. De centrale ligging, de prikkelende architectuur, de goede bereikbaarheid en voldoende breedbandcapaciteit maken het tot een ideale hub voor kenniswerkers, creatievelingen, studenten en ouderen. Hippe horeca van Starbucks tot sushi- en pastabars doet de rest.*
- *Het Forum staat voor de ondernemersgeest van Groningen. Nieuwe, spraakmakende initiatieven maken dat studenten hier graag komen studeren en mensen hier graag komen werken. Deze mensen komen af op een dynamische stad. Een stad die bruist en zichzelf continu opnieuw uitvindt. Een stad met nieuwe, gekke dingen die je niet zo snel zult aantreffen in andere steden van de omvang van Groningen.*
- *Het Groninger Forum is een 'landmark building' in de het hart van de Groninger binnenstad. De aantrekkingskracht van het gebouw kan versterkt worden met de aantrekkingskracht van een aantrekkelijk merk. De naam Forum wordt vanzelfsprekend geassocieerd met begrippen als 'centrum', 'ontmoetingsplaats' en een 'levendige vermenging van functies'. 'Forum' is een klassiek begrip dat nadere invulling en dynamiek zal krijgen om het meer eigentijds te maken.*
- *Onderdeel van citymarketing wordt steeds meer een herkenbare positionering van straten of stadsdelen. Iedereen weet wat de grachtengordel is (werelderfgoed en elitair), de Ramblas, De Pijp, Covent Garden, Soho (London of New York), Fifth Avenue, de PC, etc. Het Groninger Forum zou de aanleiding en motor moeten zijn van de aanscherping van de positionering van de binnenstad van Groningen. Wat de gehele stad betreft uiteraard samen of in samenhang met iconen als het Groninger Museum, de universiteit/hogeschool, de Martinitoren en het gas."*

10.2 Reactie media op aanstelling adviescommissie

Op 20 januari 2011 bericht Trouw over de aanstelling van de onafhankelijke adviescommissie: *Nu de commissie er is, wacht de gemeente met de gang naar de rechter na het intrekken van de 35 miljoen euro subsidie door de provincie. Zowel gemeente als provincie hebben hoge verwachtingen van de adviescommissie, waarin Jan Terlouw als voorzitter wordt geflankeerd door Hans van Velzen (directeur Openbare Bibliotheek Amsterdam) en Jan Willem Sieburgh (voormalig zakelijk directeur van het Rijksmuseum). De commissie heeft als opdracht te komen met een ‘robuuster’ exploitatievoorstel en een sterker en commerciëler concept voor de oostwand van de Grote Markt. Vooralsnog blijft de locatie en het uiterlijk van het Forum zoals in de plannen is voorgesteld. De opdracht van de commissie moet in verband met de verdragingskosten uiterlijk 30 april zijn afgerond, waarna gemeenteraad en Provinciale Staten zich over het resultaat zullen buigen.*

Maquette gemeente Groningen

Maquette gemeente Groningen

10.3 Reacties op advies commissie Groninger Forum

Commissie-Terlouw: Ga door met Groninger Forum.

Op 26 april 2011 bericht de Groninger Internet Courant over de conclusie van de adviescommissie: doorgaan met de bouw van het Forum: *De commissie kan zich vinden in de culturele doelstelling van het Forum en vindt de wens van Provinciale Staten, een commerciële invulling, geen goede optie. Om alsnog een subsidie van de provincie los te krijgen, acht zij een overtuigender presentatie van de inhoud en voordelen van het Forum aan de provincie nodig. Het advies daarbij is de opties te bekijken voor bijvoorbeeld wisselende tentoonstellingen of een Newseum met exposities rond actuele nieuwsfeiten.*

Commissie-Terlouw: Stad bruist als er cultuur is. Bouwen, dat Groninger Forum.

Op 27 april 2011 schrijft ook Trouw over het advies van de commissie-Terlouw: *Cultuur laat een stad bruisen, aldus de commissie. Zij vindt dat de stad zich moet*

laten inspireren door culturele centra in andere steden, zoals bijvoorbeeld de Openbare Bibliotheek in Amsterdam. Naast het advies een kwartiermaker aan te stellen, pleit de commissie er ook voor dat de Groningers meer stem krijgen.

Sprak Wilma Mansholt zich vorig jaar namens de PvdA duidelijk uit tegen het Forum, inmiddels geeft zij als gedeputeerde aan blij te zijn met de conclusie van de adviescommissie. Op 11 mei ligt het rapport voor in de gemeenteraad, waarna de stad waarschijnlijk opnieuw voor subsidie bij de provincie aan zal kloppen.

Het Forum deugt, maar is er nog niet!

Op 3 mei 2011 publiceert D66 Groningen op haar website: “Op dinsdag 26 april heeft D66 Groningen kennisgenomen van het rapport van de Commissie-Terlouw. De commissie werd eerder door de fractie een ‘knieval met kansen’ genoemd. Het rapport onderschrijft grotendeels de visie en argumentatie die de basis vormen voor het huidige Forumplan. D66 Groningen hoopte dat de commissie erin zou slagen om het draagvlak voor het Forum in de stad en provincie te vergroten.

‘Aan de bak’

De fractie constateert dat het rapport op zichzelf hier nog niet in is geslaagd, maar wel goede aanzetten geeft om meer mensen aan het Forum te binden. D66-raadslid Paul de Rook: ‘Het Forum deugt, maar is er nog niet. De gemeente en de Forumorganisatie moeten de komende tijd hard aan de bak!’

Steun voor het Forumconcept

De commissie Groninger Forum, onder voorzitterschap van Jan Terlouw, concludeert in haar rapport dat Groningen met het Forum een unieke kans heeft om een forse impuls te geven aan de culturele infrastructuur. Daarmee maakt het Forum de gebiedsontwikkeling aan de oostzijde van de Grote Markt mogelijk. D66 is verheugd dat de commissie de uitgangspunten van het Forum en de kansen die dat biedt voor de binnenstadontwikkeling van de stad onderschrijft.

‘Ook de commissie-Terlouw bevestigt dat de gedachte achter het Forum klopt, uiteraard zijn wij daar blij mee’, aldus De Rook.

Draagvlak

D66 steunde het instellen van de commissie-Terlouw niet omdat zij behoefte had aan een ‘second opinion’, maar vooral omdat de commissie ervoor zou kunnen zorgen dat de kloof

tussen stad en provincie werd hersteld. Het rapport raadt zowel grote wijzigingen van het concept, als enige commerciële invulling af. Door het korte tijdsbestek waarin de commissie haar werkzaamheden heeft moeten verrichten, had zij onvoldoende kans om eigenhandig het draagvlak te vergroten. De fractie ziet de brug tussen stad en provincie nog niet compleet geslagen, maar ziet zeker openingen. De Rook: 'Een constructief kritische blik naar het concept kan het alleen maar versterken, wij gaan die discussie dan ook niet uit de weg.'

Verbeteringen

De Commissie-Terlouw geeft een aantal aanbevelingen over hoe het Forumplan zou kunnen worden verbeterd. D66 is altijd voorstander geweest van flexibele ruimte in het Forumplan om een plek te geven aan nieuwe en goede ideeën en wil alle aanbevelingen serieus bekijken. Met name de kabelbaan heeft de aandacht van de fractie, omdat zo'n innovatief transportmiddel past bij het karakter van het Forum. Voor D66 staat voorop dat het Forum opnieuw kansen heeft om zich stevig te verankeren in de stad, de gemeente moet hier samen met de Forumorganisatie in voorop gaan. Zij moet haar oor vooral te luister leggen bij de inwoners, ondernemers en creatievellingen in de stad. Paul de Rook: 'Wij hebben aanvullingen van het Forum altijd aangemoedigd, het is nu zaak om daar met de stad concrete invulling aan te gaan geven.'

Raad Groningen kritisch over rapport commissie-Terlouw

Op 12 mei 2011 schrijft RTV Noord op haar website over de kritiek in de gemeenteraad op het rapport van de commissie-Terlouw: *Het rapport voegt volgens veel fracties weinig toe aan de Forumplannen. Vooral de oppositie denkt niet dat de Staten naar aanleiding van het rapport alsnog over de brug zullen komen. De gemeente wacht de discussie niet af en doet zo snel mogelijk een nieuwe subsidieaanvraag bij de provincie. Met verzekeraar Menzis zijn gesprekken gaande over een mogelijke rol in het Forum.*

Advieskosten commissie Groninger Forum

Op 12 mei 2011 plaatst Consultancy een bericht op haar website over de kosten van het rapport van de adviescommissie-Terlouw: *Het rapport kost gemeente en provincie € 115.000,00 exclusief btw. De commissie werd bij het schrijven van een plan van aanpak ondersteund door adviesbureau Berenschot. Naar aanleiding van een vraag van de PVV laat de provincie weten dat de commissie is geselecteerd op basis van kennis en expertise, niet op basis van politieke achtergrond.*

Het rapport van Terlouw en de toekomst van het Forum

Op 13 mei 2011 plaatst het VVD-gemeenteraadslid Arno Bonte op zijn website: *“Woensdag 11 april was het debat in de commissie Ruimte en Woningen van de Groninger gemeenteraad een verhit debat over het rapport van de commissie-Terlouw en de consequenties voor de toekomst van het Forum. Hieronder mijn integrale woordvoering, zodat de liefhebbers naar hartenlust kunnen reageren.*

Voorzitter,

We bespreken vandaag in de commissie het rapport van de commissie-Terlouw. Het rapport van een adviescommissie die in het leven geroepen werd toen de nood voor het Forum aan de man was: Provinciale Staten trokken hun handen van het bestaande Forumplan af, vanwege twijfels over de economische structuurversterking en de exploitatie. De commissie moet de politieke impasse doorbreken. En dat mocht, zo bleek gisteren, 115.000 euro ex btw kosten.

De VVD had verwacht dat dit op z'n minst tot een stevig onderbouwd rapport zou leiden, waarin met name de haalbaarheid van een stevige economische spin-off en een robuuste exploitatie grondig onderzocht zouden zijn. Er ligt echter een rapport dat voornamelijk gebaseerd is op gesprekken met voorstanders van het Forum en dat geschreven is door mensen die persoonlijk erg geloven in de noodzaak van grootschalige culturele investeringen. ‘Input is output’, zo blijkt ook deze keer.

Het rapport ademt dezelfde hautaine toon als alle vorige stukken over het Forum en de wijze waarop de voorstanders erover spreken: een stad als Groningen kan niet zonder een culturele impuls als het Forum, wie het Forum niet wil, toont geen politieke visie en toont geen moed. Die toonzetting heeft ertoe geleid dat de Stadgers zich massaal hebben afgekeerd van het Forum. En de toonzetting in het rapport heeft, en dan druk ik mij voorzichtig uit, het draagvlak voor het Forum niet vergroot!

Genoeg inleiding. Over naar de centrale vraag: is het Forum daadwerkelijk de grote impuls voor de Groningse binnenstad die qua bezoekers en economische spin-off de investering rechtvaardigt? Dát is de vraag die door Gedeputeerde Staten en Provinciale Staten beantwoord zal moeten worden.

De op zich verrassende hoofdconclusie staat al op pagina 1: 'De commissie verwacht niet dat het Forum zelf ... een substantiële directe bijdrage gaat leveren aan de versterking van de economische structuur.'

Alle hoop moet daarom gevestigd zijn op de indirecte economische spin-off. Maar het rapport roept juist op dit punt meer vragen op dan dat het antwoorden geeft. Dat is gezien de opdracht aan de commissie, op z'n zachtst gezegd, treurig. Ik noem een paar belangrijke vragen.

- **De bezoekersaantallen:** *in juni vorig jaar (2010) werd nog uitgegaan van 1,7 miljoen bezoekers, maar inmiddels hebben we het nog maar over 1,4 miljoen bezoekers per jaar. Waar zijn de 300.000 bezoekers sinds juni gebleven? Zijn die al afgehaakt voordat we begonnen zijn? Dat betekent toch dat er jaarlijks 300.000 minder mensen zijn die voor economische effecten kunnen zorgen?*
- *Cultuur is nodig om Groningen als stad interessant te houden. De VVD onderschrijft dat. Juist daarom vreest de VVD de 2,5 miljoen structurele subsidie voor het Forum. Welke (culturele) instellingen betalen het gelag van de 2,5 miljoen structurele kosten? MartiniPlaza? Jonge onderzoekers? Andere? Graag een antwoord van het college.*
- **De wervende kracht van de inhoud van het Forum:** *op pagina 14 schrijft de commissie: 'Het Forum is natuurlijk veel meer dan een optelsom van bestaande culturele organisaties met een aantal historische collecties, ondergebracht in een fraai gebouw met een atrium, roltrappen en een dakterras met horeca.' Waaruit blijkt dan dat het 'natuurlijk veel meer' is?*
- **Welke economen** *heeft de commissie gesproken over de effecten van de economische spin-off? Welke bewezen economische analyse ligt aan de conclusies ten grondslag? Welke rapporten kunnen we hierover raadplegen? De commissie geeft zelf al aan dat die conclusie in ieder geval **niet** gebaseerd kan worden op het **Ecorys-rapport**. Moeten we constateren dat de commissie vooral gelooft en wenst dat er een grote economische spin-off is?*
- *Op pagina 15 schrijft de commissie dat de programmering vooral interessant zal zijn voor de Groningers zelf. Tegelijk schrijft de commissie dat voor economische spin-off juist bezoekers van buiten de stad getrokken moeten worden. Hoe kan de commissie, gezien deze analyse, toch tot de conclusie komen dat de economische spin-off groot is?*
- *Op pagina 20 schrijft de commissie dat de functies debat, horeca en zaalverhuur van het Forum zorgen voor concurrentie met bestaande verhuurders in de stad. Die zijn,*

zo schrijft de commissie, ook al ruimschoots voorhanden. Hoe verklaart u in het licht van deze kannibalisatie de conclusie dat de positieve economische effecten groot zullen zijn?

Enfin, de definitieve afweging over de benodigde subsidie voor het Forum ligt vooralsnog niet in dit huis, maar aan de overkant van de Grote Markt. Daar zal men de economische analyses, of juist het gebrek daaraan, van een definitief oordeel voorzien.

Het college geeft aan met een nieuwe subsidieaanvraag te komen. Als die subsidieaanvraag uitgaat van een ongewijzigd Forumconcept, is het gezien de bovenstaande analyse eigenlijk ondenkbaar dat Gedeputeerde Staten en Provinciale Staten alsnog akkoord gaan.

Wellicht liggen er nog wat kansen als het college in ieder geval een paar van de door de commissie-Terlouw genoemde conceptverbeteringen adopteert. Zo kunnen wisseltentoonstellingen van het NHS wellicht wél zorgen voor bezoek van buiten de stad. Maar een echt verstandig college geeft ruim baan aan de kabelbaan. Niet met een halve toezegging, maar door met het volle gewicht achter dit idee te gaan staan. Hier zouden leden van Provinciale Staten en Gedeputeerde Staten zomaar gevoelig voor kunnen zijn.

Dan nog een belangrijk punt uit onze uitgangspuntennotitie: de noordwand moet bij voorkeur samen met de oostwand ontwikkeld worden met een extra parkeergarage onder de noordwand. Een aanpassing van de plannen in deze richting zou wél een geloofwaardig economisch perspectief bieden.

Tot slot nog een belangrijk punt: de verdragingskosten. De SP heeft, zo weten we, hoewel tegenstander van het Forum, wel altijd voor gestemd. Maar de SP heeft ook aangegeven dat er geen euro meer dan de afgesproken 31,25 miljoen geïnvesteerd mag worden door de stad. Dan trekt de SP de stekker eruit. Inmiddels is er sprake van 3.000.000 euro verdragingskosten. De VVD wil daarom van het college, naast de hernieuwde subsidieaanvraag, op korte termijn ook een hernieuwde begroting hebben en agenderen in de raad. Want als de SP de stekker uit het Forum trekt, lijkt het indienen van een nieuwe subsidieaanvraag bij voorbaat zinloos.”

Slap advies over het Groninger Forum door commissie-Terlouw

Het door de commissie samengestelde rapport roept de nodige kritiek op, hieronder een aantal reacties en publicaties.

Op 2 november 2012 plaatst Milieu Groningen een bericht over het advies op haar website en plaatst daarbij de opmerking dat werkelijk enthousiasme over de Forumplannen in de commissie-Terlouw lijkt te ontbreken: *De Gezinsbode van 28 april 2011 meldt dat Terlouw het Forum als het plan goed wordt ontwikkeld goed noemt voor de stad, maar dat hij ook kritiek uit over de voorbereiding, de invulling en de communicatie. De economische meerwaarde van het Forum kan Terlouw niet aangeven, omdat dat afhangt van de investering die bedrijven zullen doen. Feit is volgens hem wel dat Groningen naast het Groninger Museum nog een trekker nodig heeft en dat cultuur goed is voor de werkgelegenheid. De commissie noemt de exploitatiebegroting op hoofdlijnen realistisch en adviseert geld te steken in verdere conceptontwikkeling. Verder stelt de commissie voor inwoners, bedrijven en instellingen bij het proces te betrekken en het gebouw en de programmering te visualiseren, zodat men alvast virtueel met het Forum kan kennismaken.*

Geld in een bodemloze put

Lidwien Schuitemaker schreef het al in een ingezonden brief in de Gezinsbode van 1 november: *“In de stad Groningen gaat het geld in een bodemloze put. En de bekende chantagetruc wordt opgevoerd: de Regiotram laten doorgaan omdat al zoveel kosten zijn gemaakt. Dat geld naar dure communicatiebureaus, adviseurs, projectontwikkelaars en bouwbedrijven. Het volgende onzinnige en geldverslindende project ligt al klaar: een kabelbaan met geblindeerde cabines, om inkijk te voorkomen in de huiskamers van Stadgers.”*

Ook Gerjan Kelder van de PvdD laat van zich horen: *“Kelder wil een gespecificeerde kosten-batenanalyse als het gaat om stoppen met het Forum. Ook wil hij duidelijkheid over de kosten van het nieuwe onderzoek, en antwoord op de vraag wanneer het college heeft besloten tot een ‘feestelijke start’ van de bouw van het Forum op 31 oktober. Deze datum werd op 19 oktober bekend, nadat het college was gevallen over de tram. Kelder: ‘Dat deed bij mij het boze vermoeden ontstaan dat dit “feestje” alleen maar is gepland om duidelijk te maken dat met het Forum al is begonnen en dat we daar echt niet meer mee zouden kunnen stoppen zoals met de tram. Maar ik geloof daar helemaal niets*

van. Het blijft voor de Partij voor de Dieren onbestaanbaar dat in deze stad gesubsidieerde banen verdwijnen, terwijl er miljoenen worden geïnvesteerd in een lege kolos.”

Om in dierentermen te blijven: lopen politici aan de leiband van bouwbedrijven, projectontwikkelaars en consultants? Beter ten halve gekeerd dan ten hele gedwaald. En deze oubollige opmerking sluit weer helemaal aan bij de foto op de voorpagina van de Gezinsbode, van mensen in klederdracht die soep en broodjes presenteren bij de starthandeling van het Groninger Forum.

Kroniek van een aangekondigd fiasco

Op 12 maart 2016 publiceert het Dagblad van het Noorden een bijdrage van Ronald Kaatee, Statenlid PVV Groningen (citaat): *“Vervolgens ging Provinciale Staten moeilijk doen over de subsidieverlening en mocht de commissie-Terlouw die plooi gladstrijken met een mooi rapport dat in april 2011 verscheen en waarin een aantal suggesties werden gedaan voor de versterking van het inhoudelijke concept van het Forum (de oogst viel de commissie overigens tegen). De belangrijkste suggestie voor een kansrijke toevoeging aan het Forumconcept betrof het organiseren van wisseltonstellingen samen met andere Groningse musea over de geschiedenis van Stad en Ommelanden. Dat zou ook nog eens goed zijn voor het snel afnemende draagvlak. Mede dankzij deze suggestie raakte provinciale staten in tweede instantie toch overtuigd van de zin van de buitenproportioneel hoge provinciale REP-subsidie van 35 miljoen voor dit project.”*

10.4 Conclusie

Zowel inwoners van Groningen als diverse politici uiten forse kritiek op het advies van de commissie Groninger Forum en de bouw van het Forum. Het lijkt erop dat alles moet wijken om het Forumproject te realiseren. Het Forumproject kan samengevat worden als één grote soap. Een worsteling met tegenstanders, financiën, invulling, subsidieverstrekking. Het gemeentebestuur was zelfs in gesprek met Menzis over een mogelijke rol van deze verzekeraar in de Forum-cultuurtempel. Het gemeentebestuur is kennelijk de wanhoop nabij. Het ei van Columbus werd uitgevonden met het inschakelen van een onafhankelijke adviescommissie, die aanbevelingen gaf met adviezen die gebaseerd waren op gesprekken met voorstanders van het Forum.

Politiek netwerkspel

De Forumstory zou voer kunnen zijn voor aanhangers van complottheorieën. Een scenario zou kunnen zijn: het project Forum is geïnitieerd door de toenmalige tijdelijke machthebbers van de PvdA. Bij de gemeente waren burgemeester Jacques Wallage en PvdA-wethouder Willem Smink aan het roer. Bij de provincie de PvdA-commissaris van de Koning, de heer Max van den Berg. Zowel Wallage als Van den Berg kennen elkaar al vele jaren en zijn beiden van jongs af aan verweven in de Groninger politiek. Kortom: PvdA-maatjes onder elkaar. Met de plannen van het gemeentebestuur om een parkeergarage te bouwen onder de Grote Markt is het gemeentebestuur in 2001 door de inwoners van Groningen teruggefloten. Een tweede knieval moest hoe dan ook worden voorkomen. Opnieuw gezichtsverlies en afgaan voor de ganze Groninger bevolking was geen optie. Op het moment dat de financiering van het project ernstig in gevaar dreigde te komen doordat de provincie haar toegezegde subsidie van 35 miljoen introk, werd in een achterkamertje een list bedacht.

Samenvattend kunnen we concluderen dat het opstellen van het rapport een fors bedrag heeft gekost en uiteindelijk geen daadwerkelijke bijdrage aan het wel of niet ontwikkelen van het Groninger Forum heeft opgeleverd. Het heeft er alle schijn van dat de betrokken politici reeds hadden besloten dat de bouw gewoon doorgang zou vinden. Weer een voorbeeld van geld dat in een bodemloze put verdwijnt c.q. verdwenen is.

11. Petitie ‘Stop bouw Groninger Forum’

In de periode vanaf 2005, na de presentatie Grote Markt Oostzijde/Groninger Forum, tot en met 2016 zijn er door de bevolking diverse uiteenlopende signalen afgegeven aan het gemeentebestuur van de stad Groningen om de plannen voor de bouw van het Forum te stoppen. Sympathisanten konden onder meer hun steun betuigen door ondertekening van de petitie op de website van de stichting *Stop bouw Groninger Forum* na het lezen van de volgende informatie:

“Op 31 oktober 2012, na jarenlange discussies en politiek geharrewar, gaf wethouder Ton Schroor het startsein voor de bouw van het Forum. Hij deed dit niet, zoals gebruikelijk, met het leggen van de eerste steen, maar in de vorm van een symbolische geboorteakte. De tijd zal leren of deze geboorteakte die van een doodgeboren kindje zal zijn. De voorbereidingen op de Grote Markt in Groningen zijn inmiddels in volle gang. De daadwerkelijke bouw van het Forum zal echter pas in 2015 van start gaan. Het is dus nog niet te laat om met de bouw te stoppen! Het gemeentebestuur probeert al jarenlang, overigens met weinig succes, onder de bevolking een draagvlak voor het Forum te creëren.

Het Forum is een prestigeproject, dat het aanzien van de Grote Markt en het historische stadscentrum voor altijd zal verpesten. Daarnaast is nog helemaal niet bepaald wat de invulling van het gebouw gaat worden. Met het binnenhalen van de organisaties en instanties die de gemeente op het oog heeft voor een plekje in het Forum, zal men nooit de 1,2 miljoen betalende bezoekers over de vloer krijgen waarop men hoopt. Door het Forum zal de gemeente dus worden opgezaagd met enorm hoge exploitatiekosten. Kosten die uiteindelijk, zoals altijd, weer op haar burgers zullen worden verhaald.

Dit alles gebeurt in een stad, die de afgelopen jaren al vele tientallen miljoenen euro's heeft moeten afboeken als gevolg van financiële fiasco's zoals het Meerstadproject, de Stads- en Regiotram, de crisis op de vastgoedmarkt én natuurlijk het Forum zelf. Tien jaar geleden stond heel Groningen op z'n kop toen de gemeente het onzalige idee had om een parkeergarage onder de Grote Markt te bouwen. Met onder andere een sticker met het logo van de Martinatoren die om dreigde te vallen, werden deze plannen via een referendum in de kiem gesmoord. Nu blijft het echter oorverdovend stil!

De burgers moeten zich kunnen uitspreken over het Forum! Het is tijd voor actie! De burgers van Groningen hebben meerdere malen aangegeven dit megalomane bouwwerk niet te willen. Het is een project dat het aanzien van Groningen zal schaden. Niet alleen het aanzicht van de Grote Markt wordt vernield, ook zal het rond het Forum continu onaangenaam waaien. Verder zal het Forum schitteren door leegstand en hoge exploitatiekortingen opleveren.

Kortom: we willen het Forum niet! Teken daarom de petitie om de bouw van het Forum met onmiddellijke ingang stop te zetten!

‘Wij, bewoners van Groningen-Stad en Ommeland en andere belanghebbenden, constateren:

- dat de Gemeente Groningen al jarenlang probeert om draagvlak voor het Forum te creëren;*
- dat dit ondanks al haar inspanningen daartoe nog steeds niet is gelukt;*
- dat het ook nog steeds niet is gelukt om een goede invulling te vinden voor het Forum;*
- dat men instanties die reeds over een goede huisvesting beschikken, wil verhuizen naar het Forum;*
- dat men met deze invulling nooit de verwachte 1,2 miljoen betalende bezoekers per jaar zal trekken;*
- dat het Forum daardoor hoge exploitatietekorten met zich mee zal brengen;*
- dat deze verliezen zullen worden afgeschoven op de burgers van de stad Groningen;*
- dat hoogbouw niet past op de Grote Markt;*
- dat het Forum het aanzicht van het historische centrum van Groningen voorgoed zal bederven;*
- dat rondom het Forum een continue, onaangename wind zal waaien;*
- dat hierdoor de klandizie op de beloofde gezellige terrassen weg zal blijven;*
- dat de Gemeente Groningen een abonnement heeft op het opstarten van verliesgevende projecten;*
- dat de Gemeente Groningen geen reserves meer heeft om grote financiële risico’s op te vangen;*
- dat het college ook al eerder veel geld op een aantal (onzinnige) projecten heeft moeten afboeken;*
- dat door deze geldsmijterij al vele sociale voorzieningen voor de Stadgers zijn afgeschaft;*
- dat de burgers van Groningen het Forum niet willen en zij het gemeentebestuur en de politiek daarom verzoeken om te stoppen met de bouw van het Groninger Forum.’”*

Forum maquettes

12. Bouwactiviteiten

In dit hoofdstuk wordt een overzicht gegeven van de werkzaamheden van de voorbereidingen en bouw van het Groninger Forum vanaf 23 maart 2012 tot en met 10 mei 2016. In verband met het aardbevingsbestendig maken van de constructies legde de gemeente Groningen een bouwstop op bij dit gemeentelijke gebouw in wording. Deze periode duurde ruim negen maanden: de periode 12 mei 2015 tot 19 februari 2016.

Deze informatie is afkomstig van de website van het Groninger Forum en een publicatie van RTV Noord.

In het overzicht is een onderscheid gemaakt tussen:

- A. Werkzaamheden voor de bouwstop
- B. Werkzaamheden na de bouwstop

(Bron: website <https://www.groningerforum.nl/bouw#begin>)

A. Werkzaamheden voor de bouwstop

Sloop

Vrijdag 23 maart 2012

Om plaats te maken voor het Groninger Forum, worden de gebouwen die er nu staan gesloopt. Het gaat daarbij o.a. om de Werkmanschool, de filmzalen van Images en de Naberparkeergarage.

Images

Woensdag 18 april 2012

Ook het pand van filmtheater Images – onderdeel van het Groninger Forum – moet eraan geloven. Helaas wordt er asbest gevonden en dat moet eerst veilig opgeruimd worden.

Archeologie

Zaterdag 25 augustus 2012

Het hele gebied waar het toekomstige Forum komt te staan, wordt nauwkeurig afgegraven door stadsarcheoloog Gert Kortekaas en zijn medewerkers. Er werden onder andere een pijlpunt uit de Bronstijd (ongeveer 3.600 jaar oud), een waterput gemaakt uit een holle eik (ongeveer 1.000 jaar oud) en een loden Christusbeeldje (9e/10e eeuw na Christus) gevonden.

Onderwaterbeton

Dinsdag 30 oktober 2012

Met de stort van de eerste diepwand (de symbolische eerste paal) gaat de bouw van het Groninger Forum officieel van start.

Afgraven

Woensdag 7 november 2012

De kranen op het bouwterrein van het Groninger Forum worden gebruikt om grond uit de bouwkuip te scheppen, overtollige grond weg te blazen onder buizen, grond van de bodem te schrappen zodat er een vlakke bodem ontstaat, en om afgegraven grond in vrachtwagens te storten om het zand af te voeren.

Diepwandpanelen

Zaterdag 15 december 2012

Met een zogenaamde diepwandmachine worden diepwandpanelen gegraven tot 25 meter diepte. In deze panelen worden grote wapeningskorven gestort; deze geven stevigheid aan de wanden.

Volstorten

Woensdag 16 januari 2013

Alle diepwanden met wapeningskorven moeten volgestort worden met beton.

Ponton

Donderdag 29 augustus 2013

Aannemer BAM is druk bezig met het afvoeren van het zand uit de bouwput. Tegelijkertijd pompt de aannemer grondwater in de bouwkuip. Het grondwater zorgt voor tegendruk om de wanden stabiel te houden. De kranen staan op pontons zodat ze overal bij kunnen komen.

Duikers

Dinsdag 15 oktober 2013

Een duiker staat op het punt het water in de bouwkuip in te gaan; zo kan hij controleren of de diepwanden onder water schoon zijn. Hij en zijn collega's verwijderen ook slib van de bodem op plekken waar de kraan niet bij kan komen.

Zand

Maandag 21 oktober 2013

De hele bouwput moet eerst worden afgegraven en het zand moet worden afgevoerd. Tegelijkertijd pompt de aannemer grondwater in de bouwput. Dit grondwater zorgt voor tegendruk om de wanden stabiel te houden.

Pompen

Maandag 7 april 2014

Het onderwaterbeton is uitgehard, het water kan uit de bouwkuip gepompt worden!

Schoonspuiten

Dinsdag 8 april 2014

Tijdens het ontgraven van de bouwput werd water in de bouwput gepompt om de wanden stabiel te houden. Nu het onderwaterbeton gestort is, wordt langzaam het water uit de bouwput gepompt. De zand- en slibresten op de wanden kunnen nu worden weggespoten.

Bezoek

Zaterdag 19 april 2014

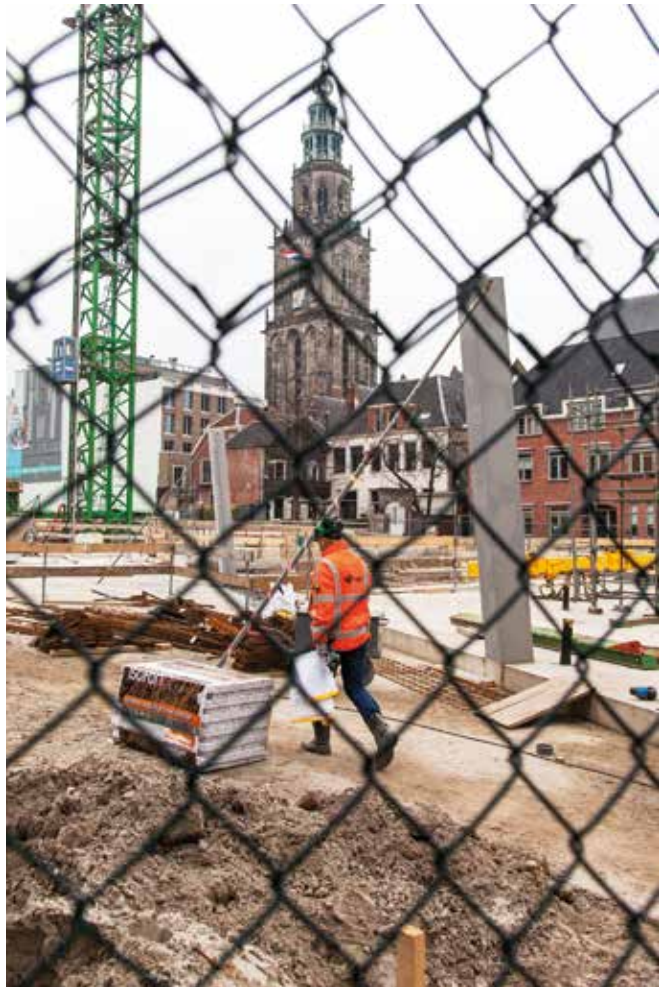
Normaal is de bouwkuip niet te betreden voor Stadgers: te gevaarlijk. Maar in april was het één dag veilig: meer dan 800 nieuwsgierigen daalden af en stonden op het diepste punt van het Forum.

Fundatieblokken

Dinsdag 20 mei 2014

Er wordt volop gewerkt aan de parkeerkelder; de eerste fundatieblokken van beton zijn gestort. Aannemer BAM gaat deze week verder met het aanbrengen van wapening en het storten van beton.

Vorbereidingen

Vrijdag 8 augustus 2014

De voorbereidingen voor het storten van de onderste parkeerlaag van de Forumgarage zijn in volle gang. Deze bestaan uit het aanbrengen van de wapening en installatie-onderdelen.

Storten

Zondag 21 september 2014

Inmiddels zijn enkele parkeerlagen van de Forumgarage gestort. De bouwvakkers zitten inmiddels al wat hoger!

Parkeerlagen

Zaterdag 25 oktober 2014

We zijn met het storten van de parkeerlagen bijna bij de begane grond. In totaal zijn er vijf parkeerlagen gestort!

Breedplaat

Donderdag 20 november 2014

De breedplaat wordt gelegd. Hierop wordt later de beganegrondvloer gestort.

Begane Grond

Vrijdag 12 december 2014

Er wordt gewerkt aan de beganegrondvloer van het Groninger Forum.

Westelijke Kern

Vrijdag 2 januari 2015

Er wordt gewerkt aan de westelijke kern van het Groninger Forum.

Dek Forumgarage

Donderdag 15 januari 2015

Een deel van de beganegrondvloer van het Forum (dek Forumgarage) is gestort.

Bouwplaats

Donderdag 22 januari 2015

Deze foto geeft een overzicht van de bouwplaats, gekeken richting de Schoolstraat.

Betonkern

Zaterdag 4 april 2015

De betonkern aan de Schoolstraatzijde zichtbaar.

Fietsenkelder

Zaterdag 4 april 2015

Het werk aan het Groninger Forum mag dan stil liggen, de werkzaamheden aan de fietsenkelder onder de Nieuwe Markt gaan wel gewoon door.

Fietsenkelder

Zaterdag 15 april 2015

Laag voor laag wordt het Groninger Forum opgebouwd. Voor nu nog onder de grond.

Bevingsbestendig?

Dinsdag 12 mei 2015

We checken eerst even of het Groninger Forum voldoet aan de nieuwe bouwnorm van april 2015 en een aardbeving wel overleeft. Dan bouwen we, mogelijk met hier en daar een aanpassing, weer verder!

B. Werkzaamheden na de bouwstop

Afvoer Vloerdelen

Vrijdag 19 februari 2016

Voor het aardbevingsbestendig maken van het Groninger Forum is het nodig dat de al gebouwde betonnen kerndelen en delen van de al gestorte begane-grondvloer worden vernieuwd.

Aanpak Oostkern

Vrijdag 19 februari 2016

De al gebouwde oostkern (Schoolstraatzijde) van het Groninger Forum wordt met de sloopkraan grotendeels gesloopt. De laatste betonresten worden met trilboren tussen de wapening weggehaald.

Betonzagen

Vrijdag 19 februari 2016

De vloer wordt in stukken gezaagd, om vervolgens afgevoerd te worden.

Betonkernen

Zaterdag 16 april 2016

Betonresten tussen de betonkernen worden weggehakt en de te vervangen vloerdelen van de begane grond worden verwijderd.

Aardbevingsbestendig

Zaterdag 16 april 2016

Voor het aardbevingsbestendig maken van het Groninger Forum is het nodig dat een aantal vloerdelen van de begane grond worden vervangen.

Beganegrondvloer

Zaterdag 16 april 2016

De beganegrondvloer aan de Schoolstraatzijde van de bouwplaats wordt herbouwd.

Nieuwe Betonnen Vloer

Dinsdag 10 mei 2016 (bron: RTV Noord)

“Betonwagens rijden dinsdag af en aan naar de bouwplaats van het Groninger Forum in de binnenstad. Opnieuw wordt de betonnen vloer gestort. De betonnen vloer die er lag, is gesloopt in verband met de maatregelen om het gebouw aardbevingsbestendiger te maken. ‘De kwaliteit van het beton is nu beter,’ zegt projectdirecteur Jos Rona, ‘het wordt een sterkere vloer die meer krachten kan hebben.’

Precisieklusje

Er wordt zo'n 300 kubieke meter beton gebruikt. 'Dat zijn zo'n twintig vrachtwagens', rekent Rona uit. De werkzaamheden duren de hele dag. 'In de avond begint de afwerking.' Volgens de projectleider is het een precisieklusje, vooral het drogen. 'Dit moet niet te snel gaan. Als de ondergrond nog nat is en de bovenkant droog, krijg je droogtescheuren. Dat ziet er niet mooi uit', verduidelijkt Jos Rona."

Aardbevingsbestendig maken

De Groninger Krant publiceert op 19 februari 2016 een artikel over het aardbevingsbestendig maken van het Forum: *De bouw van het forum wordt volgende maand hervat. Het gebouw voldoet dan bouwtechnisch aan de 'groene' NPR. Wederom stilleggen voor doorberekening naar de huidige 'witte' NPR betekent een kostenpost van ongeveer twee miljoen per maand en daarmee zou opnieuw geld verdampen. Juridisch is de NPR niet verplicht zolang die nog niet in het bouwbesluit staat, het is een richtlijn. De gemeente heeft echter haar verantwoordelijkheid genomen: de 'groene' NPR is het uitgangspunt voor de aanpassingen aan het Forum. Met de aanpassingen is het gebouw sterker dan volgens het bouwbesluit noodzakelijk.*

Aanpassingen

De bouw kan verder zodra Bouw en Woontoezicht het aangepaste ontwerp goedkeurt en de vergunning verleent. Burgers krijgen zes weken de tijd om in bezwaar te gaan. Met de aanpassingen krijgt de hele constructie van het Forum (twee grote betonkernen met daartussen een stalen vakwerkconstructie) meer stevigheid. Ook onderdelen die bij een beving mogelijk naar beneden zouden kunnen vallen (trappen, plafonds etc.) worden aangepast. Ook ondergronds worden verstevigingsmaatregelen doorgevoerd om te voldoen aan de 'groene' NPR. De aanpassingen worden mede gefinancierd door de NAM, die tijdens en na de bouw verantwoordelijk blijft voor schade als gevolg van bevingen door gaswinning. Het gebouw is volgens experts brandveilig, de brandweer heeft haar goedkeuring gegeven.

Rondom de Nieuwe Markt

Volker Wessels Vastgoed ontwikkelt de oostwand van de Grote Markt. De kant van de Poelestraat aan de Nieuwe Markt krijgt een compleet nieuwe gevel met o.a. een horecapand en twee wooncomplexen met commerciële ruimten. Het plein wordt kleiner dan de Grote Markt. Voor belangstellenden wordt binnenkort de inspraakprocedure gestart.

Stemming rondom grote bouwprojecten

Volgens gemeentelijk projectleider Elzo Dijkhuis gebeurt het vaker dat grote projecten waarbij de meningen verdeeld zijn, onder vuur liggen. Hij geeft aan dat dat ook het geval was bij het Groninger Museum en de upgrade van de Westerhaven, projecten die vervolgens beide succesvol zijn gebleken.

13. Europees onderzoek en vraagtekens bij subsidie

Op 17 maart 2016 besluit de gemeenteraad van Groningen de *geactualiseerde bouw- en grondexploitatie Grote Markt Oostzijde/Groninger Forum* vast te stellen en de totale kosten van het project Grote Markt Oostzijde/Groninger Forum te bepalen op € 253.810.394,00. Hierbij is onder meer rekening gehouden met een bijdrage van 8,9 miljoen euro uit het Europees Fonds Regionale Ontwikkeling, afgekort EFRO.

13.1 Vragen van de Stadspartij aan het college van B en W

2010

De Stadspartij publiceert het volgende op haar website op 17 december 2010:
“Geacht college, in alle commotie rond het Groninger Forum worden diverse onwaarheden verkondigd om als stad maar gelijk te krijgen. Deze zijn leuk voor beïnvloeding van de media en de bevolking, maar doen niets aan de onwaarheid af. Onze eerdere vragen over het reeds aangekochte onroerend goed horen hier ook bij. Ook het plaatje in het Dagblad van 17 december 2010 over de ZZL- en REP-geldstromen is niet helemaal duidelijk.

Nu wordt bedreigd met de rechter en het Rijk. Allereerst constateert de Stadspartij, dat de gemeente Groningen zelf grote risico's heeft gelopen door gewoon door te gaan met het proces van geld uitgeven, terwijl men wist dat GS formeel nog moesten besluiten en hiervoor Provinciale Staten zouden raadplegen. Het college van B en W was vele malen gewaarschuwd. Denken dat Provinciale Staten er niet toe zouden doen, past in het machtsdenken van sommige bestuurders en raadsleden in onze stad. Die krijgen nu terecht de kous op de kop.

In bijlage 1 van de ‘Strategische Agenda Noord-Nederland 2007-2013’ van het Samenwerkingsverband Noord Nederland (SNN) leest men niets over het Forum onder de ‘Doelstellingen thema’s en actielijnen thema 2, concurrerend vestigingsklimaat in stedelijk gebied’. De bovengenoemde strategische agenda is uitgewerkt in het Operationeel Programma

Noord-Nederland 2007-2013. Ook hier wordt met geen woord over het Forum gerept. Het Forumgebouw kan sowieso niet onder deze doelstelling geplaatst worden, omdat er geen nieuwe voorzieningen worden toegevoegd of versterkt, maar enkel reeds bestaande voorzieningen worden verplaatst. Dit geldt zowel voor de bibliotheek, de archieven, het filmhuis als de debatcentra. Alle reeds bestaande activiteiten op een eigen locatie en met eigen subsidies.

Het 'Uitvoeringskader Ruimtelijk Economisch Programma Zuiderzeelijn (ZZL), regionaal deel Groningen', 'REP-ZZL Groningen', is door GS Groningen vastgesteld op 10 november 2009. Bij opgave D: Voorwaardenscheppend beleid programma's 11 en 12, is besluitvorming door de regio van toepassing. Hieruit valt te concluderen dat bij opgave D onder programmalijn 12 – daar waar men het Forum onder wil brengen – het Rijk geen invloed heeft op de besluiten. Dat wil zeggen dat als Provinciale Staten over onderdeel D, 11 en 12 iets anders willen besluiten, er geen geld teruggaat naar Den Haag, maar dat het geld gewoon anders en nuttiger in de provincie besteed kan worden.

Projecten binnen programmalijn 12 (woon- en leefklimaat) moeten een substantiële bijdrage leveren aan aantrekkelijke (binnen)steden, als factor van belang voor een aantrekkelijk woon-, leef-, en vestigingsklimaat (REP).

De Stadspartij heeft de volgende vragen:

1. Klopt het dat bij de opgaven uit het REP het Rijk geen invloed heeft onder D programma 12, waarin het Forum is ondergebracht?
2. Kunt u bevestigen dat op basis van deze constatering, indien ja, contact opnemen met het Rijk geen enkele zin heeft, daar men zal zeggen 'dit is ter besluitvorming aan de regio zelf, hier gaan wij niet over'?
3. Klopt het dat het Groninger Forum niet voldoet aan de doelstellingen en voorwaarden van het SNN en in dit kader dus ook geen Europese subsidies hadden kunnen worden aangevraagd?
4. Bestaat de kans dat reeds verstrekte Europese subsidies moeten worden terugbetaald?
5. Bent u met de Stadspartij van mening dat bij een gang naar de rechter u zult struikelen over het ongeldige referendum?

Hoogachtend, namens de fractie van de Stadspartij, Robert Prummel.”

13.2 Vraagtekens bij Europese subsidie voor Grote Markt en Forum

2011

Op 14 juni 2011 publiceert RTV Noord het bericht dat het CDA in de Provinciale Staten vraagtekens zet bij de Europese subsidie voor de Grote Markt en het Forum: *De Partij vreest dat bij de aanvraag regels zijn overtreden. Voor een subsidie uit het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling mag een project maximaal 50 miljoen euro kosten. Het Grote Markt-project is duurder en zou daarom in stukken zijn verdeeld. Het CDA denkt dat Brussel de subsidie niet zal uitkeren. Verder verdenkt de partij het Groninger gemeentebestuur van oneerlijkheid. Zij zou de provincie onder druk hebben gezet met de onterechte uitspraak dat de Grote Markt niet zou kunnen worden aangepakt zonder de subsidie van de provincie voor het Forum.*

13.3 Europees onderzoek subsidies Forum

2014

Op 25 januari 2014 publiceert het Nieuwsblad van het Noorden een artikel over de start van een onderzoek door de Europese Commissie in 2013, naar de besteding van de EFRO-subsidie voor het project Groninger Forum/nieuwe oostwand: *Vraag in het onderzoek is of de ontwikkeling van de oostwand (waarvoor de stad een subsidie kreeg van bijna 9 miljoen) als apart project mag worden gezien, los van de bouw van de parkeergarage en het Forum. Ook wordt de wijze van aanbesteding onder de loep genomen. Verder vraagt Brussel zich af of de REP-subsidie (Ruimtelijk Economisch Programma) terecht is verleend. Bij de eindafrekening zal dit al dan niet worden gecorrigeerd.*

13.4 Conclusies

Er is twijfel gerezen of de subsidie van 8,9 miljoen euro uit het Europees Fonds Regionale Ontwikkeling terecht is verstrekt. De lokale Stadspartij is van mening dat *“in alle commotie rond het Groninger Forum door het gemeentebestuur diverse onwaarheden worden verkondigd”*. De provinciale CDA vreest dat regels zijn overtreden bij de subsidieaanvraag en vermoedt verder dat het gemeentebestuur van Groningen niet eerlijk is geweest. Eind 2013 is de Europese Commissie een onderzoek gestart naar de manier waarop Europees subsidiegeld voor het project Groninger Forum/nieuwe oostwand is besteed. Ook bestaan er vraagtekens of de Ruimtelijk Economisch Programma-subsidie (REP) terecht is verstrekt.

14. Nieuw Groninger Forum

14.1 Persbericht en flyeractie

Toen in het najaar van 2015 bekend werd gemaakt dat er door de gemeente een bouwstop was opgelegd omdat bleek dat er tot op dat moment niet aardbevingsbestendig gebouwd was, besloot ik in actie te komen met het lanceren van mijn plan *Nieuw Groninger Forum*. Op 7 september 2015 stuurde ik dit bericht naar de media:

“Nieuw Groninger Forum: een oase midden in de stad!

Het project Forum staat op losse schroeven: niet alleen is er een bouwstop door de gemeente opgelegd in verband met het aardbevingsbestendig maken van het gebouw. Het is sowieso maar de vraag of het huidige plan met veel glas constructief gezien wel uitgevoerd kan worden. Sip Hofstede van ontwerpbureau SIGE en Johan Meijering, sociaal wetenschapper en voormalig eigenaar van het multiculturele centrum La Pasión, pleiten daarom voor een referendum omtrent het Forum en presenteren direct een alternatief: 'Nieuw Groninger Forum' of 'Hyde Park Groningen'.

De kosten van deze bouwtijd kunnen eenvoudig vergeleken worden met de kosten van bijvoorbeeld de aanleg van 'Hyde Park Groningen' boven op het huidige fundament zoals het er nu tijdens deze bouwstop bij ligt. Volgens insiders is de hele ecologische huishouding onder de binnenstad van Groningen, waar ondergronds allerlei riviertjes lopen, volledig in de war door deze bouwgreep. Velen vragen zich af of er een nieuw gebouw moet worden ontworpen, omdat het huidige plan qua constructie met de vele glaspartijen niet uitgevoerd kan worden. Een ander zeer relevant argument is het reële aardbevingsgevaar, dat tevens en niet zonder reden tot het ingrijpende besluit heeft geleid van de bestaande bouwstop.

Meijering kwam tot de conclusie omtrent het Forum tijdens het schrijven van zijn boek over de historie van het multiculturele centrum 'La Pasión. Salon de Tango y Cultura' (presentatie: 19 september 2015). In 2001 werd de spraakmakende gevel van La Pasión genomineerd in het kader van de Dag van de Architectuur en kreeg Meijering een architectuurprijs, de publieksprijs.

De gang van zaken rondom het Forum inspireerden hem tot deze actie. Meijering sluit zijn boek dan ook af met de lancering van een alternatief plan voor de ‘tweede long’ van de Martinitoren, naast het Martinikerkhof als ‘eerste long’.

Meijering heeft een officieel verzoek bij het college van B en W ingediend om tijdens de bouwstop te bezinnen en na te denken over de volgende kernvragen:

- a. of het huidige plan met veel glas bouwkundig gezien wel kan worden uitgevoerd gezien het aardbevingsprobleem;*
- b. hoe het financiële plaatje eruitziet wanneer er wordt doorgebouwd;*
- c. hoe dit – gezien het feit dat dit project met gemeenschapsgelden wordt gefinancierd – publiekelijk bekend wordt gemaakt en wanneer;*
- d. of er überhaupt wel op de ingeslagen weg moet worden doorgegaan.*
- e. En een referendum te houden rondom de kernvraag: wat wil de Groninger bevolking zelf nu echt?*

Ook heeft hij de gemeenteraad, Gedeputeerde en Provinciale Staten verzocht om verleende kredieten en subsidies tussentijds te bevriezen gedurende de periode van politieke bezinning.

Tot slot biedt hij hierbij meteen een alternatief aan: ‘Hyde Park Groningen’, een sfeervolle oase in hartje binnenstad.

De ideeën voor een alternatief plan voor het bouwen van het Forum

‘Mijn voorstel is om het ondergrondse deel, de parkeer- en fietsenkelder, verder af te bouwen en hierbovenop een prachtige, sfeervolle, intieme binnentuin aan te leggen, evenals een of meer sfeervolle fonteinen. Daarbij een royale muziekkoepeel waar iedereen gebruik van kan maken en muziek kan maken. Zowel sfeervol als een prachtige bijdrage, gelegenheid voor de studenten om leerervaringen op te doen. Óók een mooie plek voor dansgroepen om buiten te kunnen dansen op een solide, professionele dansvloer. Een ‘groene long’ als trekpleister aan de voet van de Martinitoren dat naar deze binnentuin leidt, als unieke internationale ontmoetingsplek.’

Samengevat:

Zijn voorstel komt erop neer af te zien van verderbouwen aan het Forum, het bovengrondse deel, en dat in te richten als park, genaamd: 'Hyde Park Groningen'. In plaats van een immens groot gebouw zou op het dak van de parkeer- en fietsenkelder gerealiseerd kunnen worden:

- *een sfeervolle, inspirerende binnentuin (50 x 150 = 7500 m²) als bruisende internationale ontmoetingsplaats voor jong en oud, met daarin opgenomen:*
- *een of meer verlichte fontein(en);*
- *centraal een grote muziekoepel voorzien van een dak dat automatisch kan worden opengeschoven bij goed weer;*
- *een professionele dansvloer, geschikt voor verschillende dansstijlen;*
- *een doorlopend 'podia libre' en uitzicht op:*
- *sfeervolle terrasjes rondom koepel en fontein(en);*
- *een 'speakers corner', waar mensen elke zondag hun mening kunnen geven;*
- *verhoogde terrassen op de bestaande bebouwing;*
- *een fraai vormgegeven, halfronde tribune.*

Een zomer- en wintervaste 'groene tweede long' aan de voet van de Martinitoren, waardoor het ruimtelijk gevoel rondom de Martinitoren behouden blijft! Een mooie kans om het hart van Groningen ultiem te laten bruisen, waarin de Martinitoren zijn markante, rechtmatige, karakteristieke positie op de Grote Markt behoudt. d'Olle Grieze is kenmerkend voor Groningen en de Groningers, een toren waar velen ook buiten Groningen zich emotioneel en historisch mee verbonden voelen. Een kleurrijke culturele verrijking, verfraaiing, verlevendiging van én rondom de Grote Markt. Een gastvrije locatie die een pluriforme, aanzuigende kracht zal hebben op een breed publiek. Een locatie die ook als toekomstige deellocatie kan dienen voor bijvoorbeeld activiteiten van het Noorderzonfestival en Eurosonic Noorderslag.

Over Johan Meijering

- *Initiatiefnemer om het woon- en leefmilieu in Groningen (Hoogkerk) te verbeteren.*
- *Actievoerder om gezichtsbepalende (beeldende) kunstwerken in openbare ruimten te realiseren.*
- *Tevens initiatiefnemer om de geluidswal langs de A7 in Groningen (Hoogkerk) te verlengen.*
- *Initiatiefnemer en mede-eigenaar van 'Kijkbungalow Minerva' (1991 t/m 1994)*

- te Groningen (Hoogkerk), een gratis, onafhankelijk advies-, informatie- en ideeëncentrum, tevens expositieruimte.
- Organisator van veertig tentoonstellingen. Bezoekersaantal in vier jaar: ruim 13.000 uit binnen- en buitenland.

Meijering liet eerder van zich horen:

- Hij voerde jarenlang campagne tegen het afsteken van consumentenvuurwerk en schreef twee boeken over de gevaren van consumentenvuurwerk.
- Ook behoort tot een van zijn missies het bestrijden van vervalsingen van kunst, in het bijzonder die van de kunstkring De Ploeg. Op 28 september 2015 zal het televisieprogramma EenVandaag (NPO1) hier opnieuw aandacht aan besteden.“

Flyeractie

Na het versturen van het persbericht, startte ik met hulp van enkele goede vrienden in het najaar van 2015 een flyeractie en verspreidde in recordtempo in veertien dagen 10.000 flyers in de stad, met daarop het alternatieve plan Nieuw Groninger Forum.

Voorzijde flyer

Achterzijde flyer

In dezelfde periode liet ik een website maken en diende ik een bezwaarschrift in tegen de verlenging van de door de provincie Groningen toegezegde subsidie van 35 miljoen voor het Forum aan de gemeente. Met verwijzing naar deel 2 van dit boek met de titel *Dagboek* volgde een intensieve periode van correspondentie met stad en provincie en diverse lokale en provinciale politici.

14.2 Conclusie

Tijdens de bouwstop van het ondergrondse deel van het Forum is in het najaar van 2015 een alternatief plan ingediend bij de gemeente, de realisering van een 'tweede long' van de Martinitoren, naast het Martinikerkhof als 'eerste long'.

Voorgesteld is om af te zien van verderbouwen aan het Forum, het bovengrondse deel, en de bouwlocatie in te richten als park, genaamd *Hyde Park Groningen*.

15. Besluit gemeenteraad

Nader belicht

Op 17 maart 2016 was ik samen met andere toehoorders op de publieke tribune getuige van een historisch besluit in de politieke arena, de gemeenteraad van Groningen.

15.1 Besluit gemeenteraad

De gemeenteraad volgde het advies van het college van B en W. Over een bedrag van ruim 253 miljoen werd gestemd. In enkele minuten viel de beslissing. Het werd een hamerstuk, zoals een medewerkster van de gemeente Groningen mij twee dagen daarvoor al had voorspeld. Ik had graag als burger als inspreker gedurende drie minuten de raad willen toespreken. Dit bleek helaas niet mogelijk. Twee partijen stemden tegen, de Stadspartij en de Partij voor de Dieren. Beide partijen waren vanaf het begin van de plannen tegen en bleven daarin consistent bij hun beslissing. Dit kan niet van een aantal andere politieke partijen gezegd worden. In hoofdstuk 23: *Visie Groninger lokale politieke partijen*.

De gemeenteraad besloot de *geactualiseerde bouw- en grondexploitatie Grote Markt Oostzijde/Groninger Forum* vast te stellen en de totale kosten van het project Grote Markt Oostzijde/Groninger Forum te bepalen op € 253.810.394,00.

Deze kosten zullen worden gedekt uit onder meer een REP-subsidie, 35 miljoen van de provincie Groningen en een EFRO-subsidie van 8,9 miljoen.

Vier jaar eerder, in 2012, werd voor de gebiedsontwikkeling *Grote Markt Oostzijde/Groninger Forum* in totaal 190,3 miljoen opgenomen.

Voor het complete raadsvoorstel *geactualiseerde bouw- en grondexploitatie Grote Markt Oostzijde/Groninger Forum* verwijs ik naar bijlage

Ik heb een aantal opvallende opmerkingen uit het raadsbesluit gehaald met verwijzing naar de desbetreffende pagina's in dit raadsbesluit, waarna ik dit hoofdstuk afsluit met mijn conclusies.

15.2 Citaten besluit gemeenteraad:

Samenvatting

“In deze bouw- en grondexploitatie zijn tevens alle cijfers verwerkt die te maken hebben met het aardbevingsbestendig maken van het Groninger Forum. Het project Grote Markt Oostzijde/Groninger Forum is inmiddels ruim veertien jaar onderweg sinds de eerste planvorming. Er zijn nog circa drieënhalf jaar te gaan voordat het Groninger Forum geopend gaat worden.

De financieel-administratieve afsluiting van het project wordt niét eerder dan 2020 verwacht. Oplevering Groninger Forum, garage en fietsenstalling, eind 2018. Eindafrekening aannemers en leveranciers, eindafrekening REP-subsidie, afhandeling nadeelcompensatie, 2019-2020.” (pagina 2)

Aanleiding en doel

“Wij bieden u wederom een sluitende exploitatie aan.” (pagina 3)

Stand van zaken

“Het karakteristieke ontwerp van het gebouw blijft intact. Wel zijn aanpassingen noodzakelijk. Het Groninger Forum gaat in 2019 open.” (pagina 4)

Financiële consequenties

“Het is goed te kunnen melden dat we met een project van een dergelijke omvang in deze fase onze boekhouding op orde hebben. Het komende jaar zal uitwijzen of we deze positieve lijn vast weten te houden ten aanzien van de risico-ontwikkeling. Ons college heeft besloten deze extra reserve binnen de grondexploitatie te houden.” (pagina 5)

Aardbevingsbestendig bouwen Groninger Forum

“Voor een aantal schadecomponenten is de definitieve schadeomvang nu nog niet vastgesteld, omdat hiervoor het ontwerp nog verder moet worden uitgewerkt of nadere besprekingen met derden noodzakelijk zijn. Voor deze meerkosten en schadeclaims is een ‘voorlopige reservering’ in de bouw- en grondexploitatie opgenomen.” (pagina 5)

Risicobeheersing

“Het project Grote Markt Oostzijde/Groninger Forum kent een specifiek risicoprofiel dat wordt beschreven in de bijlage bij de bouw en grondexploitatie (bijlage 3 van bijlage

- 1). *Het risicoprofiel wijkt af van een gemiddeld project van deze omvang, vanwege:*
- *de complexe binnenstedelijke situatie;*
 - *de complexe samenhang tussen een veelheid aan deelprojecten en aandachtsvelden;*
 - *de afhankelijkheid van ontwikkelingen op de vastgoedmarkt;*
 - *de complexiteit van de constructie van vooral de parkeerkelder;*
 - *een grote kans op vertragingen en vertragingsschade als gevolg van bovenstaande punten.*

Vanwege deze factoren blijft het totaalrisico in vergelijking met andere projecten van dezelfde omvang onverminderd groot. De ingezette risicobeheersing vormt geen (absolute) garantie dat het project ook binnen de financiële kaders kan worden gerealiseerd. Sommige risico's zijn immers onbeheersbaar voor het project.” (pagina 6)

“Het risico voor deelproject Groninger Forum en parkeergarage is iets toegenomen. Dit komt o.a. omdat de totale projectomvang en de bouwtijd zijn toegenomen.” (pagina 7)

Mogelijke meerkosten realisatie Groninger Forum en parkeergarage

“Wat vervolgens resteert, is het risico op meerkosten voor de bovenbouw en afbouw. Mogelijke oorzaken voor meerkosten kunnen heel divers zijn. Noodgedwongen hebben gemeente en BAM het ontwerp, de planning en het contract moeten herzien. Deze herziening heeft plaatsgevonden onder constante tijdsdruk. De kans op ontwerpfouten of verschillende interpretaties van het contract is hierdoor toegenomen.” (pagina 7)

Mogelijk subsidierisico

“Voor zowel de EFRO-subsidie als de REP-subsidie is een subsidiebeschikking ontvangen van respectievelijk 8,87 en 35 miljoen euro. In beide gevallen bestaat de mogelijkheid dat niet de gehele subsidie kan worden benut, als later blijkt dat onvoldoende aan de subsidievoorwaarden kan worden voldaan. Het gaat hierbij bijvoorbeeld om het tijdig kunnen opvoeren van een bepaald type kosten.

Daarom wordt binnen de projectorganisatie specifiek aandacht besteed aan het subsidie-management en subsidieverantwoording, om de kans op een korting van de subsidies te minimaliseren. Indien nodig wordt bestuurlijk overleg georganiseerd. Op dit moment is dat niet aan de orde.

Voor wat betreft de EFRO merken we dat de controle vanuit Europa op de subsidievoorwaarden steeds verder toeneemt en steeds stringenter vormen aanneemt. De afgelopen jaren is het project onder controle geweest van DG Regio van de Europese Unie en van nationale controle-instanties die het SNN controleren. De conclusie van deze tussentijdse controles is tot op heden steeds positief geweest. Binnenkort wordt de uitkomst van een Europees onderzoek naar de verstrekking van de EFRO-subsidie aan het deelproject Grote Markt Oostzijde verwacht.

Met betrekking tot de REP is het subsidierisico afgenomen. De provincie verleent medewerking aan de wens van de gemeente om ook de meerkosten voor de aardbeving op te voeren als subsidiabele kosten.” (pagina 8)

15.3 Conclusie

Volgens het gemeentebestuur van Groningen gaat het Groninger Forum in 2019 open. Het karakteristieke ontwerp van het gebouw blijft intact. Wel zijn aanpassingen noodzakelijk. Welke aanpassingen dit zullen zijn en welke consequenties deze zullen hebben, wordt met geen woord gerept.

Het gemeentebestuur biedt wederom een sluitende exploitatie aan en zegt dat het goed is om te melden dat met een project van een dergelijke omvang *in deze fase* de gemeentelijke boekhouding op orde is. Hoe dit in de (nabije) toekomst zal uitpakken, is volstrekt onduidelijk.

In verband met het aardbevingsbestendig bouwen van het Groninger Forum wordt vermeld dat voor een aantal schadecomponenten de definitieve schadeomvang nu nog niet is vastgesteld. Een onzekere financiële factor, op termijn zal blijken hoe dit uitpakt.

Ook wordt er melding van gemaakt dat het risicoprofiel afwijkt van een gemiddeld project van deze omvang. Het totaalrisico blijft in vergelijking met andere projecten van dezelfde omvang onverminderd groot. De ingezette risicobeheersing vormt geen (absolute) garantie dat het project ook binnen de financiële kaders kan worden gerealiseerd. Sommige risico's zijn immers onbeheersbaar voor het project, aldus het gemeentebestuur.

Er zal sprake kunnen zijn van mogelijke meerkosten voor de bovenbouw en afbouw van het Groninger Forum en de parkeergarage. Ook is er sprake van een mogelijk subsidierisico. Voor zowel de bij beschikking toegezegde EFRO-subsidie als de REP-subsidie bestaat de mogelijkheid dat niet de gehele subsidie kan worden benut, als later blijkt dat onvoldoende aan de subsidievoorwaarden kan worden voldaan.

Als ik dit lees, gaan de haren mij recht overeind staan. Het lijkt er veel op dat het Groninger gemeentebestuur zich op voorhand indekt tegen allerlei toekomstige financiële tegenvallers, om zich in de toekomst te kunnen beroepen op dit raadsbesluit en de gemeenteraad te kunnen confronteren met het feit dat het bestuur dit gemeld heeft en dat de gemeenteraad desondanks op 17 maart 2016 met een meerderheid van stemmen akkoord is gegaan met het raadsadvies.

Alle genoemde risicofactoren overziende, is er sprake van onverantwoord overheidshandelen en onbehoorlijk bestuur. De genoemde risicofactoren zijn onaanvaardbaar en de lasten zullen uiteindelijk worden afgeschoven op de bevolking. Op basis van een wankel project met vele onzekere factoren had geen enkele culturele instelling subsidie ontvangen van de gemeente dan wel van de provincie. De basis van dit project is niet goed en dat zal zich wreken op termijn.

Waarom zijn er zoveel risico's genomen om dit project te realiseren en door te laten gaan, dit ondanks de vele weerstanden en argumenten?

Het Forum is volledig afhankelijk van subsidies. Het lijkt erop dat er een verhaal bedacht en geschreven is richting de voorwaarden van de subsidieverstrekkers, en de verantwoordelijke beleidsmakers en bestuurders een te grote broek hebben aangetrokken.

Hoewel ik zeer beslist geen financiële expertise in huis heb, zie ik wel dat dit raadsbesluit voor de toekomst weinig goeds voorspelt en houd ik mijn hart vast voor wat betreft de financiële obstakels die ons nog te wachten staan. De vele onduidelijkheden en slagen om de armen vragen om moeilijkheden. In alle oprechtheid vraag ik mij af wie zich in dit spectrum echt verantwoordelijk voelt.

Tóch een bodemloze put?

16. Wederhoor

Mijn bezwaren tegen de bouw van het Forum zijn uitvoerig kenbaar gemaakt. Het gemeentebestuur heeft uiteraard haar standpunten ook verwoord en deze komen in dit hoofdstuk in beeld. Hoor en wederhoor – een principe uit de rechtspraak en journalistiek – om voor de neutrale lezer een zo goed mogelijk beeld te schetsen.

De standpunten van de gemeente zijn uitvoerig verwoord in haar subsidieaanvraag bij de provincie in 2011 en het advies van het college van B en W aan de gemeenteraad in 2016. Beide gemeentelijke stukken worden weergegeven.

16.1 Ruimtelijk Economisch Programma (REP)-subsidieaanvraag Grote Markt

Op 24 mei 2011 dient de gemeente bij de provincie de subsidieaanvraag REP Grote Markt in en schrijft: *“In aanvulling op onze pro forma subsidieaanvraag d.d. 1 februari 2010 sturen wij u hierbij de subsidieaanvraag REP Grote Markt. De REP-aanvraag bestaat uit de volgende onderdelen:*

- 1. REP-aanvraagformulier d.d. 30 september 2010 inclusief de hierbij behorende bijlagen met een update van planning en organisatie*
- 2. Het geactualiseerde Perspectief bedrijfsplan Groninger Forum d.d. 17 januari 2011*
- 3. Het advies van de commissie-Terlouw d.d. 21 april 2011*
- 4. De aanvulling op de REP-aanvraag d.d. 24 mei 2011*

Wij verzoeken u om de subsidieaanvraag verder in behandeling te nemen en binnen afzienbare tijd een besluit te nemen.

De aanvulling op de REP-aanvraag d.d. 24 mei 2011 dient als verdere onderbouwing van de structuurversterkende werking van de gebiedsontwikkeling aan de Grote Markt en als toelichting op de onderbouwing van de exploitatie van het Forum. Daarnaast bevat de aanvulling een reactie op kansrijke versterkingen van het Forumconcept, die de commissie-Terlouw heeft aangedragen, en een plan van aanpak voor de versterking van de organisatie en het draagvlak. Samen met de oorspronkelijke REP-aanvraag, het

advies van de commissie Groninger Forum en het geactualiseerde bedrijfsplan van het Groninger Forum dient deze aanvulling als definitieve aanvraag voor de subsidie. Wij vertrouwen erop u hiermee voldoende geïnformeerd te hebben en spoedig van u een reactie te ontvangen.”

In totaal worden 31 onderwerpen uitgelicht:

1. De meerwaarde van gebiedsontwikkeling
2. Gebiedsontwikkeling en economische structuurversterking
3. Plannen voor de Grote Markt
4. Economische structuurversterking
5. Binnenstadbezoekers
6. Omzetverhoging en werkgelegenheidsgroei door extra bezoekers binnenstad
7. Leegstand
8. Bronpunten en loopstromen
9. Cultuur als vestigingsvoorwaarde
10. Meerwaarde van de gebiedsontwikkeling
11. Onderbouwing van de exploitatie en versterking van het concept
12. Realistische ramingen
13. Bezoekers en de programmering
14. Synergie
15. Weerstandsvermogen en risico's
16. Aanvullingen en mogelijke versterkingen van het concept
17. Newseum
18. Venster op de regio
19. Groninger Uitburo
20. (Film)festivals
21. Samenwerking met Rijksuniversiteit en Hanzehogeschool
22. Samenwerking met nationale en internationale musea
23. Kabelbaan
24. Studio voor radio en tv
25. Speerpunten regionale Groninger economie
26. Versterking van de organisatie en het draagvlak
27. De betekenis van ForumImages
28. Neveneffecten

Overige onderwerpen:

29. Ontwikkeling van het plangebied Grote Markt Oostzijde/Groninger Forum
30. Aardbevingsbestendig maken van het Groninger Forum
31. Complicerende factor is het aardbevingsbestendig bouwen

De meerwaarde van gebiedsontwikkeling

”Op 26 april 2011 presenteerde de commissie Groninger Forum het advies ‘Een nieuwe route naar het Forum’. In opdracht van de gemeente en provincie Groningen heeft de commissie de plannen voor het Forum tegen het licht gehouden, de versterking van de economische structuur van de Groningen onderzocht en de onderbouwing van de exploitatie getoetst. De aanbevelingen en conclusies van de commissie onder voorzitterschap van Jan Terlouw hebben geleid tot deze aanvulling op de eerdere aanvraag van de gemeente Groningen voor een subsidie in het kader van het Ruimtelijk Economisch Programma van de Zuiderzeelijngelden.

De aanbevelingen van de commissie-Terlouw vormen een goede basis voor een plan van aanpak voor een herlancering van het Groninger Forum, die de gemeente met het verschijnen van de Forumvisie dit najaar zal presenteren. Hierin worden nadrukkelijk de aanbevelingen ten aanzien van de opdracht, de organisatiestructuur, het draagvlak en de profilering van de regierol betrokken. De Forumvisie moet het kader bieden voor het programma van eisen dat aan de Forumorganisatie wordt gesteld. Hiermee herplaatst de gemeente zich nadrukkelijk in de regierol.

De conclusies van de commissie-Terlouw over de rol van de gemeente worden van harte onderschreven. De herlancering van het Forum ziet de gemeente Groningen dan ook als een expliciete opdracht om een vervolgstap te nemen en opnieuw in positie te komen. De eerder aangekondigde Forumvisie en het programma van eisen voor de subsidie zullen dan ook sturend zijn voor dit proces. Ook zal de gemeente bestuurlijk meer zichtbaar optreden ten opzichte van de organisatie, inhoud en profilering. Een driehoeksoverleg tussen de wethouder, kwartiermaker en intendant is een logisch en denkbaar instrument om deze sturing aan te brengen.

De raad van toezicht wordt zo snel mogelijk uitgebreid met deskundige kandidaten uit het bedrijfsleven, de marketing/communicatie en de culturele sector, buiten de partners in het

Forum. Ook zal – zoals eerder genoemd – de betrokkenheid van de kennisinstellingen in de stad verder worden verdiept. Daarnaast wordt het bedrijfsleven in het verdere proces actief betrokken door een klankbordgroep bestaande uit vertegenwoordigers van de Groninger City Club, Commerciële club, MKB-Noord en VNO-NCW.

Groningen, 24 mei 2011”

Gebiedsontwikkeling en economische structuurversterking

“Groningen is de economische motor van het Noorden. De stad heeft 134.000 arbeidsplaatsen en heeft een uitgebreid aantal voorzieningen, die voor alle inwoners in de noordelijke provincies aantrekkelijk en van waarde zijn: de universiteit, het Universitair Medisch Centrum Groningen, het Groninger Museum en de historische binnenstad met zijn brede schakering aan veelzijdige en kleurrijke winkels, horeca, markten en culturele voorzieningen. Met 180.000 inwoners is Groningen de achtste stad van Nederland.

De aantrekkingskracht van Groningen heeft een reikwijdte die de gemeentegrenzen ver overschrijdt. De stad heeft veel gebruikers uit het Ommeland. Groningers, Friezen en Drenten die er werken, winkelen of studeren. Maar liefst zestig procent van de omzet in de detailhandel in de Groningse binnenstad komt van bezoekers die niet in Groningen wonen.

Ook voor medische kennis of zorg zijn velen in de regio afhankelijk van de stad. Wie liefhebber is van theater, toneel, dans, muziek, film en debat, komt naar Groningen. En toeristen kiezen de stad Groningen uit als uitvalsbasis voor een weekend of weekje in het Noorden.

‘Een stad met de importantie van Groningen moet zich voortdurend ontwikkelen om aantrekkelijk te blijven voor bewoners, bezoekers en bedrijven’, stelt de commissie-Terlouw. De plannen voor het stadshart van Groningen zijn de katalysator van ontwikkelingen die moeten leiden tot nieuwe investeringen van marktpartijen en de groei van het binnenstadbezoek. Integrale gebiedsontwikkeling aan de oostzijde (en noordzijde) van de Grote Markt is het instrument om deze ambitie – een aantrekkelijke stad voor bewoners, bezoekers en bedrijven – gestalte te geven.

Er is nog een tweede reden waarom investeren in gebiedsontwikkeling aan de Grote Markt en in het Groninger Forum meerwaarde creëert. De verschillen tussen steden nemen toe evenals de concurrentie, nu de bevolkingsgroei stagneert. De aantrekkelijkheid van een stad wordt bepaald door het aanbod van cultuur, horeca en kleine winkels, in combinatie met een historische authentieke binnenstad. Uit de recent gepubliceerde 'Atlas voor gemeenten 2011' blijkt dat steden die een groot en gevarieerd aanbod aan cultuur hebben, over het algemeen populaire woonsteden zijn. Voor Groningen is het van groot belang deze aantrekkingskracht te behouden.

Investeren in de ruimtelijke economie

De afgelopen twee decennia is de economische structuur van de Groningse binnenstad meerdere malen ingrijpend versterkt door publieke investeringen in de ruimtelijke economie. Door de bouw van het Groninger Museum en de Werkmanbrug, de fiets- en voetgangersbrug over het Verbindingskanaal, is een nieuwe bezoekers- en loopstroom naar de binnenstad ontstaan. Langs deze route is vervolgens een levendig middenstandsklimaat tot bloei gekomen tussen de singels en de Vismarkt, met uitstraling naar het Gedempte Zuiderdiep. Over de meerwaarde van het Groninger Museum voor de economische structuur van de stad bestaat geen twijfel. Het aantal bezoekers aan dit spraakmakende museum heeft de prognoses ruimschoots overtroffen, de besteding per bezoeker bedraagt gemiddeld 30 tot 40 euro en de toeristische waarde voor Stad en Ommeland is groot.

Ook de ontwikkeling van de Westerhaven mag een geslaagde ruimtelijk economische ingreep in de structuur van de binnenstad worden genoemd. De parkeergarage en het winkelaanbod fungeren als een nieuw bronpunt voor de binnenstad. Vanaf de Westerhaven is aan het Hoendiep, de Brugstraat en het A-Kerkhof een bruisend en kwalitatief hoogwaardig winkelaanbod en verblijfsklimaat ontstaan. Ook hier zijn private investeringen in kleurrijke winkel- en horecaformules het rechtstreekse gevolg van publieke investeringen.

De nieuwbouw van de Waagstraat en herinrichting van de openbare ruimte tussen de Herestraat en de noordzijde van de Grote Markt is een volgend geslaagd voorbeeld van een gerichte publieke investering die versterking van de economische structuur tot gevolg heeft. Tegelijkertijd zijn het verblijfsklimaat en de leefbaarheid van het Groningse centrum voorzien van een impuls door de herinrichting van straten, terrassen, pleinen en voetgangerszones onder de noemer Binnenstad Beter.”

Plannen voor de Grote Markt

“Sinds de jaren negentig werkt de stad aan de ontwikkeling van een aantrekkelijke binnenstad. Die aantrekkingskracht zorgt jaarlijks voor ruim dertig miljoen bezoekers uit stad en regio. Deze mensen komen niet vanzelf; de aantrekkings- en concurrentiekracht van binnensteden staat onder druk. Winkelgedrag verandert en de detailhandel heeft het moeilijk.

Van oudsher pleegt het gemeentebestuur van Groningen gerichte ruimtelijk-economische ingrepen om de kwaliteit van de binnenstad op peil te houden en commercieel initiatief uit te lokken. Sinds de eeuwwisseling heeft het stadsbestuur de ambitie om ook de Grote Markt en het gebied ten oosten daarvan te voorzien van een nieuwe impuls. Het plan voor de gebiedsontwikkeling van de Grote Markt Oostzijde is kansrijk, gedurfd, complex en omstreden. Het kent een lange voorgeschiedenis; van een openplanproces (2002-2004) tot een referendum (2005) en een publieksenquête (2007) over de invulling. Maar kern van de planontwikkeling is wederom een gerichte ruimtelijke ingreep om letterlijk en figuurlijk meer vloeroppervlak, meer vierkante meters winkel- en verblijfsruimte te maken in de binnenstad, door middel van een nieuwe wand, nieuwe straten en terrassen en een derde stadsplein, de Nieuwe Markt. De omvangrijke loopstromen die in het gebied zullen ontstaan, zijn net als bij bovengenoemde voorbeelden een absolute randvoorwaarde voor particuliere investeringen.

De Grote Markt leidt een zieloogend bestaan. Daar is iedereen het over eens, aldus de commissie-Terlouw. Het plein mist de kenmerken van een echt stadsplein doordat het twee slecht functionerende en weinig toegankelijke wanden heeft. De noord- en oostzijde van de Grote Markt zijn hoofdzakelijk in gebruik als rijwielstalling, pinautomaat en als halteplaats voor bussen en taxi's. Deze centrale plek in het stadshart wordt in zijn mogelijkheden beperkt door de vershraling van verblijfsklimaat en functies. Private investeringen van enige omvang zijn er sinds de bouw van de Naberpassage in de jaren zeventig nauwelijks geweest. De markt laat het hier volledig afweten en investeert niet als eerste maar wacht op initiatief van de overheid. Vandaar het plan om door de verplaatsing van de oostwand de Grote Markt de vooroorlogse maten en intimiteit terug te geven.

Door de verplaatsing van het pand van Vindicat naar de hoek van de oostwand ontstaat een aaneengesloten winkelplint, die de Nieuwe Markt verbindt met de Grote Markt en de Oosterstraat.

Door de bouw van een nieuwe publiekstrekker en een parkeergarage komt er een omvangrijke loopstroom tot stand door de oostwand heen en over de Nieuwe Markt. Door de verschuiving van de oostwand en het ondergronds brengen van parkeren voor auto en fiets ontstaat er ruimte voor een nieuw gebouw en nieuw plein. Vanaf het plein komen er meerdere nieuwe straten in het gebied, zoals gezegd in de winkelstraat die de oostwand doorsnijdt, maar ook aan de achterzijde van de Poelestraat, waar de vele horecagelegenheden een tweede voorkant krijgen. De bouw van het Groninger Forum is daarmee een onlosmakelijk onderdeel voor de integrale gebiedsontwikkeling van de Grote Markt oostzijde.

Het verhogen van de aantrekkingskracht en de economische en commerciële potentie van dit deel van de binnenstad is en blijft de kern van de aanvraag voor de REP-subsidie. In de recente publieke discussie over de noodzaak en meerwaarde van het Groninger Forum voor de gebiedsontwikkeling in dit deel van de binnenstad is te weinig aandacht geweest voor de economische effecten in de directe omgeving – het plangebied – en de vernieuwingsimpulsen in de rest van de binnenstad. Daarnaast zullen de uitkomsten van de haalbaarheidsstudie naar een kabelbaan worden betrokken bij de verdere planontwikkeling.”

Economische structuurversterking

“De commissie-Terlouw verwacht dat de economische effecten van de gebiedsontwikkeling groter zullen zijn dan de directe economische bijdrage van het Groninger Forum. Als de bouw van het Groninger Forum de motor is voor nieuwe commerciële ontwikkelingen, dan zijn de bezoekersstromen de brandstof. De onderbouwing van deze bezoekersstromen is realistisch.

Dat is een mooi begin. Daarmee ligt er een stevig fundament voor de te verwachten economische ontwikkeling in termen van investeringen, omzet, werkgelegenheid en de waardevermeerdering van vastgoed. De nu volgende ramingen zijn gemaakt vanuit de ervaring dat 1 miljoen euro investeren in de bouw gemiddeld een equivalent heeft van zes manjaren aan arbeid.

Publieke investeringen in dit gebied en in de bouw en exploitatie van het Groninger Forum renderen doordat commerciële functies zich in dit gebied zullen vestigen. Het vertrouwen van ontwikkelaar Volker Wessels Vastgoed in de gemeentelijke plannen is hiervoor het beste voorbeeld. In de nieuwe oostwand wordt door Volker Wessels Vastgoed 8.500 vierkante meter commercieel vloeroppervlak gerealiseerd. Deze particuliere ontwikkelaar investeert circa 33 miljoen euro. Met de ontwikkeling en bouw zijn 188

manjaren aan arbeid gemoeid in de realisatiefase. In de oostwand worden vervolgens circa 95 nieuwe structurele arbeidsplaatsen gecreëerd in winkels, horeca en het nieuwe hotel.

In de plannen van Volker Wessels, de ontwikkelaar van de oostwand, staat de komst van een 5-sterren hotel in de nieuwe oostwand centraal. Een dergelijk hotel levert niet alleen extra arbeidsplaatsen op, maar voorziet in een duidelijke behoefte. Zoals het Groninger Congres Bureau aangeeft, loopt Groningen – hoewel in de top 5 van Nederlandse congressteden – vooral de grotere en prestigieuze congressen mis door een gebrek aan hotelfaciliteiten in het topsegment.

Congressen vertegenwoordigen een grote economische waarde voor een stad. Een gemiddelde congresbezoeker geeft circa 400 euro per dag uit. Een middelgroot congres (300 bezoekers) in het topsegment van enkele dagen vertegenwoordigt daarmee al snel een economische waarde van meerdere tonnen. Ook heeft het Groninger Forum door de aanwezigheid van een medialab de beschikking over een hoogwaardige audiovisuele component. Dit is een mogelijkheid die de Groningse markt momenteel niet biedt. Een combinatie van een 5-sterrenhotel met de voorzieningen van het Forum boort dus een nieuwe markt aan en concurreert met andere steden. Het medialab maakt het mogelijk om vanuit Groningen op hetzelfde moment een congres in verschillende steden te organiseren. De aanwezigheid van een 5-sterrenhotel leidt tot enkele nieuwe congressen per jaar, zoals het Groninger Congres Bureau betoogt. De economische waarde van deze investering loopt op tot een aantal miljoenen per jaar. (Rekenvoorbeeld: vijf driedaagse congressen met 300 deelnemers = 15 dagen x 300 bezoekers x 400 euro = 1,8 miljoen euro.)

De nieuwbouw van woningbouwcorporatie Nijestee aan het Damsterdiep houdt direct verband met de gebiedsontwikkeling van de Grote Markt oostzijde. Door aankoop van het pand aan de Grote Markt is nieuwbouw aan het Damsterdiep mogelijk geworden. Dit heeft Nijestee gestimuleerd om 27 miljoen euro in de economie te investeren door de nieuwbouw. Tijdens de bouw gaat het om 162 manjaren aan werk. Door samenvoeging van meerdere locaties van Nijestee komen binnenkort meer medewerkers in de binnenstad te werken dan voorheen (130 van de in totaal 220 medewerkers).

Ook de achterzijde van de Poelestraat krijgt door de herontwikkeling van het gebied een nieuwe kans. Hier wordt door particuliere eigenaren geïnvesteerd in wonen en commercie. Er ontstaat ruimte voor de toevoeging van 1.500 vierkante meter commercieel vloerop-

pervlak en de modernisering van bestaande bedrijven. Daarnaast worden er in deze nieuwe straat veertien binnenstadsappartementen gerealiseerd. In totaal gaat het om 12 miljoen euro aan investeringen die goed zijn voor 72 manjaren werk tijdens de bouw en vijftien structurele arbeidsplaatsen in horeca en commercie nadien.

In de Oude Boteringestraat zijn de huidige panden van de Openbare Bibliotheek nadrukkelijk in beeld voor herontwikkeling. Hier gaat het om een toevoeging van 6.700 vierkante meter, waarvoor de Rijksuniversiteit belangstelling heeft. Afhankelijk van de bestemming en inrichting die dit pand na herontwikkeling krijgt, zal ook hier sprake zijn van investeringen, manjaren werk en een toevoeging van arbeidsplaatsen, oftewel economische spin-off. Wij schatten de incidentele effecten in elk geval op ca. 5 miljoen investeren in herontwikkeling en dertig manjaren werk tijdens de verbouwing. Ook blijven studenten en werknemers van de Rijksuniversiteit op deze plek verbonden aan de binnenstad. Dat is positief voor de binnenstad in het algemeen en voor de economische activiteit en de vastgoedwaarde van de Oude Boteringestraat in het bijzonder.

Aan de noordwand hebben de ontwikkelingen jarenlang stilgestaan na het referendum in 2001. Ontwikkelaars en eigenaren hebben investeringsplannen bewust in de ijskast gezet in afwachting van nieuwe plannen van de gemeente aan de oostwand. Deze afwachtende houding van de markt kan – zeker in tijden van recessies – alleen worden doorbroken als de overheid het initiatief neemt tot gebiedsontwikkeling. Sinds de plannen voor de ontwikkeling van de noordwand zijn tegengehouden, beperkt het marktinitiatief zich tot kleinschalige plannen en verbouwingen. De ontwikkeling van de noordzijde komt weer in zicht zodra er nieuw perspectief ontstaat, bijvoorbeeld door de ontwikkelingen van de oostwand. Deze economische ‘wetmatigheid’ blijkt eens te meer uit het volgende voorbeeld. Nu de contouren voor de beoogde ontwikkeling van de oostwand helder zijn, ontstaan stapsgewijs de eerste plannen voor de aanpak van de noordwand. Zo is bij de gemeente een verzoek ingediend voor uitbreiding en revitalisering van de panden van V&D op de bovenste etages. Met de realisering van dit plan zijn investeringen gemoeid van naar schatting 10 tot 15 miljoen euro in de bouw, zestig tot negentig manjaren werk en vijftien tot twintig extra arbeidsplaatsen. Plannen voor een nieuwe kantoorinvulling aan de Rodeweeshuisstraat zouden nog eens dertig arbeidsplaatsen opleveren in het stadscentrum. De herontwikkeling van de noordwand krijgt met dit initiatief eindelijk weer een nieuwe start. De gemeente wacht nieuwe initiatieven met belangstelling af en zal kansen actief ter hand nemen zodra ze zich voordoen.

Ook belangrijk is dat de werkgelegenheid in het Groninger Forum zelf stijgt. Het Forum is langer open dan de bestaande voorzieningen, dat levert extra werk en arbeidsplaatsen op. Daarnaast komt er nieuwe werkgelegenheid door de horeca in het Forum (grand café en restaurant) en de commerciële activiteiten. De bedrijfsvoering van het Forum zelf vraagt ook om meer menskracht. In totaal zal het waarschijnlijk om vijftig tot zestig structurele arbeidsplaatsen gaan. Verder zullen er ook bij toeleveranciers effecten zijn door de autonome groei in activiteiten. Met de bouw van het Groninger Forum (71,4 miljoen euro), bouw en verwerving van de parkeergarage (43 miljoen euro) en de bouw van de fietsenkelder (5,1 miljoen euro) is opgeteld een investeringsbedrag gemoeid van 118,5 miljoen euro en 720 manjaren werk. Met de voorbereidingen zijn ook nog eens 120 manjaren werk gemoeid.

De overheidsinvesteringen in het stadshart leiden tot concrete en geplande vervolginvesteringen van commerciële partijen met een omvang die de REP-subsidie vele malen overtreft. De multiplier is evident aanwezig. Investeringen van publieke partijen zijn ook hier de hefboom voor nieuwe impulsen, plannen en perspectieven voor de economie in de Groningse binnenstad. De directe en indirecte effecten door extra bestedingen, meer werk voor toeleveranciers en vervolginvesteringen op andere plaatsen in de binnenstad zijn substantieel. Op initiatief van de gemeenteraad zullen de economische effecten in de binnenstad en de schil daaromheen de komende jaren nauwkeurig worden bijgehouden door middel van monitoren.”

Binnenstadbezoekers

“Stilstand is achteruitgang, zo blijkt uit recente metingen van het binnenstadbezoek. Het vraagstuk van de structuurversterking is door de commissie-Terlouw in een breder perspectief geplaatst. Nieuwe culturele voorzieningen als het Groninger Forum zijn een instrument om de Groningse binnenstad imago, prestige en levendigheid te geven. Het getuigt van vertrouwen en ambitie om te investeren in cultuur en dat stimuleert private partijen om ook in het gebied te investeren. Voorzieningen als het Groninger Forum zorgen voor recreatieve aantrekkingskracht, de verhoging van de bezoekfrequentie aan de binnenstad, de verlenging van de verblijfsduur en vergroting en verbreding van het publieksbereik van een gebied.

Ingrijpen is dringend gewenst. Voor het eerst in jaren stagneren de omzet en bezoekersaantallen in de binnenstad van Groningen. Er is zelfs sprake van een lichte daling, na jaren

van groei. In de komende jaren zal het binnenstadbezoek nog verder onder druk komen te staan. Binnenstadbezoekers komen nog steeds naar een binnenstad om te winkelen (circa 65% geeft aan dat dit de primaire reden is). Echter, de detailhandel in binnenstedelijke milieus staat overal in Nederland zwaar onder druk. De opkomst van internetshopping en grootschalige detailhandel op perifere locaties maken dat binnensteden meer moeten bieden om de bezoeker te verleiden. Naar verwachting zal 15 tot 20% van de winkeloppervlakte in Nederland verdwijnen. Winkelaanbod alleen is daarom voor een binnenstad niet genoeg om bezoekersaantallen op peil te houden of uit te bouwen. Steeds meer zijn recreëren en beleving essentieel voor de verblijfskwaliteit. Daarbij hoort een mix van functies: winkelen, horeca, cultuur, sfeer en vermaak. De binnenstad van Groningen heeft altijd bijzondere aantrekkingskracht gehad, juist door die combinatie van het winkelaanbod, de warenmarkt, horeca, evenementen en cultuur. Juist in de komende jaren moet de binnenstedelijke economie ondersteund worden met nieuwe impulsen.”

Omzetverhoging en werkgelegenheidsgroei door extra bezoekers binnenstad

“Versterking van de economische structuur vindt ook plaats doordat extra bezoekers aan de binnenstad zorgen voor een omzetstijging in de winkels en horeca. Dit additionele effect leidt weer tot extra arbeidsplaatsen en dat is van belang voor de stad en het Ommeland. Ook de regio profiteert van een aantrekkelijke binnenstad en de extra werkgelegenheid die de plannen genereren. Omgekeerd betekent niet investeren stilstand en mogelijk zelfs achteruitgang. Verpaupering en achteruitgang liggen op de loer, ook in Groningen. Daar zijn Stad en Ommeland niet bij gebaat.

Voor de binnenstad is de winst- of verliesrekening van de gebiedsontwikkeling aan de Grote Markt oostzijde als volgt te maken: al jaren ligt het gemiddeld te besteden bedrag per binnenstadbezoeker in Groningen boven de 30 euro. Dit bedrag wordt besteed aan winkels, horeca en cultuur en is vergelijkbaar met bestede bedragen in een benchmarkstad als Den Haag. Ecorys heeft in 2009 becijferd dat door de gebiedsontwikkeling aan de Grote Markt oostzijde het aantal extra bezoekers aan de binnenstad toeneemt met een marge van circa 450.000 tot 870.000 bezoekers. Het Groninger Forum gaat uit van 300.000 extra bezoekers door de nieuwe programmering. Een veilige raming van 300.000 tot 450.000 extra bezoekers aan de binnenstad vanwege de komst van een nieuwe oostwand en het Groninger Forum staat – rekenend met de gemiddelde besteding – voor 9,0 miljoen tot 13,5 miljoen euro aan extra winkelomzet per jaar. In de

maximale variant (870.000 bezoekers extra) van Ecorys stijgt de winkelomzet zelfs met 26,1 miljoen euro per jaar.

Groningen telt in totaal circa 134.000 arbeidsplaatsen. De binnenstad biedt ruimte aan meer dan 40.000 arbeidsplaatsen, dit is ruim een derde van het totale aanbod in de stad. De consumentgerichte sectoren horeca, detailhandel en leisure – met in totaal circa 7.000 arbeidsplaatsen – hebben de afgelopen jaren te maken met een stagnatie in omzet en het aantal arbeidsplaatsen. Extra bezoekers die aangetrokken worden tot de oostwand en het Groninger Forum genereren extra omzet en daarmee extra arbeidsplaatsen.

De grove aanname dat elke 150.000 euro extra omzet in genoemde sectoren leidt tot één extra arbeidsplaats, zorgt met een verwachte extra omzet van 9,0 miljoen tot 13,5 miljoen euro voor zestig tot negentig extra arbeidsplaatsen. In de maximale variant (870.000 bezoekers extra) komen er bij 26,1 miljoen omzetstijging 174 structurele arbeidsplaatsen bij.”

Leegstand

“Omgekeerd leidt niets doen of het uitblijven van ontwikkelingen tot stagnatie en zelfs tot leegstand. Als de landelijke leegstandstrend (15 tot 20% van de winkeloppervlakte) zich doorzet in de Groningse binnenstad, daalt de gemiddelde omzet per bezoeker mee. Een omzetsdaling van 10% (gemiddeld 3 euro) leidt bij een gelijkblijvend aantal bezoekers aan de binnenstad (dertig miljoen) tot een inkomstenderving van 90 miljoen euro of een verlies van 600 structurele arbeidsplaatsen.”

Bronpunten en loopstromen

“De ontwikkeling van de oostzijde van de Grote Markt staat niet op zichzelf maar is een belangrijk onderdeel van een reeks aan nieuwe plannen in het oostelijk deel van Groningen: de parkeergarage Damsterdiep, de Eemskanaalzone, het Sontplein en de Sontwegverbinding, het Ebbingekwartier, de ontwikkelingen aan de noordzijde van het UMCG en de Oosterhamrikzone.

De winkelstraten in het oosten van de binnenstad (Nieuweweg, Poelestraat, Damsterdiep, Oosterstraat, Steentilstraat) zijn van oudsher belangrijke commerciële gebieden in Groningen en vormen daarmee een belangrijk onderdeel van (of de aanloop tot) het kernwinkelgebied. De laatste jaren is, met de komst van de Werkmanbrug en de Westerhaven, het zwaartepunt van het kernwinkelgebied (naast uiteraard de Herestraat) echter meer rond Folkingestraat, Brugstraat, Vismarkt en het A-Kerkhof komen te lig-

gen. Gecombineerd met eerder beschreven detailhandelstrends zorgt dit voor problemen in de winkelstraten aan de oostkant van de stad, zoals leegstand en verpaupering. Het ontbreekt op dit moment aan bronpunten en autonome trekkers in dit gebied en daarmee aan de voor winkelstraten zo essentiële loopstromen. De ontwikkelingen aan de oostzijde van de Grote Markt, de komst van het Forum, het gereedkomen van de Damsterdiepparage en de ontwikkeling van het Ebbingekwartier bieden een logisch tegenwicht en zullen gaan zorgen voor de genoemde essentiële loopstromen vanaf de oostkant van het centrum. Nu al maken verschillende ondernemers (zeker acht tot tien in de genoemde straten) plannen om te investeren in hun pand en/of onderneming. Via het project Winkelstraatmanagement stelt de gemeente Groningen subsidies beschikbaar om deze plannen te stimuleren. Op deze wijze wordt inzichtelijk dat, ondanks dat het project Winkelstraatmanagement pas enkele maanden bestaat en zowel het Forum als de Damsterdiepparage nog geen feit zijn, er al voor vele tienduizenden euro's in gevels en ondernemingen wordt geïnvesteerd. De vergelijking met de Folkingestraat en het Groninger Museum dringt zich op. Ook hier is zoals gezegd vijftien jaar geleden een nieuw bronpunt gecreëerd en dit heeft de loopstroom in de Folkingestraat positief beïnvloed. Tegelijkertijd heeft de gemeente subsidies voor gevelaanpak beschikbaar gesteld. Resultaat was een verveelvoudiging van het aantal passanten en een opgefleurd winkelgebied.

Indicatief is hierbij de huurprijs en daarmee de waarde van het commerciële vastgoed, die in sommige gevallen in vijftien jaar 300 tot 400% gestegen is. In plaats van een huurprijs behorende bij een C-locatie, naderen sommige Folkingestraatpanden nu de huurprijs behorende bij B- en A-locaties, zoals het A-Kerkhof en de Vismarkt. De Poelestraat, Nieuweweg, Steentilstraat en Oosterstraat gaan potentieel eenzelfde toekomst tegemoet door de gebiedsontwikkeling aan de oostzijde van de Grote Markt.”

Cultuur als vestigingsvoorwaarde

“Het belang van cultuur als factor in de keuze voor een woon-/werkplek is in verschillende wetenschappelijke studies robuust aangetoond. De commissie-Terlouw laat er geen misverstand over bestaan: ‘Kunst en cultuur zijn van cruciaal belang voor de aantrekkingskracht van een stad. Investeren in culturele gebouwen en activiteiten is voor een gemeente een van de weinige knoppen waaraan gedraaid kan worden om met lokaal beleid de stad aantrekkelijk te maken en de lokale economie te stimuleren.’

Dit geldt vooral voor de vestigingskeuze van hoogopgeleiden en kenniswerkers. Investeren in cultuur door de overheid zijn daarmee cruciaal voor het vestigingsklimaat van bedrij-

ven en instellingen, voor wie een breed aanbod van hoogopgeleiden noodzakelijk is. Om als Rijksuniversiteit, Hanzehogeschool, UMCG, energie-industrie, ICT-branche etc. kwalitatief hoogwaardig personeel te kunnen werven dat in de top van de betreffende sector kan meedraaien, is een aantrekkelijk woonklimaat essentieel. Deze theorie wordt onderbouwd door wetenschappelijke onderzoekers zoals Gerard Marlet in zijn recente publicaties 'Muziek in de stad; het belang van podiumkunsten, musea, festivals en erfgoed voor de stad' (2010) en 'De aantrekkelijke stad' (2009). In het kort toont hij in meerdere studies aan dat investeringen in kunst en cultuur leiden tot economische spin-off. Investeren in cultuur stimuleert de lokale economie, genereert banen en draagt bij aan innovatie en een aantrekkelijk vestigingsklimaat.

De recente 'Atlas voor gemeenten 2011' – op 18 mei 2011 verschenen – toont nogmaals overtuigend aan dat steden met veel historie en cultuur het meest gewild zijn om in te wonen. En waar mensen graag willen wonen, volgt het werk. Daar groeit de bedrijvigheid, productiviteit, creativiteit, innovatie en werkgelegenheid.

Hoewel het culturele aanbod in Groningen relatief sterk is – zeker in vergelijking tot de regio – heeft het een relatief smalle financiële basis. Cultuur in Groningen staat onder druk van rijks- en provinciale bezuinigingen en kan niet altijd concurreren met het aanbod in andere grote Europese (universiteits)steden. Het Groninger Forum is een versterking voor de culturele basis en infrastructuur van de stad en versterkt de aantrekkelijkheid van Groningen. Dat verhoogt de kans op de komst van kwalitatief betere kenniswerkers en kan de braindrain van vertrekkende studenten afremmen. Uiteindelijk zal dit leiden tot een sterkere economische positie en een kwalitatief hoogwaardiger arbeidsmarkt voor Stad en Ommeland. Daarnaast zal er binnen de geprogrammeerde thema's aandacht zijn voor de stimulering van (kleinschalige) bedrijvigheid en social return. De wijze waarop dit binnen de actuele thema's vorm krijgt, zal worden overlegd met de eerder genoemde klankbordgroep Bedrijfsleven, ter aanvulling op het lopende overleg over MKB-vriendelijk aanbesteden.”

Meerwaarde van de gebiedsontwikkeling

“Samenvattend kan worden geconcludeerd dat gebiedsontwikkeling in de Groningse binnenstad aantoonbaar leidt tot concrete initiatieven, indirecte effecten, nieuwe investeringen, tijdelijke en structurele werkgelegenheid, stijgende winkelomzet en hogere vastgoedwaarde. De totale meerwaarde van de gebiedsontwikkeling Grote Markt oostzijde

bestaat uit harde en minder harde cijfers, ramingen gebaseerd op onderzoek, macro-economische extrapolaties en ervaringscijfers. De werkelijk gerealiseerde effecten tijdens de bouw en daarna worden – zoals gezegd – jaarlijks in beeld gebracht.”

Opgeteld leveren de ramingen het volgende beeld op:

	<i>Investerings</i>	<i>Manjaren werk</i>	<i>Extra arbeidsplaatsen</i>
<i>Ontwikkeling oostwand</i>	33 miljoen euro	188	95
<i>Nieuwbouw Nijestee Damsterdiep</i>	27 miljoen euro	162	n.v.t.
<i>Ontwikkeling achterzijde Poelestraat</i>	12 miljoen euro	72	15
<i>Herontwikkeling Openbare Bibliotheek</i>	5 miljoen euro	30	Nog niet bekend
<i>Plannen V&D noordwand</i>	10 tot 15 miljoen euro	PM	15 - 20
<i>Nieuwbouw Vindicat</i>	10 miljoen euro	60	n.v.t.
<i>Bouw Forum, parkeergarage en fietsenkelder</i>	118,5 miljoen euro	720	50 - 60
<i>Extra bezoek binnenstad</i>	7,5 - 26,1 miljoen euro omzet per jaar	n.v.t.	50 - 174
<i>Extra congressen</i>	1,5 - 3,0 miljoen euro omzet per jaar	n.v.t.	10 - 20
<i>Totaal</i>	216,5 - 221,5 miljoen investeringen en 9,0 - 29,1 miljoen omzet euro per jaar	1.242 manjaren werk in de bouwsector	235 - 384 structurele arbeidsplaatsen

Onderbouwing van de exploitatie en versterking van het concept

“Op verzoek van de gemeente en provincie Groningen heeft de Commissie-Terlouw serieus gekeken naar versterkingen van het Forumconcept en mogelijkheden voor de versterking van de exploitatie. Uitgangspunt voor het onderzoek is het bestaande concept zoals uitgewerkt in de meest actuele versie van het Perspectief bedrijfsplan, d.d. 17 januari 2011. Ook heeft de commissie de huidige exploitatieopzet kritisch tegen het licht gehouden en getoetst. De commissie-Terlouw is van oordeel dat de hoofdlijnen van de exploitatieopzet realistisch zijn, maar dat de begroting op een aantal onderdelen aanzienlijk kan worden aangescherpt. Dit neemt de gemeente Groningen ter harte. Het Groninger Forum werkt met ambitieuze maar realistische ramingen van de bezoekersaantallen. De opbrengsten uit horeca, bioscoopkaartjes en commercie zijn realistisch en aan de conservatieve kant. De opbrengsten uit sponsoring, verhuur en reclame zijn mogelijk maar ambitieus. De inkomsten uit programmering en activiteiten acht de commissie te hoog. Verder zijn er vragen over de programmering, synergievoordelen en de opbouw van het weerbaarheidsfonds. Hieronder volgt in detail een toelichting per onderdeel van het advies.”

Realistische ramingen

“Over de ramingen van de bezoekersaantallen is veel te doen geweest. De commissie-Terlouw vindt de meest recente raming van 1,4 miljoen bezoekers ambitieus maar realistisch. Door de opbrengsten van deze bezoekersstromen conservatief te ramen, is gekozen voor een behouden koers. De bestaande partners en voorzieningen nemen 870.000 bezoekers mee, er wordt gerekend op ten minste 230.000 bezoekers aan de horeca en de nieuwe programmering zorgt voor 300.000 extra bezoekers (Perspectief bedrijfsplan, 17 januari 2011, p. 12).

Dicht bij huis, in de stad Groningen, kennen we twee goede voorbeelden van publieke investeringen die hebben geleid tot een sterke stijging van de bezoekersaantallen. Het Groninger Museum heeft een schaa sprong in bezoekers en exploitatie kunnen maken door een opvallend gebouw en een spraakmakende programmering. Bij FC Groningen is het aantal vaste bezoekers per wedstrijd bijna verdubbeld en achteraf heeft menigeen spijt dat het destijds bij twee tribuneringen is gebleven. Sterke bezoekersstijgingen zijn dus niet ongebruikelijk; ook niet in Groningen. Bij het Groninger Forum is toch bewust gerekend met realistische, veilige marges.

Een goed voorbeeld van een realistische benadering is de prognose van de inkomsten uit de horeca. De horecaomzet is op verzoek van de commissie getoetst en realistisch bevonden door La Place, een gerenommeerde horecaspecialist met veel kennis en ervaring in dit marktsegment. In de bezoekestelling van het Groninger Forum (Perspectief bedrijfsplan 17 januari 2011) is naar beneden afgerond en rekening gehouden met 230.000 horeca-bezoekers. Deze bandbreedte in getallen verwijst naar de aantallen mensen die worden verwacht voor een horecabezoek aan het grand café of het dakrestaurant van het Forum. Deze raming is gebaseerd op het aantal beschikbare vierkante meters en ervaringscijfers in andere culturele instellingen en is gemaakt door Bureau Muller Moerkerk. Dit bureau is niet alleen goed bekend met de Groningse horecasituatie, maar ook expert op het gebied van de combinatie van horeca en cultuur.

Nogmaals, de horecabezoekers van het grand café en het dakrestaurant tellen samen op naar circa 240.000. De bezoekers van de filmbar zijn in het Perspectief bedrijfsplan opgenomen onder de noemer 'nieuwe functionaliteit en programmering'. Verder zijn er nog inkomsten te verwachten uit catering en zelfbediening.

	bezoekers	gemiddelde besteding	omzet
grand café	117.530	8,02	942.500
restaurant	121.180	10,17	1.232.000
filmbar	116.435	2,67	311.00
verhuur, catering & selfservice			336.500
	355.145		2.822.000

Met andere woorden: de rekensom van La Place komt op basis van de ervaringscijfers en kengetallen van de Openbare Bibliotheek Amsterdam (een derde van de bezoekers besteedt geld in de horeca) uit op een gemiddelde besteding van ongeveer 6 euro per bezoeker. Het Groninger Forum komt op basis van ruim 355.000 horecabezoeken (iets meer dan een kwart van het aantal bezoekers) op een gemiddelde besteding van ongeveer 7 euro. De raming van het Forum is marktconform en komt uit op eenzelfde omzet als de ervaringscijfers en kengetallen van La Place.”

Bezoekers en de programmering

“De commissie-Terlouw heeft kanttekeningen bij de ‘opbrengsten programmering en activiteiten’ (1,6 miljoen euro) en mist een ontwerpprogramma en kostenverdeling bij het ‘programmeringsbudget’ (1,3 miljoen euro). Beide kunnen niet los van elkaar worden gezien.

Het Groninger Forum rekent met 300.000 betalende bezoekers voor de nieuwe programmering, die gemiddeld per betalende bezoeker 5,33 euro betalen voor een kaartje. Zoals de commissie al stelt, is de raming van het bezoekersaantal voor de activiteiten gebaseerd op adviezen van externe adviseurs en is ook deze raming ambitieus maar realistisch.

Het Forum organiseert vier geprogrammeerde tentoonstellingen per jaar, twee grote en twee kleine. Voor grote tentoonstellingen wordt rekening gehouden met een entreeprijs van 7,50 euro per bezoeker, een kaartje voor de kleine tentoonstellingen kost 5 euro per bezoeker. Daarnaast wordt voor de kleinere activiteiten, zoals presentaties en kleinere evenementen, door het Forum 250.000 euro aan opbrengsten geraamd.

Voor al deze activiteiten is aan de kostenkant rekening gehouden met 1,3 miljoen euro aan programmeringslasten, deels voor de inrichting van de pleinen en de kleinere activiteiten en grotendeels voor het neerzetten van de programmering. De programmeringslasten bestaan in totaal voor ongeveer 1 miljoen euro uit variabele lasten. Deze worden verspreid over het jaar uitgegeven. Dit betekent dat wanneer een deel van de programmering qua resultaat tegenvalt, voor de rest van het jaar minder geld beschikbaar is. Met andere woorden: verplichtingen worden stukje bij beetje aangegaan, al naar gelang de financiële mogelijkheden. Feitelijk werkt het Forum nu ook al zo. Andere variabelen in de kosten en opbrengsten van de programmering zijn de inkomsten van fondsen. Vallen deze tegen, dan kan een deel van de programmering vroegtijdig (dus voordat kosten zijn gemaakt) worden aangepast. Ook kan tussentijds een deel van de programmering worden bijgesteld (naar boven, maar ook naar beneden), waardoor direct kosteneffecten ontstaan. Uiteraard staat een beslissing hierover in direct verband met het gewenste ambitieniveau.”

Synergie

“De commissie mist de ambitie om door clustering van functies in één gebouw synergievoordelen in de organisatie te realiseren en dit in mindering te brengen op de personele lasten. In de exploitatieopzet van het Groninger Forum is voor een andere, conservatieve benadering gekozen, gebaseerd op zoveel mogelijk variabele kosten. Met inachtneming van de huidige en opgebouwde rechten van werknemers wordt een zo groot mogelijk deel van de kosten variabel gemaakt, zodat bij mee- en tegenvallers in de exploitatie kosten en opbrengsten met elkaar mee kunnen bewegen. Nieuwe mede-

werkers zullen waar mogelijk flexibel worden benoemd. Op de totale kosten is ruim 30% variabel; daar kan tussentijds op worden gestuurd en bijgesteld.”

Weerstandsvermogen en risico's

“De gemeente Groningen realiseert de gebiedsontwikkeling Grote Markt oostzijde en ontwikkelt en bouwt het Groninger Forum. Bovendien verleent de gemeente Groningen een jaarlijkse exploitatiesubsidie aan het Groninger Forum van 2,5 miljoen euro. De gemeente is – zo concludeert de commissie-Terlouw terecht – de enige risicodragende partij voor zowel de investering in de gebiedsontwikkeling als de exploitatie van het Forum na de oplevering.

In juni 2010 heeft de gemeenteraad van Groningen de grondexploitatie voor de gebiedsontwikkeling aan de Grote Markt oostzijde vastgesteld. Daarin is een voorziening gemaakt van 7,1 miljoen euro voor de risico's die zich voor kunnen doen in de totale ruimtelijke ontwikkeling, respectievelijk de sloop, verplaatsing en nieuwbouw van de oostkant, de sloop van de parkeergarage en herbouw van de ondergrondse garage, de nieuwbouw aan de achterzijde Broerstraat en de inrichting van de openbare ruimte inclusief de Nieuwe Markt. De investering van de bouw van het Groninger Forum maakt deel uit van de totale investering in de gebiedsontwikkeling waarvoor deze subsidie is aangevraagd.

De exploitatie van het Groninger Forum maakt feitelijk geen deel uit van de REP-aanvraag. De risico's in de eigen exploitatie – lees: bedrijfsvoering – van het Forum na de opening in 2016 zijn op de volgende wijze afgedekt:

- 1. Maar liefst 30% van de totale exploitatie van het Groninger Forum bestaat uit een variabel deel en is dus flexibel. De begroting biedt dus veel sturingsmogelijkheden om bij een daling van de inkomsten of tegenvallers te sturen op een aanpassing van de uitgaven tot een kostendekkend niveau.*
- 2. Vanaf 2010 reserveert het Groninger Forum jaarlijks geld om een weerstandsvermogen op te bouwen. Uitgaande van het totale subsidiebedrag voor het Groninger Forum (stand 2010) mag het weerstandsvermogen maximaal 950.000 euro bedragen. Instanties die subsidie van de gemeente Groningen ontvangen, mogen maximaal 15% van de subsidie aanwenden voor het weerstandsvermogen. De hiervoor genoemde 950.000 euro is dan ook gebaseerd op de totale subsidiesom die de partners in het Forum ontvangen van de gemeente. Het Forum is in staat om de komende jaren vanuit de exploitatiesubsidie ten*

minste 600.000 euro op te bouwen. Het restant dient te worden opgebracht vanuit de beschikbare middelen voor het Forum. (Zie ook punt 4.)

- 3. De gemeenteraad heeft in de begroting 2009 een bedrag van 3,5 miljoen euro gereserveerd als risicobuffer voor de loon- en prijsstijgingen en de exploitatie van het Groninger Forum; dit bedrag is in 2016 beschikbaar.*
- 4. In de tweede helft van 2011 zal de gemeente opnieuw het risicoprofiel van de bedrijfsvoering van het Groninger Forum bepalen. Op basis hiervan kan worden besloten het weerstandsvermogen aan te passen. Het risicoprofiel zal tot de opening worden bijgehouden en indien nodig geactualiseerd.”*

Aanvullingen en mogelijke versterkingen van het concept

“De commissie-Terlouw heeft tijdens haar gesprekken diverse suggesties ontvangen voor de versterking van het inhoudelijke concept van het Forum. De oogst viel de commissie tegen, maar het gebouw en het concept bieden nog volop ruimte voor aanvullingen en versterkingen. Ruim 20% van het beschikbare vloeroppervlak in het Forum is geschikt voor flexibel gebruik of aanvullende functies.

Een aantal kansrijke toevoegingen kunnen het concept versterken: het concept van het Newseum in Washington, wisseltentoonstellingen met andere lokale en regionale Groninger musea, de marketing, promotie en kaartverkoop van het Groninger cultuur-aanbod (Uitburo), filmfestivals, een strategische alliantie met de Rijksuniversiteit en de Hanzehogeschool, wisseltentoonstellingen met nationale musea zoals het Nationaal Historisch Museum, Forumactiviteiten in de regio in samenwerking met regionale musea, een kabelbaan en een studio voor radio en tv. Per toevoeging is de meerwaarde als volgt:

Newseum

“Een van de oorspronkelijke en belangrijke inhoudelijke peilers van het Perspectief bedrijfsplan is de combinatie van actualiteit en geschiedenis. Dit is ook de drager van het concept van het Newseum in Washington, dat evenals het Forum een centrum is van actualiteit en nieuwswaarde. Net als het Newseum speelt het Forum in op wereldonderwerpen die ook bij ons, in Stad en Ommeland, impact hebben. Hetzelfde geldt voor actuele regionale ontwikkelingen op het gebied van energie, duurzaamheid en klimaat, krimp (demografie), gezondheid en streekvoedsel. Nieuwe en sociale media spelen een hoofdrol in de programmering van actuele debatten. De raakvlakken met de Newseum-formule zijn evident. Het is dan ook de bedoeling om een samenwerking

aan te gaan met het Newseum, waardoor nieuwe technieken en inhoud gedeeld kunnen worden.”

Venster op de regio

“Het Forum beschikt over een Groninger Plein, waar ook de ingang naar de expositieruimte is. Hier geeft het Forum permanent aandacht aan de regio: Stad en Ommeland. Via ‘het Verhaal van Groningen’, waarvan het Forum nu al projectleider is en waar erfgoed- en cultuurinstellingen uit de hele provincie aan meedoen, wordt doorlopend aandacht besteed aan alles wat de regio te bieden heeft en wordt het toerisme bevorderd.

De commissie-Terlouw heeft gesproken met een vertegenwoordiging van de veertig musea in de provincie Groningen, die in het Forum een belangrijke etalage zien voor hun specifieke tentoonstellingen, collecties en programmering. Hier is het Forum letterlijk en figuurlijk een venster op de regio. Toeristen beleven in het Forum wat de regio nog meer te bieden heeft. Via het medialab worden presentaties gemaakt die in het hele atrium te zien zijn, over de verschillende aspecten en thema’s van ons bestaan in de provincie, ook weer met duidelijke verwijzingen voor toeristen. Kortom, in het gebouw zal met grote, wisselende en continue presentaties veel aandacht aan de regio worden gegeven. Ook is het de ambitie van het Forum om samenwerking te zoeken met het Fries en het Drents Museum.”

Groninger Uitburo

“De commissie-Terlouw wijst terecht op de extra bezoekers en schaalvoordelen die een centraal Groninger Uitburo kan bieden. Dat wordt uitgewerkt in de verdere planvorming en is een uitgelezen kans. Dit geldt overigens ook voor de kaartverkoop van de parkeergarage. Op de begane grond wordt voor beide aanvullingen een plaats gezocht.”

(Film)festivals

“ForumImages is een podium voor de bekende landelijke filmfestivals en heeft – als een van de eerste activiteiten – landelijk het filmen met mobiele telefoons op de kaart gezet. Het Forum biedt straks plaats voor nieuwe film- of literaire festivals met een lokaal, regionaal of (inter)nationaal karakter.”

Samenwerking met Rijksuniversiteit en Hanzehogeschool

“Het is de ambitie van de gemeente en het Groninger Forum om de bestaande sa-

menwerking met de grote kennis- en onderwijsinstellingen in de stad uit te breiden tot een strategische alliantie.

Dit is cruciaal voor het Forum. Projectmatig wordt er al veel samengewerkt, maar er zijn talrijke mogelijkheden om binnen het Forumconcept de vele bijzondere onderwerpen die binnen deze instellingen aan de orde zijn gezamenlijk te ontwikkelen tot breed publiek aansprekende presentaties. In de Forumvisie zal belicht worden hoe deze samenwerking vorm krijgt.”

Samenwerking met nationale en internationale musea

“Het Perspectief bedrijfsplan geeft veel referenties voor nationale en internationale partners waarmee een kansrijke samenwerking kan worden gestart in de voorbereiding op de programmering van het Forum. Die mogelijkheden zullen worden gezocht en onderzocht. Zo werkt het Forum al drie jaar samen met het Nationaal Historisch Museum, onder andere in het verband van de Nationale Week van de Geschiedenis en het project Historische locaties. De opzet en presentatiemogelijkheden in het Forum bieden alle kansen voor vergaande samenwerking met het NHM. Ook werkt het Forum inmiddels projectmatig samen met het Nederlands Filminstituut (Eye).”

Kabelbaan

“Het Forum kan een interessante halte zijn voor een eventueel aan te leggen fly-over van en naar de binnenstad. De gemeente Groningen heeft recent haar medewerking toegezegd als facilitator en adviseur voor een haalbaarheidsstudie die in 2011 door de initiatiefnemers zal worden afgerond. De uitkomsten van de haalbaarheidsstudie worden betrokken in de verdere planontwikkeling.”

Studio voor radio en tv

“In een zichtbare, open opstelling is een studio voor de lokale of regionale omroep een welkome versterking van het Forumconcept die uitstekend past bij de spilfunctie die het Forum wil vervullen in actuele debatten en discussies in Stad en Ommeland. Hiertoe zullen gesprekken worden aangegaan met de betreffende organisaties.”

Speerpunten regionale Groninger economie

“Ten slotte gaat het Forum uitgebreid aandacht schenken aan de twee thema’s die toonaangevend zullen worden in Groningen: energie en ‘healthy ageing’. Hier liggen zeer grote kansen voor een onderscheidende programmering, dwarsverbanden en verdere samenwerking met de partijen die Energy Valley en het healthy ageing-programma vormgeven en uitwerken. De gemeente Groningen en het Forum nemen hiertoe op korte termijn het initiatief.”

Versterking van de organisatie en het draagvlak

“De commissie-Terlouw besteedt terecht veel aandacht aan de noodzaak om met nieuw elan te werken aan de profilering en marketing van het Forum. Indien de provincie Groningen alsnog besluit de REP-subsidie beschikbaar te stellen, is een nieuwe aanpak van het proces en de organisatie tot de opening van het Forum nodig. De gemeente Groningen beschouwt de adviezen als waardevolle handreikingen voor een frisse doorstart van de plannen voor de oostzijde van de Grote Markt. De emoties en verkeerde beeldvorming rondom het Groninger Forum belemmeren de totstandkoming van het oorspronkelijke doel, gebiedsontwikkeling aan de Grote Markt. Het is van groot belang dat het vergroten van het draagvlak bij burgers uit Stad en Ommeland voor het concept Forum voortvarend wordt aangepakt. De eerste besprekingen met onder andere Marketing Groningen over de herlancering van het inhoudelijke concept hebben inmiddels plaatsgevonden.

De gemeente en het Forum nemen de inhoudelijke en organisatorische aanbevelingen met de Forumpartners voortvarend ter hand. De huidige impasse vraagt om hernieuwde regie van de gemeente, maar ook om nieuw elan bij alle toekomstige gebruikers. Binnenkort is in ForumImages het eerste resultaat van de nieuwe focus op het vergroten van het draagvlak onder burgers te zien. In een 360-gradenopstelling kunnen belangstellenden (en critici) gratis virtueel kennis maken met het Forum zoals dat in 2016 de deuren opent. Het verhaal van het Forum laat zich moeilijk verbeelden; het advies van de commissie-Terlouw ondersteunt dat aan het draagvlak onder Groningers in Stad en Ommeland moet worden gewerkt. De virtuele beelden zijn een eerste goede stap in die richting.

De tijd tot de opening van het Forum zal op advies van de commissie-Terlouw moeten worden benut om te werken aan een slagvaardige organisatiestructuur en een spraakmakende programmering. ForumImages is (nog) niet het echte Forum, maar moet beter worden benut en geprogrammeerd om duidelijk te maken dat Groningen er in 2016 een

nieuw icoon bij krijgt. Dat is een belangrijke opdracht die niet wordt onderschat. Het opdelen van de aanloop tot de opening is dan ook een logische keuze. Een gefaseerde aanpak mag geen uitgestelde aanpak betekenen. Een stad als Groningen heeft altijd behoefte aan een filmhuis en het Groninger Forum moet kunnen experimenteren en oefenen in een proeftuin.”

De betekenis van ForumImages

“In september 2010 is ForumImages aan het Hereplein officieel geopend. Een belangrijke reden om de oude bioscoop Camera weer te gaan gebruiken, was de continuering van het aanbod van ‘arthouse’film in Groningen gedurende de bouwactiviteiten aan de oostzijde van de Grote Markt. Op de oude locatie in de Poelestraat is dit niet mogelijk. Door Images tijdelijk te sluiten tijdens de bouwperiode, verschaalt het culturele aanbod in de binnenstad. Bovendien verliest Images de distributierechten van dit specifieke genre. Tegelijkertijd biedt ForumImages de gelegenheid om enkele onderdelen van het nieuwe concept te beproeven, zoals het medialab, de publiciteitsafdeling en het debatcentrum, sinds 2009 een integraal onderdeel van het Forum.

De tijdelijke huisvesting aan het Hereplein is niet te vergelijken met de sfeer en mogelijkheden in het uiteindelijke gebouw. Het is een proeftuin voor onderdelen van het uiteindelijke Groninger Forum. Die onderdelen kunnen nu beperkt worden getoond en benut.

De verwachtingswaarde van ForumImages moet in overeenstemming blijven met de huidige inhoud en vorm; het is niet het definitieve concept en het is niet het uiteindelijke gebouw. Een oplossing voor de komende jaren kan zijn minder te programmeren, maar meer effect met de programmering te bereiken, ook in termen van draagvlak. Daarmee ontstaat ook de ruimte om de benodigde aandacht aan de interne organisatie te geven. In de Forumvisie zal duidelijk moeten worden aangegeven hoe ForumImages beter gaat fungeren als experimenteerruimte, uithangbord en broedplaats van de uiteindelijke organisatie. De reacties van de bezoekers, de bezoekersaantallen en de diversiteit van het publiek (voor 40% afkomstig uit de regio) zijn vooralsnog goed, maar het kan altijd beter.

Het advies om de beleving en sfeer van het nieuwe gebouw virtueel te maken, wordt zoals gezegd binnenkort uitgevoerd. Vanaf 2014 is de stap naar het Forumgebouw aan de Nieuwe Markt concreet en zichtbaar voor te stellen. Dan worden de vorderingen zichtbaar, qua bouw en organisatie. Om voor de inwoners van Stad en Ommeland aantrek-

kelijk te blijven, wordt twee jaar voor de opening een intendant (inhoudelijk directeur) aangesteld. Hij of zij moet ervoor zorgen dat het Forum na de opening aantrekkelijk is gebleven.

Tegelijkertijd moet er genoeg speelruimte zijn om het concept tijdens de rit aan te scherpen. Een belangrijk deel van de aantrekkelijkheid van het Groninger Forum is deze permanente vernieuwing en het vermogen om het onverwachte een (wisselende) plaats te geven in het concept.

De aanbevelingen van de commissie-Terlouw vormen een goede basis voor een plan van aanpak voor een herlancering van het Groninger Forum, die de gemeente met het verschijnen van de Forumvisie dit najaar zal presenteren. Hierin worden nadrukkelijk de aanbevelingen ten aanzien van de opdracht, de organisatiestructuur, het draagvlak onder de bevolking en de profilering betrokken. De Forumvisie moet het kader bieden voor het programma van eisen dat aan de Forumorganisatie wordt gesteld. Hiermee herplaatst de gemeente zich nadrukkelijk in de regio.

Nogmaals, de conclusies van de commissie-Terlouw over de rol van de gemeente worden van harte onderschreven. De herlancering van het Forum ziet de gemeente Groningen dan ook als een expliciete opdracht om een vervolgstap te nemen en opnieuw in positie te komen. De eerder aangekondigde Forumvisie en het programma van eisen voor de subsidie zullen dan ook sturend zijn voor dit proces. Ook zal de gemeente bestuurlijk meer zichtbaar optreden ten opzichte van de organisatie, inhoud en profilering. Op termijn is een driehoeksoverleg tussen de wethouder, kwartiermaker en intendant een logisch en denkbaar instrument om deze sturing aan te brengen.

De raad van toezicht wordt zo snel mogelijk uitgebreid met deskundige kandidaten uit het bedrijfsleven, de marketing/communicatie en de culturele sector, niet gerekruteerd bij de partners in het Forum. Ook zal – zoals eerder genoemd – de betrokkenheid van de kennisinstellingen verder worden verdiept, zoals de commissie-Terlouw aanbeveelt.

Het Perspectief bedrijfsplan bevat een uitgebreide lijst aan samenwerkings- en projectpartners. Het is indrukwekkend hoe het Forum op eigen kracht en in korte tijd onderdeel is geworden van een divers en veelkleurig netwerk aan culturele instellingen, maatschappelijke organisatie en bedrijven. Tegelijkertijd komt het inhoudelijke concept onvoldoende over het voetlicht. Het Groninger Forum verwelkomt samenwerking met alle partijen uit het culturele veld en daarbuiten, maar stuit, zolang de definitieve investeringsbeslissing

uitblijft, op tegenstand en argwaan. Dat is alleszins begrijpelijk, gezien de dreigende bezuinigingen vanuit de hogere overheden. Daarom bevestigt de gemeente nogmaals dat de jaarlijkse bijdrage van 2,5 miljoen euro, die de gemeente Groningen beschikbaar heeft gesteld voor de exploitatie en bedrijfsvoering van het Forum, niet ten laste komt van de huidige subsidies op andere culturele instellingen in de stad en in de regio. Evenals de bijdrage aan het Forum van Biblionet, die niet ten koste zal gaan van de steun aan bibliotheken in het ommeland. Het is van groot belang dit nogmaals te benadrukken.”

Neveneffecten

“De investeringen in de ontwikkeling van de Grote Markt oostzijde en het Groninger Forum leiden tot neveneffecten die de economische structuur van Stad en Ommeland blijvend zullen versterken. Onlangs is in Antwerpen het Museum aan de Stroom (MAS) geopend, een publieke investering die drager is voor nieuwe economische ontwikkelingen. In de openbare ruimte is op een vergelijkbaar schaalniveau zichtbaar dat investeringen van deze aard en omvang leiden tot nieuwe, aanvullende investeringen in stedelijke ontwikkeling. In Berlijn heeft het stadsbestuur recent de plannen ontvouwd voor de bouw van een nieuwe centrale bibliotheek op het terrein van het voormalige vliegveld Tempelhof. Ook daar wordt de vestiging van een publieke, culturele voorziening als randvoorwaarde gezien om economische meerwaarde te creëren. In beide concrete voorbeelden neemt de overheid het initiatief om de markt uit te lokken tot investeringen.

In Berlijn wordt de ontwikkeling van Tempelhof door de lokale overheid aangegrepen om publiekelijk een discussie te voeren over de bibliotheek van de 21e eeuw. Ook daar is de Openbare Bibliotheek van Amsterdam het inspirerende voorbeeld van een mes dat aan twee kanten snijdt. Enerzijds wordt een belangrijke publieke voorziening voorzien van een robuust toekomstperspectief, anderzijds maken de bijbehorende bezoekersstromen de ontwikkellocatie interessant voor vervolginvesteringen van commerciële partijen. De gebiedsontwikkeling Grote Markt Oostzijde boort in Groningen nieuwe markten en initiatieven aan. Publieke investeringen leiden zonder twijfel tot de versterking van de draagkracht van de betrokken partners. De bibliotheek verstevigt zijn fundament, Images krijgt er filmzalen bij, er wordt een nieuwe markt voor congressen aangeboden en museumbezoekers verlengen hun verblijf in stad en regio.

Tegelijkertijd krijgt de binnenstad van Groningen een creatieve impuls, wordt het verblijfsklimaat in de binnenstad aantrekkelijker met een derde plein, terrassen en nieuwe horeca en winkels. Commerciële partijen worden uitgedaagd om extra vloeroppervlak in

te vullen met een complementair en concurrerend aanbod. Die opwaartse beweging is van cruciaal belang voor de ontwikkeling van de binnenstad van Groningen. Er is geen plan B en niets doen is – zoals aangetoond – geen alternatief. Stilstand is achteruitgang.

Het Groningse culturele veld is een kritische volger van deze plannen. De gebiedsontwikkeling Grote Markt Oostzijde leidt niet tot bezuinigingen in deze sector. De culturele infrastructuur is waardevol voor een groot publiek in Stad en Ommeland. De investeringen in het Forum zijn bedoeld als versterking van deze meerwaarde. De jaren tot de opening zullen dan ook moeten worden benut om op inhoudelijke gronden de logische dwarsverbanden met het stedelijke en regionale culturele veld tot stand te laten komen. Het Forum zoekt nadrukkelijk de samenwerking en synergie. Daar is, zoals de commissie-Terlouw terecht constateert, nog voldoende tijd voor tot de opening.”

16.2 Advies college van B en W aan de gemeenteraad

Op 17 maart 2016 stelt het college van burgemeester en wethouders aan de gemeenteraad van Groningen voor de geactualiseerde bouw- en grondexploitatie Grote Markt Oostzijde/Groninger Forum vast te stellen en de totale kosten van het project Grote Markt Oostzijde/Groninger Forum te bepalen op € 253.810.394,00. Het volledige raadsbesluit is opgenomen in de bijlagen. In dit raadsvoorstel legt het gemeentebestuur verantwoording af aan de gemeenteraad met een overzicht over onder meer de ontwikkelingen rondom het Forum.

Ontwikkeling van het plangebied Grote Markt Oostzijde/Groninger Forum

“De ontwikkeling van het plangebied Grote Markt Oostzijde/Groninger Forum bestaat, van planvorming tot aan realisatie en ingebruikname, een periode van ruim achttien jaar. Het is duidelijk dat een project van een dergelijke importantie en impact niet van de ene op de andere dag gerealiseerd is. Dit vraagt tijd en een reeks van consistente besluiten welke door uw raad het afgelopen decennium zijn genomen.

Gebiedsontwikkeling in de Groningse binnenstad leidt aantoonbaar tot concrete initiatieven, indirecte effecten, nieuwe investeringen, tijdelijke en structurele werkgelegenheid, winkelomzetten en vastgoedwaarde. De gebiedsontwikkeling Grote Markt Oostzijde/Groninger Forum boort in Groningen nieuwe markten en initiatieven aan. Publieke

investeringen leiden zonder twijfel tot de versterking van de draagkracht van de betrokken partners.

De bibliotheek versterkt zijn fundament, Images krijgt er filmzalen bij, er wordt een nieuwe markt voor congressen aangeboord en toeristen – waaronder museumbezoekers – verlengen hun verblijf in stad en regio.

Tegelijkertijd krijgt de binnenstad van Groningen een creatieve impuls, wordt het verblijfsklimaat in de binnenstad aantrekkelijker met een derde plein, meer terrassen en nieuwe horeca en winkels. Commerciële partijen worden uitgedaagd om extra vloeroppervlak in te vullen met een complementair en concurrerend aanbod. Die opwaartse beweging is van cruciaal belang voor de ontwikkeling van de binnenstad van Groningen. Stilstand is achteruitgang.

De herontwikkeling van de oostzijde van de Grote Markt bestaat uit drie deelgebieden, te weten:

- 1. Groninger Forum, garage, fietsenkelder en inrichting Nieuwe Markt*
- 2. Nieuwe oostwand*
- 3. Nieuwe Markt zuidzijde”*

Aardbevingsbestendig maken van het Groninger Forum

“Het afgelopen jaar (2015) heeft nagenoeg volledig in het teken gestaan van de onderzoeken naar het aardbevingsbestendig maken van het Groninger Forum en de onderhandelingen daarover met NAM en BAM. Op 9 februari 2015 is de groene NPR gepubliceerd, waarin richtlijnen zijn vastgelegd voor aardbevingsbestendig bouwen. Dit was de directe aanleiding voor ons college om – in overleg met de directie van hoofdaannemer BAM – een bouwpaauze van vier maanden in te stellen voor het Groninger Forum. Uiteraard zijn voorafgaande aan dit besluit besprekingen gevoerd met NAM en het ministerie van Economische Zaken. Gedurende het afgelopen jaar hebben we meermaals met genoemde partijen gesproken over het aardbevingsbestendig maken van het Groninger Forum.

Ondertussen waren ABT en BAM gezamenlijk, met behulp van partners uit Nieuw-Zeeland, aan het werk om het Groninger Forum, met behoud van de functionele- en architectonische kwaliteiten, aardbevingsbestendig te maken. Diverse alternatieven hebben daarbij de revue gepasseerd. Uiteindelijk is gekozen voor de optie ‘constructief versterken’.

In september 2015 is er een akkoord met NAM gesloten over de hoogte van de vergoeding. In december is het contract met BAM gesloten. Ondertussen lag het werk op de bouwplaats van het Groninger Forum nagenoeg stil. Alleen de werkzaamheden aan de fietsenstalling zijn voortgezet. Op 8 juli 2015 is het contract met Vapiano getekend. Voor de ontwikkeling van de Nieuwe Markt zuidzijde (NMZZ) was dit een belangrijke mijlpaal.

Vapiano gaat binnen dit project het grootste pand (ca. 1000 m²) huren van ons. Op 5 november 2015 is gestart met de sloop van het laatste deel van de Naberpassage (ingang Poelestraat) en is begonnen met het strippen van Poelestraat 16. De plannen voor de inrichting van het nieuwe stadsplein de Nieuwe Markt zijn gereed voor inspraak en zullen het inspraaktraject nog voor de zomer doorlopen.

Aardbevingsbestendig bouwen

Op 10 februari 2015 hebben wij op basis van de publicatie van de nieuwe richtlijnen voor aardbevingsbestendig bouwen (NPR) en afspraken daarover met het Rijk, NAM en BAM een pauze ingelast bij de bouw van het Groninger Forum. Na een periode van intensief overleg is op 3 september 2015 een akkoord bereikt met NAM over een bedrag van 68 miljoen euro, waarin de versterkingsopgave, de verdragingskosten en de kosten die samenhangen met een sluitende grondexploitatie volledig verdisconteerd zijn.

Op 18 december 2015 zijn de contractdocumenten met BAM over de voortzetting van de bouw van het Groninger Forum getekend. De afspraken met BAM passen binnen het financiële kader (krediet), zoals vastgesteld door uw raad op 28 oktober 2015. Het karakteristieke ontwerp van het gebouw blijft intact. Wel zijn aanpassingen noodzakelijk. De gebouwde bovengrondse kern delen en delen van de beganegrondvloer moeten worden vernieuwd. In december 2015 is gestart met de sloop van deze delen. De bouw van het Groninger Forum wordt in maart 2016 hervat. Het Groninger Forum wordt volgens planning eind 2018 opgeleverd, waarna ‘inhuizing’ plaatsvindt. Het Groninger Forum gaat in 2018 open.”

Complicerende factor is het aardbevingsbestendig bouwen

“Noodgedwongen hebben gemeente en BAM het ontwerp, de planning en het contract moeten herzien. Deze herziening heeft plaatsgevonden onder constante tijdsdruk. De kans op ontwerpfouten of verschillende interpretaties van het contract is hierdoor toegenomen.”

16.3 Conclusies

Het aanvankelijk ingediende plan van de gemeente kon in de ogen van de provincie geen genade vinden. Vervolgens haalt de gemeente alles uit de kast om de provincie alsnog te verleiden 35 miljoen subsidie te geven voor het Forumproject en steunt daarbij volledig op de aanbevelingen van de commissie Groninger Forum. De provincie gaat uiteindelijk overstag en stelt 35 miljoen subsidie beschikbaar.

Het lijkt erop dat de gemeente een indrukwekkend verhaal heeft geschreven om bij de provincie een megasubsidie binnen te halen van 35 miljoen. De tijd zal leren of de aanbevelingen van de commissie-Terlouw een goede basis vormen voor een herlancering van het Groninger Forum. Al met al is het een buitengewoon risicovol project. Of het Forum ook een interessante halte is voor een eventueel aan te leggen fly-over van en naar de binnenstad, zal eveneens in de tijd duidelijk worden. Mogelijk heeft een discussie over een eventueel aan te leggen kabelbaan alsnog invloed op het Forumproject.

17. Publicaties 2005 – 2016

Dit hoofdstuk geeft in vogelvlucht inzicht in het proces rondom het Groninger Forum in de periode van 2005 tot en met 2016 en voornamelijk in de standpunten die diverse Groningse politieke partijen in de loop der jaren hebben ingenomen.

17.1 Publicaties

De volgende drieëntwintig publicaties zijn in chronologische volgorde opgenomen:

1. Referendum Groningse Grote Markt ongeldig
2. De naweeën van een verloren referendum
3. Nu ook geen Groninger Forum meer
4. Geen extra geld na afblazen provinciale bijdrage Forum
5. Oud-PvdA-wethouders tegen Groninger Forum
6. Besluitvorming grote projecten
7. ChristenUnie: “Realiteitszin ontbreekt in Forumdiscussie”
8. Bijdrage ChristenUnie in debat Forum
9. Ingenieursbureau kritisch over windklimaat rond Groninger Forum
10. Cultureel visitekaartje splijt stad Groningen: Groningen moet fors bezuinigen, maar bouwt toch een cultuurpaleis, waarbij niet vaststaat wat erin moet plaatsvinden.
11. Bouw Forum is krankjorum en is bovendien geen porem
12. Oud in nieuw? Het Groninger Forum en de Rotterdamse Markthal
13. Groot deel van de bouw van het Groninger Forum is vier maanden stilgelegd
14. Debat in gemeenteraad Groningen over Groninger Forum
15. Beven onder Forummiljoenen
16. PVV Groningen vraagt om intrekking van de subsidie voor het Groninger Forum
17. Het Groninger Forum geen Infoversum
18. Kroniek van een aangekondigd fiasco
19. Stad Groningen verdient meer respect

20. Provinciale VVD dreigt met intrekken Forumsubsidie om kabelbaan
21. Miljoenen naar het Forum, maar NAM laat mij in kou staan
22. Alders: “Versterking Forum had minder ingrijpend en goedkoper gekund”
23. Kabelbaan: B en W Groningen komen terug op afwijzend besluit

17.1.1 Referendum Groningse Grote Markt ongeldig

Op 29 juni 2005 publiceert NU.nl een bericht over de ongeldigheid van het referendum rondom de plannen voor de Grote Markt: *De opkomst van 39% was te laag, de plannen kunnen dus doorgaan. Initiatief voor het referendum lag bij de SP en de lokale partijen Student en Stad en de Stadspartij. Zij waren de enige die in de gemeenteraad tegen de plannen stemden. Van de Groningers stemden ruim 30.000 voor en ruim 26.000 tegen.*

In het plan komt de oostgevel van de Grote Markt zeventien meter naar voren. De Grote Markt wordt hierdoor kleiner en achter de oostgevel komt een nieuw plein voor het Forum, met daaronder een parkeergarage.

Burgemeester Wallage en wethouder Ruimtelijke Ordening Smink zijn blij met de uitslag, ook als is het referendum ongeldig door de lage opkomst. Volgens hen is er voldoende draagvlak voor de plannen.

Woudstra, fractievoorzitster van De Stadspartij, is zeer teleurgesteld, maar zegt dat haar partij zich in de toekomst constructief op zal stellen.

17.1.2 De naweën van een verloren referendum

Op 29 juni 2005 publiceert de Socialistische Partij Groningen: *“Achter de oostwand van de Grote Markt wordt hard gewerkt aan een parkeergarage en vervolgens aan het gebouw dat erbovenop moet komen: het Groninger Forum. Een opmerkelijk complex dat de functies van bibliotheek, bioscoop en ontmoetingsruimte combineert en waarin tentoonstellingen en debatten de discussie over actuele thema’s moeten stimuleren.*

De plannen voor het Forum werden in december 2004 gepresenteerd. De SP zag er niets in. Het Forum gaat veel geld kosten en voegt weinig aan de stad toe. We hebben al bioscopen, zalen waar je kunt debatteren en een mooie bibliotheek. In de gemeenteraad was een

grote meerderheid van PvdA, VVD, CDA, GroenLinks en ChristenUnie vóór het Forum. Wij stemden tegen en trokken vervolgens aan de noodrem: we namen het initiatief om een referendum aan te vragen. Dat kwam er en wij waren erg actief in het comité 'Meer doen met 40 miljoen', dat de 'neecampagne' organiseerde. Op 29 juni 2005 vond het referendum plaats. Bij een opkomst van 38,6 procent van de kiezers stemde 53,6 procent vóór en 46,4 procent tegen.

Als SP hebben we meteen na het referendum gezegd dat we de uitslag respecteren. Wanneer je de beslissing aan de Stadlers laat, moet je ook accepteren dat die wat anders besluiten dan wat je zelf wenselijk acht. We zeiden er uiteraard wel bij dat we de voorstanders zouden houden aan de beloften die ze in de referendumcampagne gedaan hebben. Bijvoorbeeld dat de gemeente niet meer dan 31,25 miljoen betaalt aan de bouw en dat de exploitatie maximaal 2,5 miljoen per jaar mag gaan kosten.

Inmiddels is er gesloopt en wordt er hard gebouwd. In de begroting gelden nog steeds de bedragen die in 2005 genoemd zijn en dus blijven wij bij de opstelling die we toen gekozen hebben. We accepteren dat het Forum er komt en we blijven heel scherp controleren dat de beloften in de referendumcampagne nagekomen worden. Over de invulling van het gebouw zal nog heel wat gediscussieerd worden. De afgelopen jaren is pijnlijk duidelijk geworden wat wij al in 2005 stelden: dat er geen behoefte aan het Forum is en dat de functies, de bestemmingen die erin komen, er met de haren bij gesleept zijn.”

17.1.3 Nu ook geen Groninger Forum meer

Op de website van de Stadspartij verschijnt op 1 november 2010 deze tekst: “De Stadspartij stelt voor om het voorbeeld van het Nationaal Historisch Museum te volgen. Het kabinet heeft besloten om geen Museum voor de Nederlandse Geschiedenis in Arnhem te bouwen. Het plan in Arnhem had veel gelijkenis met het Groninger Forum; het was duur, het concept was en bleef omstreden en zelfs de voorgestelde architectuur leek op die van het Groninger Forum.

Overal in Nederland staan dure en onduidelijke projecten ter discussie; bij het Centraal Station in Den Haag gaat het dure M-gebouw van Rem Koolhaas niet door en in Utrecht wordt de bouw van Bieb++ mogelijk geschrapt. De Stadspartij vraagt zich af waarom Groningen dat voorbeeld niet volgt.

Het kabinet heeft een juiste beslissing genomen, de plannen voor een nieuw Rijksmuseum

werden gemaakt in een tijd dat het geld niet op kon. Nu is de situatie anders want de bodem van de schatkist in zicht. Dat is ook in Groningen het geval. We moeten in de stad zo ongeveer op alles bezuinigen.

Ook de provincie, die flink aan een Groninger Forum moet bijdragen, moet bezuinigen. De bibliotheken op het platteland moeten sluiten en op hetzelfde moment wil men 31 miljoen bijdragen aan een Forum met daarin een nieuwe bibliotheek. Een volgens de Stadspartij onzinnige investering in een stad waar al een prachtige bibliotheek is.

Anders dan het kabinet wil de Stadspartij niet op cultuur bezuinigen. Cultuurbeleid is net als sport belangrijk voor de stad. Groningen moet ook in de toekomst een aantrekkelijke vestigingsplaats voor gezinnen en bedrijven blijven. Daarvoor zorgen ook kunst en sport op een hoog niveau. We kunnen beter in het Groninger Museum, een bewezen publiekstrekker, en in ateliers voor kunstenaars in Groningen investeren.

De stad heeft ook geld nodig voor het repareren van de Haagse kortingen op het minimumbeleid. Wanneer we korten op de Wet maatschappelijke ondersteuning, leggen we de rekening bij de zieken en gehandicapten in onze stad. Wie kan het dan tegelijkertijd verantwoorden om een nieuw en overbodig cultuurpaleis te willen bouwen?

Net als het Arnhemse museum bestaat het Groninger Forum nu alleen nog maar in de vorm van een maquette. Het is nog niet te laat om te stoppen en fractievoorzitter Robert Prummel van de Stadspartij zal bij het begrotingsdebat voorstellen om het Groninger Forum definitief te schrappen.

Robert Prummel en Jacob Bolhuis

17.1.4 Geen extra geld na afblazen provinciale bijdrage Forum

Op de website van de Socialistische Partij Groningen verschijnt op 15 december 2010 deze tekst: "Wij zullen ons er in de discussies die komen hard voor maken dat het een gebouw wordt voor alle Groningers, geen cultuurtempel voor de elite, en we zullen eisen dat ook op de exploitatie van het Forum wordt gekort, net zoals bij andere maatschappelijke en culturele instellingen. Het afblazen van de provinciale subsidie mag niet leiden tot verhoging van de gemeentelijke bijdrage van de Groningers.

Dat stelt de raadsfractie van de SP in een verklaring naar aanleiding van het besluit van Gedeputeerde Staten om de toegezegde bijdrage van 35 miljoen in te trekken.

De fractie noemt het besluit van GS 'onbehoorlijk en onfatsoenlijk' en hekelt ook het opportunisme van PvdA, CDA en VVD, die eerder fanatiek campagne voerden vóór het Forum en nu zonder nieuwe argumenten opeens tegen zijn. Fractievoorzitter Eelco Eikenaar: 'Als ze eerder nagedacht hadden en net als de SP al in 2005 bedacht hadden dat het Forum veel geld kost en weinig extra's biedt voor de stad, waren er geen tientallen miljoenen in het project gestoken.'

De complete verklaring luidt: 'Verklaring van de SP-fractie in de gemeenteraad naar aanleiding van het terugtrekken van de toegezegde bijdrage van 35 miljoen voor het Groninger Forum door Gedeputeerde Staten: Het uitblijven van de bijdrage van de provincie mag er niet toe leiden dat de bijdrage van de stad hoger uitvalt. In het referendum van 2005 is die bijdrage gemaximeerd tot 31,25 miljoen. Daar moet het bij blijven. Ook de kosten die te maken hebben met vertraging van de realisering mogen niet leiden tot verhoging van de gemeentelijke bijdrage.'

Het intrekken van de eerder gedane toezegging door Gedeputeerde Staten is een kwestie van onbehoorlijk en onfatsoenlijk bestuur. De SP voorzag bij de plannen in 2005 dat het Forum geen meerwaarde heeft voor de stad en we zien die nog steeds niet. In 2005 stemden wij tegen de forumplannen en namen het initiatief tot een referendum om het raadsbesluit tot de bouw van het Forum te vernietigen. In het referendum bleef het besluit overeind, waarna wij toezegden de uitslag te respecteren en de bouw van het Forum mogelijk te zullen maken zolang de gemeentelijke bijdrage de 31,25 miljoen niet overschrijdt en ook de verdere toezeggingen in de referendumcampagne nagekomen worden. Dat is ook nu ons standpunt: wij staan voor ons woord.

Het intrekken van de steun door PvdA in de provincie en eerder al de ommezwaai van de VVD en het CDA in de stad geven blijk van een hoog gehalte aan opportunisme. Het waren deze partijen die samen met GroenLinks en D66 hartstochtelijk gepleit hebben vóór het Forum. De argumenten die VVD, CDA en PvdA nu gebruiken om tegen het Forum te pleiten, zijn allemaal al gebruikt door de SP in de referendumcampagne van 2005.

Wij raden het college van B en W aan om snel te onderzoeken of er nog mogelijkheden zijn het Forum te bouwen binnen de afspraken zoals die gemaakt zijn. Zijn die mogelijkheden er niet, dan doet het college er verstandig aan het plan af te blazen.”

17.1.5 Oud-PvdA-wethouders tegen Groninger Forum

Op 17 december 2010 schrijft de Groninger Internet Courant dat het Dagblad van het Noorden meldt dat oud-wethouder Gietema, drijvende kracht achter de nieuwbouw van het Groninger Museum, de bezwaren tegen het Forum steunt, net als oud-wethouder Swaak: *Ook oud-wethouder Swaak spreekt zich in zijn blog uit tegen de komst van het Forum. Volgens hem volgde de gemeenteraad in meerderheid het college van B en W om via de rechter alsnog de subsidie af te dwingen. De uitgaven voor het Forum hadden volgens hem pas moeten worden gedaan als eerst de inkomsten veilig waren gesteld. De schade nu verhalen op de provincie, lijkt Swaak kansloos.*

17.1.6 Besluitvorming grote projecten

Onder deze titel publiceert Arno Rutte, lid van de Tweede Kamer voor de VVD, op 15 april 2011: *“Mijn onvolprezen fractiegenoot Jan Evenhuis, al 28 jaar gemeenteraadslid en met recht de senior van de Groninger gemeenteraad, wijst ons er altijd op: ‘Onderschat nooit het belang van de huis-aan-huisbladen’. Gisteren bleek maar weer eens dat hij gelijk had. In de Groninger Gezinsbode verscheen dit artikel over de besluitvorming rond het Groninger Forum: ‘Geen biertje, maar zes soorten koffie’.*

In het artikel wordt het recept gegeven voor het afdwingen van besluiten over grote projecten: een referendum zo maken dat de optie ‘nee’ niet ingevuld kan worden, de zaak depolitiseren door alle uitvoering in handen van een externe organisatie te leggen en achter de schermen creatief boekhouden om de officiële kosten zo laag mogelijk te houden. Geen fraai beeld en het geeft me als gemeenteraadslid ook geen prettig gevoel.

Een schrale troost is dat het elders net zo gaat. Kijk maar eens naar de recensie in dit boek over de besluitvorming over de Noord-Zuidlijn in Amsterdam: draaien, liegen en zwartepieten. Het verhaal in Amsterdam is nauwelijks anders, alleen de bedragen zijn veel groter.

Hoewel de bedragen in Groningen niet het niveau van de Noord-Zuidlijn zullen halen, gaat het ook in Groningen hard. Dat komt omdat in er de stad niet één, maar drie grote

projecten tegelijk plaatsvinden: Forum, Tram en Meerstad. En eigenlijk zou ik een vierde groot project moeten noemen: de komende aanpak van de zuidelijke ringweg.

Hoe moet je hier als lokaal politicus nou mee omgaan? Ik vind het lastig. Ik probeer iedere keer zo oprecht mogelijk met de informatie die ik krijg en op basis van eigen onderzoek tot een afweging te komen. En gedurende dat proces moet je ook bereid zijn je oordeel bij te stellen. Zo was de VVD ooit voorstander van de ontwikkeling van de oostwand van de Grote Markt en het Forum, maar verdween de steun toen de financiering van het Forum vaag en volledig gesubsidieerd bleef en de voorspelde bezoekersaantallen volstrekt ongeloofwaardig waren. Een meerderheid in de raad liet zich door deze, in de ogen van de VVD ongeloofwaardige informatie, echter wél overtuigen. Wie het bij het rechte eind heeft, kunnen we in de toekomst pas zien, maar het artikel in de Gezinsbode voorspelt vooralsnog niet veel goeds...

Het is van groot belang dat gemeenteraadsleden op een verantwoorde en verstandige manier met grote projecten omgaan. Een deel van de oplossing is het voorkomen van al te grote projecten. Het gefaseerd ontwikkelen van een groot project kan bijdragen aan veel kleinere en beheersbare risico's. Een ander deel van de oplossing om tot een voor iedereen acceptabel resultaat te komen, zie ik in het voorkomen van subsidieblindheid. De Regiotram en het Groninger Forum zijn mede zulke grote projecten geworden omdat er zoveel subsidie voor beschikbaar is. Maar als de lokroep van de subsidie kan leiden tot veel te grote projecten, betaalt de lokale burger zeer waarschijnlijk alsnog de rekening. Tot slot zullen gemeenteraadsleden veel scherper moeten zijn op het depolitiseren van grote besluiten. Juist als projecten groot en complex zijn, moet het primaat van de besluitvorming bij de politiek blijven en niet in handen van een projectbureau komen te liggen.

Grote projecten zullen er altijd blijven. De herontwikkeling van de zuidelijke ringweg is bijvoorbeeld een project waar we niet omheen kunnen. Maar hoe zorgen we ervoor dat we vanaf het begin over de juiste informatie beschikken? Hoe zorgen we ervoor dat we niet in een vloed van wensdenken worden meegezogen en dat de projecten binnen de afgesproken budgetten gerealiseerd kunnen en moeten worden? Het zijn vragen waarmee vele lokale en landelijke politici worstelen. Een paar suggesties deed ik al in de vorige alinea. Maar het kan ongetwijfeld nog beter. Als u een goede suggestie heeft, laat die dan achter in de comments. Ik ben zeer geïnteresseerd."

17.1.7 ChristenUnie: “Realiteitszin ontbreekt in Forumdiscussie”

Op zaterdag 18 juni 2011 publiceert de fractie van de ChristenUnie van de provincie op de website van de provincie:

“Henk Staghouwer: ‘VVD, houd rug recht’

In de discussie over het Groninger Forum is het college van Gedeputeerde Staten het zicht op de realiteit verloren. De ChristenUnie in Provinciale Staten heeft altijd heel kritisch gekeken naar de plannen voor de bouw van het Groninger Forum. Het besteden van 35 miljoen euro aan een gebouw zonder duidelijke invulling en economische structuurversterking is hoogst onverantwoord.

We zijn dan ook erg verbaasd over de standpunten die coalitiepartijen PvdA en de VVD hebben ingenomen. Hoe kan de PvdA, die de oude subsidieaanvraag voor het Forum in februari als ‘niet sterk genoeg’ omschreef, vier maanden later wél instemmen met een aanvraag met nagenoeg dezelfde inhoud en strekking? Dat is toch niet uit te leggen aan de mensen die op 2 maart PvdA hebben gestemd!

De VVD is veel duidelijker en zegt dat de kabelbaan onlosmakelijk verbonden is met het Forum. Ligt er op 6 juli geen intentieverklaring van de stad om mee te werken aan de ontwikkeling van de kabelbaan, dan stemt de VVD tegen de subsidieaanvraag voor het Forum. Dat is wat VVD-Statelid Nico Bakker expliciet heeft geantwoord op vragen van Henk Staghouwer.

Henk Staghouwer: ‘De stellingname van de VVD is heel duidelijk. Zonder kabelbaan geen Forum. Inmiddels weten we allemaal dat de stad niet mee wil werken aan de geëiste verklaring. Dat betekent dat de VVD tegen de aanvraag zal stemmen. De VVD zal zich aan zijn woorden moeten houden.’”

17.1.8 Bijdrage ChristenUnie in debat Forum

Op zaterdag 7 juli 2011 publiceert de fractie van de ChristenUnie van de provincie op de website van de provincie: “Afgelopen woensdag (6 juli) werd in de Provinciale Staten de subsidieaanvraag voor het Groninger Forum besproken. In zowel de bijdrage als in de interrupties heeft Henk Staghouwer duidelijk gemaakt dat de ChristenUnie tegen subsidieverlening is. Ook heeft hij grote vraagtekens gezet bij de vreemde stellingnames van de PvdA en de VVD.

Een samenvatting van de bijdrage:

Herhaaldelijk heeft de ChristenUnie gecommuniceerd dat wij een ontwikkeling aan de

oostwand van de Grote Markt noodzakelijk vinden voor de ontwikkelingen van de stad Groningen. Daarom hebben we in 2010 al gepleit voor het loskoppelen van het project Oostwand Grote Markt en het Groninger Forum. De realiteit is helaas dat we nu een totaaloordeel moeten geven over nut en noodzaak van een investering van 35 miljoen euro.

Iedereen zal begrijpen dat wij voor zo'n oordeel willen beschikken over een goed onderbouwd voorstel en het juiste cijfermateriaal. Nogmaals geven wij hier aan dat door gegoochel met deze cijfers in de afgelopen tijd dit voorstel er niet erg geloofwaardiger op is geworden. Bij de instelling van de commissie-Terlouw heeft de ChristenUnie de commissie het voordeel van de twijfel gegeven. Helaas heeft de commissie geen nieuwe feiten en ideeën in haar rapport gepresenteerd. Voor de ChristenUnie is er dus ook geen enkele reden om haar standpunt te wijzigen.

Waardering gaat uit naar de fracties van GroenLinks en D66. Ondanks de risico's die dat met zich meebracht, hebben ze ook in verkiezingstijd hun standpunt over het Groninger Forum duidelijk gecommuniceerd. Ook de VVD had een helder geluid. Ze konden niet instemmen met een subsidieverlening van 35 miljoen euro als er niet meer banen zouden worden gecreëerd en stelden twee weken geleden: 'Als de kabelbaan niet wordt meegenomen in het project Forum, dan stemmen wij tegen het voorstel.' Maar de werkelijkheid is dat de VVD heeft gekozen voor gezichtsverlies en een politieke blunder begaat, ondanks herhaald verzoek hun rug recht te houden. De VVD concludeert zelf al dat ze een keuze maakt voor de coalitie en niet een keuze maakt over de zaak zoals die voorligt. Hierdoor komt er een grote verantwoordelijkheid op de schouders van de VVD te liggen.

Ook het standpunt van de PvdA-fractie is onbegrijpelijk. In het Dagblad van het Noorden van afgelopen zaterdag (2 juli) heeft de ChristenUnie-fractie al aangegeven dat de PvdA zonder nieuwe feiten een ander standpunt heeft ingenomen. Het zou verstandiger zijn volmondig toe te geven dat er onvoldoende draagvlak en onvoldoende economische structuurversterking is voor het plan van het Groninger Forum.

Daarom kunnen de coalitiepartijen nog getuigen van wijsheid als ze hun standpunten terugdraaien.

Van de harde eis van de VVD voor de kabelbaan bleef in de loop van de dag weinig over. Op initiatief van de ChristenUnie werd bij motie de VVD nog een handreiking gedaan. Hierdoor kon worden uitgesproken de besluitvorming over de subsidieaanvraag

uit te stellen, totdat de resultaten van een haalbaarheidsonderzoek over de kabelbaan bekend zijn. Ook die laatste mogelijkheid om gezichtsverlies te voorkomen, liet de VVD aan zich voorbijgaan.”

17.1.9 Ingenieursbureau kritisch over windklimaat rond Groninger Forum

Op 1 december 2011 schrijft de Groninger Gezinsbode over een nieuw onderzoek naar het windklimaat in het plangebied: *Ingenieursbureau Cauberg-Huygen heeft onderzoek gedaan en stelt vast dat windhinder rondom het Forum aanmerkelijk zal toenemen als het gebouw er eenmaal is. Daardoor kan er volgens het bureau minder gebruik worden gemaakt van de Nieuwe Markt en van het dak van het Forum, waar schermen van minimaal tweeënhalve meter hoog nodig zullen zijn. Wethouder Ton Schroor heeft aangegeven het rapport te zullen lezen en eventueel een voorstel te doen voor maatregelen tegen de windhinder.*

17.1.10 Cultureel visitekaartje splijt stad Groningen

Op 17 april 2013 publiceert de Volkskrant: *Ondanks noodzakelijke, forse bezuinigingen bouwt de stad aan het Groninger Forum, waarvan niet duidelijk is wat erin gaat gebeuren. Net als bij cultuurpaleizen in Den Haag, Utrecht en andere steden stuit de bouw op verzet. Het Forum moet een trekker worden van internationale allure, maar op dit moment is het alleen duidelijk dat de gemeente 71 miljoen in het gebouw investeert, terwijl de invulling ervan nog niet vaststaat. Forumdirecteur Dirk Nijdam zegt op de vraag over de invulling ook nog geen antwoord te kunnen geven. Het draagvlak voor het Forum in het gemeentebestuur wankelt.*

Het Forum is een idee dat is ontstaan vanuit de PvdA. Het kwam niet voort uit een gebrek aan cultureel aanbod, maar uit ‘het probleem’ van de oostwand van de Grote Markt: naoorlogse bouw ontsierde het historische stadshart. De bewoners werden gevraagd mee te denken aan een oplossing. Bibliotheekmedewerkster Jeannette Straatemeier, actief bij de PvdA, kwam met het winnende idee van het verplaatsen van de bibliotheek naar de oostkant van de Grote Markt, omdat de bibliotheek al veel bezoekers trok. Straatemeier, inmiddels ereburger van de stad, vindt de vergelijkingen van het Forum met bijvoorbeeld het Centre Pompidou onzin. Zij pleit ervoor het klein te houden, voor de stad, provincie en net iets meer.

De VVD en de SP in het college van B en W leggen zich knarsentandend bij de bouw neer. Het Forum is al jaren een politieke splijtzwam. Ook onder de bewoners groeit het

verzet. De stad staat de komende jaren voor een bezuinigingsopdracht van 40 miljoen per jaar. Het populaire nieuwjaarsfeest is daarom geschrapt, terwijl er wel geld is om te investeren in het Forum, waarvan de bestemming onzeker is. PvdA-wethouder Dig Itha wil de gewone burger bij het Forum betrekken. Met cultuurkenners in de stad wil hij de bestemming van het gebouw helder krijgen.

Volgens Jimmy Dijk, SP-fractievoorzitter in de gemeenteraad, gaat de bouw ten minste 100 miljoen euro kosten.

17.1.11 Bouw Forum is krankjorum en is bovendien geen porem

*Op 2 mei 2013 publiceert de Groninger Gezinsbode een artikel waarin de PVV opnieuw de aanval op het Forum opent: *Ton van Kesteren, fractievoorzitter van de PVV in de Provinciale Staten, vindt het Forum een ongekend staaltje van onbehoorlijk bestuur, onbetaalbaar, geen porem en dus onverantwoord. Volgens hem werd er alles aan gedaan om de publieke opinie te beïnvloeden en tegenstanders van het Forum tegen te werken, om het Forum erdoor te drukken.**

Steun spreekt de PVV-fractievoorzitter uit voor burgemeester Peter Rehwinkel, die een neutrale positie is blijven innemen, wat zijn aanzien in de PvdA heeft verzwakt, aldus Van Kesteren. Het stadsbestuur en de gemeenteraad kunnen volgens hem een voorbeeld nemen aan de burgers die wél blijven volharden in hun protest tegen het Forum.

17.1.12 Oud in nieuw? Het Groninger Forum en de Rotterdamse Markthal

Op 4 november 2014 publiceert *De Erfgoedstem*, nieuws over monumenten, archeologie en cultuurlandschap, op haar website de volgende tekst van historicus Gertjan de Boer:

“Het Groninger Forum en de Rotterdamse Markthal. Twee totaal verschillende projecten die tegen hetzelfde euvel aanliepen: hun geschiedenis. Bij beide waren er dezelfde vragen. Verwerk je de geschiedenis in het project? Zo ja, hoeveel nadruk leg je erop? Trekt dit toeristen of schrikt het ze juist af? Een kritische beschouwing van twee verschillende manieren van aanpak.

Groninger geschiedenis

Groningen. De grootste en van oudsher belangrijkste stad van het Noorden. Een rijke historie, dat zie je aan de kerken, markten en nauwe steegjes. Maar waar is het museum van de Groninger geschiedenis? Nergens. Dat bestaat niet. Hier moest verandering in komen, vond het stadsbestuur. Het 'Forum: Huis van Informatie en Geschiedenis' op de oostwand van de Grote Markt zou de leemte opvullen.

Maar het liep anders. De projectleider werd ontslagen omdat hij geen draagvlak onder de bevolking schiep voor zijn plannen. Nu waait er een nieuwe wind. Geschiedenis? Dat trekt geen toeristen. Het moet een huis van het nu worden, zo meent de kersverse directeur en het nieuwe stadsbestuur. De historie van Groningen blijft dus liggen in depots, onzichtbaar voor het publiek.

De Rotterdamse Tijdtrap

Rotterdam. Beroemd door haar moderne architectuur en hippe binnenstad. De bouw van de Markthal moest deze status nogmaals benadrukken. Voor geschiedenis was in eerste instantie geen ruimte gereserveerd. Wel werd er archeologisch onderzoek gedaan. Er werd veel gevonden. Heel veel. Onder andere een kam, gouden ringen, heiligenbeeldjes, wijnkruiden, landbouwwerktuigen en kinderschoentjes. Dit zou men in het depot opslaan. Maar ook hier liep het anders. De vondsten waren zo bijzonder dat men besloot om er alsnog ruimte voor te maken. 'De Tijdtrap' is het gaan heten. Wie vanuit de parkeergarage naar boven gaat, ziet het verleden letterlijk aan zich voorbijtrekken. Zo doorloop je duizend jaar geschiedenis in minder dan twee minuutjes. Voor wie meer wil weten, is er extra informatie op schermen beschikbaar.

Kieken in Rotterdam

Afgelopen weekend heb ik de Markthal bezocht om mijn mening erover te vormen. Wauw, wat een gebouw en wat staat de historie mooi in dit geheel! Nu ben ik, als historicus en student erfgoed, niet helemaal objectief, maar toch wil ik tegen de projectontwikkelaars in Groningen zeggen: ga ook 's kieken in Rotterdam."

17.1.13 Groot deel van de bouw van het Groninger Forum is vier maanden stilgelegd

Op 17 februari 2015 plaatst Gedenkenonline.nl deze column: "Een groot deel van de bouw van het Groninger Forum is vier maanden stilgelegd om de aardbevingsbestendigheid van de bouw te onderzoeken. Alle kosten daarvan zijn voor het Rijk en

de NAM. Dat heeft het gemeentecollege van Groningen vorige week meegedeeld. De kosten van de vertraging bedragen maandelijks tussen 1,5 en 2 miljoen. Opdrachtgever Groningen en uitvoerder BAM hoeven deze kosten niet te betalen. Net als de extra kosten voor het aardbevingsbestendig bouwen van het Forum zijn ook de verdragingskosten voor rekening van de rijksoverheid en de NAM.

Groningen heeft hierover afspraken gemaakt met het ministerie van Economische Zaken. Besloten werd om een aantal bouwprojecten te toetsen aan de nieuwe richtlijnen voor het aardbevingsbestendig bouwen. Voor de toetsing en aanpassing trekt het Rijk alleen voor de stad Groningen al 50 miljoen uit. Een deel van de werkzaamheden aan de Grote Markt gaat wel gewoon door, omdat de nieuwe bouwrichtlijnen hiervoor geen gevolgen hebben. De fietsenkelder wordt afgebouwd en de ontwikkeling van de Nieuwe Markt zuidzijde en de oostwand wordt volgens de planning gecontinueerd.

BAM realiseert een cultuurcentrum van 34.000 m² naar ontwerp van NL Architects aan de Grote Markt in Groningen. Het programma omvat een bibliotheek, filmzalen van ForumImages, een grand café op de begane grond met terras, een restaurant op de bovenste verdieping en filmcafé Images. Daarnaast beschikt het gebouw over een groot, flexibel te programmeren vloeroppervlak. Onder het Forum komen een parkeergarage en een fietsenkelder.

Een aantal werknemers van de bouwers van het Groninger Forum heeft een wel erg lange winterstop: die kunnen gedurende vier maanden niet aan het werk. Zo lang wordt de bouw stil gelegd om te onderzoeken hoe het ontwerp kan worden aangepast zodat het beter bestand is tegen aardbevingen. Maar dit betekent niet dat alles stil komt te liggen, zo meldt de website www.groningenvernieuwt.nl.

Er wordt een periode van vier maanden uitgetrokken om samen met de BAM het gebouw te toetsen aan de Nederlandse Praktijkrichtlijn (NPR) 6059 en mogelijke oplossingen te onderzoeken. Tegelijkertijd maakt de gemeente in samenwerking met het Rijk afspraken over de extra kosten en schade als gevolg van het aardbevingsbestendig maken.

De samenwerking in de afgelopen periode met het Rijk en de BAM geeft het vertrouwen dat een goede oplossing gevonden wordt voor de realisatie van het Groninger Forum, aldus de gemeente Groningen.”

17.1.14 Debat in gemeenteraad Groningen over Groninger Forum

Groningennieuws publiceert op 27 mei 2015 het volgende: *De gemeenteraad vergadert op 27 mei in twee gedeelten: het eerste deel gaat over de gemeenterekening en het tweede start met een interpellatiedebat over het Groninger Forum. De vergadering is openbaar en ook online te volgen. Het debat is aangevraagd door de Stadspartij, die vragen heeft over het bericht in de media dat delen van het Forum wellicht moeten worden gesloopt om het gebouw aardbevingsbestendig te maken. De partij wil weten of een ‘stopoptie’ onderdeel moet uitmaken van het proces.*

17.1.15 Beven onder Forummiljoenen

Onder deze titel publiceert het Dagblad van het Noorden op 19 juni 2015: *Vóór 1 juli moet er duidelijkheid zijn over de miljoenen slurpende bouwstop van het Forum. De bouwstop is ingesteld om te onderzoeken hoe het gebouw aardbevingsbestendig gemaakt kan worden. Vorige week werd een nieuwe ‘open’ regeling aangekondigd: iedereen in de stad die wil bouwen en extra kosten maakt in verband met aardbevingsbestendigheid, kan een vergoeding krijgen. Volgens burgemeester Den Oudsten is de regeling bedoeld om gesteggel te voorkomen. “Al weet je het op dit onderwerp maar nooit”, voegde hij daaraan toe. Dat voedt de gedachte dat de discussies rond de bouwstop van het Forum vooral gaan over de kosten en wie daarvoor op moet draaien.*

17.1.16 PVV Groningen vraagt om intrekking van de subsidie voor het Groninger Forum

Op 30 oktober 2015 schrijft de Groninger Krant: *De Statenfractie van de PVV heeft geconstateerd dat de gemeente Groningen niet voldoet aan de voorwaarden voor de subsidie van 35 miljoen van de provincie. Zo zou op het bord bij de bouwplaats de informatie ontbreken dat de provincie subsidieverstrekker is.*

Volgens de fractie ontbreekt het meer dan ooit aan geloofwaardigheid en draagvlak en geven peilingen aan dat de overgrote meerderheid van de inwoners liever helemaal afziet van de bouw van het Forum. De fractie, bij monde van Ronald Kaatee vindt dat als de provincie haar voorwaarden serieus neemt, ze de subsidie in moet trekken.

17.1.17 Het Groninger Forum geen Inroversum?

Op 9 december 2015 publiceert de Groninger Krant: *Een inwoner van Groningen heeft officieel bezwaar aangetekend tegen het verlengen van de projectperiode van het Forum door het college van Gedeputeerde Staten. Volgens hem moet er controle komen*

om de gevolgen van de bouwkundige aanpassingen voor de exploitatie te bekijken. (Bron: Dagblad van het Noorden, 7 december 2015, p14.)

*Drs. J.L. Meijering schrijft: “Mocht blijken dat de gemeenteraad van Groningen door haar college van burgemeester en wethouders onjuist dan wel onvolledig is geïnformeerd en niet de beschikking heeft gehad over alle ins en outs over het Groninger Forum, dan is dit een politieke doodzonde en dienen bestuurders hun conclusies te trekken.”
(Bron: NieuwGroningerForum.nl)*

Meijering vreest dat onder andere het aardbevingsbestendig maken van het gebouw gaat zorgen voor problemen. Hij roept op een referendum te organiseren en vindt dat er een onderzoekscommissie moet komen.

Ook de PVV in de provinciale staten van Groningen doet een appel op de verantwoordelijkheid en de realiteitszin van de Groningse politici.

PVV-Statelid Ronald Kaatee ging maandagmiddag 7 december naar een bijeenkomst in het gebouw van de dienst Ruimtelijke Ordening en Economische Zaken (RO/EZ). Hieronder zijn verslag (citaat).

“Het programma ging over het Groninger Forum, aardbevingsproof en programmatische invulling, met als sprekers Esseline Schieven (gebiedsontwikkeling), Elzo Dijkhuis (projectmanager) en Dirk Nijdam (directeur Groninger Forum).

Er waren ca. zestig mensen aanwezig, maar later bleken dit bijna allemaal gemeenteambtenaren te zijn. Het leek erop dat de bijeenkomst ook hiervoor was bedoeld. Toen ik mij aan het eind voorstelde aan mevrouw Schieven – die zelf op me afkwam omdat ik nogal wat kritische vragen had gesteld – en de heer Dijkhuis, was er sprake van enige verwarring omdat het erop leek dat ik als Statelid niet geacht werd aanwezig te zijn.

Ik vond een paar dingen opvallend: ik vroeg de heer Dijkhuis of hij me zijn powerpointpresentatie wilde mailen, maar dat weigerde hij bot. Hij kon er niet aan beginnen om zijn presentatie aan Jan en Alleman te sturen, dan had hij bij zijn presentaties ook niets meer te vertellen, of woorden van die strekking. Ik wees hem op het feit dat het bij het Groninger Forum er toch om gaat om open en transparant te zijn, maar dat maakte

totaal geen indruk. Als mensen er meer van willen weten, dan moesten ze maar langskomen. Mijn tegenwerping dat niet iedereen daartoe in de gelegenheid is, werd ook direct afgeschoten. Ik wil die presentatie ook graag hebben omdat hij de publicitaire verplichting (het noemen van de subsidieverstrekkers) erin had verwerkt, dat een beetje afraffelde en ik het logo van de provincie (ook hier verplicht i.v.m. de REP-subsidie) miste.

Hans van der Zee, voormalig directeur MartiniPlaza:

‘De Gemeente wil graag dat Groningen een flitsende stad is. Zo’n nieuw gebouw moet dat illustreren.’

De heer Nijdam vond een vergelijking tussen het Infoversum en het Groninger Forum slaan als een tang op een varken, alsof je de Martinikerk vergelijkt met MartiniPlaza. Hij had er alle vertrouwen in dat de geplande 1,35 miljoen (volgens de prognoses heeft men het altijd over 1,6 miljoen) jaarlijkse bezoekers makkelijk gehaald zouden worden, want dat aantal was zelfs conservatief geschat.

Onder de huidige 650.000 jaarlijkse bezoekers van de Openbare Bibliotheek bevinden zich overigens nogal wat ‘warmtezoekers’, die ’s ochtends al voor de nog gesloten deuren klaarstaan en pas aan het eind van de dag vertrekken. Dat zou met de verlengde openingstijden van het Groninger Forum voor een nog niet opgelost ‘probleem’ kunnen zorgen. Dus aan de ene kant rekent Nijdam zich wel rijk met 650.000 bezoekers van de OB, maar aan de andere haalt hij zijn neus op voor een deel van de vaste bezoekers.

Volgens Dijkhuis was er geen sprake van dat de extra kosten voor het aardbevingsbestendig maken van het Groninger Forum tot hogere afschrijvingskosten en dus tot hogere exploitatielasten zouden leiden. De bijdrage van NAM van 68 miljoen zou niet leiden tot hogere stichtingskosten. Experts beweren het tegenovergestelde. Uiteindelijk moest hij wel toegeven dat de stichtingskosten ‘marginaal’ omhoog zouden gaan. Ook de aanpassingen aan het uiterlijk van het gebouw vonden ze (wie is ze?) marginaal. De constructieaanpassingen zijn dat zeker niet.

Invulling van het museum

De invulling van Groninger Forum ging over gaming, serious gaming, de geschiedenis van games, het zogenaamde ‘nu-museum’ (legt kort de geschiedenis van games uit). De partijen die in eerste instantie zouden meedoen, zoals het Scheepvaartmuseum, de Groninger Archieven en het Groninger Museum, zijn intussen afgehaakt. Maar de

goede samenwerking met het Groninger Museum en de Groninger Archieven (die waren toch afgehaakt?) werd benadrukt. Toch is iedere vierkante meter volgens Nijdam benut. Hij verheugt zich op de samenwerking met het stripmuseum, dat straks heel interactief wordt. Hij noemt de 40.000 bezoekers aan het stripmuseum, maar de werkelijkheid is dat dat aantal intussen al is gezakt naar 22.000. Ook de bezoekers aan de horeca op de tiende verdieping zijn niet eens meegeteld. Op de begane grond is de VVV altijd al tien jaar lang goed voor ongeveer 250.000 bezoekers per jaar. De geschiedenis, dat is volgens Nijdam niets. 'We moeten vooruit kijken, het gaat om de toekomst, museum!'

PVV-Statelid Ronald Kaatee”

(Bron: Dagblad van het Noorden, 7 december 2015)

17.1.18 Kroniek van een aangekondigd fiasco

Op 12 maart 2016 publiceert het Dagblad van het Noorden een stuk van Ronald Kaatee, Statelid PVV Groningen (citaat):

“De bouw van het Groninger Forum wordt deze week hervat, konden we in het Dagblad lezen. De bouw heeft stilgelegen omdat het gebouw aardbevingsbestendig moest worden gemaakt. Opvallend snel kwam de NAM over de brug met 68 miljoen om een doorstart mogelijk te maken. Burgers met aardbevingsschade worden daarentegen heel anders behandeld.

De geschiedenis leert inmiddels dat de handelwijze met betrekking tot de bouw van het Groninger Forum van misleiding aan elkaar hangt. Dat begint al bij de enquête in 2007 over de keuze van het ontwerp. Tot schrik van zeer veel Groningers kregen ze zeven modernistische varianten voorgeschoteld. Op grond van de belofte dat de oostwand met respect voor de historische omgeving zou worden herbouwd, was dat een onaangename verrassing. Toeval was het niet, de stedenbouwkundigen en het gemeentebestuur hadden hun conclusies getrokken uit de gang van zaken rond het Waagstraat-project. Daar had meer dan 80% van de kiezers gekozen voor het historiserende ontwerp van Natalini, die plotsklaps en tot schrik van de gemeente was veranderd van een modernist in een traditionalist. De voorkeur van de bevolking was dus duidelijk, net als de voorkeur van de stedenbouwkundigen voor modernistische, spraakmakende architectuur.

Vervolgens ging Provinciale Staten moeilijk doen over de subsidieverlening en mocht de commissie-Terlouw die plooi gladstrijken met een mooi rapport dat in april 2011 verscheen

en waarin een aantal suggesties werden gedaan voor de versterking van het inhoudelijke concept van het Forum (de oogst viel de commissie overigens tegen). De belangrijkste suggestie voor een kansrijke toevoeging aan het Forumconcept betrof het organiseren van wisseltentoonstellingen samen met andere Groningse musea over de geschiedenis van Stad en Ommelanden. Dat zou ook nog eens goed zijn voor het snel afnemende draagvlak. Mede dankzij deze suggestie raakte Provinciale Staten in tweede instantie toch overtuigd van de zin van de buitenproportioneel hoge provinciale REP-subsidie van 35 miljoen voor dit project. Vervelend is nu alleen dat er inmiddels een directeur bij het Groninger Forum is aangetreden, die in niet mis te verstane woorden heeft gezegd helemaal niets met geschiedenis te hebben en die in plaats van een 'Newseum' (onderdeel van het Forum) liever van een 'Nuseum' spreekt. Ondertussen denkt deze directeur, de heer Nijdam, hard na over manieren om die bezoekers die hij 'warmtezoekers' noemt, uit het Groninger Forum te weren.

Met de subsidie in de zak meent de gemeente Groningen weer ouderwets haar prinsheerlijke gang te kunnen gaan. Hoeveel van de subsidievoorwaarden voor bovengenoemde 35 miljoen euro de gemeente negeert, is onduidelijk. Dat de enige voorwaarde die voor iedereen te controleren is (de publiciteitsvoorwaarde die een verplichte tekst en het provinciale logo betreft) al niet wordt nageleefd, voorspelt weinig goeds.

En waar is het allemaal om te doen, als het niet het prestige en ego van megalomane projecten van stedenbouwkundigen en politici is? Het gaat, ook in het uiteindelijk toekennen van de REP-subsidie, om een significante economische structuurversterking van de oostwand van de Grote Markt en de directe omgeving, waaronder zeker ook de noordwand.

Teken aan de wand daarbij is dat juist het ministerie van Economische Zaken in 2009 een negatief advies gaf over het voorgestelde project. Dat de zogenaamde gegarandeerde bezoekersaantallen van het Infoversum bij lange na niet werden gehaald, wekt ook al geen vertrouwen. Het faillissement van V&D en andere winkelketens roept vragen op of de voorspelde particuliere investeringen rondom het Groninger Forum wel in die mate zullen worden gedaan, investeringen die nodig zijn om een economisch succes van het project te maken. Het succes van het gratis parkeren in de binnenstad van Winschoten doet vermoeden dat de grootste inkomstenbron van dit project, de opbrengsten uit parkeergelden van bijna 65 miljoen, wel eens tegen kan vallen en op een enorm gat in de begroting zou kunnen uitdraaien. En dat het kenniscluster Rozet in Arnhem, dat volgens

de commissie-Terlouw qua opzet en ontwerp veel overeenkomsten met het Forum heeft, overigens net als het Groninger Forum een project van VolkerWessels, ruim een jaar na de opening al in de financiële problemen is gekomen, is evenzeer een veeg teken.

Maar het allerslechtste wat straks dreigt te gebeuren is dat het Groninger Forum, op slechts enkele tientallen meters afstand van het mooiste dat Groningen te bieden heeft, de Martinitoren, voor tientallen jaren de skyline van Groningen zal bederven. Gemeenteraad en Provinciale Staten: wordt wakker voor het definitief te laat is.

Ronald Kaatee, Statenlid PVV Groningen.”

17.1.19 Stad Groningen verdient meer respect

Op 11 april 2016 publiceert het Dagblad van het Noorden deze column:

“Het gaat goed mis met de Stad Groningen. Stadjer André Doorlag vindt dat er bij nieuwbouw weinig respectvol wordt omgegaan met de bestaande historische bebouwing.

‘Barbaren

Toen mijn Franse schoonvader, indertijd verantwoordelijk voor grote stadsrenovatieprojecten in Frankrijk, ruim dertig jaar geleden voor het eerst kennismaakte met de stad en ik hem het centrum liet zien, had ik een kwartier nodig om hem te kalmeren. “Affreux, ce sont des barbares” (verschrikkelijk, het zijn barbaren), herhaalde hij steeds bozer. Steen des aanstoots was het nieuwe stadhuis, inmiddels gesloopt, dat achter het oude stadhuis was verrezen. Ook de noord- en de oostwand vervulden hem met afgrijzen. Je kunt niet anders dan met hem constateren dat er bij nieuwbouw vrij respect- en liefdeloos werd en wordt omgegaan met de bestaande historische bebouwing.

Een blokkendoos tussen een rij schipperswoningen aan de Meeuwerderweg, een kille glasconstructie als entree van een parkeergarage naast het St. Anthony Gasthuis, het stadsbalkon voor het hoofdstation – het hele stationsgebied is een ratjetoe van gebouwen – waar het hoofdstation zielloos achter ligt en alle grandeur heeft verloren, het monsterlijke gebouw, de Damsterpoort, die het zicht nu volledig belemmert op het Damsterhavengebied met zijn historische panden. Als je vanuit het oosten daar de stad nadert, is het alsof je een klap in je gezicht krijgt.

Uitgeleverd aan architecten

En dan het Forum. Een niet onaardig postmodern ontwerp, maar niet op die plek. Waar was de welstandscommissie? De stad heeft zich blijkbaar uitgeleverd aan de grillen van (post)moderne architecten die geen affiniteit hebben met historische bebouwing en daar ook openlijk voor uitkomen. Vanuit hun standpunt begrijpelijk. Je wilt je onderscheiden en creatief gebruik maken van nieuwe materialen en constructiemogelijkheden, met ontwerpen die lijken op bonbondozen, scheepsrompen, beschuitbussen, piramides of paperclips. (Post)moderne architecten maakten ook de dienst uit in de welstandscommissies. Dat verklaart dus veel.

Waarom toont de stad zo weinig respect voor zijn historische bebouwing? Is het de Groningse volksaard? Voor Groningers geldt: "Old is rommel en nij is netjes." De Friezen tonen meer consideratie met hun cultureel erfgoed. Is het vooruitgangsgeloof? Bang dat men voor oubollig en behoudend wordt versleten? Of spelen narcistische motieven een rol? Men wil zich onsterfelijk maken door een 'kek' gebouw neer te zetten, zodat men later tegen zijn kleinkinderen kan zeggen: dit heeft opa – het zijn meestal mannen – nog gedaan. Daarbij natuurlijk verzwijgen wat voor moois er allemaal is afgebroken.

Veelzeggend was de uitspraak van een wethouder dat gebouwen van nu monumenten over honderd jaar zijn. Waarschijnlijker is dat deze gebouwen dan alweer zijn afgebroken, omdat ze een vergissing bleken.

In oorspronkelijke staat herstellen. Groningen is door zijn historische handelsfunctie een stad aan diepen en kanalen. Wat zou het mooi zijn om dat te herstellen door de gedempte diepen en havens weer open te gooien en de noord- en de oostwand in de oorspronkelijke, vooroorlogse staat te herstellen. Nu de bussen en auto's uit het centrum worden geweerd, zijn die brede plakken asfalt, zoals op het Zuiderdiep, niet meer nodig.

Je kan je afvragen: waarom zijn historische steden zo in trek? Ik zie nog geen grote toeristenstromen naar Almere, of Lelystad. Misschien heeft het met 'thigmofilie' te maken, de door Midas Dekkers verzonnen term voor de liefde voor kleine ruimtes.

Historische binnensteden ademen, naast de aanwezigheid van prachtige gebouwen, nu eenmaal warmte en geborgenheid uit. Het Waagstraat-project van Natalini is daarom wel

geslaagd. Op het gevaar af dat je het verwijt krijgt de stad op slot te willen zetten, kun je (post)moderne architecten alle ruimte bieden in nieuwe stadswijken. Eventueel kun je een nieuw centrum naast het bestaande oude centrum creëren, zodat je de historische ontwikkeling van een stad kan blijven zien.

De stad heeft goud in handen en daar moet je heel zuinig op zijn. De stad verdient meer respect.”

17.1.20 Provinciale VVD dreigt met intrekken Forumsubsidie om kabelbaan

Op dinsdag 16 april 2016 verschijnt op NU.nl het bericht dat de Statenfractie van de VVD dreigt met het intrekken van de subsidie voor het Forum als de gemeenteraad de plannen voor een kabelbaan niet opnieuw oppakt: *Volgens VVD-Statenlid Nico Bakker was het serieus overwogen van een kabelbaan door het stadsbestuur voorwaarde voor zijn fractie voor de subsidie ten behoeve van het Forum.*

Volgens Bakker houdt B en W zich niet aan de afspraken door het haalbaarheidsonderzoek naar een kabelbaan af te serveren zonder dat de gemeenteraad zich erover heeft kunnen buigen. Bakker geeft aan liever de kabelbaan te zien dan de subsidie voor het Forum terug te eisen.

De gemeenteraadsfractie van de VVD en de raadsfractie van de ChristenUnie delen de mening dat het college het onderzoek te makkelijk naar de prullenbak heeft verwezen. Sabine Koebrugge, fractievoorzitter van de VVD, wil dat de gemeenteraad in mei alsnog over de kabelbaan in debat gaat.

17.1.21 Miljoenen naar het Forum, maar NAM laat mij in kou staan

Op 28 april 2016 publiceert RTV Noord een artikel over de Groninger ondernemer Henk Tienkamp, die boos is omdat hij geen antwoord krijgt op de vraag wie voor de gevolgen opdraait als zijn drukkerij geconfronteerd wordt met de sastreuze schade als gevolg van een aardbeving: *Tienkamp wordt met zijn vraag van het kastje naar de muur gestuurd en kan er niet bij dat de NAM miljoenen betaalt aan het Forum, de universiteit en de Hanzeghogeschool, maar hem in de kou laat staan, terwijl het Forum buiten de contourlijn van het aardbevingsgebied ligt, de drukkerij van Tienkamp erbinnen. Het risico afdekken met een verzekering is niet mogelijk. De NAM begrijpt de zorg van Tienkamp, maar geeft aan niet op voorhand te kunnen compenseren voor eventuele schade in de toekomst, net zo min als ze dat bij andere partijen doen. Volgens de NAM is er verschil tussen schadeherstel en investeringen in veiligheid, zoals bij het Forum het geval is.*

17.1.22 Alders: “Versterking Forum had minder ingrijpend en goedkoper gekund”

Op 18 mei 2016 publiceert RTV Noord het bericht dat Nationaal Coördinator Hans Alders heeft geconcludeerd dat de bouwkundige versterking van het Forum minder rigoureuus en dus goedkoper had gekund: *De NAM betaalde voor de versterking bijna zeventig miljoen euro. Achteraf, zo stelt Alders, is het de vraag of dat wel nodig was, maar hij voegt eraan toe dat het besluit destijds op basis van de toen bekende gegevens is genomen. Met de kennis en normen van nu zou het besluit er anders hebben uitgezien en hadden de aanpassingen aanzienlijk minder gekost, aldus Alders.*

17.1.23 Kabelbaan: B en W Groningen komen terug op afwijzend besluit

Op 12 mei 2016 publiceert Binnenstad-Oost op haar website: *“De resolute afwijzing van de kabelbaan door de gemeente Groningen in maart dit jaar is inmiddels weer van tafel. De stadsbestuurders willen de Groninger City Club (GCC), die na het verdwijnen van de fly-over nu voor de kabelbaan komt, gaan helpen bij het verbeteren van de eerder afgewezen Arcadisstudie. Dat blijkt uit de nieuwste besluitenlijst van B en W en uit een brief van het college aan de raad. Na de duidelijke afwijzing van de Arcadisplannen van de Stichting Fly-over in maart dit jaar, mede ingegeven door de plotselinge opheffing van die stichting en door het ontbreken van een investeringspartij, kiest de gemeente nu voor een andere koers.*

Halverwege april is er een gesprek met de Groninger City Club (GCC). Deze is nu, na het vertrek van de fly-over, de promotor van de kabelbaan. De nieuwe pleitbezorger wil van de gemeente weten wat er inhoudelijk schort aan de Arcadisstudie. Men hoopt zo tot een beter haalbaarheidsonderzoek te komen. Wethouder De Rook van Verkeer ziet hierin een nieuwe vraag en gaat op dit verzoek in. Toch weer verder met de kabelbaan dus. Naast allerlei uitingen in de media van woede en teleurstelling dreigt de VVD ook weer met intrekking van de provinciale subsidies voor de afbouw van het Forum. De koppeling van subsidie voor het Forum aan een positieve houding van de gemeente tegenover de kabelbaan is een door de VVD in 2011 geforceerde ‘deal’ tussen de gemeente en het provinciebestuur. De gemeentelijke afwijzing van de Arcadisstudie dit voorjaar is in de ogen van de liberalen een behoorlijke schending van deze overeenkomst.

Voorwaarden

Het is echter niet zo dat nu ineens alles kan. De gemeente blijft bij de voorwaarden die zij in 2011 al aan de fly-over stelt: men wil welwillend kijken naar een gedegen onderzoek waarin voldoende aandacht is voor de planologische inpassing van de kabelbaan. Ook verwacht het stadhuis van de plannenmakers ruime aandacht voor de juridische, ruimtelijke, economische en technische aspecten van de kabelbaan. En aandacht voor het maatschappelijk draagvlak.

Er moet beslist ook een marktpartij komen die niet alleen de investering, maar ook het beheer, het onderhoud en de exploitatie van de gondelbaan voor zijn rekening wil nemen.

Opmerkelijk genoeg sluit de gemeente dit lijstje voorwaarden af met de mededeling dat men op het stadhuis, zolang het onderzoek nog loopt, niet van plan is vooraf al rekening te houden met de komst van een eventuele kabelbaan. Dat betekent dat er voorlopig geen ruimte voor masten, kabels en stations wordt gereserveerd. En ook dat bestaande en nieuwe bouwprojecten gewoon doorgaan. Wachten op mogelijke aanpassingen vanwege de kabelbaan is er niet bij.

Subsidie Forum

Na een eenmalig moment van bestuurlijke overmoed, waarvan tegenstanders van de kabelbaan anderhalve maand lang met volle teugen konden genieten, is het gondelcircuit weer volledig terug van weggeweest. Helemaal onbegrijpelijk is dat natuurlijk niet. Meteen na de afwijzing in maart richt de gondelloobby zijn pijlen op het stadsbestuur.

Veranderingen

Er is sinds de zomer van 2011 een heleboel tijd vergaan. Intussen zijn er meerdere verkiezingen geweest die flinke verschuivingen in de machtsverhoudingen hebben gebracht. De VVD zit niet meer in de coalitie op het provinciehuis. In de stad is de VVD, anders dan toen, alweer jarenlang onderdeel van de coalitie.

Maar ondanks deze veranderingen is het Forumdreigement kennelijk nog steeds sterk genoeg om de gemeente, na het begaan van een lentedwaasheid, weer op het 'juiste' – door de liberalen uitgestippelde – gondelpad terug te brengen.

Op verzoek van VVD en ChristenUnie bespreekt de raadscommissie Beheer en Verkeer de kwestie van de kabelbaan op woensdag 18 mei 2016 om 19.00 uur (oude raadzaal stadhuis).”

17.2 Conclusies

Het project Forum speelt zich in eerste instantie af in de Groningse politieke arena op lokaal niveau. Aangezien de provincie met een bedrag van 35 miljoen aan REP-subsidie medefinancier is en zelfs als hoofdsponsor participeert, is het Forum ook een agendapunt voor de provinciale politiek van Groningen.

De 21 verschenen publicaties in de periode van 2005 tot en met 2016 geven een globaal inzicht in de ontwikkelingen rondom het Forum en de standpunten van de diverse politieke partijen. We kunnen constateren dat diverse partijen in de loop der jaren hun standpunten ten aanzien van de bouw van het Forum hebben gewijzigd. In hoofdstuk 20 zullen deze standpunten verder onder de loep worden genomen.

18. Wat komt er (niet) in het Forum?

Om een zo goed mogelijk beeld te krijgen van de ontwikkelingen en de vraag *wat komt er (niet) in het Forum?* te beantwoorden, zijn een aantal citaten uit de publicaties genoemd in hoofdstuk 18 op een rij gezet.

18.1 Citaten

2005

NU.nl op 29 juni 2005

“De plannen voor het Forum werden in december 2004 gepresenteerd. Een project waarin

- *de bibliotheek;*
- *het Groninger Scheepvaartmuseum en*
- *de historische collectie van het Groninger Museum*
- *onderdak vinden. Eveneens is er ruimte voor*
- *een klein congrescentrum en*
- *filmzalen.*

Onder het Forum komt een parkeergarage.”

Socialistische Partij Groningen op 29 juni 2005

“Een opmerkelijk complex dat de functies van

- *bibliotheek;*
- *bioscoop en*
- *ontmoetingsruimte*

combineert en waarin tentoonstellingen en debatten de discussie over actuele thema's moeten stimuleren.”

2011

RTV Noord op haar website op 12 mei 2011

“Wethouder Ton Schroor meldde tijdens het debat nog dat het stadsbestuur met Menzis in gesprek is over een mogelijke rol van de verzekeraar in het Forum.”

2013

De Volkskrant op 17 april 2013

“In het centrum van Groningen, vlak onder de Martinitoren, verrijst de nieuwe blikvanger van de stad: het Forum. De bouw is al begonnen, maar ondertussen is nog steeds niet duidelijk waarvoor het complex van elf etages straks precies gebruikt gaat worden. Hoe kan dat? Wethouder en PvdA-prominent Dig Isha slaat zijn handen voor zijn gezicht.

‘Ik weet het ook niet.’

Op dit moment is in Groningen alleen dit zeker: de gemeente investeert 71 miljoen in een gebouw waarvan niet vaststaat wat er binnen gaat gebeuren. Er zijn etages gereserveerd voor drie gemeentelijke instanties die nu elders in de stad al zijn:

- *de openbare bibliotheek;*
- *een arthousebioscoop;*
- *de stadsarchieven.*

Ook het Groninger Museum zal er een klein deel van haar collectie exposeren. Met zoveel onzekerheid wankelt het draagvlak voor het Forum tot in het Groningse gemeentebestuur.”

“Isha, die een lange carrière als spindoctor achter de rug heeft, wil ‘de wijken in’, om burgers terug te winnen voor het culturele visitekaartje achter de Grote Markt. ‘Ik bedoel niet echt: met een rode vlag langs huizen gaan en aanbellen, maar ik wil gewone burgers bij het Forum betrekken.’ Door bijeenkomsten te beleggen met cultuurkenners in de stad hoopt hij eindelijk duidelijk te krijgen wat het Forum moet behelzen. ‘Dat is nu onvoldoende uitgewerkt.’

Op zijn werkkamer staat een maquette van het Forum. ‘Dat gebouw biedt zoveel mogelijkheden’, mijmert hij. ‘Debatten, ad-hoc tentoonstellingen, elke paar weken iets nieuws. Dat hoeft echt niet zoveel te kosten. Misschien gaat het in 2017 economisch weer beter dan nu. Neem astronaut André Kuipers, die begin april in de stad was. Hang daar een tentoonstelling over ruimtevaart aan op.’

‘Vergelijk het met het Centre Pompidou’, zegt de wethouder dan. ‘Daar werd eerst ook heel negatief over gepraat. Maar toen het er eenmaal was, kreeg dat een enorme aantrekkingskracht. Op de Grote Markt, tegenover de Martinitoren, staat een blauw noodge-

bouw waar inwoners informatie kunnen krijgen over het Forum. Op een doordeweekse middag komen hier alleen maar toeristen, die de verkeerde deur nemen op zoek naar het aangrenzende VVV.'

Hoe komt Groningen eigenlijk aan het plan voor het Forum? Het is niet voortgekomen uit een gebrek aan cultureel aanbod in het Noorden, maar het is begonnen met 'het probleem' van de oostwand van de Grote Markt. Een rij naoorlogse panden ontsiert daar het historische stadshart. Een serie planologen had de tanden al tevergeefs stukgebeten op een alternatief bouwwerk.

Ten einde raad bedacht het gemeentebestuur tien jaar geleden: we moeten burgers laten meedenken. Het winnende idee kwam van bibliotheekmedewerkster Jeannette Straatemeier, actief bij de PvdA. 'Als we mensen willen bereiken aan die kant van de Grote Markt, moeten we de bibliotheek daar neerzetten. Want die trekt al veel bezoekers.'

Het gemeentebestuur reageerde verbaasd, want de openbare bibliotheek van Groningen zetelt al in een modern gebouw, pal in het centrum, ontworpen door een Italiaanse architect. 'Er werd gelachen. Maar daarna gingen ze het idee serieus uitwerken.'

2014

'De Erfgoedstem' nieuws over monumenten, archeologie en cultuurlandschap op haar website op 4 november 2014

"Groningen. De grootste en van oudsher belangrijkste stad van het Noorden. Een rijke historie, dat zie je aan de kerken, markten en nauwe steegjes. Maar waar is het museum van de Groninger geschiedenis? Nergens. Dat bestaat niet. Hier moest verandering in komen, vond het stadsbestuur. Het 'Forum: Huis van Informatie en Geschiedenis' op de oostwand van de Grote Markt zou de leemte opvullen.

Maar het liep anders. De projectleider werd ontslagen omdat hij geen draagvlak onder de bevolking schiep voor zijn plannen. Nu waait er een nieuwe wind. Geschiedenis? Dat trekt geen toeristen. Het moet een huis van het nu worden, zo meent de kersverse directeur en het nieuwe stadsbestuur. De historie van Groningen blijft dus liggen in depots, onzichtbaar voor het publiek."

2015

Gedenkenonline.nl op 17 februari 2015

“BAM realiseert een cultuurcentrum van 34.000 m² naar ontwerp van NL Architects aan de Grote Markt in Groningen. Het programma omvat:

- *een bibliotheek;*
- *filmzalen van ForumImages;*
- *een grand café op de begane grond met terras;*
- *een restaurant op de bovenste verdieping en Filmcafé Images.*

Daarnaast beschikt het gebouw over een groot, flexibel te programmeren vloeroppervlak. Onder het Forum komen een parkeergarage en een fietsenkelder.”

De Groninger krant op 9 december 2015

“De invulling van het Groninger Forum ging over:

- *gaming;*
- *serious gaming;*
- *de geschiedenis van games;*
- *het zogenaamde ‘nu-museum’ (legt kort de geschiedenis van games uit).*

De partijen die in eerste instantie zouden meedoen, zoals het Scheepvaartmuseum, Groninger Archieven en Groninger Museum, zijn intussen afgehaakt.

Maar de goede samenwerking met het Groninger Museum en de Groninger Archieven (die waren toch afgehaakt?) werd benadrukt. Toch is iedere vierkante meter volgens Nijdam benut. Hij verheugt zich op de samenwerking met het stripmuseum, dat straks interactief wordt. Hij noemt de 40.000 bezoekers aan het stripmuseum, maar de werkelijkheid is dat dat aantal intussen al is gezakt naar 22.000.

Ook de bezoekers aan de horeca op de tiende verdieping zijn niet eens meegeteld. Op de begane grond is de VVV al tien jaar lang goed voor ongeveer 250.000 bezoekers per jaar. De geschiedenis, dat is volgens Nijdam niets. ‘We moeten vooruit kijken, het gaat om de toekomst, nuseum!’”

2016

Gemeentelijke informatiecentrum Grote Markt

Vanaf maart 2016 kunnen bezoekers van het gemeentelijke informatiecentrum Grote Markt, dat tijdelijk is gehuisvest midden op de Grote Markt, de brochure 'Groningen vernieuwt' ontvangen. Over het Groninger Forum wordt vermeld:

“In 2019 ligt achter de oostwand van de Grote Markt een plein: de Nieuwe Markt. Op die Nieuwe Markt staat straks het spraakmakende Groninger Forum, waarin veel culturele functies samenkomen. Het Groninger Forum wordt een belangrijke nieuwe ontmoetingsplaats in de stad.

Wat gebeurt er in het Groninger Forum?

Het Groninger Forum biedt een gevarieerd programma over de wereld van nu, voor nieuwsgierige mensen van alle leeftijden. Belangrijkste thema's in het Groninger Forum zijn actualiteit, beeldcultuur, (nieuwe) media en ontmoeting.

In het Groninger Forum komen de functies van een aantal instellingen samen:

- bibliotheek Groningen;
- filmtheater Images;
- debatcentrum Dwarsdiep en
- volksuniversiteit.

Deze instellingen gaan op in één organisatie, het Groninger Forum.

Aangevuld met

• twee expositiezalen en het Nederlands Stripmuseum programmeert het Groninger Forum over de wereld van nu door middel van:

- (inter)nationale exposities;
- films, documentaires en nieuwe media;
- debatten en lezingen;
- boeken, kranten, tijdschriften;
- leren en lezen;
- doen en ontdekken;
- werkplek en hangplek;

Open gebouw met verschillende functies

Het Forumgebouw wordt gevormd door tien gestapelde pleinen. Deze pleinen zijn met elkaar verbonden door roltrappen en liggen allemaal aan het atrium, de centrale ruimte van het Groninger Forum. Deze pleinen zijn bijna allemaal vrij toegankelijk en worden ingericht als lees-, informatie- en doe-pleinen voor kinderen, jongeren en volwassenen, gevuld met interactieve installaties over wetenschap, techniek en nieuwe media, met ruimtes voor workshops rond nieuwe media, beeld en geluid, met horeca, werkplekken en meer. Op één van de pleinen komt het Nederlands Stripmuseum en een Forumwinkel.

Het Groninger Forum herbergt ook:

- *de VVV-winkel en een*
- *SKY-lounge met restaurant.*

Naast de toegankelijke pleinen aan het atrium kent het Groninger Forum ook ruimtes die worden gebruikt als:

- *tentoonstellingszalen (1050 m²);*
- *bioscoopzalen (vijf, waarvan één loungezaal);*
- *auditorium (350 zit- of 480 staanplaatsen);*
- *cursusruimtes;*
- *dakterras.*

Het Groninger Forum wordt een belangrijke ontmoetingsplaats voor de stad. Iedereen is welkom om informatie te vragen en te zoeken, vragen te stellen, te werken, te dromen, te ontdekken of te spelen. Of gewoon met elkaar te praten of te genieten.

Uitdagend ontwerp

De constructie van het Groninger Forum bestaat uit twee kernen. Dit zijn betonnen kolommen aan de twee uiteinden van het gebouw. Deze kolommen worden verbonden door een brug. In het gebouw komt een openbaar en een besloten gedeelte. Het openbare gedeelte met de pleinen en de roltrappen krijgt daglicht, lucht en ruimte dankzij het transparante atrium. De overige ruimtes zijn de plekken waar meer beslotenheid gewenst is en waar de bezoeker een kaartje voor nodig heeft. Bijvoorbeeld bioscoopzalen en expositieruimtes, maar ook kantoren en serviceruimten, die niet toegankelijk zijn voor publiek.

Verschillende gezichten

Het gebouw is van alle kanten toegankelijk en krijgt verschillende gezichten. Zo krijgt de bezoeker op de Nieuwe Markt een ander beeld van het gebouw dan de voorbijganger in de Poelestraat. Soms is het Groninger Forum met zijn bekleding van natuursteen net een scheve toren, soms meer een kathedraal. Het gebouw heeft afschuinende vlakken en loopt taps toe, essentieel voor het daglicht op de omringende bebouwing en op de entrees aan de zijkanten. Vanuit het atrium, maar vooral vanaf het dak van het Groninger Forum, heb je een geweldig uitzicht over de stad Groningen. En bij helder weer kijk je uit over het Ommeland.

Het Groninger Forum:

- 45 meter hoog;
- totale oppervlakte 17.000 m²;
- 10 verdiepingen;
- parkeergarage van 4 lagen voor 380 auto's;
- fietsenstalling voor 1250 fietsen;
- ligt aan de Nieuwe markt, ontwerp van dit plein in 2016;
- opening 2019;
- ontwerp: NL Architects, Amsterdam.”

Dagblad van het Noorden op 12 maart 2016

“Vervolgens ging Provinciale Staten moeilijk doen over de subsidieverlening en mocht de commissie-Terlouw die plooi gladstrijken met een mooi rapport dat in april 2011 verscheen en waarin een aantal suggesties werd gedaan voor de versterking van het inhoudelijke concept van het Forum (de oogst viel de commissie overigens tegen). De belangrijkste suggestie voor een kansrijke toevoeging aan het Forumconcept betrof het organiseren van wisseltonstellingen samen met andere Groningse musea over de geschiedenis van Stad en Ommelanden.

Dat zou ook nog eens goed zijn voor het snel afnemende draagvlak. Mede dankzij deze suggestie raakte Provinciale Staten in tweede instantie toch overtuigd van de zin van de buitenproportioneel hoge provinciale REP-subsidie van 35 miljoen voor dit project. Vervelend is nu alleen dat er inmiddels een directeur bij het Groninger Forum is aangetreden, die in niet mis te verstane woorden heeft gezegd helemaal niets met geschiedenis te hebben en die in plaats van een ‘Newseum’ (onderdeel van het Forum) liever van een ‘Nuseum’ spreekt.”

18.2 Conclusie

Het is inmiddels juni 2016. Het bovengrondse deel van het Groninger Forum moet nog worden gebouwd. Alles overziend heeft het er veel van weg dat de verantwoordelijke beleidsmakers en bestuurders van destijds hebben gekozen voor een ‘we-zien-wel-waar-het-schip-strandt-strategie.’ Een brevet van onvermogen, is mijn stellige overtuiging.

“In het centrum van Groningen, vlak onder de Martinatoren, verrijst de nieuwe blikvanger van de stad: het Groninger Forum. De bouw is al begonnen, maar ondertussen is nog steeds niet duidelijk waarvoor het complex van elf etages straks precies gebruikt gaat worden.

Hoe kan dat? Wethouder en PvdA-prominent Dig Isha slaat zijn handen voor zijn gezicht.

‘Ik weet het ook niet.’”

Een PvdA-wethouder, Dig Isha, die in 2013 de handen voor zijn gezicht slaat en geen verklaring heeft voor het feit dat op dat moment nog niet duidelijk is waarvoor het complex gebruikt gaat worden.

Vanuit de bevolking was er geen enkele roep en behoefte om dit project te realiseren. Er is een zogenaamde ‘behoefte’ gecreëerd om politiek draagvlak te verkrijgen.

Anno 2016 is nog steeds niet duidelijk wat de definitieve invulling van het Forum zal worden. De ideeën over de invulling zijn in de loop der jaren, zo blijkt, doorlopend gewijzigd. Gebruikers die kennelijk zouden meedoen, zijn om welke reden dan ook afgehaakt. Waar zijn bijvoorbeeld de ‘partners’ het Groninger Museum, het Noordelijk Scheepvaartmuseum, de Groninger Archieven, de Hanzehogeschool Groningen en de Rijksuniversiteit gebleven?

De volksvertegenwoordigers, de gemeenteraad en de Provinciale Staten van Groningen hebben beslissingen genomen ten aanzien van dit project, dat qua invulling niet meer het project zal zijn waarop de politieke besluitvorming en beslissingen zijn gebaseerd. Ook is de vraag of zij in voldoende mate op de hoogte zijn van alle ins en outs en of de individuele volksvertegenwoordigers de kennis in huis hebben om dit megalomane project op zijn merites te kunnen beoordelen.

Het lijkt erop dat de beleidsmedewerkers gepoogd hebben een imposant gebouw neer te zetten op een leeg terrein, om dit nagenoeg in z'n geheel te vullen. Een gebrek aan eigen creativiteit, zou ik zeggen. Ik kan niet anders concluderen dan dat er sprake is van een gekunsteld project, zonder voldoende en heldere onderbouwing. Er is in mijn ogen sprake van wanbeleid en onbehoorlijk bestuur. Zoals het er nu naar uitziet, zijn het uiteindelijk de inwoners van de stad die dit harde gelag zullen betalen en het kind van de rekening zullen worden.

19. Visie Groninger lokale politieke partijen

De drieëntwintig verschenen publicaties in de periode van 2005 tot en met 2016 in hoofdstuk 18 geven inzicht in de ontwikkelingen rondom het Forum en laten de standpunten zien van de diverse politieke partijen. Genoemde periode wordt gekenmerkt door verschillende bestuurssamenstellingen en wisselingen in de gemeenteraad, als gevolg van de opeenvolgende gemeenteraadsverkiezingen die elke vier jaar plaatsvinden. Gebleken is dat diverse partijen hun standpunten ten aanzien van de bouw van het Forum in de loop der jaren hebben gewijzigd. In dit hoofdstuk wordt een globaal beeld geschetst van het huidige gemeentebestuur van Groningen (vanaf 2014) en vervolgens van de standpunten van de politieke partijen.

19.1 Gemeentebestuur Groningen

Taken en samenstelling van het gemeentebestuur van Groningen

Het college van B en W bestaat uit de burgemeester en vijf wethouders. Zij vormen het dagelijks bestuur van de gemeente en voeren het beleid van de gemeente uit. GroenLinks, VVD en PvdA zijn elk met één wethouder vertegenwoordigd in dit college. D66 is vertegenwoordigd met twee wethouders.

Het college bestaat uit PvdA-politicus burgemeester Peter den Oudsten en de wethouders

- Paul de Rook, D66;
- Ton Schoor, D66;
- Roeland van der Schaaf, PvdA;
- Joost van Keulen, VVD;
- Mattias Gijsbertsen, GroenLinks.

Coalitieakkoord

Na de gemeenteraadsverkiezingen van 2014 heeft de coalitie van D66, PvdA, GroenLinks en VVD afgesproken welke plannen zij in haar bestuursperiode 2014-2018 wil uitvoeren.

Deze plannen en afspraken staan in het *Coalitieakkoord 2014-2018*, dat *Voor de verandering* wordt genoemd.

Samengevat omvat het akkoord de volgende hoofdthema's, waarbij 'samenwerken' het sleutelwoord is:

- samenwerken met Stadgers, ondernemers, bedrijven, instellingen, mede-overheden;
- samenwerken met elkaar, met de gemeenteraad en met de ambtelijke organisatie;
- samenwerken op basis van vertrouwen, openheid, transparantie en eerlijkheid;
- investeren in onderwijs, zorg, werk, duurzaamheid, economie, wonen en verkeer.

Gemeenteraad van Groningen

De gemeenteraad neemt de besluiten over het beleid en controleert of het college het goed uitvoert. De raad bestaat op dit moment, na de gemeenteraadsverkiezingen van 2014, uit 39 leden en in 2016 uit 11 fracties. Het aantal gemeenteraadsleden wordt op de website van de gemeente Groningen per fractie vermeld: CDA (3), ChristenUnie (2), D66 (9), GroenLinks (4), Partij voor de Dieren (1), PvdA (6), Stadspartij (2), SP (6), Student en Stad (2), VVD (3) en fractie Woldhuis (1).

Op 17 maart 2016 besloot de gemeenteraad de geactualiseerde bouw- en grondexploitatie Grote Markt Oostzijde/Groninger Forum vast te stellen en de totale kosten van het project te bepalen op € 253.810.394,00. Twee van de tien aanwezige fracties stemden tegen: de Stadspartij en de Partij voor de Dieren.

19.2 Visies politieke partijen

Aan de hand van citaten van de in hoofdstuk 18 opgenomen publicaties worden hierna de standpunten met vermelding van het desbetreffende jaartal van de Groninger politieke partijen globaal op een rij gezet en worden conclusies getrokken. Achtereenvolgens worden de visies beschouwd van:

1. PvdA
2. VVD
3. D66
4. GroenLinks
5. SP
6. Stadspartij
7. CDA
8. Student & Stad
9. ChristenUnie
10. Partij voor de Dieren
11. Fractie Woldhuis

19.2.1 Visie PvdA

In het college van B en W participeert vanaf 19 maart 2014 één PvdA-wethouder, Roeland van der Schaaf. Hij is tevens wijkwethouder stadsdeel Oude Wijken.

2010

“Oud PvdA-wethouders tegen Groninger Forum.

Oud wethouder Ypke Gietema, ooit de drijvende kracht achter de nieuwbouw van het Groninger Museum, steunt de bezwaren tegen het Forum.”

“Ook een andere oud-wethouder, Klaas Swaak, reageert op de verwikkelingen rond het Forum. Hij stelt dat de verdere ontwikkeling van de Grote Markt-plannen en de vernieuwing van de oostwand wel gewoon door moeten gaan, maar dan zonder Forum.”

2013

“Forum komt uit de koker van de PvdA, van oudsher de grootste partij in de stad. Twee coalitiepartijen in het college van B en W, de VVD en SP, leggen zich slechts tandenknaarsend neer bij de bouw. Op het stadhuis is het nog onvoltooide gebouw al jaren een politieke splijtzwam.”

“Het draagvlak is gering en zakt verder weg’, zegt PvdA-wethouder Dig Isthā, die afgelopen herfst werd benoemd, kort nadat de bouw officieel van start was gegaan. ‘Niet alleen onder de gemiddelde Groninger, maar ook bij andere cultureel geïnteresseerden.’

Binnen zijn eigen partij keerde de afgelopen jaren een aantal prominente leden in de stad zich tegen de bouw van het Forum.”

2013

“Invloedrijke zwaargewichten in de PvdA zoals voormalig gedeputeerde Marc Calon (Blauwestad en Meerstad) en gedeputeerde William Moorlag (Stads- en Regiotram) die patent hebben op grote prestigeprojecten, kunnen het maar moeilijk verkroppen dat het de huidige PvdA-burgemeester Peter Rehwinkel en een grote PvdA-fractie aan daadkracht ontbreekt om dergelijke projecten erdoor geïst te krijgen. Het afblazen van de stadstram ligt bij iedereen nog vers in het geheugen.

Burgemeester Rehwinkel was echter altijd boven de partijen blijven staan. Als burgemeester bleef hij terecht een neutrale positie innemen. Dat heeft zijn aanzien in een machtspartij als de PvdA uiteindelijk verzwakt. Dat Marc Calon in een uitzending van RTV Noord op 26 april jl. het volgende sms’je van William Moorlag voorlas is veelzeggend: ‘Peter Rehwinkel probeert een olifant rimpelloos achter het behang te plakken!’

De strijd tegen invloedrijke PvdA-zwaargewichten als Calon, Moorlag c.s. was door Rehwinkel dan ook niet te winnen. Het feit dat hij niet voor een tweede termijn als burgemeester beschikbaar was en op zoek is gegaan naar een baan buiten de politiek, geeft aan dat hij zwaar teleurgesteld is in zijn partij.”

Conclusie

Het Forum is een initiatief uit de PvdA-gelederen. Twee prominente oud-PvdA-wethouders zijn echter tegen de bouw van het Forum. In 2013 zei de toenmalige PvdA-wethouder Dig Itha dat het draagvlak gering is en verder wegzakt. Binnen de Groninger PvdA heerst verdeeldheid over het Forum. Ondanks deze verdeeldheid is de PvdA voorstander van het Forum, zij heeft haar standpunt niet gewijzigd en heeft op 17 maart 2016 besloten om akkoord te gaan met de financiering van de plannen. PvdA-wethouder Roeland van der Schaaf is vanaf 19 maart 2014 medeverantwoordelijk voor het collegebeleid en steunt het raadsadvies van het college van B en W aan de gemeenteraad op 17 maart 2016.

19.2.2 Visie VVD

In het college van B en W participeert vanaf 19 maart 2014 één VVD wethouder, Joost van Keulen. Hij is tevens wijkwethouder stadsdeel Centrum.

2011

Arno Rutte, lid van de Tweede Kamer voor de VVD:

“Zo was de VVD ooit voorstander van de ontwikkeling van de oostwand van de Grote Markt en het Forum, maar verdween de steun toen de financiering van het Forum vaag en volledig gesubsidieerd bleef en de voorspelde bezoekersaantallen volstrekt ongeloofwaardig waren. Een meerderheid in de raad liet zich door deze, in de ogen van de VVD ongeloofwaardige, informatie echter wél overtuigen.”

2013

“Wij blijven niet zeggen: we willen dit niet”, zegt VVD-raadslid Max Blom. ‘Het Forum is een gepasseerd station. We hopen nu dat het een grote publiekstrekker wordt. Maar wij zijn geen voorstander van zo’n cultuurpaleis.’”

2016

“De Groninger Statenfractie van de VVD dreigt met het intrekken van de provinciale subsidie voor het Forum als de gemeenteraad de plannen voor een kabelbaan niet uit de prullenmand vist’. VVD-Statelid Nico Bakker zegt in het Dagblad van het Noorden dat het Groninger college van B en W het onlangs gepresenteerde haalbaarheidsonderzoek naar de kabelbaan veel te gemakkelijk naar de prullenmand heeft verwezen.”

“Volgens Bakker heeft zijn fractie in het verleden ingestemd met een miljoenensubsidie voor het Forum op voorwaarde dat het stadsbestuur de aanleg van een kabelbaan serieus in overweging zou nemen. ‘Gedeputeerde Staten zeiden in dat debat dat de stad serieus zou moeten meewerken als er een positief onderzoek zou zijn naar de kabelbaan. Zo’n onderzoek is er nu’, aldus de VVD’er in het Dagblad van het Noorden. ‘Het onderzoek werd door het gemeentebestuur echter afgeserveerd zonder dat de gemeenteraad zich erover heeft kunnen buigen.’

Volgens Bakker houdt B en W zich daarmee niet aan de afspraken. Dat zou volgens hem een reden kunnen zijn om de provinciale steun voor de bouw van het Forum terug te eisen. ‘Maar liever wil ik dat die kabelbaan er komt’, aldus het Statelid.”

Conclusie

In de VVD-gelederen worden kritische geluiden geuit over het Forum en heerst er verdeeldheid over dit project. Eerst geen voorstander van zo’n cul-

tuurpaleis en nu wel hopen dat het een grote publiekstrekker wordt, lijken in 2013 tegenovergestelde uitspraken te zijn.

In het voorjaar van 2016 gooit de provinciale VVD-fractie de knuppel in het hoenderhok door te stellen dat de provinciale steun voor de bouw van het Forum terugeist als er geen kabelbaan komt. VVD-wethouder Joost van Keulen is vanaf maart 2014 medeverantwoordelijk voor het collegebeleid en steunt het raadsadvies van het college van B en W aan de gemeenteraad op 17 maart 2016. De gemeentelijke VVD was aanvankelijk voorstander van het Groninger Forum en heeft haar standpunt gewijzigd, maar op 17 maart 2016 werd wel besloten om akkoord te gaan met de financiering van de plannen. Voor de kiesgerechtigden zijn de wisselende politieke standpunten in dezen moeilijk te volgen.

19.2.3 Visie D66

In het college van B en W participeren vanaf 19 maart 2014 twee D66-wethouders, Paul de Rook en Ton Schoor. Zij zijn tevens wijkwethouders van de stadsdelen West en Zuid. Paul de Rook heeft onder meer Cultuur in zijn portefeuille en voor Ton Schoor geldt dat voor Financiën.

Conclusie

De gemeentelijke raadsfractie van D66 is van het begin af aan voorstander van het Forum, heeft haar standpunt niet gewijzigd en heeft op 17 maart 2016 besloten akkoord te gaan met de financiering van de plannen. De beide D66-wethouders Paul de Rook en Ton Schoor zijn vanaf 19 maart 2014 medeverantwoordelijk voor het collegebeleid en steunen het raadsadvies van het college van B en W aan de gemeenteraad op 17 maart 2016.

19.2.4 Visie GroenLinks

In het college van B en W participeert vanaf 19 maart 2014 één GroenLinks-wethouder, Mattias Gijsbertsen. Hij is tevens wijkwethouder stadsdeel Oost.

Conclusie

De gemeentelijke raadsfractie van GroenLinks is van het begin af aan voorstander van het Forum, heeft haar standpunt niet gewijzigd en heeft op 17

maart 2016 besloten akkoord te gaan met de financiering van de plannen. Mattias Gijsbertsen is vanaf 19 maart 2014 medeverantwoordelijk voor het collegebeleid en steunt het raadsadvies van het college van B en W aan de gemeenteraad op 17 maart 2016.

19.2.5 Visie SP

2005

“De SP zag er niets in. Het Forum gaat veel geld kosten en voegt weinig aan de stad toe. We hebben al bioscopen, zalen waar je kunt debatteren en een mooie bibliotheek. Wij stemden tegen en trokken vervolgens aan de noodrem: we namen het initiatief om een referendum aan te vragen. Dat kwam er en wij waren erg actief in het comité ‘Meer doen met 40 miljoen’, dat de ‘neecampagne’ organiseerde. In juni 2005 vond het referendum plaats. Bij een opkomst van 38,6 procent van de kiezers stemde 53,6 procent vóór en 46,4 procent tegen. Als SP hebben we meteen na het referendum gezegd dat we de uitslag respecteren. Wanneer je de beslissing aan de Stadgers laat, moet je ook accepteren dat die wat anders besluiten dan wat je zelf wenselijk acht. We zeiden er uiteraard wel bij dat we de voorstanders zouden houden aan de beloften die ze in de referendumcampagne gedaan hebben. Bijvoorbeeld dat de gemeente niet meer dan 31,25 miljoen betaalt aan de bouw en dat de exploitatie maximaal 2,5 miljoen per jaar mag kosten.”

“We accepteren dat het Forum er komt en we blijven heel scherp controleren dat de beloften in de referendumcampagne nagekomen worden. Over de invulling van het gebouw zal nog heel wat gediscussieerd worden. De afgelopen jaren is pijnlijk duidelijk geworden wat wij al in 2005 stelden: dat er geen behoefte aan het Forum is en dat de functies, de bestemmingen die erin komen, er met de haren bij gesleept zijn.”

2010

“Wij zullen ons er in de discussies die komen hard voor maken dat het een gebouw wordt voor alle Groningers en geen cultuurtempel voor de elite en we zullen eisen dat ook op de exploitatie van het Forum wordt gekort, net zoals bij andere maatschappelijke en culturele instellingen. Het afblazen van de provinciale subsidie mag niet leiden tot verhoging van de gemeentelijke bijdrage van de Groningers. Dat stelt de raadsfractie van de SP in een verklaring naar aanleiding van het besluit van Gedeputeerde Staten om de toegezegde bijdrage van 35 miljoen in te trekken. Het uitblijven van de bijdrage van de

provincie mag er niet toe leiden dat de bijdrage van de stad hoger uitvalt. In het referendum van 2005 is die bijdrage gemaximeerd tot 31,25 miljoen. Daar moet het bij blijven. Ook de kosten die te maken hebben met vertraging van de realisering mogen niet leiden tot verhoging van de gemeentelijke bijdrage.”

2013

“Ik kan hier geen joepieverhaal over houden’, zegt SP-fractievoorzitter Jimmy Dijk. ‘Politiek ligt het voor ons heel gevoelig. Ook onder de bevolking groeit verzet. De gemeente moet de komende jaren 40 miljoen per jaar bezuinigen. Het traditionele nieuwjaarsfeest in de stad, dat altijd druk werd bezocht, is dit jaar onverwacht geschrapt om de begroting mede op orde te krijgen. Tegelijkertijd is er wel geld om tientallen miljoenen te investeren in een 45 meter hoog bouwwerk met een onzekere bestemming.”

Conclusie

De gemeentelijke raadsfractie van de SP is van het begin af aan tegenstander geweest van het Groninger Forum. Zij heeft haar standpunt niet gewijzigd, maar op 17 maart 2016 werd wel besloten om akkoord te gaan met de financiering van de plannen. Hoewel het gehouden referendum ongeldig werd verklaard, heeft de SP-fractie de uitslag onterecht wel opgevat als een uitspraak van de bevolking.

De fractie eist dat ook op de exploitatie van het Forum wordt gekort, net zoals bij andere maatschappelijke en culturele instellingen. De kosten die te maken hebben met vertraging van de realisering van het Forum mogen, aldus deze fractie, niet leiden tot verhoging van de gemeentelijke bijdrage, die gemaximeerd was op 31,25 miljoen.

19.2.6 Visie Stadspartij

2010

“Overall in Nederland staan dure en onduidelijke projecten ter discussie. Ook de provincie, die flink aan een Groninger Forum moet bijdragen, moet bezuinigen. De bibliotheken op het platteland moeten sluiten en op hetzelfde moment wil men 31 miljoen bijdragen aan een Forum met daarin een nieuwe bibliotheek. Een volgens de Stadspartij onzinnige investering in een stad waar al een prachtige bibliotheek is.

Wanneer we korten op de Wet Maatschappelijke Ondersteuning leggen we de rekening

bij de zieken en gehandicapten in onze stad. Wie kan het dan tegelijkertijd verantwoorden om een nieuw en overbodig cultuurpaleis te willen bouwen?”

Conclusie

De raadsfractie van de Stadspartij is van het begin af aan tegenstander van het Groninger Forum, heeft haar standpunt niet gewijzigd en op 17 maart 2016 kenbaar gemaakt niet akkoord te gaan met de financiering van de plannen.

19.2.7 Visie CDA

2010

“De fractie van de SP hekelt het opportunisme van PvdA, CDA en VVD, die eerder fanatiek campagne voerden vóór het Forum en nu zonder nieuwe argumenten opeens tegen zijn.’

‘Het intrekken van de steun door PvdA in de provincie en eerder al de ommezwaai van de VVD en het CDA in de stad, geven blijk van een hoog gehalte aan opportunisme. Het waren deze partijen die samen met GroenLinks en D66 hartstochtelijk gepleit hebben vóór het Forum. De argumenten die VVD, CDA en PvdA nu gebruiken om tegen het Forum te pleiten, zijn allemaal al gebruikt door de SP in de referendumcampagne van 2005.”

Conclusie

De raadsfractie van het CDA is van het begin af aan voorstander van het Groninger Forum, heeft haar standpunt gewijzigd in 2010, maar op 17 maart 2016 werd wel besloten om akkoord te gaan met de financiering van de plannen.

19.2.8 Visie Student en Stad

2005

“Eerder al stemde een grote meerderheid van de gemeenteraad in met het nieuwe uiterlijk van de Grote Markt. Alleen de SP en de lokale partijen Student en Stad en de Stadspartij stemden tegen.”

Conclusie

De raadsfractie van Student en Stad is van het begin af aan tegenstander van het Forum, maar heeft op 17 maart 2016 wel besloten om akkoord te gaan met de financiering van de plannen.

19.2.9 Visie en conclusie ChristenUnie

De raadsfractie van de ChristenUnie is van het begin af aan voorstander van het Forum en heeft op 17 maart 2016 ingestemd met de financiering van de plannen.

19.2.10 Visie en conclusie Partij voor de Dieren

De raadsfractie van de Partij voor de Dieren is van het begin af aan tegenstander van het Groninger Forum, heeft haar standpunt niet gewijzigd en heeft op 17 maart 2016 kenbaar gemaakt niet akkoord te gaan met de financiering van de plannen.

19.2.11 Visie en conclusie fractie Woldhuis

Marjet Woldhuis was raadslid voor de Stadspartij tot maart 2016. Vanaf dat moment gaat zij verder in de gemeenteraad als fractie Woldhuis. De fractie van de Stadspartij is tegenstander van het Forum.

19.3 Conclusies

Het Forum is geïnitieerd door toenmalige PvdA-politici. Binnen de Groninger politieke partijen en bestuurders bestaat grote verdeeldheid over het project Groninger Forum. In 2005 zijn de raadsfracties van de SP, Student en Stad, Stadspartij en Partij voor de Dieren tegen de bouw. In tweede instantie volgen in 2013 de VVD en het CDA.

Als we de periode van 2005 tot en met het voorjaar van 2016 overzien, kunnen we constateren dat er bij veel fracties in de gemeenteraad van Groningen twijfel bestaat over het Forum. Diverse partijen hebben hun standpunten gewijzigd of zelfs meermalen gewijzigd. Er heerst over het Forum geen euforie binnen de politieke partijen. Ondanks de enorme investeringen zijn de handen niet op elkaar gegaan. Het lijkt erop dat de gelederen zich in de eindfase bij de beslissing over de financiering sluiten en de partijen zich scharen achter het beleid van het college van B en W.

Opvallend is dat partijen als de PvdA, SP en GroenLinks instemmen met de financiering van dit megaproject. Een beslissing die indruist tegen hun eigen sociale principes. Voor de bevolking is dit nauwelijks te begrijpen. Er is geen overtuigende politieke draagkracht voor het Forum, laat staan bij de Groningers die dit project niet hebben bedacht en ook niet om dit project hebben gevraagd. Dit nog afgezien van de vraag of er enige behoefte bestaat aan een omvangrijk project als dit.

20. Spontane reacties

Beter ten halve gekeerd dan ten hele gedwaald.

Met een aantal mensen heb ik uitgebreid gesproken over de ontwikkelingen en de bouw van het Groninger Forum. Een algemene klacht is dat er niet wordt geluisterd naar de stem van de inwoners, er sprake is van ambtenaren met een zwakke ruggengraat, die bang zijn voor gezichtsverlies. *“Gemeentelijke en bestuurlijke colleges en door de bevolking gekozen politici die weglopen voor de feiten, hun hoofden omdraaien.”*

Een aantal spontane reacties van uitgesproken tegenstanders van de bouw van het Groninger Forum worden hieronder genoemd.

Het Groninger Forum is:

- een aanslag op de Groninger portemonnees
- een beerput zonder deksel
- een bodemloze put
- een bom onder de gordel
- een bunker
- een buitenproportionele massa
- een discussie meer dan waard
- een doorn in het oog van velen
- een erfenis waar ons nageslacht mee wordt opgezadeld
- een feest voor de politieke elite
- een gebed zonder einde
- een gevolg van falend politiek inzicht en handelen
- een historische en kapitale blunder
- een hoofdpijndossier van ongekende omvang
- een hoogvlieger
- een illusie
- een kat in de zak
- een klucht

- een kwaadaardige tumor
- een mistig schimmenspel
- een mea maxima culpa
- een ondoordringbare jungle
- een kroniek van een aangekondigd fiasco
- een luchtkasteel op drijfzand
- een miljoenenpand op politiek drijfzand
- een mistig verhaal waar rookgordijnen zijn opgehangen
- een mokerslag op de hoofden van de Groninger bevolking
- een motie van wantrouwen
- een nachtmerrie voor velen
- een optische vervuiling van de binnenstad
- een omstreden project zonder ruggengraat
- een peperduur monument voor de slachtoffers van politiek wensdenken
- een politiek schandaal
- een poppenkast
- een prestigeproject zonder principes en mét loze pretenties
- één procent inspiratie en 99% transpiratie
- een project zonder draagvlak en fundering
- een project dat nooit bedacht en ontwikkeld had mogen worden
- een schandvlek in het historische hart van Groningen
- een slangenkuil
- een soap
- een speelobject met gemeenschapsgelden
- een speeltuin van egotrippers
- een sprookje
- een steenpuist in de binnenstad
- een subsidiebolwerk
- een toren van Babel
- een utopie
- een verkooppraatje
- een verzamelgebouw
- een zinkend schip
- bedacht zonder ruggespraak met de bevolking
- esthetische vervuiling

- geen porem
- geen cultuurpaleis maar een statussymbool
- horizonvervuiling
- hoogdrempelig
- heiligschennis t.o.v. de Martinikerk/-toren
- hoogmoedswaanzin
- in opspraak
- een kaartenhuis
- krankjorum
- niet serieus te noemen
- ontsiert het historische stadshart
- onverantwoord te midden van alle economische bezuinigen
- onverantwoord overheidshandelen
- opgebouwd door falende politici
- pure geldverspilling
- roept meer vragen op dan antwoorden
- slecht toegankelijk voor kinderen, gehandicapten, bejaarden in verband met de windhinder
- staat blijvend ter discussie
- ten hemel schreiend
- verkwisting van gemeenschapsgelden
- verstrikt in eigen valkuilen
- een wespennest
- misbruik van macht (détournement de pouvoir)

Verzamelde spontane reacties

21. Op zoek naar antwoorden

Het project Forum roept bij kritisch ingestelde mensen meer vragen op dan er duidelijke antwoorden worden gegeven. Een aantal onbeantwoorde vragen zijn in dit hoofdstuk op een rij gezet. Essentiële vragen hadden in dit geval aan de Groninger bevolking moeten worden voorgelegd:

- Willen de Stadgers dit project?
- In deze omvang?
- Op deze, door het stadsbestuur uitgekozen locatie?
- En stemmen ze in met het budget dat uit de kas van de gemeentelijke huishouding moet komen?

Wisseling van politieke standpunten behoort te kunnen en zal, afhankelijk van het eigen standpunt, zowel negatief als positief beoordeeld worden. Het is interessant te inventariseren welke van de twee standpunten daarbij gedurende de ontwikkeling van het Forum een rol hebben gespeeld. Antwoorden op deze vragen blijven in dit beperkte analysekader buiten beschouwing.

In dit hoofdstuk wordt als het ware vragenderwijs feedback gegeven aan het politieke systeem. De vragen zijn onderverdeeld in vijf categorieën:

1. Het Forum
2. Veiligheid
3. Financiën
4. Directe politiek
5. Europese wetgeving

21.1 Het Forum

- Is er behoefte aan het Forum en zo ja, op welke wijze is dit vanuit de bevolking kenbaar gemaakt?
- Wie is werkelijk belanghebbende van het Forum?
- Hoe is het mogelijk dat de locatie, een kleinschalig historisch binnenterrein, werd uitgekozen voor een megalomaan gebouw?
- Hoe is het mogelijk dat het Forumontwerp, waarin het gebouw is voor-

zien op een locatie met beschermd stadsgezicht, de instemming kon verkrijgen van de gemeentelijke welstandsadviescommissie?

- Bestaat er een relatie tussen de hoogte van de eerste trans van de Martinitoren – 40 meter – en het naastgelegen gebouw (in wording) – het Forum – met een hoogte van 45 meter (Tweede Wereldoorlog 1940-1945)?
- Is de stichting Groninger Forum volgens de statuten op orde?
- Wat is de reden dat het Noordelijk Scheepvaartmuseum niet wordt gehuisvest in het Forum?
- Wat is de reden dat het Groninger Museum is afgehaakt?
- Wat is de reden dat het Regionaal Historisch Centrum Groninger Archieven niet meer gehuisvest wordt in het Forum?
- Wat is de reden dat Menzis door het gemeentebestuur is benaderd voor cultuurpaleis het Forum?
- Waaruit blijkt dat het Forum veel meer is dan een optelsom van bestaande culturele organisaties, een verzamelgebouw, een Groninger ‘culturele Bijenkorf’?
- Voldoet het Forum in 2016 nog aan de doelstelling uit 2001, op grond waarvan de subsidiëring gegrondvest is?
- Wat is erop tegen om met de wetenschap van vandaag, nu de bovengrondse bouw nog moet plaatsvinden, de Stadgers alsnog met open vizier via een Referendum te raadplegen en de vraag voor te leggen of het bovengrondse bouwwerk er wel moet komen?
- Komt er belangenverstrengeling voor en zo ja, op welke plekken is die zichtbaar?
- Op welke wijze kan worden voorkomen dat de inwoners in een vloed van wensdenken worden meegenomen?
- Het Forum wordt ommanteld met natuursteen (travertin), past dit in het milieubeleid van de gemeente?
- Wat zijn de totale kosten van de verlieslijdende grote projecten in de gemeente in de periode 2001-2016 ten tijde van de projectontwikkeling van het Forum?
- Is het Forum een megalomane vergissing of tóch een meesterlijke zet?
- Hoeveel miljoenen kost dit geldverslindende project als er definitief gestopt wordt met de bouw en hoeveel kost het project uiteindelijk als

het is gerealiseerd, inclusief mogelijke aanvullende kredieten tijdens de bouw en afgezien van de mogelijke exploitatietekorten?

- Wat is erop tegen om, gelet op de huidige omstandigheden, de toegezegde kredieten voorlopig op te schorten?
- Wat is erop tegen om met alle betrokkenen om een ronde tafel te gaan zitten in een serieuze poging om voor alle partijen een aanvaardbare oplossing voor het bestaande probleem te zoeken?
- Waarom zouden de toegezegde subsidies en kredieten niet bestemd kunnen worden voor een alternatief plan met volledige instemming van de subsidieverstrekkers als er sprake is van een niet-voorzien situatie (overmacht)?
- Zijn er andere omstandigheden die rechtvaardigen dat het maatschappelijk onverantwoord is om te bouwen?
- Welke voorbehouden heeft de gemeente Groningen gemaakt jegens de bouwer?
- Welke partij is in juridische zin verantwoordelijk voor het feit dat er niet-aardbevingsbestendig gebouwd is op een kwetsbare plek in de binnenstad? Is de opdrachtgever (gemeente Groningen) of de aannemer hiervoor aansprakelijk, beide partijen, of is dit niemand te verwijten?
- Welke informatie wordt er onder de pet gehouden?
- Wie voelt zich straks nog verantwoordelijk voor alle gemaakte missers bij het doorgaan van dit project?
- Zijn de vele risicofactoren door de verantwoordelijke bestuurders onderschat?
- Zal de discussie over een kabelbaan oplaaien en invloed hebben op het Forumproject?
- Het Forum is een cultuurcentrum. Hoe is het mogelijk dat dit centrum wordt gerealiseerd terwijl in de cultuursector al vele jaren drastisch wordt bezuinigd?
- Het Forum is geïnitieerd vanuit de PvdA-gelederen. De Groninger PvdA was verdeeld over het Forum. Hoe is het mogelijk dat de ontwikkeling van het Forum met dit gegeven door kon gaan en niet meer werd gestopt?
- Wie in de gemeente heeft een totaaloverzicht en op welke wijze wordt dit bewaakt en, indien noodzakelijk, op tijd gecorrigeerd?

- Hadden alle verlieslijdende projecten ten tijde van de ontwikkeling van het Forum, zoals de RegioTram, Meerstad, grondaankopen voor bedrijventerreinen en woningbouw, het Infoversum, voorkomen kunnen worden? Zo ja, op welke wijze?
- De bouw van het Forum is gestoeld op het referendum van 2005. Wat is de oorzaak van het feit dat er bij het referendum in 2001 81.973 kiesgerechtigden hun stem uitbrachten en ruim vier jaar later bij het referendum in 2005 57.244, oftewel 24.729 kiesgerechtigden minder?

21.2 Veiligheid

Op grond van de wet *Rampen en zware ongevallen* moet iedere gemeente zich voorbereiden op rampen en zware ongevallen. Ter uitvoering van deze voorschriften is het gemeentelijk rampenplan opgesteld. In dit plan worden de risico's geïventariseerd en de organisatie, de verantwoordelijkheden, taken en bevoegdheden in het kader van rampenbestrijding beschreven.

Op 28 juni 2005 heeft het college van B en W het nieuwe gemeentelijke rampenplan Groningen vastgesteld. Dit plan wordt door het college van B en W ten minste één maal per vier jaar geactualiseerd. *“Met de huidige capaciteit in de gemeente Groningen kan actualisatie slechts eens in de tien jaar plaatsvinden.”* Het rampenplan ligt uitsluitend ter inzage op het stadhuis. Uitgaande van een bezoekersprognose van 1,4 miljoen per jaar, bezoeken dagelijks gemiddeld 3.835 mensen het gebouw.

- Is het op 28 juni 2005 door het college van B en W vastgestelde gemeentelijke rampenplan geactualiseerd?
- Hoeveel mensen, inclusief medewerkers, mogen er maximaal gelijktijdig in het Forum aanwezig zijn?
- Wordt het aantal mensen dagelijks geteld en zo ja, op welke wijze gebeurt dit?
- Zijn alle ruimten in het Forum toegankelijk voor mensen met lichamelijke functiebeperkingen?
- Is het gehele openbare gedeelte van het Forum voorzien van videocamera's?
- Is er voldoende rekening gehouden met de toegankelijkheid van hulpverleningsdiensten zoals politie, brandweer en ziekenvervoer?

- Op welke wijze worden de risicofactoren van het Forum in het kader van het gemeentelijke rampenplan ingeschat?
- Welke vluchtscenario's zijn er bedacht als ten gevolge van verhitte discussies de gemoederen oplopen en het gebouw ontruimd moet worden?
- Is of wordt er een specifiek rampenplan opgesteld, gelet op de kwetsbare situatie in en rondom het Forum in historisch binnenstadgebied?
- Wat is het gevolg van het winnen van aardwarmte op deze locatie voor de directe omgeving met haar monumentale bebouwing, waaronder de Martinitoren?
- Hoe heftig kunnen de gevolgen zijn, gezien het feit dat aardwarmte aardbevingen kan veroorzaken?
- Zijn de leidingen voor aardwarmte aardbevingsbestendig?
- Is er een windhinderonderzoek gedaan in de omgeving, binnen een straal van 300 meter?
- Welke artikelen van de bouwverordening zijn getoetst bij het verlenen van de bouwvergunning en wat zijn de conclusies daarvan?
- Welke artikelen van het Bouwbesluit 2012 zijn getoetst bij het verlenen van de bouwvergunning?
- Op welke wijze is de Welstandsnota getoetst bij het verlenen van de bouwvergunning?
- Wat zijn de redenen dat de op 15 februari 2016 verleende gemeentelijke bouwvergunning voor het Forum niet getoetst is aan de Nederlandse Praktijkrichtlijn (NPR 9998:2015), kortweg NPR 9998, groene versie?
- NB: De Nederlandse Praktijkrichtlijn (NPR 9998:2015), kortweg NPR 9998, biedt opdrachtgevers, constructeurs, aannemers en andere betrokkenen zoals lokale overheden een (technisch) houvast bij nieuwbouw en bij het preventief versterken van gebouwen. Deze NPR geeft tevens volgens een rekenkundige beoordeling aan of een gebouw sterk genoeg is om de belasting van een aardbeving te kunnen weerstaan. Het toepassingsgebied van deze NPR is beperkt tot Noord-Nederland, voor zover daar geïnduceerde aardbevingen als gevolg van gaswinning in het Groninger gasveld optreden.

- NPR 9998 geeft richtlijnen om voor de volgende situaties te beoordelen of:
 - a) te bouwen gebouwen voldoende aardbevingsbestendig zijn;
 - b) bestaande gebouwen voldoende aardbevingsbestendig zijn en
 - c) te versterken bestaande gebouwen voldoende aardbevingsbestendig zijn.

Op 25 december 2015 is de zogenaamde witte versie van de NPR gepubliceerd. Deze is in de plaats gekomen van de tot dan toe geldende groene versie van de richtlijn. De NPR is nog niet opgenomen in het Bouwbesluit. Toepassing van de NPR is dan ook niet af te dwingen. De overheid adviseert wel rekening te houden met deze nieuwe richtlijn.

Bouwbesluit

Naar verwachting zal de NPR uiterlijk 1 juli 2016 dwingend worden opgenomen in het Bouwbesluit. Het zal dan naar alle waarschijnlijk alleen voor nieuwbouw dwingend worden.

- Waren de constructietekeningen en de berekeningen van de aardbevingsbestendigheid van het Forum aanwezig bij de op 15 februari 2016 verleende bouwvergunning?

21.3 Financiën

- Is er planschade meegenomen in de gemeentelijke begroting?
- Heeft de gemeente Groningen schadeclaims gelegd bij de bouwer, de hoofdaannemer Koninklijke NV Bataafsche Aannemer Maatschappij, afgekort BAM, in verband met de kosten van het aardbevingsbestendig maken van het gebouw?
- Is de subsidie uit het Ruimtelijk Economisch Programma, afgekort REP, terecht verstrekt?
- Wat is erop tegen om, gelet op de huidige omstandigheden halverwege 2016, de toegezegde provinciale REP-subsidie voorlopig op te schorten?
- Is de subsidie uit het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling, afgekort EFRO, terecht verstrekt?
- Welke consequenties zijn er als de onder voorwaarden toegezegde REP- en EFRO-subsidies onverhoopt niet of ten dele zullen worden uitgekeerd?

- Hoeveel miljoenen kost dit geldverslindende project als er definitief gestopt wordt met de bouw, onder aftrek van de kosten van de reeds gebouwde ondergrondse parkeer- en fietsenkelder?
- Hoeveel kost het project uiteindelijk als het is gerealiseerd, inclusief mogelijke aanvullende kredieten tijdens de bouw?
- Welke gevolgen heeft de jaarlijkse exploitatiesubsidie van 2,5 miljoen voor het Forum voor de overige culturele instellingen in de gemeente Groningen?
- Wat zijn uiteindelijk de integrale maatschappelijke lasten die toegerekend kunnen worden aan het project Groninger Forum?
- Zou er een onderzoekscommissie kunnen worden samengesteld van (met name) financieel deskundigen, die de verschillende opties onderzoekt en financieel vertaalt en conclusies trekt?
- Welke initiatieven kunnen worden ontplooid zodat grote projecten zoals het Forum binnen afgesproken budgetten gerealiseerd kunnen worden?

21.4 Directe politiek

- Middels een raadplegend referendum in 2001 heeft de Groninger bevolking de gemeentelijke plannen voor de bouw van een parkeerkelder onder de Grote Markt afgewezen. Welke invloed heeft dit gehad op de planontwikkeling van het Forum?
- Zijn de lokale en provinciale politici wellicht onder politieke en/of tijdsdruk komen te staan?
- Welke initiatieven kunnen worden ontplooid zodat burgers vanaf het begin van voorgenomen planontwikkeling over de juiste informatie beschikken?
- Welke standpunten zullen de Groninger lokale politieke partijen innemen als het op 17 maart 2016 vastgestelde (bouw-)krediet niet voldoende blijkt te zijn en er door het college van B en W extra gelden zullen worden gevraagd van de gemeenteraad?
- Welke standpunten zullen de Groninger lokale politieke partijen innemen als de jaarlijks vastgestelde exploitatiesubsidie van 2,5 miljoen onvoldoende blijkt te zijn en er door het college van B en W voor de exploitatie extra gelden zullen worden gevraagd van de gemeenteraad?

21.5 Europese wetgeving

- Voldoet het gebouw aan alle relevante regelgeving of nog breder vigerend beleid, zowel binnen de Nederlandse als Europese wetgeving?
- NB: Vigerend beleid is het beleid dat op dit moment van kracht is. Het gaat dus over afspraken, regels en wetten die actueel zijn en gelden.

21.6 Referenda

Referendum 2001

Bij het referendum op 21 februari 2001 werd het plan *Nieuwe Noordzijde* verworpen. De opkomst was 56,51%. Van de 81.973 kiesgerechtigden die hun stem uitbrachten, stemde 81% tegen en 19% voor het plan.

Referendum 2005

Op woensdag 29 juni 2005 mochten alle kiesgerechtigde Stadgers in een referendum voor of tegen het door de gemeente Groningen gepubliceerde plan *Grote Markt Oostzijde* stemmen. Uiteindelijk stemde 53% van de kiezers vóór het plan, 47% stemde tegen en minder dan één procent stemde blanco. Met een opkomst van 57.244 (38,59%) was de uitslag van dit correctieve referendum niet geldig. De kiesdrempel van 30% was niet gehaald. Dit betekende dat het referendum als niet-gehouden beschouwd moest worden.

22. Conclusies en balans opmaken

In dit hoofdstuk zijn de conclusies van de diverse hoofdstukken gebundeld. Het hoofdstuk wordt afgesloten met *'Balans opmaken'*.

22.1 Conclusies

Hoofdstuk 1

Het heeft er alle schijn van dat initiatieven vanuit de bevolking zelf, zoals La Pasi3n, weinig kans van slagen hebben als het gaat om (tijdelijke) overheidssteun, en dat projecten die bedacht worden door de overheid, dus ontspruiten uit de koker van de ambtelijke molens, ogenschijnlijk probleemloos worden gerealiseerd. Het Blue Moon-festival was naar mijn mening zo'n voorbeeld. Smijten met overheidsgeld voor een project van zeer korte duur, waar niemand om vroeg en waar nauwelijks publieke belangstelling voor was. Kennelijk heeft het gemeentebestuur c.q. het gemeentelijk apparaat geen lering getrokken uit dit debacle in 2001 en signalen die nadien vanuit de Groninger bevolking zijn gekomen. Geldverslindende grootschalige projecten blijven hoog in het vaandel staan. Evenals architectuur van nieuwbouwprojecten die weinig Groningers kan bekoren.

Destijds kon ik niet vermoeden dat ik jaren later, in 2015, als inwoner van een bijzondere provinciestad mijn stem opnieuw zou verheffen tegen een geldverslindend project in het historisch stadsdeel: het Forum.

Hoofdstuk 3

De metrolijn was controversieel voor en tijdens de bouw, met name vanwege de hoge kosten, de angst voor schade aan de oude binnenstad van Amsterdam en de gemaakte fouten tijdens de bouw. De tegenstanders van de metrolijn waren bang voor budgetoverschrijdingen en verzakkingen in het centrum van Amsterdam. De kosten voor de gemeente Amsterdam werden drie keer zo hoog als oorspronkelijk begroot. In plaats van 300 miljoen euro is dat opgelopen tot 900 miljoen euro. De Noord-Zuidlijn drukt flink op de begroting van andere kostenposten.

De gemeente Amsterdam schatte de kosten bewust lager door gebruik te maken van meer stelposten. De gemeenteraad van Amsterdam werd bewust onjuist dan wel onvolledig geïnformeerd. De Nederlandse belastingbetaler betaalt mee aan de kosten van de Noord-Zuidlijn. Over onze grenzen heen zien we dat ook Duitsland grote problemen kent bij de realisatie van mammoetprojecten, terwijl de aanpak in Zwitserland bij dergelijke projecten onder controle lijkt te zijn.

Hoofdstuk 4

Parkeerkelder en winkelcentrum onder de Grote Markt

In dit verkennende onderzoek heb ik zonder financiële achtergrond de totale ontwikkelingskosten van dit project in de periode 1995-2001, de uiteindelijke verliespost voor de gemeente, niet kunnen traceren. Hiervoor is kennelijk uitgebreid onderzoek nodig. In ieder geval neem ik aan dat de ontwikkeling van een dergelijk groot project dat niet is doorgegaan, veel gemeenschapsgeld heeft gekost. Het is interessant om te weten hoeveel.

Opvallend is dat de gemeenteraad – de volksvertegenwoordigers – dit plan met een investeringsbedrag van 300 miljoen had goedgekeurd, terwijl een meerderheid van de bevolking het daarna via een referendum afkeurde. Hebben de fracties van de gemeenteraad niet goed geluisterd naar signalen vanuit de bevolking of hebben ze een verkeerde inschatting gemaakt?

Het is voor een gemeentelijk bestuur minder leuk om een knieval te maken als de meerderheid van de inwoners een project naar de prullenbak verwijst, maar het is wel belangrijk om als geïnteresseerde en betrokken inwoners over de schouders mee te kijken en in staat te zijn controle uit te oefenen.

Regiotram

Na een ontwikkelingstraject in de periode 1997-2012 komt er geen Regiotram in Groningen. Voor het gehele project was ruim 500 miljoen euro nodig, waaraan diverse partijen moesten bijdragen. De verliespost voor gemeente en provincie bedraagt ca. 40 miljoen. In september 2012 viel het college van B en W van de gemeente Groningen door deze affaire.

Meerstad

Het project Meerstad, gestart in 2008, is een van de verlieslijdende projecten van de gemeente Groningen. In 2011 (peildatum) was het verlies opgelopen tot 60 miljoen euro. Van het verlies komt 40 miljoen voor rekening van de gemeente Groningen, die daarbovenop nog 52,5 miljoen reserveert voor eventuele nieuwe tegenvallers. Daarnaast kost Meerstad de gemeente Groningen zo'n 1 miljoen euro aan rente per maand.

Grondaankopen voor bedrijventerreinen en woningbouw

Grondaankopen voor bedrijventerreinen en woningbouw is een van de verlieslijdende projecten van de gemeente Groningen. Op 17 december 2012 wordt bekendgemaakt dat de gemeente 44 miljoen verliest op deze post en dat het tekort nog verder kan oplopen. Daarnaast wordt nog een bedrag van 10 miljoen euro gestort in een risicofonds.

Infoversum

Volgens het businessplan had het Infoversum 250.000 bezoekers per jaar moeten trekken. In het eerste jaar kwamen er ongeveer 40.000 mensen. Dat leidde tot grote financiële problemen. De bouw werd mogelijk gemaakt met miljoenenleningen. De gemeente verstrekke een lening van 2,5 miljoen. Door het faillissement in 2015 ontvangt de gemeente deze lening niet meer terug en heeft zij een verliespost van 2,5 miljoen.

Verantwoordelijk wethouder Van der Schaaf noemt het businessplan achteraf gezien niet realistisch. Vanwege de Infoversumcasus is nogmaals gekeken naar het Forum, maar dat zit volgens Van der Schaaf heel anders in elkaar dan het Infoversum.

Eindconclusie

Voor een toeschouwer en verantwoordelijk burger is het bijzonder lastig om zicht te krijgen op de werkelijke kosten van in dit geval verlieslijdende projecten.

Twee grote projecten, *Parkeerkelder en winkelcentrum onder de Grote Markt* (2001) en *Regiotram Groningen* (2012), worden om uiteenlopende redenen tegengehouden door de bevolking en gaan niet door. De ontwikkelingskosten van deze projecten zijn in beide gevallen verliesposten.

Na het beëindigen van het project Parkeerkelder en winkelcentrum onder de Grote Markt in 2001 blijft de gemeente ook in andere verlieslijdende projecten grossieren. Dit vindt plaats in de periode dat ook het Forum wordt ontwikkeld. Daarnaast wordt het Forumproject verderontwikkeld in een tijd van economische crisis en een periode van ingrijpende bezuinigingen, onder meer in de sector Cultuur.

Als we naar het kostenplaatje van het Forum kijken, kan dit niet los gezien worden van de totale gemeentelijke financiële huishouding. Het Forum maakt daar onderdeel van uit.

De vraag is: wie overziet dit spectrum en kent alle ins en outs? En: wie is verantwoordelijk en wie voelt zich verantwoordelijk?

Hadden alle verlieslijdende projecten ten tijde van de ontwikkeling van het Forum, zoals de Regiotram, Meerstad, grondaankopen en het Infoversum voorkomen kunnen worden? En zo ja, hoe?

Los van alle andere overwegingen die in dit boek worden genoemd, is het om financiële redenen volstrekt onverantwoord om een luxeproject, een paradepaardje, verder te ontwikkelen op kosten van de gemeenschap.

Aanbevelingen

Het verdient aanbeveling dat alle verlieslijdende projecten van de gemeente, vanaf het project Parkeerkelder en winkelcentrum onder de Grote Markt tot en met het Infoversum, nader onderzocht worden door een groep onafhankelijke financieel deskundigen, die de verliesposten controleren en voor zover mogelijk vaststellen.

Ook zou het zou wenselijk zijn dat burgers via de gemeentelijke of provinciale website met één druk op de knop inzicht hebben in de totale investeringskosten van grote projecten waar gemeenschapsgelden mee zijn gemoeid.

Tot slot kan het verstandig zijn te kijken naar de werkwijze in Zwitserland, waar (mega)projecten worden uitgevoerd zonder financiële verliezen.

Hoofdstuk 6

The show must go on

De gemeente Groningen organiseerde in 2005 een referendum over het plan *Grote Markt Oostzijde*, maar was bij dit referendum geen initiatiefnemer. Het initiatief kwam van drie lokale politieke partijen: de SP, Student en Stad en de Stadspartij. De inwoners konden via de stemcomputer alleen ‘ja’ of ‘nee’ aanklikken over het plan, de herontwikkeling van de oostzijde van de Grote Markt, dat bestond uit drie deelgebieden:

1. Groninger Forum, garage, fietsenkelder en inrichting Nieuwe Markt
2. Nieuwe oostwand
3. Nieuwe Markt zuidzijde

Het is met deze vorm van volksraadpleging volstrekt onduidelijk waar inwoners ja dan wel nee op hebben gestemd. Het centraal in dit gebied gelegen Forum is een van de drie onderdelen, dat als het ware verstoep is. Dit referendum had, gelet op de beperkte vraagstelling en de beperkte informatie zonder een visueel beeld over het te ontwikkelen Forum, op deze wijze nooit mogen plaatsvinden. Van enig democratisch gehalte is hier geen sprake. Feitelijk is de locatie van de parkeergarage 200 meter opgeschoven en was niet bekend dat het Forum een omvang zou krijgen als nu in uitvoering.

Kortom: het gat onder de Grote Markt dat er niet kwam en waartegen in 2001 zoveel actie is gevoerd, is verplaatst naar het aangrenzende terrein op ongeveer dezelfde afstand van de Martinitoren. Gestemd kon worden over een allesomvattende vraag over het plan *Grote Markt Oostzijde* en niet specifiek over de parkeergarage en het Forum.

Het zou kunnen dat de ja-stemmers met name ja hebben gestemd voor de herontwikkeling van de oostwand, waardoor de Grote Markt haar vooroorlogse vorm weer terug zou krijgen, en een nieuw plein in wording: de Nieuwe Markt.

Een referendum uitsluitend over het Forum met duidelijke en zuivere vragen zou de enige juiste optie zijn geweest voor het project. Dit gelet op de locatie – een beschermd historisch stadsgezicht (hoe heeft Welstand dit ooit kunnen

toestaan?) – de enorme kosten en de vraag of er vanuit de bevolking behoefte bestaat aan dit project.

De reactie van een PvdA-prominent, de toenmalige burgemeester Jacques Wallage – *“De burgers hebben de gelegenheid gekregen om het te verwerpen, maar hebben dat niet gedaan”* – is ronduit beschamend. Als een kiesgerechtigde het Forumonderdeel in het plan wilde verwerpen, op welke manier zou dit dan kunnen? Ook de reactie van PvdA-prominent Willem Smink, destijds wethouder Ruimtelijke Ordening – *“Hoewel dit referendum niet geldig is, hebben meer mensen voor dan tegen gestemd. De democratische basis voor dit voorstel is goed”* – is de PvdA onwaardig. Deze uitspraak klopt niet met de werkelijkheid.

Er lijkt sprake van volksverlakkerij, zo zou ik deze wijze van overheidshandelen willen noemen. Respectloos overheidsgedrag jegens de inwoners, niet transparant, kortom: misleidend. Naar mijn mening is er sprake van onbehoorlijk bestuur. Het lijkt erop dat de toenmalige beleidsmakers en verantwoordelijke bestuurders met het Forum hun gram hebben willen halen richting de Groninger bevolking. ‘Geen gat in de Grote Markt? Dan maar op een nabijgelegen plek en dan zetten we er ook nog een kolossaal ‘luchtkasteel op drijfzand’ op.’ Misschien had de bevolking geen trek om voor de tweede keer actie te voeren. Of had men tegen het Forum willen stemmen, maar dit was niet mogelijk bij het referendum, het was alles of niets. Dit is mijn persoonlijke visie op het geheel. De werkelijke feiten zullen vermoedelijk nooit (helemaal) boven water komen.

Ook in het raadsadvies van het college van B en W op 17 maart 2017 wordt de loftrumpet geblazen over het ongeldig verklaarde referendum in 2005: *“Het project kent vanaf 2001 een uitgebreide traditie om de burgers te betrekken d.m.v. voorlichting, inspraak en participatie met o.a. een referendum in 2005 en een publieksenquête in 2007.”*

Als je niet beter weet, zou je bijna de tranen in de ogen krijgen van dankbaarheid voor de manier waarop de Groninger lokale overheid met haar inwoners communiceert.

Het Forum is gestoeld op het referendum van 2005. Opvallend is het feit dat bij het referendum in 2001 81.973 hun stem uitbrachten en ruim vier jaar later slechts 57.244 kiesgerechtigden, oftewel 24.729 kiesgerechtigden minder (33%).

Hoofdstuk 9

De heren Wallage en Van den Berg zijn beiden medeverantwoordelijk voor de bouw van het Forum. Voormalig burgemeester Wallage in de hoedanigheid als voorzitter van het college van B en W en de heer Van den Berg als commissaris van de Koning van Groningen en voorzitter van het college van Gedeputeerde Staten. Dit college verstreekte 35 miljoen REP-subsidie.

Voormalig wethouder Willem Smink is mede-initiatiefnemer van het Forum en speelt een cruciale rol. Hij heeft er in 2011 op gewezen dat er binnen zijn eigen partij felle voor- en tegenstanders van het forum waren, waarbij er zelfs sprake was van telefonische bedreigingen.

Wethouder Roeland van der Schaaf werkte van 1988 tot en met 2005 bij de Dienst RO/EZ en is in 2016 medeverantwoordelijk voor de financiering van het Forum.

Burgemeester Peter den Oudsten is in 2016 eveneens medeverantwoordelijk voor de financiering van het Forum.

Graag wil ik een kanttekening plaatsen. De vijf personen – allen van het mannelijk geslacht – die in dit hoofdstuk worden belicht, zijn weliswaar belangrijke beslissers in het Forumdossier, maar vormen elk op zich een schakel van een (veel) groter geheel. Bij de ontwikkeling van het Forum zijn in de loop der jaren namelijk vele politici en politieke partijen betrokken.

In de introductie is genoemd dat dit boek niet pretendeert volledig te zijn, het is geen wetenschappelijk onderzoek. Een verdiepend onderzoek zou nodig zijn om te reconstrueren op welke wijze dit Forumproject tot stand is gekomen, op welke wijze dit is ontwikkeld, welke rol elke betrokkene heeft gespeeld en welke invloed die rol heeft gehad – een onderzoek waarbij alle betrokkenen gehoord zouden kunnen worden.

Vanaf de ontwikkeling van het Forumproject tot op het moment van de financiering in 2016 vormen PvdA-politici als beslissers en medeverantwoordelijken een belangrijke rol. Er valt niet te ontkennen dat het Forum op een hele wankel basis is gestoeld. Geïnitieerd vanuit de PvdA-gelederen die binnenskamers ernstig zijn verdeeld. Als het fundament, de basis, bij de start wankel is, kan er niet gebouwd worden. Het lijkt erop dat beslissers hun ogen sluiten voor de realiteit en niemand bereid is zijn eigen koers te verleggen en zijn vingers wil branden. Ondanks politieke verdeeldheid en verzet vanuit de samenleving is de bouw tóch doorgezet. De problemen zullen in de loop der tijd schrijnend zichtbaar worden.

Hoofdstuk 10

Zowel inwoners van Groningen als diverse politici uiten forse kritiek op het advies van de commissie Groninger Forum en de bouw van het Forum. Het lijkt erop dat alles moet wijken om het Forumproject te realiseren. Het Forumproject kan samengevat worden als één grote soap. Een worsteling met tegenstanders, financiën, invulling, subsidieverstrekkingen. Het gemeentebestuur was zelfs in gesprek met Menzis over een mogelijke rol van deze verzekeraar in de Forum-cultuurtempel. Het gemeentebestuur is kennelijk de wanhoop nabij. Het ei van Columbus werd uitgevonden met het inschakelen van een onafhankelijke adviescommissie, die aanbevelingen gaf met adviezen die gebaseerd waren op gesprekken met voorstanders van het Forum.

Politiek netwerkspel

De Forumstory zou voer kunnen zijn voor aanhangers van complottheorieën. Een scenario zou kunnen zijn: het project Forum is geïnitieerd door de toenmalige tijdelijke machthebbers van de PvdA. Bij de gemeente waren burgemeester Jacques Wallage en PvdA-wethouder Willem Smink aan het roer. Bij de provincie de PvdA-commissaris van de Koning, de heer Max van den Berg. Zowel Wallage als Van den Berg kennen elkaar al vele jaren en zijn beiden van jongs af aan verweven in de Groninger politiek. Kortom: PvdA-maatjes onder elkaar. Met de plannen van het gemeentebestuur om een parkeergarage te bouwen onder de Grote Markt is het gemeentebestuur in 2001 door de inwoners van Groningen teruggefloten. Een tweede knieval moest hoe dan ook worden voorkomen. Opnieuw gezichtsverlies en afgaan voor de ganse Groninger bevol-

king was geen optie. Op het moment dat de financiering van het project ernstig in gevaar dreigde te komen doordat de provincie haar toegezegde subsidie van 35 miljoen introk, werd in een achterkamertje een list bedacht.

Samenvattend kunnen we concluderen dat het opstellen van het rapport een fors bedrag heeft gekost en uiteindelijk geen daadwerkelijke bijdrage aan het wel of niet ontwikkelen van het Groninger Forum heeft opgeleverd. Het heeft er alle schijn van dat de betrokken politici reeds hadden besloten dat de bouw gewoon doorgang zou vinden. Weer een voorbeeld van geld dat in een bodemloze put verdwijnt c.q. verdwenen is.

Hoofdstuk 13

Er is twijfel gerezen of de subsidie van 8,9 miljoen euro uit het Europees Fonds Regionale Ontwikkeling terecht is verstrekt. De lokale Stadspartij is van mening dat *“in alle commotie rond het Groninger Forum door het gemeentebestuur diverse onwaarheden worden verkondigd”*. De provinciale CDA vreest dat regels zijn overtreden bij de subsidieaanvraag en vermoedt verder dat het gemeentebestuur van Groningen niet eerlijk is geweest. Eind 2013 is de Europese Commissie een onderzoek gestart naar de manier waarop Europees subsidiegeld voor het project Groninger Forum/nieuwe oostwand is besteed. Ook bestaan er vraagtekens of de Ruimtelijk Economisch Programma-subsidie (REP) terecht is verstrekt.

Hoofdstuk 14

Tijdens de bouwstop van het ondergrondse deel van het Forum is in het najaar van 2015 een alternatief plan ingediend bij de gemeente, de realisering van een *‘tweede long’* van de Martinitoren, naast het Martinikerkhof als *‘eerste long’*.

Voorgesteld is om af te zien van verderbouwen aan het Forum, het bovengrondse deel, en de bouwlocatie in te richten als park, genaamd *Hyde Park Groningen*.

In plaats van een immens groot gebouw zou op het dak van de parkeer- en fietsenkelder gerealiseerd kunnen worden:

- een sfeervolle, inspirerende binnentuin (50 x 150 = 7500 m²) als bruisende internationale ontmoetingsplaats voor jong en oud, met daarin opgenomen:
- een of meer verlichte fontein;

- centraal een grote muziekkoepel voorzien van een dak dat automatisch kan worden opengeschoven bij goed weer;
- een professionele dansvloer, geschikt voor verschillende dansstijlen;
- een doorlopend ‘podia libre’ en uitzicht op:
- sfeervolle terrasjes rondom koepel en fontein(en);
- een ‘speakers corner’, waar mensen elke zondag hun mening kunnen geven;
- verhoogde terrassen op de bestaande bebouwing;
- een fraai vormgegeven, halfronde tribune.

Hoofdstuk 15

Volgens het gemeentebestuur van Groningen gaat het Groninger Forum in 2019 open. Het karakteristieke ontwerp van het gebouw blijft intact. Wel zijn aanpassingen noodzakelijk. Over welke aanpassingen dit zullen zijn en welke consequenties deze zullen hebben, wordt met geen woord gerept.

Het gemeentebestuur biedt wederom een sluitende exploitatie aan en zegt dat het goed is om te melden dat met een project van een dergelijke omvang *in deze fase* de gemeentelijke boekhouding op orde is. Hoe dit in de (nabije) toekomst zal uitpakken, is volstrekt onduidelijk.

In verband met het aardbevingsbestendig bouwen van het Groninger Forum wordt vermeld dat voor een aantal schadecomponenten de definitieve schadeomvang nu nog niet is vastgesteld. Een onzekere financiële factor, op termijn zal blijken hoe dit uitpakt.

Ook wordt er melding van gemaakt dat het risicoprofiel afwijkt van een gemiddeld project van deze omvang. Het totaalrisico blijft in vergelijking met andere projecten van dezelfde omvang onverminderd groot. De ingezette risicobeheersing vormt geen (absolute) garantie dat het project ook binnen de financiële kaders kan worden gerealiseerd. Sommige risico’s zijn immers onbeheersbaar voor het project, aldus het gemeentebestuur.

Er zal sprake kunnen zijn van mogelijke meerkosten voor de bovenbouw en afbouw van het Groninger Forum en de parkeergarage. Ook is er sprake van een mogelijk subsidierisico. Voor zowel de bij beschikking toegezegde EFRO-subsidie als de REP-subsidie bestaat de mogelijkheid dat niet de gehele subsidie

kan worden benut, als later blijkt dat onvoldoende aan de subsidievoorwaarden kan worden voldaan.

Als ik dit lees, gaan de haren mij overeind staan. Het lijkt er veel op dat het Groninger gemeentebestuur zich op voorhand indekt tegen allerlei toekomstige financiële tegenvallers, om zich in de toekomst te kunnen beroepen op dit raadsbesluit en de gemeenteraad te kunnen confronteren met het feit dat het bestuur dit gemeld heeft en dat de gemeenteraad desondanks op 17 maart 2016 met een meerderheid van stemmen akkoord is gegaan met het raadsadvies.

Alle genoemde risicofactoren overziende, is er sprake van onverantwoord overheidshandelen en onbehoorlijk bestuur. De genoemde risicofactoren zijn onaanvaardbaar en de lasten zullen uiteindelijk worden afgeschoven op de bevolking. Op basis van een wankel project met vele onzekere factoren had geen enkele culturele instelling subsidie ontvangen van de gemeente dan wel van de provincie. De basis van dit project is niet goed en dat zal zich wreken op termijn.

Waarom zijn er zoveel risico's genomen om dit project te realiseren en door te laten gaan, dit ondanks de vele weerstanden en argumenten? Het Forum is volledig afhankelijk van subsidies. Het lijkt erop dat er een verhaal bedacht en geschreven is richting de voorwaarden van de subsidieverstrekkers, en de verantwoordelijke beleidsmakers en bestuurders een te grote broek hebben aangetrokken.

Hoewel ik zeer beslist geen financiële expertise in huis heb, voorspelt dit raadsbesluit voor de toekomst weinig goeds en houd ik mijn hart vast voor wat betreft de financiële obstakels die ons nog te wachten staan. De vele onduidelijkheden en slagen om de armen vragen om moeilijkheden. In alle oprechtheid vraag ik mij af wie zich in dit spectrum echt verantwoordelijk voelt.

Tóch een bodemloze put?

Hoofdstuk 16

Het aanvankelijk ingediende plan van de gemeente kon in de ogen van de provincie geen genade vinden. Vervolgens haalt de gemeente alles uit de kast om de provincie alsnog te verleiden 35 miljoen subsidie te geven voor het Forumproject en steunt daarbij volledig op de aanbevelingen van de commissie Groninger Forum. De provincie gaat uiteindelijk overstag en stelt 35 miljoen subsidie beschikbaar.

Het lijkt erop dat de gemeente een indrukwekkend verhaal heeft geschreven om bij de provincie een megasubsidie binnen te halen van 35 miljoen. De tijd zal leren of de aanbevelingen van de commissie-Terlouw een goede basis vormen voor een herlancering van het Groninger Forum. Al met al is het een buitengewoon risicovol project. Of het Forum ook een interessante halte is voor een eventueel aan te leggen fly-over van en naar de binnenstad, zal eveneens in de tijd duidelijk worden. Mogelijk heeft een discussie over een eventueel aan te leggen kabelbaan alsnog invloed op het Forumproject.

Hoofdstuk 17

Het project Forum speelt zich in eerste instantie af in de Groningse politieke arena op lokaal niveau. Aangezien de provincie met een bedrag van 35 miljoen aan REP-subsidie medefinancier is en zelfs als hoofdsponsor participeert, is het Forum ook een agendapunt voor de provinciale politiek van Groningen.

De 21 verschenen publicaties in de periode van 2005 tot en met 2016 geven een globaal inzicht in de ontwikkelingen rondom het Forum en de standpunten van de diverse politieke partijen. We kunnen constateren dat diverse partijen in de loop der jaren hun standpunten ten aanzien van de bouw van het Forum hebben gewijzigd. In hoofdstuk 20 zullen deze standpunten verder onder de loep worden genomen.

Hoofdstuk 18

Het is inmiddels juni 2016. Het bovengrondse deel van het Groninger Forum moet nog worden gebouwd. Alles overziend heeft het er veel van weg dat de verantwoordelijke beleidsmakers en bestuurders van destijds hebben geko-

zen voor een ‘we-zien-wel-waar-het-schip-strandt-strategie.’ Een brevet van onvermogen, is mijn stellige overtuiging.

“In het centrum van Groningen, vlak onder de Martinitoren, verrijst de nieuwe blikvanger van de stad: het Groninger Forum. De bouw is al begonnen, maar ondertussen is nog steeds niet duidelijk waarvoor het complex van elf etages straks precies gebruikt gaat worden. Hoe kan dat? Wethouder en PvdA-prominent Dig Isha slaat zijn handen voor zijn gezicht.

‘Ik weet het ook niet.’”

Een PvdA-wethouder, Dig Isha, die in 2013 de handen voor zijn gezicht slaat en geen verklaring heeft voor het feit dat op dat moment nog niet duidelijk is waarvoor het complex gebruikt gaat worden.

Vanuit de bevolking was er geen enkele roep en behoefte om dit project te realiseren. Er is een zogenaamde ‘behoefte’ gecreëerd om politiek draagvlak te verkrijgen.

Anno 2016 is nog steeds niet duidelijk wat de definitieve invulling van het Forum zal worden. De ideeën over de invulling zijn in de loop der jaren, zo blijkt, doorlopend gewijzigd. Gebruikers die kennelijk zouden meedoen, zijn om welke reden dan ook afgehaakt. Waar zijn bijvoorbeeld de ‘partners’ het Groninger Museum, het Noordelijk Scheepvaartmuseum, de Groninger Archieven, de Hanzehogeschool Groningen en de Rijksuniversiteit gebleven?

De volksvertegenwoordigers, de gemeenteraad en de Provinciale Staten van Groningen hebben beslissingen genomen ten aanzien van dit project, dat qua invulling niet meer het project zal zijn waarop de politieke besluitvorming en beslissingen zijn gebaseerd. Ook is de vraag of zij in voldoende mate op de hoogte zijn van alle ins en outs en of de individuele volksvertegenwoordigers de kennis in huis hebben om dit megalomane project op zijn merites te kunnen beoordelen.

Het lijkt erop dat de beleidsmedewerkers gepoogd hebben een imposant gebouw neer te zetten op een leeg terrein, om dit nagenoeg in z'n geheel te

vullen. Een gebrek aan eigen creativiteit, zou ik zeggen. Ik kan niet anders concluderen dan dat er sprake is van een gekunsteld project, zonder voldoende en heldere onderbouwing. Er is in mijn ogen sprake van wanbeleid en onbehoorlijk bestuur. Zoals het er nu naar uitziet, zijn het uiteindelijk de inwoners van de stad die dit harde gelag zullen betalen en het kind van de rekening zullen worden.

Hoofdstuk 19

Het Forum is geïnitieerd door toenmalige PvdA-politici. Binnen de Groninger politieke partijen en bestuurders bestaat grote verdeeldheid over het project Groninger Forum. In 2005 zijn de raadsfracties van de SP, Student en Stad, Stadspartij en Partij voor de Dieren tegen de bouw. In tweede instantie volgen in 2013 de VVD en het CDA.

Als we de periode van 2005 tot en met het voorjaar van 2016 overzien, kunnen we constateren dat er bij veel fracties in de gemeenteraad van Groningen twijfel bestaat over het Forum. Diverse partijen hebben hun standpunten gewijzigd of zelfs meermalen gewijzigd. Er heerst over het Forum geen euforie binnen de politieke partijen. Ondanks de enorme investeringen zijn de handen niet op elkaar gegaan. Het lijkt erop dat de gelederen zich in de eindfase bij de beslissing over de financiering sluiten en de partijen zich scharen achter het beleid van het college van B en W.

Opvallend is dat partijen als de PvdA, SP en GroenLinks instemmen met de financiering van dit megaproject. Een beslissing die indruist tegen hun eigen sociale principes. Voor de bevolking is dit nauwelijks te begrijpen. Er is geen overtuigende politieke draagkracht voor het Forum, laat staan bij de Groningers die dit project niet hebben bedacht en ook niet om dit project hebben gevraagd. Dit nog afgezien van de vraag of er enige behoefte bestaat aan een omvangrijk project als dit.

Hoofdstuk 22

Nu, in 2016, voltrekt zich in de stad Groningen een ‘koningsdrama,’ een tragedie met grote gevolgen voor de bevolking. Er wordt gewerkt aan een groot geldverslindend project dat bijna niemand wenst en dat betaald wordt

met gemeenschapsgeld. Het Forum wordt een soort Bijenkorf met een bonte verzameling van onderhuurders die met de grootste inspanningen verleid zijn of worden om een eigen goede huisvesting te verwisselen voor een plek in een kostbaar gebouw. De vraag is nu hoe de ontwikkeling van dergelijke grote projecten kan worden voorkomen, met name gezien de manier waarop die ontwikkeling in Groningen en ook elders in Nederland en mogelijk in Europa voltrekt. Uit tragedies kan men lering trekken, voor nu en de toekomst. Een andere vraag is op welke wijze de ontwikkeling van dit soort grote projecten *wel* op een goede manier geregeld kan worden.

Ik keur de huidige werkwijze en het plan van aanpak in Groningen bij dit voor Groninger begrippen mammoetproject volstrekt af en maak hierbij ook direct een kanttekening. Het is te begrijpen dat veranderingsprocessen zich niet van de ene dag op de andere voltrekken. Dit soort processen hebben nu eenmaal tijd nodig. Ook elke verandering moet echter ergens beginnen.

Over het algemeen bestaan er – dat is mens eigen – weerstanden tegen veranderingen. Mensen raken gewend aan bestaande situaties en hebben ook niet altijd meteen alternatieven voorhanden. Weerstand heeft vaak te maken met de wijze waarop iets wordt gepresenteerd en ook met angst voor het nieuwe, het onbekende. Bovendien leidt niet elke verandering per definitie tot een verbetering.

Dit boek is een eerste voorzichtige aanzet, een handreiking aan beleidsmakers om verbeteringen in gang te zetten met betrekking tot problemen die bij grote projecten kunnen ontstaan.

Eerder in dit boek heb ik al geschreven dat er naar mijn mening sprake is van een maatschappelijk probleem dat erom vraagt serieus genomen te worden en uitnodigt om naar oplossingen te zoeken. Na de voorgaande analyse kom ik tot de volgende conclusies.

Roofbouw op ambtenarenapparaat bij grote projecten

Projecten zoals het Forum vergen buitensporig veel inzet van het ambtenarenapparaat, wat mogelijk ten koste gaat van de dienstbaarheid aan en service

op andere werkterreinen. Het is niet uit te sluiten dat er door de werkdruk roofofbouw gepleegd wordt op de inzetbaarheid van vele ambtenaren, zoals in de gemeente Groningen.

Informatievoorsprong

Bedenkers, beleidsmakers en bestuurders van grote projecten hebben vaak een enorme voorsprong op zowel de bevolking als op haar directe vertegenwoordigers als het aankomt op kennisvergaring en -verwerking. Vanaf de teken-tafels en achter gesloten deuren worden plannen bedacht en ontwikkeld.

In eerste instantie worden deze plannen besproken met een of meerdere (poli-tieke) bestuurders. Overigens kunnen deze bestuurders ook zelf, gevoed van-uit hun politieke achterban, initiatieven tot grote projecten nemen.

Voordat een grootschalig plan openbaar wordt, is er al veel tijd verstreken. Burgers en hun volksvertegenwoordigers hollen daardoor doorlopend achter de feiten aan en blijven 'de paarden achter de wagens spannen'.

Mijns inziens is de politieke elite niet of nauwelijks geïnteresseerd in de me-ning van de bevolking, al doen ze vaak anders voorkomen. Waar inwoners de feitelijke zeggenschap zouden moeten bezitten, hebben zij deze in goed ver-trouwen overgelaten aan de politiek, die dat mandaat niet zonder slag of stoot weer zal afstaan.

Waar de kloof tussen burgers en overheden zou moeten verkleinen, zien we deze steeds groter worden. Dit gaat gepaard met een eveneens groter worden-de onzekerheid en onvrede onder de bevolking, die zich nauwelijks gehoord en serieus genomen voelt.

Leereffecten

Bij politici, gekozen volksvertegenwoordigers die het vertrouwen van de be-volking genieten, zijn nauwelijks leereffecten waarneembaar. Er is bij hen veelal geen sprake van een proactieve, maar juist van een reactieve houding. Een probleem wordt pas serieus genomen als er werkelijk iets aan de hand is. Het heeft er veel van weg dat politici gevangen zitten in hun eigen cocon,

waar zij feitelijk niet uit kunnen komen. Mogelijk speelt persoonlijke angst en/of gezichtsverlies hierbij een rol wanneer het ‘pluche’ eenmaal is bereikt.

Daadkracht en individuele verantwoordelijkheid

In onze hedendaagse complexe samenleving zijn politici nodig die daadkracht tonen, hun eigen verantwoordelijkheid nemen, pal staan voor hun politieke beslissingen en hun verantwoordelijkheid niet op anderen afschuiven.

Burgers mogen van politici een energiek, krachtig en doortastend optreden verwachten met een vermogen om snel en op een goede en verantwoorde wijze plannen uit te voeren, juist op de momenten waarop ze hun verantwoordelijkheid moeten nemen. We mogen verwachten dat politici niet hun kop in het zand steken en struisvogelpolitiek bedrijven.

Politieke partijen en leiders die een daadkrachtig imago hebben, worden door de bevolking gewaardeerd en hebben de afgelopen jaren een forse sprong gemaakt in de opiniepeilingen.

Zelfreflectie

Politiek bedrijven is helaas maar al te vaak een schimmenspel. Zo is het niet ongebruikelijk dat politici gekozen volksvertegenwoordigers onjuist informeren. Elkaar de schuld geven en niet de politieke verantwoordelijkheid nemen voor het eigen handelen bij onjuiste beslissingen is eerder regel dan uitzondering.

Dit geldt eveneens voor het terugdraaien van eerdere beslissingen of standpunten. Het hardnekkig doorgaan op de ingeslagen weg, zonder feedback te geven aan de inwoners en zonder een vorm van continue ‘reality check’, lijkt tegen beter weten in helaas gebruikelijk geworden.

Innovatie in ons politieke bestel

Belangrijk is dat ons democratisch rechtssysteem versterkt wordt met nieuwe impulsen, en dat we in onze samenleving alert zijn en blijven. Deze casus en andere praktijkervaringen leren ons dat er zo spoedig mogelijk maatregelen moeten worden genomen, zodat een handjevol tijdelijke bestuurders en amb-

tenaren niet meer met de inhoud van de portemonnee van een ander – in dit geval de gemeenschap – kan spelen, gokken en mooi weer spelen door maatschappelijk gezien onverantwoorde beslissingen te nemen. Het Forum is daar een voorbeeld van.

Oproep tot innovaties in ons huidige politieke systeem

Belangrijk is dat de politieke betrokkenheid van de burgers wordt vergroot. Een meerderheid van alle Nederlanders ziet referenda als een geschikt middel om belangrijke besluiten te nemen.

Onze democratie is op dit punt toe aan belangrijke veranderingen. Veranderingen die moeten waarborgen dat het politieke beslissingsproces voldoet aan de eisen en wensen die burgers daaraan kunnen stellen. In het recente verleden zijn er meerdere momenten geweest waarin politici en burgers tegenover elkaar stonden, waardoor de kiezer het gevoel kreeg niet vertegenwoordigd te zijn. Steeds vaker blijkt ook dat kiezers daardoor meer grip op het politieke besluitvormingsproces wensen. Een recent voorbeeld uit de landelijke politiek is het referendum dat in april van dit jaar werd gehouden over het associatieverdrag tussen de Europese Unie en Oekraïne. Op een totaal aantal van 12.862.658 kiesgerechtigden hebben 4.151.613 kiezers hun stem uitgebracht.

Europese gedachte

Ook Europese subsidies, zoals bij het Forum, hebben invloed op de ontwikkelingen van lopende en nog te realiseren projecten. Financiële middelen van de Nederlandse inwoners worden besteed aan projecten elders in Europa. Omgekeerd is dat ook het geval. Belangrijk is dat de inwoners van Europa over hun eigen landsgrenzen heen leren denken. Lokale projecten zijn voor hun financiering steeds meer afhankelijk van geldstromen uit andere regio's. Daar profiteren meerdere bevolkingsgroepen van.

23. Op weg naar verandering: aanbevelingen

“In het heden ligt het verleden, in het nu wat worden zal.”
(Willem Bilderdijk)

In hoofdstuk 3 zijn twee landelijke mammoetprojecten beschreven en in hoofdstuk 4 een viertal grote projecten in Groningen. Na enig onderzoek blijkt dat alle projecten een aantal opmerkelijke overeenkomsten vertonen, namelijk:

- de projecten zijn omstreden;
- gebaseerd op rooskleurige en buitengewoon optimistische prognoses die na realisatie onjuist bleken;
- geldverslindend;
- (mede) betaald met gemeenschapsgelden;
- er is sprake van misleiding
- aanzienlijke budget- en tijdsoverschrijdingen.

Als onafhankelijk en vrij denker, los van elk politiek kader, wil ik in dit hoofdstuk een aantal suggesties doen voor verandering c.q. aanpassing van het beleid met betrekking tot het ontwikkelen en realiseren van projecten. De aanbevelingen moeten uiteraard nader worden uitgewerkt door deskundige en wijze adviescommissies. Ze zijn vooral bedoeld om anderen te motiveren erop voort te borduren. Ik hoop dat ze zullen leiden tot een (brede) maatschappelijke discussie.

De gemeente ontvangt voor de bouw van het Forum een subsidie van 8,9 miljoen uit het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling, afgekort EFRO. Ik spreek daarom de wens uit dat mijn aanbevelingen, waar mogelijk, ook op Europees niveau in debat zullen komen en worden overgenomen. In dit kader verwijs ik naar een uitspraak van de Franse socioloog en psycholoog Gustave le Bon: *“Een politieke of sociale hervorming is zelden nuttig als zij niet volgt op een geestelijke verandering.”*

Ik wil benadrukken dat deze 25 aanbevelingen zeker niet volledig zijn. Ze zijn bedoeld als feedback en een handreiking om in onze samenleving in debat te gaan en kritisch na te denken over grote bouwprojecten in de toekomst. Welke spelregels kunnen we bedenken om te voorkomen dat we in dezelfde valkuilen vallen als bij de ontwikkeling van het Groninger Forum?

De aanbevelingen zijn onderverdeeld in zes categorieën:

1. Groninger Forum
2. Algemeen
3. Financieel
4. Cultureel
5. Directe politiek
6. Nationale politiek

23.1 Groninger Forum

Instellen van een onafhankelijke onderzoekscommissie

Stap 1 omvat het instellen van een onafhankelijke onderzoekscommissie. Een dergelijke commissie moet alle ins en outs met betrekking tot het Forum onderzoeken, uitsluitend met het doel om lering te trekken uit het verleden. Het onderzoek moet met name gericht zijn op de volgende aspecten:

- communicatie tussen plannenmakers en de bevolking
- het gebruik van referenda om het standpunt van de bevolking te onderzoeken
- de wijze van financiering van het project
- de wijze van vermelding van de financiering en de exploitatieresultaten in de gemeentelijke begroting

23.2 Algemeen

Protocol bij grote projecten

Er zou een protocol moeten komen met vastgestelde criteria voor beleidsmakers, verantwoordelijke ambtenaren en politici. Dit protocol is richtinggevend, een leidraad, maar moet ook worden opgevolgd door de betrokken partijen.

De 7 W's

We weten allemaal dat de meeste vragen beginnen met een W. Dat geldt ook bij projecten en projectmatig werken. Om tot een goed resultaat te komen, waarbij aan de verwachtingen is voldaan en waardoor een groot project daadwerkelijk bijdraagt aan het bestaansrecht van een maatschappelijke organisatie, zou men zich eerst de 7 W's moeten afvragen:

1. Waarom dit project?
2. Wat is het doel van dit project?
3. Op welke wijze wordt het projectresultaat gerealiseerd?
4. Waarmee wordt het project gefinancierd?
5. Wie zijn betrokken bij dit project?
6. Waar moet het project resultaat sorteren?
7. Wanneer loopt het project en voor hoelang (tijdsduur, planning, aanvangsdatum)?

Pas wanneer men al deze vragen goed kan beantwoorden, heeft het zin om verdere invulling te geven. Met de antwoorden op de 7 W's op zak, kan vervolgens een projectplan worden gemaakt. Dit is een overzicht met alle relevante acties, persoonlijke bijdragen en inzet, budget, planning en controles.

Verplichte (tussen)evaluatie

Elk project moet tussentijds en aan het einde worden geëvalueerd door onafhankelijke deskundigen. De rapportage met conclusies en aanbevelingen van de tussen- en eindevaluatie moet openbaar worden gemaakt.

Opzetten van een openbaar register Landelijke Projecten

Alle projectplannen, tussen- en eindevaluaties moeten worden opgenomen in een openbaar register *Landelijke Projecten*. Er moeten onafhankelijke, landelijke projecttoezichthouders worden benoemd, die tot taak hebben de projecten te controleren en in te grijpen wanneer geconstateerd wordt dat zij niet voldoen aan de vooraf gestelde criteria.

Maximaliseren van het aantal bouwlagen en hoogten bij te realiseren bouwwerken

Introduceren en ontwikkelen van positieve top-down- en bottom-upstrategie

Bij de bestaande top-down- en bottom-upstrategieën (beïnvloedingsmodellen), die beide zowel voor- als nadelen kennen, zou een nieuw model geïntroduceerd kunnen worden, dat bestaat uit een mix van de positieve resultaten van beide. Een naam die hiervoor gebruikt kan worden is ‘middle-range-strategie’ of ‘to-the-pointstrategie’.

23.3 Financieel

Doorrekenen van projecten en second opinion

Projecten moet op verantwoorde wijze worden doorberekend, met daarbij de verplichting tot het inwinnen van tenminste één onafhankelijke second opinion.

Transparantie bij het toerekenen van werkelijke kosten in begrotingen

De noodzaak van transparantie bij het toerekenen van werkelijke kosten in begrotingen geldt niet alleen voor gerealiseerde projecten, maar ook voor nader te bepalen tussenfases van projecten.

Risicoverzekering voor budgetoverschrijding

Subsidiebeleid onder de loep

Er moet uitgebreid en algemeen onderzoek worden ingesteld naar het subsidiebeleid voor (grote) projecten. Daarbij zouden ook de nadelige effecten die subsidieverstreking soms kan hebben onderzocht moeten worden. Subsidieaanvragers kunnen soms subjectief beïnvloed worden en verblind raken door het aanbod van subsidies en zodoende ongewild gestimuleerd worden om aan projecten te beginnen die hun draagkracht ver te boven gaan. Waarschijnlijk is dat ook het geval bij het Forumproject.

Financiële consequenties bij misleiding of verstrekken van onjuiste informatie

Indien is aangetoond dat er sprake is van misleiding van de bevolking door volksvertegenwoordigers en er bewust onjuiste informatie is verstrekt dan wel belangrijke informatie is achtergehouden en de gemeenschap hierdoor ernstig financieel is benadeeld, dan moet het salaris, het wachtgeld of de eventuele ‘gouden handdruk’ door de verantwoordelijken worden terugbetaald.

23.4 Cultureel

Instellen van denktanks

Het is een goed idee om multidisciplinaire denktanks in te stellen. Op lokaal en regionaal niveau, kleinschalig en evenwichtig van samenstelling. Zo'n denktank zou voor de ene helft uit burgers en voor de andere helft uit ambtenaren en een verantwoordelijk bestuurder kunnen bestaan. De burgers participeren voor een vastgestelde periode, met als doel het vroegtijdig brainstormen over voorgenomen planontwikkelingen van grote projecten. Mijns inziens kan dit voorkomen dat plannen ontwikkeld worden zonder voldoende draagvlak onder de bevolking.

Evenwichtige samenstelling van bestuurs- en adviesorganen

Bestuurs- en adviesorganen, zoals het gemeentebestuur, het college van Gedeputeerde Staten en welstandadviescommissies, bestaan vaak uit mannen. Door een evenwichtige verdeling van vrouwen en mannen ontstaat er een andere energie en een ander werkklimaat. Ik ben dan ook voorstander van een wettelijke verplichting voor gelijke verdeling van mannen en vrouwen in bestuurs- en adviesorganen.

EU-richtlijnen ter bescherming van cultureel erfgoed

EU-richtlijnen moeten historische binnensteden en beschermde stadsgezichten beschermen tegen postmoderne gebouwen.

23.5 Directe politiek

Inventariseren en openbaar maken van verantwoordelijke beleidsmakers

Alle politici in Nederland en de Europese Unie moeten worden geïnventariseerd en genoemd in een openbaar register *Europese Projecten*.

Directe democratie

Er moeten landelijk regels komen waarbij verplicht een vorm van directe democratie wordt ingevoerd bij projecten waarvan de kosten een vastgesteld bedrag overschrijden. Op lokaal niveau zou men bijvoorbeeld kunnen denken aan een investeringsbedrag van honderd miljoen euro. Daarboven volgt van overheidswege automatisch een referendum. Dergelijke bedragen, die natuurlijk verschillend zullen zijn, moeten worden vastgesteld op lokaal, provinciaal

en landelijk niveau en moeten worden opgenomen in de diverse begrotingen van de budgethouders. Op deze wijze zal bij een bepaalde financiële omvang een referendum verplicht gesteld kunnen worden.

Ook aan zo'n referendum moeten eisen worden gesteld. De vraagstelling moet zuiver en transparant zijn. Wanneer dit plan van aanpak wordt ingevoerd in Nederlands dan wel Europees verband, zal dit leiden tot standaardisatie.

Wettelijke verplichting omtrent gedrag

Kandidaat-wethouders, -gedeputeerden en -leden van dagelijkse besturen van een publiek lichaam zouden verplicht moeten zijn een verklaring van goed gedrag en integriteit te overleggen.

Gekozen burgemeester en commissaris van de Koning

Het verdient aanbeveling om de burgemeester en de commissaris van de Koning rechtstreeks door de bevolking te laten kiezen.

23.6 Nationale Politiek

Initiëren van nieuwe wetgeving: toetsing vooraf

Het zou zeer wenselijk zijn als er wetgeving komt met landelijke criteria, spelregels en maatregelen om grote, kostbare projecten die bedacht zijn door een handjevol (tijdelijke) machthebbers, vooraf te toetsen. Zo wordt voorkomen dat deze klakkeloos ten uitvoer kunnen worden gebracht.

Benoemen van een landelijke commissie van deskundigen

Het verdient aanbeveling om grote projecten te bestuderen en te analyseren. Hiervoor moet een nationale commissie worden ingesteld die een initiatief-wet gaat voorbereiden. Bij nieuwe ideeën voor wettelijk beleid is het wenselijk dat een adviescommissie deze vooraf gaat onderzoeken en met aanbevelingen komt.

Opheffen van het verschil tussen politiek en zakelijk economisch bestel

Het onderscheid tussen ons politieke systeem en het zakelijk economisch bestel moet op dit punt zo spoedig mogelijk worden opgeheven. Nieuwe wetgeving zou het onmogelijk moeten maken dat zowel verantwoordelijke bestuurders

als (top)ambtenaren zich kunnen ‘verschonen’ door bij een falend optreden de schuld argeloos van zich af te werpen om vervolgens via een achterdeur ‘onbeschadigd’ het toneel te verlaten. De uitdrukking ‘op het pluche zitten’ kan daarmee uit het woordenboek worden geschrapt. Het behouden van comfortabele posities waarbij voorbij wordt gegaan aan de wensen van de bevolking en/of idealen, wordt hiermee ter discussie gesteld.

Als een ondernemer zakelijk een onverantwoorde beslissing neemt met grote financiële risico’s, dan zal hij daarvan de consequenties ondervinden en met zijn privévermogen, voor zover dit mogelijk is, aansprakelijk worden gesteld. Als dit ook zou gelden voor onze Nederlandse bestuurders en betrokken ambtenaren, dan bedenken deze zich wel drie keer om tegen de wensen van de bevolking in een project met gemeenschapsgeld erdoor te drukken.

Aansprakelijkheidsstelling

Bij innovatie van ons huidige politieke bestel moeten bestuurders hoofdelijk aansprakelijk worden gesteld voor hun individuele handelen als er aantoonbaar sprake is van:

- bewuste misleiding;
- het bewust verstrekken van onjuiste informatie dan wel achterhouden van belangrijke informatie;
- ernstige financiële benadeling van de gemeenschap c.q. de gemeenschapskas.

De praktijk leert dat zelfs grootschalige plannen gelanceerd worden door tijdelijke ‘machthebbers’ zoals wethouders en gedeputeerden. Ook wanneer er het vermoeden van ‘ondoordacht’ of ‘eigenlijk onnodig’ of zelfs ‘ongewenst’ aan het plan kleeft. Er worden plannen bedacht en opgestart en vervolgens worden vaak andere politici, de opvolgers van de bedenkers, met de voortgaande uitvoering en de financiële consequenties opgezadeld. Evenals de gemeenschap, die veelal machteloos moet toekijken. In feite is dit een kernprobleem en een uitholling van ons democratisch stelsel.

Als tegenargument kan worden opgeworpen dat de introductie van persoonlijke aansprakelijkheidsstelling ertoe zal leiden dat weinigen meer geïnteresseerd

zijn in het ambt van bestuurder van een overheidsorganisatie. Dit argument is echter zeer twijfelachtig. Aansprakelijkheidsstelling in de particuliere sector is een feit en weerhoudt mensen er ook niet van om ondernemer te worden.

Ministeriële verantwoordelijkheid: een nieuw ministerie

Het zou een idee kunnen zijn om een minister van ‘Communicatie’ te benoemen, met toezichhoudende taken op het gebied van informatietechniek, grote projecten, integriteit, transparantie en inspraak.

Verkiezingen van vier naar vijf jaar

Als om de vijf jaar verkiezingen worden houden, biedt dat tijd en ruimte om een visie te ontwikkelen en uit te voeren, ook voor de politici. Uitgaande van een inwerkperiode van een jaar en een afscheidperiode van ongeveer een halfjaar, resteert een slagvaardige periode van circa tweeënhalf jaar. Dan is een periode van vier jaar te kort, want het netto rendement is te laag. Ik stel voor om de ambtstermijn van politieke vertegenwoordigers te verlengen tot vijf jaar. Dat impliceert dat ook de reguliere verkiezingen om de vijf jaar worden gehouden. Een aardige bijkomstigheid is dat hiermee ook geld wordt bespaard.

Aanbevelingen

1 Groninger Forum

Het instellen van een
onafhankelijke onderzoekscommissie

3 Financieel

Doorrekenen projecten
en second opinion

Transparantie bij toerekenen van
werkelijke kosten in begrotingen

Subsidiebeleid onder de loep

Financiële consequenties
bij misleiding of verstrekken
onjuiste informatie

5 Directe politiek

Inventariseren en openbaar maken
van verantwoordelijke beleidsmakers

Directe democratie

Wettelijke verplichting
omtrent gedrag

Gekozen burgemeester en
commissaris van de koning

Ministeriële verantwoordelijkheid
– een nieuw ministerie

2 Algemeen

Protocol bij grote projecten

De 7 W's

Verplichte (tussen)evaluatie

Opzetten van een openbaar register
'Landelijke Projecten.'

Introduceren en ontwikkelen
'positive top-down en bottom-up strategy'

4 Cultureel

Instellen van 'denktanks'

Evenwichtige samenstelling
bestuurs- en adviesorganen

EU-richtlijnen ter bescherming
van het culturele erfgoed

6 Nationale Politiek

Initiëren van nieuwe wetgeving
– toetsing vooraf

Benoemen van een landelijke
commissie van deskundigen

Opheffen van het verschil tussen politiek
en zakelijk economisch bestel

Aansprakelijkheidsstelling

Verkiezingen van 4 naar 5 jaar

24. Tot slot

Valt d'Olle Grieze dan tóch in het zwarte gat?

Het is vijf voor twaalf! In een tijd van verregaande economische bezuinigingen op allerlei beleidsterreinen is het ongepast, sterker nog, verwerpelijk, dat grootschalige prestigeprojecten anno 2016 nog steeds tegen beter weten in ontwikkeld en gerealiseerd worden met gemeenschapsgelden. Hoe kun je een gloednieuwe Mercedes Benz kopen, terwijl je nauwelijks inkomen hebt om rond te komen?

Het Forum is visueel een 'concurrent' van de Martinitoren. Dit project, op deze locatie, is mijns inziens een kapitale en historische vergissing. Voor een enkeling een sprookje, voor velen inmiddels een Toren van Babel.

Dit project zal ons en ons nageslacht naar alle waarschijnlijkheid tot in lengte van jaren blijven belasten. Het laatste woord is hier zeker nog niet over gesproken. Het is goed om het ontwikkelingsproces van het Forum zichtbaar te maken. En het zou zeer wenselijk zijn als het project door externe deskundigen wordt doorgelicht. De vraag is of er bij het Forumproject wel sprake is geweest van een democratisch proces. Er is een top-downstrategie gebruikt waarvan de inwoners de dupe dreigen te worden. Als allerlei door de inwoners afgegeven signalen collectief door de politiek worden genegeerd, bestaat er ook een collectieve verantwoordelijkheid. Niet onvermeld mag blijven dat een aantal politieke partijen in de stad en ook in de provincie Groningen zich lang geleden al heel duidelijk hebben uitgesproken *tegen* de bouw van het Forum. Ik wil hierbij opmerken dat de meningen binnen sommige fracties in zowel de gemeente als de provincie verschilden. Binnen een partij hoeft men het natuurlijk – ondanks dezelfde politieke kleur – niet altijd met elkaar eens te zijn over een bepaald thema.

Het project Forum lijkt een hoofdpijndossier te zijn geworden. In mijn eigen omgeving heb ik geen enthousiaste verhalen over het Forum gehoord.

Het project rammelt aan alle kanten, de basis is niet goed. Momenteel lijkt het een verzamelgebouw te worden, het resultaat van vele wijzigingen, om maar een passende invulling te geven aan het gebouw. De oorspronkelijke gedachte, waarbij er sprake was van een totaalconcept, is volledig verlaten. Het lijkt er nu alleen nog om te gaan een zo goed mogelijk financieel resultaat te bereiken. De geloofwaardigheid van veel politici en politieke partijen – behoudens enkele uitzonderingen – wordt daardoor op de proef gesteld.

Een terugblik:

- Het provinciaal bestuur stelt 35 miljoen subsidie beschikbaar.
- Het provinciaal bestuur trekt de 35 miljoen subsidie weer in.
- Het gemeentebestuur dreigt met een rechtszaak tegen het provinciaal bestuur.
- Er komt een adviescommissie die tegen torenhoge kosten op kosten van de Groninger belastingbetaler een positief advies uitbrengt.
- Het provinciaal bestuur stelt alsnog 35 miljoen subsidie beschikbaar.
- Het gebouw blijkt niet aardbevingsbestendig te zijn ontworpen.
- Het gemeentebestuur van Groningen ontvangt van de NAM een ‘gouden handdruk’ van 68 miljoen.

Voor alle duidelijkheid, er heeft nooit een referendum over het Forum *zelf* plaats gevonden. In 2005 wel over de hele oostkant van de Grote Markt. Zowel bij de vraag of de Groninger bevolking dit project wel wil, de bepaling van het projectbudget, als bij de uitgekozen locatie had de bevolking van de stad Groningen vooraf geraadpleegd moeten worden.

Net als in 2001 bij de discussie over de bouw van een parkeerkelder onder de Grote Markt, had ook bij dit project op de juiste wijze en met de juiste vraagstelling een raadgevend referendum moeten plaatsvinden. We hebben het hier over ingrijpende en ongewisse financiële gevolgen die elke Stadjer rechtstreeks in het hart en in de portemonnee raakt.

Een project van deze omvang heeft van tevoren een mandaat nodig. Juist omdat het een gebouw voor alle Groningers moet worden, zoals men zegt. En ook omdat het zo’n enorme impact heeft op de historische binnenstad van Groningen, die ook nog een beschermd stadsgezicht is. Bestuurders en hun

ambtenaren zullen zich er terdege van bewust moeten zijn dat bij grote projecten als dit een breed draagvlak van de bevolking noodzakelijk is. Ontbreekt dit, dan is het logische gevolg dat er weerstand ontstaat.

Als voorbeeld noem ik het Infoversum, op loopafstand van het Forum, dat anderhalf jaar na de opening alweer staat te ‘verschimmelen’. In juni 2014 werd het met veel bombarie geopend en na achttien maanden was het failliet. De voorspelde bezoekersaantallen bleven ver achter bij de prognose van de bedenkers. Over de 2,5 miljoen euro aan gemeenschapsgeld van de gemeente, dat als sneeuw voor de zon verdween, hoor je niemand meer.

In mei 2016 wordt er nog steeds gewerkt aan het aardbevingsbestendig maken van de fundering van het kolossale Forumgebouw in het historische stadshart, weliswaar gefinancierd door het particuliere bedrijf NAM, met een douceurtje van 68 miljoen euro. Maar dit gaat waarschijnlijk ten koste van de talloze gedupeerden in de provincie Groningen die te kampen hebben met aardbevingschade en jarenlang moeten wachten op een nette financiële afhandeling van hun schade, als ze al tegemoet gekomen worden.

De sleutel voor het uiteindelijk wel of niet afbouwen van het bovengrondse deel van het Forum ligt bij de volksvertegenwoordigers en het bestuur van de provincie. Als de hoofdsponsor, het college van Gedeputeerde Staten, besluit om op basis van de actuele kennis van zaken terug te komen op het besluit om 35 miljoen provinciaal gemeenschapsgeld te doneren ten behoeve van de bouw van het Forum, dan komt er geen Forum. Het inmiddels ondergronds gebouwde deel, de parkeerkelder voor 380 auto’s en de fietsenkelder voor 1400 fietsen, kan blijven bestaan. En voor een binnenterrein kan in overleg met de Groninger bevolking een alternatief plan worden bedacht en uitgevoerd. Maar om tot zo’n besluit te komen, is politieke wil en daadkracht nodig. In de loop van 2016 zal blijken of men hiertoe in staat is... Een win-winmodel. Geen gezichtsverlies, iedereen blij.

Alles overziend is er met betrekking tot het dossier Groninger Forum naar mijn mening sprake van een falend gemeentebestuur. Het college van B en W is verantwoordelijk voor zijn handels- en zienswijze en deze conclusie kan tot

niets anders leiden dan een collectief aftreden. Het zou elegant en bewonderenswaardig zijn als dit vrijwillig gebeurt door de hand in eigen boezem te steken. Daarmee wordt ruimte gecreëerd voor verandering en vernieuwing. Ook bij het functioneren en de daadkracht van de gemeenteraad kunnen de nodige vraagtekens worden gezet. De samenleving heeft geen belang bij politici die struisvogelpolitiek bedrijven en de realiteit uit het oog verliezen.

Het uitbrengen van dit boek is een motie van wantrouwen jegens het beleid van politici die signalen vanuit de bevolking negeren en niet dienstbaar genoeg zijn aan de gemeenschap, uitzonderingen daargelaten. Het lijkt erop dat alle betrokkenen gevangen zijn in een cocon, waarbij angst voor persoonlijk en/of partijgezichtsverlies mogelijk een rol speelt. De vraag is of het onheil inmiddels is geschied. Heeft de draak haar eieren gelegd?

“Denkt aler gij doende zijt en doende denkt dan nog.”
(Guido Gezelle)

Belangrijke beslissingen worden genomen door een klein, tijdelijk elitenetwerk uit het ambtelijk apparaat en bestuurlijk orgaan. Bestuurders zijn in dit netwerk afhankelijk van hun ambtelijke staf. De vraag is of zij met hun kennis van zaken altijd opgewassen zijn tegen ambtenaren met gespecialiseerde kennis, die daarmee dagelijks bezig zijn. Beleid moet immers gebaseerd zijn op de wil van de bevolking, die niet alleen behoefte heeft aan, maar ook recht op duidelijkheid en bovendien de financiële bijdragen levert. Er is naar mijn mening een gebrek aan visie en integraal denken. Het lijkt erop dat er voornamelijk in sectoren wordt gedacht, waarbij andere beleidsterreinen uit het oog worden verloren. Men had naar de totale gemeentelijke financiële huishouding moeten kijken, inclusief de verlieslijdende projecten die in de periode van het Forumproject speelden. Er zijn (kennelijk) weinig bestuurders die handelen en beslissen vanuit een helicopterview.

Zoals het er nu naar uitziet, krijgen de Groningers een gebouw van uiteindelijk 150 tot 200 miljoen euro of zelfs meer, omkleed met natuursteen. Los van dit immense investeringsbedrag is er nog de jaarlijkse exploitatiesubsidie van circa 2,5 miljoen euro, die ten laste komt van de gemeenschap.

Als we kijken naar de in 1943 door de Amerikaanse psycholoog Abraham Maslow (1908 - 1970) gepubliceerde piramide met daarin een hiërarchische ordening van behoeften, voorziet het Forum op geen enkele wijze in de basisbehoefte van de mens. Volgens de theorie van Maslow zou de mens pas streven naar bevrediging van behoeften hoger in de hiërarchie als de lager geplaatste behoeften bevredigd zijn.

Behoeftepiramide van Maslow

De belangrijkste zorg in Nederland, de gezondheidszorg, holt door de vele bezuinigingen schrijnend achteruit. Bij het Forumproject is er sprake van een luxesituatie. Debatteren kan echter overal, op straat of waar dan ook. Daar is geen prestigeobject zoals het Forum voor nodig. In Groningen moeten alle riemen nog strakker worden aangetrokken door de vele verlieslijdende projecten en vergaande bezuinigingen.

Het is maar wat je belangrijk vindt.

Johan Meijering bij de bouwlocatie

25. Over Johan Meijering

Mijn aversie tegen grootschalige prestigeprojecten van de gemeente, zoals het Forum, heb ik nooit onder stoelen of banken gestoken. De vele argumenten zullen uitgebreid in dit boek ter sprake komen. Het is zeer zeker niet zo dat ik tegenstander ben van initiatieven op cultureel gebied. Sterker nog, ik ben een enorme voorstander, als ze tenminste op verantwoorde wijze worden genomen. De actie die ik in het najaar van 2015 tegen de bouw van het Forum begon, is dan ook niet zomaar uit de lucht komen vallen. Er gingen veel projecten op cultureel gebied die ik in Groningen vrijwillig initieerde en organiseerde aan vooraf, en die gaven mij de nodige inzichten. Ruimtelijke ordening, wonen, kunst, cultuur en dans vormen daarin een rode draad. Groningen en in het bijzonder het culturele gebeuren in deze stad is mij zeer dierbaar. Voor meer informatie verwijst ik naar mijn curriculum vitae aan het eind van deel I.

Om te begrijpen waarom ik met volle overgave aan het Forumavontuur ben begonnen, ga ik eerst terug in de tijd.

Naar Groningen

Geboren in 1947 in het Overijsselse Kampen verhuisde ik via Zwolle, Rotterdam, Lochem, Vroomshoop (O), Den Ham (O), Hengelo en Leeuwarden naar Groningen. Hoewel ik geen geboren Stadjer ben, kan ik wel zeggen dat Groningen mijn stad is. Hier voel ik mij thuis en verbonden, in 2016 al meer dan een kwart eeuw. Voordat ik naar Groningen vertrok, had ik de langste tijd van mijn leven, ruim vierentwintig jaar, met veel plezier op verschillende adressen in Leeuwarden gewoond.

In 1990 verhuisde ik met mijn toenmalige partner van Leeuwarden naar Groningen. Zij kreeg een baan bij de gemeente. Zelf was ik door een bedrijfsongeval met mijn werk gestopt. In januari 1991 betrokken we onze nieuwe patiobungalow in de wijk Minerva aan de buitenkant van het voormalige dorp Hoogkerk, dat op 1 januari van dat jaar onderdeel werd van de

gemeente Groningen. Het zou een wervelende start worden met in de loop der jaren een reeks van initiatieven op cultureel gebied.

Aanvankelijk moest ik erg wennen aan de nieuwe omgeving. Ons huis lag pal naast de A7, de snelweg van Groningen naar Leeuwarden. Een prima locatie, overigens, om van daaruit regelmatig in Leeuwarden mijn sociale contacten te onderhouden. Ik had het niet voor mogelijk gehouden dat ik ooit in Hoogkerk zou gaan wonen. Maar het kwam op mijn pad en ik kwam in de buurt van mijn roots. Mijn grootouders van moederszijde woonden vroeger, toen ik nog jong was, in Groningen en later ook in Hoogkerk. Nadat mijn opa gepensioneerd was als brugwachter bij de spoorbrug over het Reitdiep, verhuisden mijn grootouders na de Tweede Wereldoorlog naar het oude gedeelte van Hoogkerk. Later betrokken ze daar een nieuwbouwwoning aan het spoor.

Mijn ouders waren beiden ook noorderlingen, ze kwamen uit Drenthe, maar ook zij hadden in Groningen gewoond. Ook mijn grootvader van vaderszijde, die ik nooit gekend heb, heeft op diverse adressen in de Hortusbuurt gewoond, de buurt waar ik zelf al vele jaren woonachtig ben.

Als toekomstig bewoner maakte ik op bijzondere wijze kennis met mijn nieuwe gemeente. Voor dat we ons nieuwe huis konden betrekken, had ik vanuit Leeuwarden een initiatief genomen om het woon- en leefmilieu in de Groningse wijk Hoogkerk te verbeteren. Tot mijn blijdschap werd het initiatief door het gemeentebestuur in dank aanvaard en uitgevoerd en zo is Hoogkerk in de loop der jaren beduidend opgevrijkt met kleurrijke en duidelijk herkenbare, gezichtsbepalende kunstwerken.

25.1 Verbetering woon- en leefmilieu wijk Minerva Hoogkerk

Op 2 april 1990 schreef ik het gemeentebestuur een brief met de volgende inhoud en met als onderwerp: *Verbetering woon- en leefmilieu middels realisering gezichtsbepalende (beeldende) kunstwerken in de wijk Hoogkerk*. Een afschrift van deze brief stuurde ik aan de gemeenteraad, het bedrijfsleven in Hoogkerk en de Academie Minerva voor beeldende kunsten. De directie van de kunstacademie Minerva reageerde meteen zeer positief en ondersteunde mijn initiatief.

“Eind dit jaar hoop ik mij definitief te vestigen in uw mooie en dynamische gemeente. Bijzonder verheugd ben ik met de aankoop van een thans in aanbouw zijnde patiobungalow in het bestemmingsplan Minerva te Hoogkerk.

Van de door de architectenmaatschap Timmer bna te Scheemda ontworpen bungalows worden in totaal negentien bungalows gebouwd. Op 16 maart jl. is door uw wethouder Gietema op verzoek van de aannemingsmaatschappij Bam Wijn en Dekker te Groningen officieel de eerste paal voor dit woningproject geslagen. Met betrekking tot het feit dat u het wonen in de gemeente Groningen weer aantrekkelijk wilt maken met onder meer als doelstelling een einde te maken aan het vertrek van Groningers naar omliggende plaatsen zoals Roden en Eelde, bent u mijns inziens ten aanzien van dit woningproject volkomen geslaagd.

Bepalend bij de aankoop was met name de fraaie opzet van dit woningproject en de te gebruiken kleurstellingen. De bungalows worden namelijk gebouwd met een lichte baksteen en krijgen de fleurige Mondriaan kleuren geel, rood en blauw. Vanzelfsprekend heeft ook de locatie een rol gespeeld bij deze aankoop. Het bestemmingsplan Minerva, gelegen aan de rijksweg Groningen-Drachten (A7), is uitstekend bereikbaar.

Als toekomstige nieuwe inwoner van uw gemeente en in de verwachting een echte Stadjer te worden, heb ik inmiddels ook uw stad mogen verkennen. Wandelend door uw stad heb ik op vele locaties (beeldende) kunstwerken op straat waargenomen. Van diverse kunstwerken kan mijns inziens zonder meer gezegd worden dat zij in belangrijke mate de (woon)omgeving bepalen.

Vanuit de binnenstad bereikt men via het fraaie Stadspark en de Peizerweg uw wijk Hoogkerk (sinds 1969). Tot mijn grote spijt/verbazing moet ik constateren dat in deze (volwaardige) wijk van uw gemeente niet of nauwelijks een kunstwerk op straat te ontdekken valt. Mijns inziens is op dit terrein (naar alle waarschijnlijkheid ook op andere terreinen) duidelijk sprake van een grote achterstandssituatie.

Hoogkerk

Het aanzien van de wijk Hoogkerk wordt in belangrijke mate bepaald door de infrastructuur (Hoendiep, spoorlijn Groningen-Leeuwarden, intensief gebruikt wegennet (Zuiderweg, rijksweg A7)). De hiervoor genoemde spoorlijn splitst de wijk Hoogkerk in twee gedeelten: Oud- en Nieuw-Hoogkerk. De gevestigde industrieën, zoals de suiker-

fabriek C.S.M. en de strokartonfabriek De Halm, bepalen eveneens in belangrijke mate het aanzien van de wijk Hoogkerk en domineren dit woon- en leefmilieu (horizonvergrijzing c.q. -vervuiling).

In ieder geval maakt de wijk Hoogkerk daardoor voor de buitenstaander/nieuw-ingezetene een trieste, kleurloze indruk. Verheugend is het feit dat met de invulling van het bestemmingsplan Minerva meer kleur en fleur kan worden/wordt aangebracht. Met het eerder vermelde woningproject van de architectenmaatschap Timmer is hiertoe een eerste aanzet gegeven.

Bestemmingsplan Minerva

Het bestemmingsplan Minerva, gelegen aan de rijksweg A7, zal in belangrijke mate het aanzicht van (Nieuw-)Hoogkerk bepalen. Inmiddels is de realisering van de eerste fase in een vergevorderd stadium, met de realisering van de tweede fase is een start gemaakt. De laatste, derde bouwfase wordt thans ontwikkeld.

Komend uit westelijke richting (Drachten, afsluitdijk, Amsterdam) zal de automobilist(e) ervaren dat de stad Groningen begint bij de wijk Hoogkerk, met ca. 10.000 inwoners. Ook zal hij/zij bij binnenkomst van uw dynamische gemeente in eerste instantie die trieste, kleurloze, horizon vergrijzende/vervuilende leef- en woonomgeving ervaren.

Mijns inziens kan deze visuele ervaring aanzienlijk verbeterd worden door de plaatsing van kleurrijke (vrolijke), duidelijk herkenbare, gezichtsbepalende (beeldende) kunstwerken. Onder het motto 'Meer kleur en fleur in de stadswijk c.q. geen horizonvergrijzing/-vervuiling meer, maar horizonverfraaiing' vangt u een aantal vliegen in één klap:

- het imago van de stad Groningen wordt verbeterd; vanuit westelijke richting gezien begint de stad Groningen immers bij Hoogkerk;*
- de grote achterstand c.q. ernstige verwaarlozing met betrekking tot kunstwerken in de wijk Hoogkerk wordt weggewerkt.*

Suggesties

Gelet op de naam van het bestemmingsplan, Minerva, godin der wijsheid en dapperheid, is mijn suggestie de academie voor beeldende kunsten Minerva te Groningen te betrekken bij de planontwikkeling van de te realiseren kunstwerken.

Verder doe ik de suggestie de gevestigde industrieën in de wijk Hoogkerk te verzoeken (financiële) medewerking bij de plannen te verlenen, om te komen tot een aanzienlijke verbetering/verfraaiing van deze wijk.

Hoewel – in tegenstelling tot de milieuwetgeving – in dit geval de uitspraak ‘de vervuiler betaalt’ niet van toepassing is, zou een geste en participatie vanuit het bedrijfsleven mijns inziens zeer gewenst zijn. Behalve het voordeel van werkgelegenheid ondervinden de Hoogkerkers erg veel nadelen van deze industrieën (stank-, lawaai- en verkeersoverlast).

Voorstellen

Gelet op vorenstaande stel ik u voor:

- 1. op korte termijn (een) krediet(en) beschikbaar te stellen ten behoeve van de plaatsing van kleurrijke (vrolijke), duidelijk herkenbare, gezichtsbepalende beeldende kunstwerken in de wijk Hoogkerk (urgent, hoge prioriteit);*
- 2. bij de ontwikkeling van de derde en tevens laatste bouwfase van het bestemmingsplan Minerva rekening te houden met c.q. een herkenbare, centrale plaats te bepalen voor het te plaatsen Minerva-kunstwerk;*
- 3. in overleg met de bevolking van Hoogkerk c.q. de Vereniging Wijkopbouw Hoogkerk en de stuurgroep Kunst en Cultuur Hoogkerk 1990 in oprichting te komen tot een planopzet met betrekking tot de te realiseren kunstwerken (decentralisatie, sociale vernieuwing);*
- 4. de gevestigde industrieën in de wijk Hoogkerk te verzoeken actieve (financiële) medewerking bij de plannen te verlenen, om te komen tot een aanzienlijke verbetering/verfraaiing van de wijk Hoogkerk;*
- 5. de academie voor beeldende kunsten Minerva in Groningen te betrekken bij de planontwikkeling (examen-/studieopdrachten, project ten behoeve van recent afgestudeerden?).*

Dit jaar bestaat uw gemeente 950 jaar, het is derhalve een feestelijk jaar. Ik hoop dat met het op korte termijn beschikbaar stellen van (een) krediet(en) een aantal kunstwerken in de wijk Hoogkerk worden gerealiseerd en de Hoogkerkers kunnen meedelen in uw feestvreugde. Ik wens uw college ter zake veel wijsheid en vooral dapperheid toe.”

Interview Nieuwsblad van het Noorden

Op 29 juni 1990 publiceert het Nieuwsblad van het Noorden een interview: *Sociaal wetenschapper Johan Meijering werd door het Nieuwsblad geïnterviewd over zijn plannen voor verbetering van het aanzien van de wijk Minerva in Hoogkerk. Telkens als Meijering via de A7 Groningen binnenrijdt, springt de horizonvergrijzing door de sombere massa van Hoogkerk hem in het oog. Hij schreef een brief naar de gemeente met suggesties voor een beeldbepalend kunstwerk in Minerva. Dit kunstwerk zou de aandacht van de grauwe omgeving kunnen afleiden, volgens Meijering. Afschriften van de brief stuurde hij naar de politieke partijen in de stad, naar het bedrijfsleven, makelaars en de Academie Minerva, met de suggestie de samenwerking te zoeken.*

Meijering richt zich voor wat betreft de realisatie van het kunstwerk op fase 3 van het plan Minerva, die zich nog in het ontwerpstadium bevindt. De gemeente heeft positief op de voorstellen gereageerd, aldus Meijering.

Reactie Academie Minerva

Op 9 april 1990 ontving ik van drs. P.G.J. Leijdekkers, directeur afdeling Beeldende Kunst en Bouwkunst van de Academie Minerva, de volgende reactie. *“Met waardering heb ik kennisgenomen van uw brief. Van de kant van Academie Minerva kan uw plan op volledige instemming en medewerking rekenen. Het is te hopen dat de wijsheid en dapperheid van de godin neerdaalt in de hoofden van onze bestuurders en ondernemers, zodat uw aanbeveling weerklank en realisatie vindt. Graag wissel ik met u hierover binnenkort van gedachten.”*

25.2 Verlenging geluidswal

Met de eerste succesvolle actie volgde enige tijd later een tweede en nam ik het initiatief om de geluidswal die langs de A7 en langs de wijk Hoogkerk liep, te verlengen.

Volgens het plan zou alleen langs het nieuwbouwgedeelte waar we zouden gaan wonen een geluidswal komen. Deze wal zou niet worden geplaatst langs de al bestaande bebouwing aan de Albert Hahnlaan. Ik vond dit onbegrijpelijk en in mijn ogen was er sprake van een inconsequent beleid en een vorm van onrecht. Ik kan bijzonder slecht tegen onrecht en kom automatisch in opstand waar ik mogelijkheden zie.

Ook dit initiatief werd zonder horten of stoten door het gemeentebestuur

gehonoreerd. De toenmalige wethouder van Ruimtelijke Ordening Ypke Gietema kwam mij het goede nieuws persoonlijk brengen. De wal werd aangelegd langs zowel het nieuwbouw- als het bestaande bebouwde gedeelte. Ik was blij met de jaren die ik voor de gemeentelijke overheden had gewerkt en dat ik nu met de daar opgedane ervaringen ook als burger dit soort acties kon voeren.

25.3 Kijkbungalow Minerva

Inmiddels had ik een warme belangstelling ontwikkeld voor interieur, wonen, kunst en architectuur en een jaar een makelaarsopleiding gedaan. De nieuwe woonbestemming, een patiobungalow in de Jan van der Zeestraat in de Ploegbuurt, werd in ruim vijf maanden omgetoverd tot een sfeervolle ruimte. Voortvarend waren we aan de slag gegaan om van iedere ruimte iets moois te maken. Begonnen als standaardwoning werd het verrassend stijlvol verbouwd en ingericht tot een opmerkelijke woonervaring.

Kijkbungalow Minerva

Patio Kijkbungalow Minerva

Noodgedwongen aan huis gebonden besloot ik rondleidingen te organiseren in onze eigen woning en daar ‘colleges’ te geven en geïnteresseerden onder meer te informeren over hoe iets is aangelegd, over materiaal, waar het vandaan komt, wat het kost, hoe het bevalt, welke invloed kunst kan hebben, kortom: hoe wonen anders kan. In *Kijkbungalow Minerva* was iedereen van harte welkom.

Vanaf het moment dat het kijkbungalowproject als idee bij mij begon te rijpen, waren er diverse creatieve disciplines bij het project betrokken. Het werd een uniek samenwerkingsverband tussen enerzijds de architect, de binnenhuis- en tuinarchitecten, ontwerpers, inrichters en beeldend kunstenaars, en anderzijds een scala van leveranciers op het gebied van apparatuur en accessoires. Deze samenwerking tussen de veelal zelfstandig opererende specialisten heeft uiteindelijk geleid tot een bijzonder uitgebalanceerd eindproduct: *Kijkbungalow Minerva*.

De gemeente Groningen stond positief tegenover dit project. De Dienst RO/EZ ontwierp een kleurenfolder en stelde voor de promotie 5.000 exemplaren beschikbaar.

Reactie gemeente Groningen

Op 27 november 1990 schreef de heer N. Verdonk, vakdirecteur Bouwen en Wonen, Dienst RO/EZ van de gemeente: *“Met belangstelling heb ik kennisgenomen van het plan uw nieuwe woning in Hoogkerk in te richten als ‘kijkbungalow’. Enthousiast voor alles wat met wonen en wooncultuur verband houdt, gaat u in uw nieuwe premie C-bungalow aan de Jan van der Zeestraat tijdens de bouw een aantal veranderingen aanbrengen en laat u, met medewerking van architecten en inrichtings-specialisten, uw woning en tuin inrichten tot een stijlvolle en verrassende woonervaring. Die ervaring wilt u graag delen met allen die hiervoor belangstelling hebben en mogelijk zelf ook inspiratie en ideeën willen opdoen. U wilt uw ‘kijkbezoekers’ bovendien graag adviseren over wat er komt kijken bij het kopen van een huis, subsidie- en financieringsmogelijkheden, verbouw- en inrichtingsplannen.*

Ik heb begrepen dat een aantal bedrijven op het gebied van bouw, inrichting en vormgeving bereid is gevonden aan uw initiatief mee te werken. U begrijpt dat een gemeentelijke overheid geen directe rol kan spelen in een project dat steunt op een aantal private deelbelangen. Niettemin wil ik uw project Kijkbungalow Minerva graag alle succes wensen.”

Enkele veranderingen konden al tijdens de bouw worden aangebracht. Vooral de vroegtijdige inschakeling van creatievelingen bij nieuw- of verbouw geeft een totaal andere, inspirerende dimensie aan het wonen. Het woonproject Kijkbungalow Minerva werd opgezet vanuit de grondgedachte dat je met minimale bouwkundige ingrepen aan een seriebouwwoning een totaal ander woonconcept kunt creëren.

De eerste Nederlandse kijkbungalow was een landelijke primeur op woongebied en werd een succesvol en uniek project dat zich nadien niet heeft herhaald.

Het project werd op 27 september 1991 officieel geopend door Jan Kamminga, destijds makelaar in Groningen, werkgeversbestuurder en voormalig politicus namens de Volkspartij voor Vrijheid en Democratie. In een latere periode was

hij commissaris van de Koningin in Gelderland. Met de openstelling van ons huis voor publiek beoogden wij dat bezoekers ideeën konden opdoen voor hun eigen inrichting of woning. Die ervaring wilden wij graag delen. Er werden ideeën over woningbouw en moderne kunst aangereikt en praktische adviezen gegeven. Het was laagdrempelig en bood een podium voor creatievelingen.

Voor de geïnteresseerde bezoekers was Kijkbungalow Minerva meer dan een modelwoning. Zij kregen het ongedwongen gevoel zich te wanen in een advies-/ideeëncentrum voor alles wat met wonen en wooncultuur te maken had en konden op een prettige wijze kennismaken met ideeën en producten, zonder een commerciële benadering. Bezoekers kregen een gratis rondleiding, een bezoek duurde gemiddeld tweeënhalf uur.

Media

De belangstelling voor de kijkbungalow groeide gestaag. Behalve de mond-tot-mondreclame kreeg Kijkbungalow Minerva vanuit de media veel aandacht. Doorlopend verschenen er perspublicaties in zowel regionale als landelijke bladen, publicaties in diverse vak- en woonbladen en regelmatig was er aandacht op radio en televisie. Kijkbungalow Minerva kreeg ten minste 92 publicaties in dertig verschillende kranten, vak- en woonbladen, met onder meer een of meerdere artikelen in landelijke kranten, zoals in het Algemeen Dagblad, de Telegraaf, de Volkskrant, Trouw en het Nederlands Dagblad. Ook publiceerde de Sunday Times uit Malta twee keer een artikel over Kijkbungalow Minerva.

Behalve de vele publicaties zorgden ook veertien rechtstreekse radio-uitzendingen, waaronder op 29 september 1992 een uitgebreide uitzending op de Wereldomroep, en vier televisie-uitzendingen voor de nodige publiciteit. Pigeon Clearwater Productions maakte drie verslagen bij verschillende vernissages. Ook zijn er twee korte films gemaakt: een animatiefilm en een promotiefilm voor een nieuw product van Philips.

De VVV, ANWB en de Nederlandse Spoorwegen bleken bereid het project in hun publicaties en routes op te nemen. In het blad van de Nederlandse

Spoorwegen *Er-op-uit – 1001 Ideeën voor een dagje uit*, werd Kijkbungalow Minerva opgenomen als een van de ‘25 gebouwen in Nederland met karakter’.

Bijzondere activiteiten

De meest uiteenlopende activiteiten vonden plaats in Kijkbungalow Minerva. Vele bezoekers werden verwezen naar de participanten en ook participanten onderling ontplooiden zakelijke activiteiten. Behalve de rondleidingen op afspraak en de openingen van tentoonstellingen werden een paar keer per jaar op zaterdag openhuisdagen georganiseerd waar bezoekers zonder afspraak van harte welkom waren.

Zowel het bewonen als het bezichtigen van de kijkbungalow kreeg een extra dimensie door de steeds wisselende exposities van binnen- en buitenlandse beeldend kunstenaars. Deze tentoonstellingen genoten eveneens bijzonder veel belangstelling. De creatieve impulsen die hiervan uitgingen, verhieven het gewone wonen tot wooncultuur, zonder de uitstraling van een museum. De beeldende kunst had een voorname plaats. De openingen van de vele tentoonstellingen werden altijd muzikaal opgeluisterd. Veel sprekers traden op, tientallen musici zorgden voor onvergetelijke momenten.

Mijn verzoek aan de buurtbewoners in de Jan Van der Zeestraat om tijdens de viering van het tweejarig bestaan eenmalig op een zaterdagmiddag ook hun deuren open te zetten, werd tot mijn verrassing gehonoreerd. Een historisch moment volgde.

Op 25 september 1993 organiseerde Kijkbungalow Minerva in samenwerking met buurtbewoners ter gelegenheid van haar tweejarig bestaan een unieke expositie van werken van oud-leden van de kunstkring *De Groninger Ploeg* in ongeveer dertig woningen in de Jan van der Zeestraat. De straat werd één middag een museumstraat met een huis-aan-huistentoonstelling in dertig huizen van schilderijen van overleden schilders van de kunstkring. Ongeveer tweeduizend bezoekers bezochten deze unieke eendaagse tentoonstelling. Samen met vier buurvrouwen vormden we een kunstcommissie en organiseerden we dit unieke evenement. Bijzonder is dat dit initiatief heeft geleid tot een permanente activiteit met de naam *Kunstcommissie Hoogkerk*.

Anno 2016 bestaat deze kunstcommissie nog steeds. De commissie kan inmiddels terugzien op mooie initiatieven op kunstgebied en speelt een belangrijke rol in de gemeenschap van Hoogkerk.

Veel prominenten uit de politiek, de artiestenwereld en kunstenaars, zoals diverse leden van het college van burgemeester en wethouders van Groningen, de commissaris van de Koningin van de provincie Groningen, de gedeputeerde Bestuurlijke Zaken en Cultuur van de provincie Groningen, Jacques d'Ancona, en beeldhouwer en schilder Nic Jonk bezochten de kijkbungalow.

Het vrijwilligersproject Kijkbungalow Minerva was aanvankelijk opgezet voor de duur van twee jaar. Er werd rekening gehouden met een bezoekersaantal van 5.000 mensen per jaar.

Uiteindelijk is Kijkbungalow Minerva drie jaar en drie maanden opengesteld geweest voor een breed publiek. Op 1 januari 1995 werd het project afgesloten. Ruim 13.000 bezoekers uit binnen- en buitenland bezochten ons woonhuis gedurende de duur van het gehele project.

Een kwart eeuw na de opening wordt op 17 september 2016 het eerste exemplaar van het boek *'Kijkbungalow Minerva. Een inspirerende kijk op kunst en wonen'* samen met een documentaire over Kijkbungalow Minerva overhandigd aan gedeputeerde Cultuur mevrouw F. Q. Gräper-van Koolwijk van de provincie Groningen.

25.4 Kunsthuis De Permanente

Door de vele contacten met beeldend kunstenaars en het respect dat ik heb voor deze creatieve mensen was ik in 1993, ten tijde van de kijkbungalow, mede-initiatiefnemer en -organisator geworden van de kunstwinkel van beeldend kunstenaars aan de Grote Markt in Groningen. Dit mondde vervolgens weer uit in een nieuw project in het centrum van de stad. Op 27 april 1994 werd ik oprichter en voorzitter van de stichting *Kunsthuis De Permanente*. De stichting had tot doel een kunst- en vormgevingswinkel voor Groninger kunstenaars op te zetten en vestigde zich uiteindelijk tot 1 januari 2006 in het pand aan de Kreupelstraat nummer 12. In december 2005 publiceerde de Groninger

Gezinsbode op de voorpagina een bericht over sluiting van De Permanente als gevolg van het ontbreken van een structurele subsidie van de lokale overheid. De stichting, zo berichtte de krant, zou blijven bestaan als trajectorganisatie voor kunstenaars en worden ondergebracht bij het Kunstencentrum.

Mijn doel om op een zinvolle manier maatschappelijk iets te betekenen, was ongetwijfeld geslaagd. Met twee succesvolle maatschappelijke acties, twee bijzondere projecten en niet te vergeten een ongelooflijk leerzame periode, kan ik niet anders zeggen dan dat er begin jaren negentig sprake was van een wervelende start in de Groninger samenleving.

Met de afsluiting van het project Kijkbungalow Minerva en stichting De Permanente brak wederom een nieuwe periode aan. Goedbeschouwd heb ik jarenlang in een eigen wereldje geleefd, op een soort 'kijkbungalow-cultuur-eiland'. Het werd tijd voor andere dingen.

25.5 Passie

Ik pleit voor een blijvende dialoog tussen bestuur en burgerij. We moeten terug naar de betrokkenheid van de burger en de dienstbaarheid van bestuurders.

Een aantal jaren later begon ik aan een nieuwe uitdaging: het oprichten van een ontmoetingscentrum met de naam *Passie*, met het multicultureel centrum *La Pasión* als eerste onderdeel. Het zou het grootste project in mijn bestaan worden... Immers, het bloed blijft kruipen waar het niet gaan kan.

Ik ben nu eenmaal een organisatieman in hart en nieren die altijd op zoek is naar extreme uitdagingen. Hierbij is passie mijn belangrijkste drijfveer. Als ontginner, organisator en kunstliefhebber mag ik graag organiseren, samenwerkingsverbanden creëren en nieuwe uitdagingen aangaan.

In 1999 begon ik aan de verwezenlijking van mijn jongensdroom. Wat ik wilde bereiken was een centrum dat uiteindelijk uit vijf aaneengesloten panden zou bestaan en waarin meerdere culturen zouden samenkomen, met in elk pand een zelfstandige stichting. De intentie was een gastvrije ontmoetingsplek te creëren waar iedereen welkom zou zijn en waar je van de ene verbazing

in de andere zou vallen en waar ook activiteiten op het gebied van dans, kunst, muziek, theater en cultuur zouden plaatsvinden. Óók een culturele kweekvijver voor aankomend talent.

Mijn uiteindelijke doel was om intieme ruimten te creëren waar mensen zouden kunnen ‘onthaasten’ en genieten van podia met uiteenlopende culturele activiteiten in een fraai vormgegeven ambiance. Ik wilde me samen met vele anderen inzetten voor een bijzondere ontmoetingsplek, waar iedereen, ongeacht ras, cultuur of kleur elkaar kon ontmoeten in een sfeer van respect. Ik ben een oprechte bewonderaar van allerlei culturen en geloof in versmelting van culturen zonder de identiteit van elke afzonderlijke cultuur prijs te geven.

25.6 La Pasión

In 1999 werd La Pasión, het eerste onderdeel van het Passiecentrum, officieel geopend en in korte tijd groeide het uit tot een wervelend, kleinschalig centrum voor jong en oud. Het boven La Pasión gelegen Japanse centrum *Do* (de Weg) werd daarna ontwikkeld. La Pasión bood een podium aan creatievelingen en was laagdrempelig. Het werd een plek waar men zich thuis en op zijn gemak kon voelen. Met vereende krachten is hard en met veel passie gewerkt om dit centrum in stand te houden. Vanuit de media kreeg La Pasión veel aandacht. Bijna wekelijks verscheen er wel een perspublicatie en regelmatig was er aandacht op de radio en de televisie.

De Argentijnse tango kreeg een voorname plek in het gebeuren. Veel leerlingen hebben er hun eerste voorzichtige danspassen gezet. Ook werden er cursussen oriëntaalse dans en salsa gegeven. Er werden regelmatig workshops gehouden en tangosalons georganiseerd.

Veel prominenten uit binnen- en buitenland hebben opgetreden in La Pasión. Het optreden en de workshops van het danspaar *Ricardo y Nicole* uit Argentinië was een van de hoogtepunten. De literaire salon met Simon Vinkenoog, de voordracht van verhalenverteller Guillaume Pool, het *Eem en Weem*-festival, de klankschaalconcerten van Erik Karsemeier en de vertelavonden van Willem de Ridder bleken eveneens buitengewoon succesvol. Evenals de Russische

culturele en de oriëntaalse swingavonden, het optreden van Mike Roland uit Engeland en het concert van Ustad Zamir Kahn en zijn groep uit India, en niet te vergeten de fantastische avonden met de *Full Minties*.

Interieur La Pasión fotografie Gijs van der Sleen

Stichting La Pasión

Op 17 september 1999 opende de stichting La Pasión voor het eerst haar deuren en werd La Pasión door wethouder van Cultuur W. Pattje feestelijk geopend. Een verzoek aan de gemeente waarbij voor een periode van vijf jaar een aflopende bijdrage in de exploitatielasten was gevraagd, werd helaas niet gehonoreerd. Voor mijzelf en de vele trouwe bezoekers was dat een teleurstelling en voor de gemeente een gemiste kans. Zij had er met een tijdelijke ondersteuning voor kunnen zorgen dat La Pasión misschien een langer leven zou zijn beschoren. Dat mocht helaas niet zo zijn. Op 1 juli 2002 ging de deur definitief dicht en op 31 oktober 2002 werd de stichting formeel opgeheven. Voor de meer geïnteresseerde lezer verwijs ik naar mijn in 2015 uitgegeven boek *La Pasión. Salon de tango y Cultura*.

Na mijn positieve ervaringen met de gemeente Groningen, in het bijzonder de Dienst RO/EZ zoals beschreven in het eerste hoofdstuk, kwam er helaas onverwacht een onvoorziene kink in de kabel die ging over de vernieuwde gevel van La Pasión.

Bouwvergunning

De gevel van La Pasión is in de jaren 2000 en 2001 veelvuldig in het nieuws geweest met publicaties (vijftien) in zowel regionale als landelijke bladen en hield de gemoederen langdurig bezig. In het millenniumjaar 2000 begon namelijk een bijzondere affaire.

Ruim een jaar na de officiële opening van La Pasión moest op aandringen van de gemeente de kunstzinnige gevel die was geplaatst op uiterlijk 1 november 2000 plaatsmaken voor de kanteldeur, die oorspronkelijk het pand had ‘gesierd’. Dit betekende dat de nieuwe pui, een sculptuur waarin driehonderd kilo messing was verwerkt, onmiddellijk moest worden gesloopt. Het kunstwerk was een ontwerp van Hugo Hol, een zeer gerespecteerd kunstenaar in binnen- en buitenland. De gemeente Groningen dreigde met een dwangsom van 250 gulden per dag met een maximum van 5.000 als ik hier geen gehoor aan zou geven.

Hugo Hol (l) Johan Meijering (m) Jan Brederode (r)

De aankondiging van de gemeente sloeg in als een bom en ik begreep er niets van. Ik zou geen bouwvergunning hebben gehad, maar die was wel verleend. Deze bouwvergunning was voor de renovatie voor het pand, inclusief de gevel, die tot dan toe een garagedeur was. Een aantal opmerkelijke gebeurtenissen volgden elkaar op. De vergunning was 'zoekgeraakt'. Pas veel later zou blijken dat de dreigementen van de gemeente onterecht waren.

De gevel werd vervolgens genomineerd voor de architectuurprijs op de Dag van de Architectuur. De publieksprijs werd ontvangen. Een felicitatie van de zijde van de gemeente volgde, met een uitnodiging voor een gesprek. Dit gesprek liet echter bijna twee jaar op zich wachten. De inhoud van een aantal publicaties geven een beeld van deze periode.

Siergevel en -luifel van tangosalon mogen blijven

Op 8 november 2000 publiceert het Groninger Dagblad het bericht dat de verbouwde voorgevel en de nieuwe luifel van La Pasión in de Nieuwe Boteringestraat mogen blijven: *De bouwvergunning bleek wel degelijk te zijn verleend. De vormgeving van de luifel was wel wat kunstzinniger dan het oorspronkelijke ontwerp, maar na overleg met de welstandscommissie besloot de gemeente de luifel alsnog te legaliseren.*

Genoegdoening: gevel van La Pasión genomineerd

Op 9 juni 2001 publiceert het Nieuwsblad van het Noorden het bericht: *De gevel van La Pasión in de Nieuwe Boteringestraat is een van de vijftien genomineerden voor de verkiezing van het mooiste bouwwerk van Groningen op de Dag van de Architectuur: genoegdoening voor eigenaar Johan Meijering na de affaire met de gemeente, die – zo bleek later – ten onrechte had geconcludeerd dat er geen bouwvergunning was afgegeven.*

Publiek kiest La Pasión, vakjury kop Oosterpoort

Op 4 juli 2001 publiceert de Groninger Gezinsbode het bericht dat het publiek in de architectuurwedstrijd kiest voor de pui van La Pasión, maar de vakjury voor het woon-werkgebouw op de kop van de Oosterpoort.

25.7 Verrijking Groninger stadsbeeld

Op 1 augustus 2001 publiceert de Groninger Gezinsbode op de voorpagina: *La Pasión heeft de gemeente Groningen suggesties gedaan voor een nieuw creatief architectuur- en stedenbouwbeleid, met de focus op verrijking van het Groninger stadsbeeld. De suggesties betreffen onder andere het meer inschakelen van beeldend kunstenaars, het ontwikkelen van een subsidieregeling voor gevelverfraaiing, een jaarlijkse 'geveltrofee' en een 'Dag van de Kunstzinnige Gevels'. De gemeente reageerde enthousiast en nodigde Johan Meijering uit om verder te praten. Burgers en beeldend kunstenaars kunnen ongetwijfeld bijdragen aan vernieuwing en verfraaiing van het woon- en werkklimaat in de stad, aldus Meijering.*

Groninger Gezinsbode: Winnaar van architectuurprijs wil bouwstop

Op 24 oktober 2001 publiceert de Groninger Gezinsbode: *De kilheid van groot-schalige nieuwbouwprojecten in Groningen vindt zijn oorzaak in het mannelijke denken bij bestuurders en bouwers; de dominante bouwstijl is gebaseerd op macht en prestige,*

volgens Johan Meijering. Hij mist de vrouwelijke component en doet de suggestie een voorlopige bouwstop in stellen om een verandering in het denken teweeg te brengen. Meijering pleit voor een blijvende dialoog tussen bestuur en burgers. Verder stelt hij voor de welstandscommissie af te schaffen en per project deskundigen in wisselende samenstellingen advies uit te laten brengen, om de weg vrij te maken voor creatief en flexibel denken. Binnenkort gaat Meijering op uitnodiging met de gemeente in gesprek over de architectuur in de stad en zijn ideeën daaromtrent.

Uitnodiging college van B en W

Op 23 juli 2001 ontving ik van algemeen directeur Dienst Stadsontwikkeling Bouwen en Wonen de heer R. van Vliet namens het college van B en W een felicitatie voor het toekennen van de jaarlijkse publieksprijs in het kader van de Dag van de Architectuur. Ook ontving ik een uitnodiging: *“Wij willen graag met u van gedachten wisselen over de door u gedane voorstellen en suggesties. Wat ons betreft neemt de Stichting Dag van de Architectuur eveneens deel aan dit gesprek.”*

De uitnodiging is opgenomen in deel III: Bijlagen.

Ambtelijke molens

Tot mijn verrassing vond dit gesprek bijna twee jaar later plaats op 4 april 2003, bij de Dienst RO/EZ op de afdeling Ruimtelijke Plannen. Hoewel het spreekwoord ‘ambtelijke molens malen langzaam’ algemeen bekend is, had ik niet meer op de aangekondigde uitnodiging gerekend. Met een positieve instelling, zonder enige voorbereiding, begaf ik mij naar het Zuiderdiep, waar de Dienst RO/EZ is gehuisvest. De Stichting Dag van de Architectuur was niet uitgenodigd voor dit gesprek. Van het gesprek werd een verslag gemaakt, dat later aan mij werd toegestuurd.

Verslag gesprek met de heer J. Meijering en de afdeling Ruimtelijke Plannen van de gemeente Groningen op 4 april 2003

Vanuit de gemeente Groningen, Dienst RO/EZ, zijn bij het gesprek aanwezig: Wilma van Geffen (intern afdelingshoofd afdeling Ruimtelijke Plannen), Tjerk Ruimschotel (senior-stedenbouwkundige afdeling Ruimtelijke Plannen) en Anne Jaspers (secretaris afdeling Ruimtelijke plannen, notulist).

Kennismaking - wat voorafging aan deze afspraak:

Na een korte kennismaking schetste de heer Meijering de gebeurtenissen die voorafgingen aan dit gesprek. Zijn eerdere ervaringen met de gemeente Groningen en de Dienst RO/EZ zijn wat hem betreft niet positief te noemen. Hij is echter blij met dit gesprek en hoopt op een prettige samenwerking in de toekomst. Na een positief gesprek met de algemeen directeur, de heer Wibier, is het nu tijd om vooruit te kijken.

Verwachtingen bij dit gesprek:

Mevrouw van Geffen stelt voor even helder af te spreken wat we in dit gesprek van elkaar verachten. De heer Meijering wil graag, naast zijn hart luchten, even brainstormen over een aantal nieuwe suggesties die bij hem leven om de stad te verfraaien. In een eventuele vervolgspraak zouden deze suggesties verder uitgespit kunnen worden en kunnen we dan kijken wat haalbaar is.

Suggesties van de heer Meijering:

Hij denkt daarbij aan:

- *Gevelverfraaiing stimuleren (het eerder gedane voorstel tot subsidiëring van gevelverfraaiing).*
- *Nieuw beleid maken dat voorwaardenscheppend is, met prikkels naar bepaalde doelgroepen, denk aan burgers en ondernemers.*
- *Een cultuuromslag maken binnen de Dienst RO/EZ, met een maximale dienstbaarheid naar burgers toe.*
- *Een experiment van twee jaar, waarbij de legeskosten worden afgeschaft als een vorm van subsidie. De hoge legeskosten werken nu juist remmend. Je zou ook kunnen denken aan het beschikbaar stellen van materiaal (verf en dergelijke) door de gemeente.*
- *Een actief aanschrijvingsbeleid voeren.*
- *Meer sfeermakers inschakelen bij de ontwikkelingen in deze stad (denk aan kunstenaars, vormgevers, binnen huisarchitecten etc.). Hierbij denkt hij aan teams per wijk die onderzoeken waar kansen liggen (om pleinen en ander openbaar gebied te herinrichten). In de teams kunnen kunstenaars, architecten, bewoners en gemeente zitting nemen.*
- *Het instellen van vrouwenteams. De stad heeft meer vrouwelijke energie nodig, zij kunnen een andere sfeer in de stad brengen.*
- *En de kloof tussen techneuten en de creatieven verkleinen. Meer creatief naar de stad kijken, andere brillen opzetten, wat moet leiden tot een dialoog.*

- *Het vooral ook zoeken in kleinschaligheid, proefexperimenten en budgettair aantrekkelijke maatregelen. Een win-winmodel voor alle partijen. Denk bijvoorbeeld aan een wedstrijdelement instellen per wijk, prikkelend en creatief, waarbij je bewoners laat kiezen.*
- *Hiervoor een medewerker aanstellen die zich hiermee bezighoudt. Of bomen, meer muziekkoepeles als kunstzinnige elementen in de stad, enzovoort.*

Al deze maatregelen moeten leiden tot prikkels in positieve zin bij alle partijen, om van de stad een ‘betoverende stad’ te maken. Als gebaar heeft de heer Meijering een aanbod voor de gemeente. Hij wil graag een kunstwerk van Gerriet Postma schenken aan het gemeentebestuur van Groningen. Dit kunstwerk, een zeildoek van 260 m², dubbelzijdig beschilderd, zou een mooie plaats in de stad moeten krijgen, bijvoorbeeld op Europark (in de Euroborg).

Reactie op de gedane suggesties van de heer Meijering:

Mevrouw van Geffen vindt de lijst van suggesties erg breed en aan deze verwachtingen zullen we nooit kunnen voldoen. De filosofie erachter begrijpt ze wel. Ook geeft ze aan dat er al veel gebeurt in de stad op soortgelijk gebied. Ze noemt instellingen als het Centrum Beeldende Kunst en het platform GRAS die hierin zijn gespecialiseerd.

De heer Ruimschotel geeft aan dat we altijd al werken en hebben gewerkt aan die ‘betoverende stad’. Dat deed destijds architect Bouma al en dat doen wij nog dagelijks. We werken vooral in delen van de stad, als voorbeeld noemt hij het project Grote Markt. Een proces waar we ook bewoners en ondernemers bij betrekken, middels bijeenkomsten en de discussie met het forum waarin deze partijen zitting hebben. Uiteraard hebben we ook mensen als u nodig, maar de verwachtingen die u schetst zijn erg hoog. We moeten kijken wat haalbaar is.

Wat spreken we af:

Mevrouw van Geffen geeft aan dat we van dit gesprek een verslag maken dat we aan u toesturen. Daarnaast zullen we inzake het voorstel voor gevelverfraaiing en de schenking van het kunstwerk inhoudelijk reageren. Voor het overige scala aan suggesties is het goed om zelf ook contacten te leggen met instellingen als het CBK en platform GRAS. Uiteraard zullen we, als de gelegenheid zich hiertoe voordoet, hen informeren over uw voorstellen.

Samengevat:

De heer Meijering ontvangt een verslag van dit gesprek met daarin de gemaakte afspraken. Hij ontvangt dit verslag voor 4 juli, met indien mogelijk ook daarin de reacties op twee concrete voorstellen:

- 1. De haalbaarheid van een gemeentelijke subsidieregeling voor 'gevelverfraaiing';*
- 2. Een gemeentelijke reactie op de schenking van het kunstwerk van Gerriet Postma en eventuele plaatsing hiervan in bijvoorbeeld de Euroborg.*

Na ongeveer drie maanden ontving ik per post dit verslag, zonder reacties op de onder 1 en 2 genoemde voorstellen. Ik nam vervolgens telefonisch contact op en vernam dat voor het aangeboden kunstwerk door de gemeente geen goede locatie kon worden gevonden. Geen antwoord heb ik tot op heden mogen ontvangen over mijn voorstel tot het instellen van een gemeentelijke subsidieregeling voor 'gevelverfraaiing'. Een vervolgesprek op dit eerste kennismakings- en verkennende gesprek, dat de bedoeling was, is er nooit gekomen.

25.8 Subsidiebeleid gemeente Groningen

Op het gebied van subsidiëring had ik sterk de indruk dat er sprake was van een ontmoedigingsbeleid. De support die het culturele centrum La Pasi3n nodig had van de lokale overheid, ontbrak volledig. Kennelijk zat men op het stadhuis niet te springen om initiatieven van de inwoners zelf en omarmde men wel ideeën die van binnenuit het apparaat ontstonden, projecten waar men politiek gezien voor een kort moment mee kon scoren. top-down-strategie stond hoog in het vaandel.

Het was dit gemeentelijke beleid dat in dezelfde periode van La Pasi3n (1999-2003) borg stond voor grootschalige incidentele projecten, zoals bijvoorbeeld het miljoenen verslindende *Blue Moon-project* in 2001.

25.9 Architectuur- en cultuurmanifestatie Blue Moon

Op 24 september 2001 publiceert Trouw een bericht over het drie weken durende architectuur- en cultuurfestival Blue Moon, dat 7,5 miljoen gulden kostte en in plaats van 180.000 bezoekers slechts 65.000 bezoekers trok: *De stad vraagt zich af of het geld wel goed is besteed. Lokale politici rekenen op een stevige*

nabespreking. Volgens cultuurwethouder W. Pattje is het geld goed besteed, is het programma goed ontvangen en houdt de stad een paar mooie nieuwe panden aan het festival over. Het lage bezoekersaantal is volgens hem te wijten aan het slechte weer.

Blue Moon-pand gekraakt in Groningen

In aansluiting op de uitspraken van wethouder van Cultuur W. Pattje, publiceert Bas Coolen op 10 juni 2003 om 21.56 uur op het internet de volgende tekst: *“Zondag 8 juni 2003 hebben wij een pand gekraakt in Groningen dat voor kunstfestival Blue Moon gebouwd is en daarna nooit meer gebruikt is. Blue Moon moest vergeten plekjes in de stad Groningen uit de vergetelheid helpen; zo ook ons perceel. Architecten kregen de opdracht om op deze plekken vijf nieuwe gebouwen neer te zetten. Het Blue Moon-festival eindigde in september 2001, en sindsdien staat het pand leeg omdat het toch niet geschikt bleek te zijn als woon-werkpand in de vorm van een kindercrèche, dit vanwege de rare bouw van het gebouw. Wij hopen – met zwembad op het dak – hier lang te kunnen wonen. De smeris deed bij leegstandconstatering eerst wel moeilijk, maar daar hebben we niks meer over gehoord. Ook de eigenaar heeft nog niks van zich laten horen. De Krakkers.”*

25.10 Conclusies

Het heeft er alle schijn van dat initiatieven vanuit de bevolking zelf, zoals La Pasi3n, weinig kans van slagen hebben als het gaat om (tijdelijke) overheidssteun, en dat projecten die bedacht worden door de overheid, dus ontspruiten uit de koker van de ambtelijke molens, ogenschijnlijk probleemloos worden gerealiseerd. Het Blue Moon-festival was naar mijn mening zo'n voorbeeld. Smijten met overheidsgeld voor een project van zeer korte duur, waar niemand om vroeg en waar nauwelijks publieke belangstelling voor was. Kennelijk heeft het gemeentebestuur c.q. het gemeentelijk apparaat geen lering getrokken uit dit debacle in 2001 en signalen die nadien vanuit de Groninger bevolking zijn gekomen. Geldverslindende grootschalige projecten blijven hoog in het vaandel staan. Evenals architectuur van nieuwbouwprojecten die weinig Groningers kan bekoren.

Destijds kon ik niet vermoeden dat ik jaren later, in 2015, als inwoner van een bijzondere provinciestad mijn stem opnieuw zou verheffen tegen een geldverslindend project in het historisch stadsdeel: het Forum.

Curriculum vitae

- Naam: drs. J.L. Meijering
- Voornamen: Johannes Lourens
- Geboortedatum: 19 maart 1947
- Geboorteplaats: Kampen
- Burgerlijke staat: ongehuwd (gehuwd geweest)
- Woonplaats: Groningen
- Kinderen: Margarethe, William, Alexander
- Kleinkind: Christiaan-Carlos

Gewoond in de volgende plaatsen: Kampen, Zwolle, Rotterdam, Lochem, Vroomshoop (O), Den Ham (O), Hengelo, Leeuwarden (vanaf 1962), Groningen (vanaf 1990).

Studeerde – na afstuderen aan de Sociale Academie Twente te Hengelo – sociale wetenschappen aan de Rijksuniversiteit Groningen. In 1980 afgestudeerd, specialisatie organisatieontwikkeling. Begon zijn (ambtelijke) carrière als (hoofd)agent van de gemeentepolitie, werkte nadien als maatschappelijk werker en sociale wetenschapper voor verschillende gemeentelijke overheden, gaf als coördinator van het InSa-project – opdrachtgever provincie Friesland – leiding aan een onderzoeksteam.

Rode draad in zijn leven: organiseren, (ver)bouwen en wonen, kunst, dans en theater. Nam van jongs af aan vele initiatieven op cultureel gebied en op het terrein van woon- en leefmilieu.

Gaf vanaf 2003 met zijn (dans)partner Carla Durville dans- en theatervoorstellingen (benefiet) en workshops in binnen- en buitenland, regelmatig in samenwerking met de door hem opgerichte groep Nostalgia (muziek, zang en dans).

Samenvatting belangrijkste activiteiten op cultureel gebied en op het terrein van woon- en leefmilieu, periode 1964 t/m 2007

- 1964** Oprichter en voorzitter (1964 t/m 1967) dans- en instuifvereniging K64 ('Kuifje '64') in Leeuwarden.
- 27 april 1966** Initiatiefnemer, organisator en presentator benefiet-song- en muziekfestival in Leeuwarden.
- 1971** Bestuurslid (1971 en 1972) van de Vereniging voor Handenarbeid, afdeling Friesland/Leeuwarden.
- 1972** Mede-initiatiefnemer en -oprichter, bestuurslid (1972 en 1973) van de I.P.A. (International Police Association), afdeling Friesland.
- 1986** Initiatiefnemer en oprichter van de O.S.A. (Onafhankelijke Secretarie Ambtenaren) van de gemeentesecretarie van de gemeente Leeuwarden.
- 1990** Initiatiefnemer om het woon- en leefmilieu in Groningen (Hoogkerk) te verbeteren. Actievoerder om gezichtsbepalende (beeldende) kunstwerken in openbare ruimten te realiseren. Tevens initiatiefnemer om de geluidswal langs de A7 in Groningen (Hoogkerk) te verlengen.
- 1991** Initiatiefnemer en mede-eigenaar van "Kijkbungalow Minerva" (1991 t/m 1994) te Groningen (Hoogkerk), een gratis onafhankelijk advies-, informatie- en ideeëncentrum, tevens expositieruimte. Organisator 40 tentoonstellingen. Bezoekersaantal in vier jaar: ruim 13.000 uit binnen- en buitenland.

1993 Initiatiefnemer en medeorganisator kunstmanifestatie in Groningen (Hoogkerk) ter gelegenheid van de viering van het 75-jarig bestaan van de kunstkring 'De Groninger Ploeg'. Eendagstentoonstelling met 75 Ploegschilderijen in 30 woonhuizen in de Jan van de Zeestraat. Bezoekersaantal ca. 2000.

1993 Mede-initiatiefnemer en organisator van de kunstwinkel van beeldende kunstenaars aan de Grote Markt no. 43 te Groningen.

27 april 1994 Oprichter en voorzitter (1994 en 1995) van de stichting (kunsthuis) 'De Permanente' te Groningen.

1998 t/m 2001 Organisator van tientallen tentoonstellingen in onder meer het verzorgingstehuis 'Innersdijk' te Groningen en het Streekmuseum 'De Oude Wôlden' te Bellingwolde (Gr.).

1999 Initiatiefnemer en medeoprichter van de stichting 'La Pasión' – centrum voor Argentijnse Tango en multiculturele activiteiten te Groningen (bestuurslid van 1999 t/m 2001). NB: De gevel van La Pasión werd in 2001 genomineerd voor de verkiezing van het mooiste bouwwerk van de gemeente Groningen en werd winnaar van de publieksprijs.

2000 Initiatiefnemer en oprichter van 'Los Lunáticos', een klein (theater)gezelschap (twee dansers Argentijnse Tango en een gitarist).

7 november 2001 Initiatiefnemer, coördinator en deelnemer dansoptreden - Argentijnse Tango met zeven dansparen – voor het koninklijk paar prins Willem Alexander en prinses Máxima bij hun bezoek aan Groningen.

2001 Initiatiefnemer en mede-sponsor (50%) van de stadssafari in Groningen, een culturele manifestatie met Willem de Ridder.

2004 Initiatiefnemer en oprichter van muziek- en dansgezelschap Nostalgía (4 personen: twee dansers Argentijnse Tango, violist en sopraan). Optreden in onder meer Egypte (uitzending Egyptische tv).

2004 t/m 2006 Stelde zijn geheel verbouwde woonhuis ‘La Nueva Pasión’ (nieuwe passie) incidenteel (gratis) beschikbaar voor kleinschalige culturele activiteiten. Het pand werd ingewijd door kleinzoon Christiaan-Carlos. In de hal van het pand is een gedenksteen ingemetseld met de tekst:

**La Nueva Pasión
inagurado por
Christiaan-Carlos Meijering
14 Mayo 2004**

Het Groningse dansgezelschap ‘Galili Dance’ gaf van 20 t/m 27 augustus 2006 tijdens het jaarlijkse festival Noorderzon een aantal solodansvoorstellingen in ‘La Nueva Pasión’. Dat gebeurde in het kader van het project ‘Your Place/My Place’, waarbij vijf woonhuizen in de stad dienden als decor voor vijf verschillende solovoortellingen door vijf verschillende Galili-dansers, gemaakt door vijf internationale gastchoreografen.

4 okt. 2006 Initiatiefnemer om het vervalsen van kunst en de handel in valse kunst, in het bijzonder van de kunstkring 'De Groninger Ploeg' aan banden te leggen. De initiatiefgroep 'Ploegaffaire' onderzoekt diverse mogelijkheden op dit terrein. Publiceerde 'Mijn pleidooi inzake de Altink-affaire'.

2007 Uitbreiding van muziek- en dansgezelschap Nostalgía (8 personen: tenor, sopraan, concertpianiste, twee violisten, popartiest, hoornist Noord Nederlands Orkest, twee dansers Argentijnse Tango).

2 januari 2007 Oproep en voorstellen aan het bestuur van de provincie Groningen

- in het kader van te nemen milieumaatregelen:
- het invoeren van een eenmalige vuurwerkvrije jaarwisseling;
- het structureel invoeren van autoloze zondagen.

18 januari 2007 Voordracht op het symposium 'Echt/Vals', Waterkantzaal PTA in Amsterdam. Overige sprekers: Geert Jan Jansen, Jan Pieter Glerum, Roland Janssen, Aad du Croix Timmermans.

13 juni 2007 Publicatie 'Woensdag de Dertiende'. Een persoonlijke reactie tegen onrecht, list en bedrog, machtsmisbruik, intimidatie en bureaucratie. Overhandiging 1e exemplaar aan de voorzitter van de adviescommissie 'Omgeving en Milieu' van de provincie Groningen.

- 5 juli 2007** Publicatie ‘Nachtmerrie van een kunstliefhebber. Altink-affaire I en II in vogelvlucht’.
Overhandiging 1e exemplaar aan Hans Alders, commissaris van de Koningin in de provincie Groningen.
- Juli 2007** Initiatiefnemer oprichting stichting ‘Echt/Vals’ (i.o)
- Juli 2007** Initiatiefnemer oprichting stichting ‘Oprechte Kunst’ (i.o)
- 16 juli t/m 8 augustus 2007** Initiatiefnemer/leider China-zomertournee dans- en muziekgezelschap Nostalgía.
Diverse optredens in staatstheaters in Lanzhou, hoofdstad provincie Gansu in Centraal-China.
- 23 november 2007** Publicatie ‘Nostalgía China-tournee Zomer 2007’.
Overhandiging 1e exemplaar aan Max van de Berg, commissaris van de Koningin in de provincie Groningen.
- 6 augustus 2008** Initiatiefnemer, medeoprichter en secretaris stichting ‘Staakt Het Vuren’.
Doel: een bijdrage leveren aan het vervangen van het afsteken van consumentenvuurwerk door milieuvriendelijk, veilig en professioneel vuurwerk en lasershows.
- 8 december 2008** Nieuwspoort in Den Haag. Publicatie boeken:
‘Vuurwerk. Dagboek van een ruststoker.’
ISBN 9789089540690.
‘Vuurwerk. Feiten liegen niet.’ ISBN 9789089540775.
- 11 augustus 2009** Initiatiefnemer en interviews documentaire ‘Arie Zuidersma. Als je schildert vergeet je alles’.
Documentaire ter gelegenheid van de viering van zijn

87e verjaardag op 6 januari 2012. Eerste opname en interview gestart op dinsdag 11 augustus 2009.

27 oktober 2011 Initiatiefnemer en met Carla Durville samensteller boek 'Dromen en geheimen. De andere wereld van Arie Zuidersma'.
ISBN: 978-90-8954-334-9 (hardcover).
ISBN: 978-90-8954-337-0 (softcover).
Presentatie in de raadszaal in Vries (Dr.) van de gemeente Tynaarlo.

13 november 2011 Opening expositie (12 november 2011 t/m 8 januari 2012) van het werk van het langst levende lid van de oude garde van 'De Groninger Ploeg' (ca. 10 jaar voorzitter) Arie Zuidersma (1925) en Aukje Niemeijer in galerie Ruigewaert in Niezijl (Gr.).

13 november 2011 Première van de documentaire 'Arie Zuidersma. Als je schildert vergeet je alles.' ter gelegenheid van de viering van zijn 87e verjaardag op 6 januari 2012. Eerste opnamen en interviews gestart op dinsdag 11 augustus 2009.
Interviews Johan Meijering.

7 september 2015 Alternatief plan 'Nieuw Groninger Forum' ingediend bij het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Groningen voor de locatie van het Groninger Forum.
Voorstel om een raadgevend referendum te organiseren.

18, 19 september 2015 Bedenker en initiatiefnemer van het eerste 'TangoFestival La Pasión Groningen' op 18, 19 en 20 september 2015. Een jaarlijks terugkerend festival in het derde weekend van de maand september.

**19 september
2015**

Initiatiefnemer en organisator van 'Reünie La Pasi3n' in de 'VRIJDAG Concertzaal' in Groningen.

Presentatie boeken:

- 'La Pasi3n. Salon de Tango y Cultura. Een bron van inspiratie' ISBN: 978-90-8954-792-7.
- 'Argentijnse tango. Van Groningen tot Maastricht'.
ISBN: 978-90-8954-792-7.

Filmische terugblik:

'La Pasi3n. Salon de Tango y Cultura'.

september 2016

Overhandiging eerste exemplaar boek 'Groninger Forum. Een bodemloze put.' aan F.J. Paas, commissaris van de Koning in de provincie Groningen
ISBN: ??

**17 september
2016**

Initiatiefnemer en organisator 'Reünie Kijkbungalow Minerva' in de 'VRIJDAG Concertzaal' in Groningen

Presentatie boek:

'Kijkbungalow Minerva'

ISBN: ??

Filmische terugblik: 'Kijkbungalow Minerva'.

CULTUREEL TESTAMENT

JOHAN MEIJERING

I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X
Dansclub (Kuilje '64 1964-1968	Kijkbungalow Minerva 1991 - 1995	Stichting De Permanente Vanaf 1994	Stichting La Pasión 1999 - 2003	Stichting Do 1999 - 2003	La Nueva Pasión 2004 - 2008	Stichting Oprechte Kunst i.o. 2007	Stichting Echt/Vals i.o. 2007	Stichting Staakt Het Vuren 2008 - 2014	Autobiografie 2020
6	6	4 en 5	4 en 5	4 en 5	0-02 en 0-03	0-01	0-01	1 en 2	9

Boeken:			
1	2008	Vuurwerk. <i>Dagboek van een ruststoker</i>	ISBN: 978 90 8954 0690
2	2008	Explosief vuurwerk. <i>Feiten liegen niet</i>	ISBN: 978 90 8954 0775
3	2011	Dromen en geheimen. <i>De andere wereld van Arie Zuidersma</i>	ISBN: 978 90 8954 3349
4	2015	La Pasión. Salon de Tango y Cultura. <i>Een bron van inspiratie</i>	ISBN: 978 90 8954 7927
5	2015	Argentijnse tango. <i>Van Groningen tot Maastricht</i>	ISBN: 978 90 8954 7903
6	2016	Kijkbungalow Minerva. <i>Een inspirerende kijk op wonen en kunst</i>	ISBN: 978 90 8954 8870
7	2016	Groninger Forum. <i>Een bodemloze put</i>	ISBN: 978 90 8954 8863
In productie:			
7	2017	Argentijnse tango. <i>Van Groningen naar China</i>	ISBN:
8	2018	De Groninger Ploeg. <i>Kunst van oude meesters in 27 huizen</i>	ISBN:
9	2020	Johan Meijering: <i>Balanceren tussen uitersten (Autobiografie)</i>	ISBN:
Publicaties			
0-01	2006	'Mijn pleidooi inzake de Altink-affaire' op 4 oktober 2006	
0-02	2007	'Woensdag de DERTIENDE' een persoonlijke reactie tegen onrecht, list en bedrog, machtsmisbruik, intimidatie en bureaucratie!	
0-03	2007	Nachtmerrie van een kunstliefhebber'. Altink-affaire I en II in 'vogelvlucht'. Overhandiging van de eerste exemplaren van beide publicaties aan Hans Alders, Commissaris van de Koningin van de provincie Groningen.	
0-04	2007	Politiek Pamflet met 40 aanbevelingen voor beleidsmakers en politici om verbeteringen te realiseren rondom de jaarwisselingen	
0-04	2007	'Nostalgië China-tournee Zomer 2007' Overhandiging eerste exemplaar aan Max van de Berg, Commissaris van de Koningin van de provincie Groningen op 23 november 2007	

CULTUREEL TESTAMENT

JOHAN MEIJERING

Documentaires:

1	2009	De Ruststoker	Initiatief om te komen tot een verbod op het consumentenvuurwerk
2	2010	Altink Affaire	Kunstvervalsing schilderijen van de 'De Groninger Ploeg'. Registratie civiele rechtszaak Gerechtshof Leeuwarden
3	2011	Arie Zuidersma	'Als je schildert vergeet je alles'. De laatste schilder van oude generatie van de kunstkring 'De Groninger Ploeg'
4	2014	Altink Affaire	Kunstvervalsing schilderijen van 'De Groninger Ploeg'. Registratie civiele rechtszaak Rechtbank Assen
5	2015	La Pasión. Salon de Tango y Cultura	Een bron van inspiratie. (1999 – 2003)
6	2016	Kijkbungalow Minerva.	Een inspirerende kijk op wonen en kunst. (1991 – 1995)

In productie:

2017	Argentijnse tango. Van Groningen naar China
2018	De Groninger Ploeg. Kunst van oude meesters in 27 huizen
2020	Johan Meijering. Balanceren tussen uitersten (Autobiografie)

Koninklijke Bibliotheek
Op verzoek van de Koninklijke Bibliotheek in Den Haag, afdeling Documentenverwerking, kenmerk A-2013 P & B-DV in april 2014 zijn de onder 1 en 2 vermelde boeken beschikbaar gesteld. Citaat: "Ook uw uitgaven zijn het waard op opgenomen te worden in het Depot van Nederlandse Publicaties. De door u gedeponeerde publicaties zullen blijvend deel uitmaken van het collectieve cultureel erfgoed van Nederland zoals dat door de Koninklijke Bibliotheek op verzoek van de Nederlandse overheid wordt verzameld. De publicaties worden onder optimale condities bewaard. De Koninklijke Bibliotheek geeft bekendheid aan de gedeponeerde publicaties via de Nederlandse Bibliografie (www.kb.nl/nederlandsebibliografie) en de attenderingsdienst NetUit (netuit.kb.nl)". De boeken 3 t/m 7 zullen eveneens beschikbaar worden gesteld voor dit doel.

Cultureel Erfgoed
In november 2014 werden de projecten 1 t/m IX door het Regionaal Historisch Centrum 'De Groninger Archieven' erkend als Cultureel Erfgoed.
De archieven van deze projecten zijn door mij aan dit Historisch Centrum geschonken en zullen worden overgedragen en ondergebracht in het 'Archief Johan Meijering'.

www.johanmeijering.com

Deel II

Dagboek

Inhoudsopgave

Introductie

1. Verzonden brieven

1.1	7-09-2015	College van B en W
1.2	7-09-2015	Gemeenteraad
1.3	7-09-2015	College van Gedeputeerde Staten
1.4	7-09-2015	Provinciale Staten
1.5	17-11-2015	College van Gedeputeerde Staten
1.6	17-11-2015	Provinciale Staten
1.7	23-12-2015	Provinciale Staten
1.8	20-04-2016	Provinciale Staten
1.9	19-07-2016	College van Gedeputeerde Staten
1.10	19-07-2016	Provinciale Staten

2. Verzonden e-mailberichten

2.1	28-09-2015	Gemeenteraadslid (v)
2.2	29-09-2015	Gemeenteraadslid (m)
2.3	29-09-2015	Gemeenteraadslid (m)
2.4	05-10-2015	Statenlid (m)
2.5	06-10-2015	Statenlid (v)
2.6	06-10-2015	Statenlid (v)
2.7	09-10-2015	Statenlid (m)
2.8	09-10-2015	Statenlid(m)
2.9	13-10-2015	Statenlid (m)
2.10	15-10-2015	Statenlid (m)
2.11	16-10-2015	Statenlid (m)
2.12	19-10-2015	Statenlid (m)
2.13	19-10-2015	Statenlid (m)
2.14	19-10-2015	Statenlid (m)
2.15	23-10-2015	Statenlid (m)
2.16	24-10-2015	Gemeenteraadslid (m)
2.17	27-10-2015	Bevriende relatie (m)
2.18	29-10-2015	Bevriende relatie (m)

2.19	05-11-2015	Statenlid (m)
2.20	06-11-2015	Statenlid (m)
2.21	09-11-2015	Statenlid (m)
2.22	15-11-2015	Statenlid (m)
2.23	15-11-2015	Statenlid (m)
2.24	17-11-2015	De heer M. van den Berg, commissaris van de Koning
2.25	11-12-2015	Statenlid (m)
2.26	30-12-2015	Statenlid (m)
2.27	05-03-2016	Statenlid (m)
2.28	06-03-2016	Statenlid (m)
2.29	13-03-2016	Statenlid (m)
2.30	14-03-2016	Gemeenteraadslid (m)
2.31	14-03-2016	Twee gemeentelijke en vijf provinciale fracties
2.32	17-04-2016	Alle leden van de gemeenteraad
2.33	27-05-2016	Statenlid (m)

3. Ontvangen brieven

3.1	14-09-2015	Provinciale Staten, zaaknummer 593141 H. Engels-van Nijen, griffier
3.2	21-09-2015	Gemeente Groningen, kenmerk: 5243589 Drs. A.G.M. Dashorst, griffier
3.3	20-11-2015	Provinciale Staten, zaaknummer 605729 H. Engels-van Nijen, griffier
3.4	26-11-2015	Provincie Groningen, zaaknummer 605734 Mevr. mr. P.K. Berghuis, secretaris commissie Rechtsbescherming Bijsluiter 'Beroep'
3.5	15-12-2015	College van Gedeputeerde Staten, zaaknummer 605734
3.6	21-12-2015	Provincie Groningen, zaaknummer 605734 Mevr. mr P.K. Berghuis, secretaris commissie Rechtsbescherming

- 3.7 11-02-2016 Gedeputeerde Staten, zaaknummer 605734
Mevr. A. Hazewinkel,
plaatsvervangend secretaris
commissie Rechtsbescherming
provincie Groningen
- 3.8 12-02-2016 Kamer 1 uit de commissie Rechtsbescherming
Dhr. J.W.M. Engels, voorzitter
Mevr. A. Hazewinkel,
plaatsvervangend secretaris
commissie Rechtsbescherming
provincie Groningen
- 3.9 08-03-2016 Gedeputeerde Staten provincie
Groningen, zaaknummer 605734
- 3.10 25-04-2016 Gedeputeerde Staten provincie
Groningen, zaaknummer 630646
J. Hermse, hoofd afdeling Economie,
Cultuur & Projectfinanciering
- 3.11 27-07-2016 Gedeputeerde Staten provincie Groningen,
mevrouw A. Hazewinkel, plv secretaris
rechtsbescherming
- 3.12 29-07 2016 Gedeputeerde Staten, provincie Groningen,
zaaknummer 644135, H. Engels-van Nijen,
griffier Provinciale Staten

Introductie

Ongeveer zeven maanden lang, vanaf september 2015 tot en met juli 2016, correspondeerde ik met de bestuurders van de gemeente en van de provincie Groningen en met individuele lokale en provinciale politici, met als doel opnieuw een debat te starten over het Forum. Daarnaast had ik een aantal zinvolle gesprekken met twee fractievoorzitters van lokale politieke partijen en met een Statenlid van de provincie. De inhoud van de brieven die ik verzuurde aan de gemeente en aan de provincie en de antwoorden die ik ontving, zijn opgenomen in dit dagboek.

Ook zijn in dit dagboek een aantal e-mailberichten opgenomen. Gelet op het intensieve mailverkeer dat ik in deze periode heb gevoerd, heb ik een selectie gemaakt en mij beperkt tot de meest relevante berichten. Uit privacy-overwegingen heb ik besloten de geadresseerden van mijn e-mailberichten niet te vermelden en heb ik mij beperkt tot mijn eigen spontane ingevingen.

In chronologische volgorde is de inhoud van tien verzonden brieven en 32 verzonden e-mailberichten te lezen, plus de inhoud van tien brieven die ik ontving van de gemeente en de provincie.

1. Verzonden brieven

1.1 7 september 2015

Brief aan het college van B en W

Onderwerp:

Referendum en alternatief plan locatie Groninger Forum.

“Het project Groninger Forum staat op losse schroeven: niet alleen is er een bouwstop door uw college opgelegd om na te gaan hoe het gebouw aardbevingsbestendig gebouwd kan worden, maar er zijn ook publiekelijke kernvragen gerezen, zoals:

- of het huidige plan met veel glas bouwkundig gezien wel kan worden uitgevoerd gezien het aardbevingsprobleem;
- hoe het financiële plaatje eruitziet wanneer er wordt doorgebouwd;
- hoe dit – gezien het feit dat dit project met gemeenschapsgelden wordt gefinancierd – publiekelijk bekend wordt gemaakt en wanneer;
- of er überhaupt wel op de ingeslagen weg moet worden doorgegaan;
- wat wil de Groninger bevolking zelf nu echt?
- Gezien de relevantie van deze antwoorden pleit ik voor een *referendum* omtrent het Groninger Forum, waarbij ik – met verwijzing naar de *Art Impression* van Sip Hofstede – hierbij meteen een alternatief aanbied, genaamd *Hyde Park Groningen*, een sfeervolle oase in hartje binnenstad.

De kosten van deze bouwstop kunnen eenvoudig vergeleken worden met de kosten van bijvoorbeeld de aanleg van Hyde Park Groningen bovenop het huidige fundament zoals het er nu tijdens deze bouwstop bij ligt.

Volgens insiders is de hele ecologische huishouding onder de binnenstad van Groningen, waar ondergronds allerlei riviertjes lopen, volledig in de war door deze bouwgreep. Velen vragen zich af of er een nieuw gebouw moet worden ontworpen, omdat het huidige plan qua constructie met de vele glaspartijen niet uitgevoerd kan worden.

Een ander zeer relevant argument is het reële aardbevingsgevaar, dat tevens en niet zonder reden tot het ingrijpende besluit heeft geleid van de bestaande bouwstop. Gelet op de huidige ontwikkelingen zoals verwoord in deze brief, verzoek ik u nu dringend edoch beleefd:

1. alle bouwactiviteiten boven het huidige fundament van de locatie Groninger Forum per direct te staken.
2. de bouwactiviteiten in het fundament af te ronden, mits bouwtechnisch verantwoord en aardbevingsbestendig;
3. een financieel onderzoek in te stellen en een vergelijking te maken tussen de kosten van de bouwtijd en de aanleg van een alternatief zoals Hyde Park Groningen en het opnieuw invullen van het huidige betonnen plateau in de situatie zoals het er nu bij ligt.
4. het onder punt 3 genoemde voor te leggen aan de inwoners van Groningen met antwoorden op de vragen:
 - Wat kost het uiteindelijk doorbouwen met ingrijpende bouwkundige aanpassingen?
 - Wat willen inwoners van Groningen en wat denken zij dat bezoekers van de stad nu echt wensen?
 - Wat is met het voortschrijdende inzicht naar aanleiding van de aardbevingsproblematiek gedaan?
 - Wat is nu haalbaar en realistisch?
5. zo spoedig mogelijk een referendum te houden in de periode van de bouwstop en de inwoners van Groningen te raadplegen met de vraag of het Groninger Forum in de huidige situatie wel of niet moet worden doorgebouwd en wat Groningers vinden van het idee van Hyde Park Groningen.
6. de inwoners van Groningen daarnaast in de gelegenheid te stellen om alternatieve plannen in te dienen.
7. Onderstaand alternatief plan hierbij te betrekken waarbij de zichtlijnen van de historische en karakteristieke binnenstad behouden blijven en d'Olle Grieze haar waardigheid behoudt.

Handreiking voor een sfeervol alternatief plan op de locatie van het Groninger Forum

De bouwstop van het Groninger Forum is een zegen; het geeft tijd voor een moment van bezinning en tussentijdse evaluatie. Vanuit mijn maatschappelijke betrokkenheid ervaar ik de bouwstop als een cadeau. Sinds de beslissing is gevallen om het Groninger Forum te bouwen, is er veel veranderd in de wereld. Mijn oproep is om deze geboden kans te benutten. We kunnen opnieuw met elkaar in debat en genomen beslissingen heroverwegen. Het is een relevant maatschappelijk vraagstuk met ingrijpende gevolgen voor de Groninger bevolking. Grote financiële belangen zijn in het spel en er zijn veel partijen bij betrokken.

Argumenten voor een sfeervol alternatief

Argumenten voor een sfeervol alternatief overtreffen de voordelen van het verderbouwen van het Groninger Forum. Deze voordelen bieden een legitieme onderbouwing voor een terugkeren op een ingeslagen weg en het opnieuw aangaan van een maatschappelijke discussie. Een tweede zeer relevant en blijvend actueel argument is het reële aardbevingsgevaar, waarvan niet met zekerheid is vast te stellen hoe dit zich verder ontwikkelt in de toekomst. Dat heeft natuurlijk ook niet zonder reden tot het ingrijpende besluit geleid van de bestaande bouwstop.

Referendum

Dit is dus een goed moment om opnieuw genomen beslissingen te heroverwegen. De ontstane situatie moet via een referendum aan de Groninger bevolking worden voorgelegd. Met de wetenschap van vandaag en vanuit een voortschrijdend inzicht kan het huidige college van burgemeester en wethouders zijn ingenomen standpunt herzien. Het blijft onduidelijk wanneer de bouw wordt of kan worden hervat.

Met verwijzing naar de *Referendumverordening van de gemeente Groningen 2007* kan de periode van deze bouwstop benut worden om dit referendum te houden en de inwoners te raadplegen. Kortom: het referendum als democratisch middel om de Groninger bevolking mee te laten denken en mee te laten beslissen over alternatieve plannen.

De ideeën voor een alternatief plan voor het bouwen van het Groninger Forum

Mijn voorstel is om het ondergrondse deel, de parkeer- en fietsenkelder, verder af te bouwen en hierbovenop een prachtige, sfeervolle binnentuin aan te leggen, evenals een of meer sfeervolle fontein(en). Daarbij een royale muziekkoepeel waar verschillende groepen muziek kunnen maken, waaronder bijvoorbeeld studenten van het conservatorium die hier publieke concerten geven.

Oók biedt het een mooie buitenplek voor de verschillende dansgroepen in de stad waarbij voorzien is in een professionele, solide dansvloer. Deze binnentuin kan daarmee een unieke internationale ontmoetingsplek zijn in het hartje van de stad.

De aanleg van een tweede groene long aan de voet van de Martinitoren zou als trekpleister kunnen werken richting deze binnentuin als unieke internationale ontmoetingsplaats.

Samengevat:

In plaats van een immens groot gebouw zou op het dak van de parkeer- en fietsenkelder een binnentuin gerealiseerd kunnen worden, genaamd: *Hyde Park Groningen*.

- Een sfeervolle, inspirerende binnentuin (50 x 150 = 7500 m²) als bruisende internationale ontmoetingsplaats voor jong en oud. Het gehele jaar toegankelijk met elkaar versterkende elementen en goede voorzieningen gedurende de winterperiode, met daarin opgenomen:
- een of meer verlichte fontein(en) waar muntjes liggen te glinsteren op de bodem en bezoekers een wens kunnen uiten;
- centraal een grote muziekkoepeel voorzien van een dak dat kan worden dichtgeschoven bij slecht weer en zonnepanelen die worden geplaatst op vaste delen van het dak die stroom leveren;
- een professionele dansvloer, geschikt voor verschillende dansstijlen. Een doorlopend 'Podia Libre' en uitzicht op:
- sfeervolle terrasjes rondom koepel en fontein(en);
- een 'speakers corner' waar mensen elke zondag hun mening kunnen geven;
- een fraai vormgegeven halfronde tribune.

Een zomer- en wintervaste tweede groene long aan de voet van de Martinitoren waardoor het ruimtelijk gevoel rondom de Martinitoren behouden blijft! Een mooie kans om het hart van Groningen ultiem te laten bruisen, waarin de Martinitoren zijn markante, rechtmatige, karakteristieke positie op de Grote Markt behoudt. d'Olle Grieze is kenmerkend voor Groningen en de Groningers, een toren waar velen ook buiten Groningen zich emotioneel en historisch mee verbonden voelen. Een kleurrijke culturele verrijking, verfraaiing, verlevendiging van én rondom de Grote Markt. Een gastvrije locatie die een pluriforme, aanzuigende kracht zal hebben op een breed publiek. Een locatie die ook als toekomstige deellocatie kan dienen voor bijvoorbeeld activiteiten van het Noorderzonfestival en Eurosonic Noorderslag.

Uitschrijven van een prijsvraag

Voor het meest aantrekkelijke alternatief voor wat betreft de invulling op de locatie kan een prijsvraag worden uitgeschreven.

Creatieve kwaliteiten uitnodigen

Belangrijk aandachtspunt is om vooral de creatieve kwaliteiten van mensen in te zetten, te benutten bij de opmaak, planrealisatie en uitvoering van een sfeervol alternatief plan. Te denken valt hierbij aan binnenhuisarchitecten, beeldend kunstenaars, het conservatorium, de kunstacademie Minerva, met ieders creatieve inbreng.

Het mee laten denken en vervolgens mee laten beslissen via een referendum door de Groninger bevolking over ingediende ideeën, betekent een krachtige impuls voor een nog bruisender Grote Markt. Een locatie die iedereen een warm hart toedraagt en bij uitstek geschikt is om op de gevulde terrasjes onder het genot van een drankje ideeën uit te wisselen over een alternatief plan en de invulling van de aansluitende locatie waar de bouwactiviteiten tot een nader tijdstip zijn stilgelegd. Hoe sfeervol en bruisend zou de Grote Markt dan zijn!

Motivatie en tussenstand

Tegen torenhoge kosten wordt op een historische plek met gemeenschapsgeld het Groninger Forum gebouwd. Dit is in mijn ogen een volstrekt overbodig, onverantwoord, buitengewoon risicovol, kostbaar en kwetsbaar project

in aardbevingsgebied! De verwachte 1,6 miljoen bezoekers per jaar zullen ongetwijfeld passen in het rooskleurige plaatje dat gepresenteerd is. Of het reëel is dat er dagelijks gemiddeld circa 4400 bezoekers komen, zal blijken als het gebouw, ergens in de toekomst, operationeel is. Mochten deze cijfers toch kloppen, dan vraag ik mij in alle oprechtheid af hoe zo'n grote hoeveelheid mensen dagelijks op zo'n relatief klein aantal vierkante meters met elkaar uit de voeten kan. En denk eens aan de geldverslindende bibliotheek die ondergebracht wordt in het Forum, terwijl de stad al een prachtbibliotheek heeft die dichtgaat. Dit is doodzonde!

Studentenstad Groningen met ruim 200.000 inwoners en **in Nederland de stad met de laagste gemiddelde leeftijd**, is al meer dan voldoende op de kaart gezet, zoals met de alom bekende slogan 'Er gaat niets boven Groningen'. Aan de Hanzehogeschool en de Rijksuniversiteit studeren ruim 50.000 studenten, ongeveer een kwart van de Groninger inwoners die van over de hele wereld vandaan komen en hun belevenissen in de stad Groningen wereldwijd vertellen aan het thuisfront.

Intentie Groninger Forum

Het Groninger Forum is bedoeld als algemene ontmoetingsplek voor bewoners van en bezoekers aan de stad Groningen. Onder het Forum met tien bouwlagen boven de grond en vijf bouwlagen ondergronds is een parkeergarage met een capaciteit voor 390 auto's gepland en in de kelder kunnen 1.500 fietsen worden gestald. Men verwacht er 1,6 miljoen bezoekers per jaar te kunnen ontvangen. Voor de invulling van het complex is het samenwerkingsverband *Stichting Groninger Forum* opgericht. De stichting moet zorgen voor een samenhangend programma van culturele activiteiten zoals tentoonstellingen, lezingen, films en debatten. Terwijl er al een debatcentrum is in een filmtheater! Het Groninger Forum zal activiteiten gaan organiseren ter bevordering van informatie-uitwisseling met andere culturele en maatschappelijke organisaties.

Bouwkosten

De bouw is omstreden. De bouwkosten zijn begroot op 71 miljoen euro. Deze kosten worden gefinancierd door de gemeente en de provincie Groningen en bijdragen uit de Europese subsidiepot. Wat zullen de werkelijke jaarlijkse

exploitatiekosten uiteindelijk gaan worden bij continuering van dit project? Zullen we op weg zijn richting de 200 miljoen euro?

Welk financieel debacle staat de inwoners van zowel de provincie als de gemeente Groningen te wachten en op welke wijze valt dat te zijner tijd door de verantwoordelijke bestuurders te verantwoorden? Of hebben zij dan inmiddels alweer voor andere bestuurders plaatsgemaakt?

Bouwstop

Op dinsdag 30 oktober 2012 ging met de stort van de eerste diepwand, de symbolische eerste paal, de bouw van het Groninger Forum officieel van start. In februari 2015 legde de gemeente Groningen een groot deel van de bouw voor een periode van vier maanden stil om na te gaan hoe het gebouw aardbevingsbestendig gebouwd kan worden. De Nederlandse Aardolie Maatschappij en de Rijksoverheid nemen de kosten voor het uitstel van de bouw voor hun rekening. Dat geldt ook voor het aardbevingsbestendig maken van het Groninger Forum. Deze kosten bedragen anderhalf à twee miljoen euro per maand!

Citaat website Groninger Forum:

“Bevingsbestendig? Dinsdag 12 mei 2015.

We checken eerst even of het Groninger Forum een aardbeving wel overleeft. Dan bouwen we, mogelijk met hier en daar een aanpassing, weer verder!”

Een ander deel van de werkzaamheden gaat gewoon door, omdat de nieuwe bouwrichtlijnen daarvoor geen gevolgen hebben. De fietsenkelder wordt afgebouwd en de ontwikkeling van de Nieuwe Markt zuidzijde en de Postwand worden volgens planning gecontinueerd.

Ik doe een dringend beroep op uw politieke verantwoordelijkheid en realiteitszin en zie uw antwoord gaarne binnen drie weken na dagtekening tegemoet.”

1.2 7 september 2015

Brief aan de gemeenteraad

Onderwerp:	Heroverweging plannen Groninger Forum Referendum en alternatief plan
Verzoek:	Genomen beslissingen heroverwegen Toegezegde kredieten voorlopig opschorten

“Veel Stadgers volgen met grote zorg de ontwikkelingen rondom het Groninger Forum. Zoals u bekend, staat dit project op losse schroeven. Niet alleen is er een bouwstop door het college van burgemeester en wethouders van Groningen opgelegd om na te gaan hoe het gebouw aardbevingsbestendig gebouwd kan worden, het is ook de vraag of het huidige plan met veel glas constructief gezien wel uitgevoerd kan worden. Onder verwijzing van mijn bijgevoegde brief aan het college van burgemeester en wethouders van Groningen op 7 september 2015 pleit ik daarom voor een terugkoppeling aan en een raadpleging van de Stadgers middels een referendum omtrent het Groninger Forum en ik presenteer een alternatief: ***Nieuw Groninger Forum, als oase midden in de stad.***

Samengevat komt mijn voorstel – met verwijzing naar een art impression van Sip Hofstede – erop neer af te zien van verderbouwen aan het Groninger Forum en deze plek in te richten als park, genaamd *Hyde Park Groningen*, in plaats van het neerzetten van een immens groot gebouw. Op het dak van de parkeer- en fietsenkelder zou het volgende gerealiseerd kunnen worden:

- Een sfeervolle, inspirerende binnentuin (50 x 150 = 7500 m²) als bruikende internationale ontmoetingsplaats voor jong en oud met daarin opgenomen:
- een of meerdere verlichte fontein(en);
- centraal een grote muziekoepel voorzien van een dak dat automatisch kan worden opengeschoven bij goed weer;
- een professionele dansvloer, geschikt voor verschillende dansstijlen;
- Een doorlopend ‘Podia Libre’ en uitzicht op;
- sfeervolle terrasjes rondom koepel en fontein(en);

- een ‘speakers corner’ waar iedereen elke zondag zijn of haar mening kan verkondigen over allerlei serieuze en minder serieuze zaken;
- verhoogde terrassen op de bestaande bebouwing;
- een fraai vormgegeven halfronde tribune.

Een zomer- en wintervaste tweede groene long aan de voet van de Martinitoren waardoor het ruimtelijk gevoel rondom de Martinitoren behouden blijft! Een mooie kans om het hart van Groningen ultiem te laten bruisen, waarin de Martinitoren zijn markante, rechtmatige, karakteristieke positie op de Grote Markt behoudt. d’Olle Grieze is kenmerkend voor Groningen en de Groningers, een toren waar velen ook buiten Groningen zich emotioneel en historisch mee verbonden voelen. Een kleurrijke culturele verrijking, verfraaiing, verlevendiging van én rondom de Grote Markt. Een gastvrije locatie die een pluriforme, aanzuigende kracht zal hebben op een breed publiek. Een locatie die ook als toekomstige deellocatie kan dienen voor bijvoorbeeld activiteiten van het Noorderzonzonfestival en Eurosonic Noorderslag.

Gelet op vorenstaande verzoek ik u beleefd:

1. alle door u genomen beslissingen ten aanzien van het Groninger Forum te heroverwegen;
2. in afwachting van nieuwe voorstellen van het college van burgemeester en wethouders van Groningen alle verleende gemeenschapsgelden via kredieten voorlopig op te schorten.
3. Ik doe ook aan u een dringend beroep op uw politieke verantwoordelijkheid en realiteitszin en zie uw antwoord gaarne binnen drie weken na dagtekening tegemoet.”

1.3 7 september 2015

Brief aan het college van Gedeputeerde Staten

Onderwerp: Heroverweging plannen Groninger Forum
Referendum en alternatief plan

Verzoek: Genomen besluiten heroverwegen
Toegezegde provinciale kredieten voorlopig opschorten

“Veel inwoners van de provincie Groningen volgen met angst en beven de ontwikkelingen rondom het Groninger Forum. Zoals u bekend, staat dit project op losse schroeven. Niet alleen is er een bouwstop door het college van burgemeester en wethouders van Groningen opgelegd om na te gaan hoe het gebouw aardbevingsbestendig gebouwd kan worden, het is de vraag of het huidige plan met veel glas constructief gezien wel uitgevoerd kan worden. Onder verwijzing van mijn bijgevoegde brief aan het college van burgemeester en wethouders van Groningen en de gemeenteraad op 7 september 2015, pleit ik daarom ook bij u voor een terugkoppeling aan en een raadpleging van de inwoners van de provincie Groningen middels een referendum omtrent het Groninger Forum en ik presenteer hierbij een alternatief: ***Nieuw Groninger Forum, als een oase midden in de stad.***

Samengevat komt mijn voorstel – met verwijzing naar een art impression van Sip Hofstede – erop neer af te zien van verderbouwen aan het Groninger Forum en deze plek in te richten als park, genaamd *Hyde Park Groningen*, in plaats van het neerzetten van een immens groot gebouw. Op het dak van de parkeer- en fietsenkelder zou het volgende gerealiseerd kunnen worden:

- Een sfeervolle, inspirerende binnentuin (50 x 150 = 7500 m²) als bruisende internationale ontmoetingsplaats voor jong en oud met daarin opgenomen:
- een of meerdere verlichte fonteinen;
- centraal een grote muziekkoepeel voorzien van een dak dat automatisch kan worden opengeschoven bij goed weer;
- een professionele dansvloer, geschikt voor verschillende dansstijlen;
- Een doorlopend ‘Podia Libre’ en uitzicht op:

- sfeervolle terrasjes rondom koepel en fontein(en);
- een ‘speakers corner’ waar iedereen elke zondag zijn of haar mening kan verkondigen over allerlei serieuze en minder serieuze zaken;
- verhoogde terrassen op de bestaande bebouwing;
- een fraai vormgegeven halfronde tribune.

Een zomer- en wintervaste tweede groene long aan de voet van de Martinitoren waardoor het ruimtelijk gevoel rondom de Martinitoren behouden blijft! Een mooie kans om het hart van Groningen ultiem te laten bruisen, waarin de Martinitoren zijn markante, rechtmatige, karakteristieke positie op de Grote Markt behoudt. d’Olle Grieze is kenmerkend voor Groningen en de Groningers, een toren waar velen ook buiten Groningen zich emotioneel en historisch mee verbonden voelen. Een kleurrijke culturele verrijking, verfraaiing, verlevendiging van én rondom de Grote Markt. Een gastvrije locatie die een pluriforme, aanzuigende kracht zal hebben op een breed publiek. Een locatie die ook als toekomstige deellocatie kan dienen voor bijvoorbeeld activiteiten van het Noorderzonfestival en Eurosonic Noorderslag.

Gelet vorenstaande verzoek ik u beleefd om:

1. alle door u genomen beslissingen ten aanzien van het Groninger Forum te heroverwegen;
2. in afwachting van nieuwe voorstellen van het college van burgemeester en wethouders en de gemeenteraad van Groningen alle verleende provinciale gemeenschapsgelden via kredieten voorlopig op te schorten;
3. een terugkoppeling aan en een raadpleging van de inwoners van de provincie Groningen te organiseren middels een referendum omtrent het Groninger Forum.

Ik doe een dringend beroep op uw politieke verantwoordelijkheid en realiteitszin en zie uw antwoord gaarne binnen drie weken na dagtekening tegemoet.”

1.4 7 september 2015

Brief aan de Provinciale Staten

Onderwerp: Heroverweging plannen Groninger Forum
Referendum en alternatief plan

Verzoek: Genomen besluiten heroverwegen

“Veel inwoners van de provincie Groningen volgen met grote zorg de ontwikkelingen rondom het Groninger Forum. Zoals u welbekend, staat dit project op losse schroeven. Niet alleen is er een bouwstop door het college van burgemeester en wethouders van Groningen opgelegd om na te gaan hoe het gebouw aardbevingsbestendig gebouwd kan worden, het is de vraag of het huidige plan met veel glas constructief gezien wel uitgevoerd kan worden. Onder verwijzing van mijn bijgevoegde brieven aan het college van burgemeester en wethouders en de gemeenteraad van Groningen op 7 september 2015 pleit ik daarom ook bij u als belangrijke subsidieverstrekker voor een terugkoppeling aan en een raadpleging van de inwoners van de provincie Groningen middels een referendum omtrent het Groninger Forum en presenteer ik een alternatief: ***Nieuw Groninger Forum, als een oase midden in de stad.***

Samengevat komt mijn voorstel – met verwijzing naar een art impression van Sip Hofstede – erop neer af te zien van verderbouwen aan het Groninger Forum en deze plek in te richten als park, genaamd *Hyde Park Groningen*, in plaats van het neerzetten van een immens groot gebouw. Op het dak van de parkeer- en fietsenkelder zou het volgende gerealiseerd kunnen worden:

- Een sfeervolle, inspirerende binnentuin (50 x 150 = 7500 m²) als bruikende internationale ontmoetingsplaats voor jong en oud met daarin opgenomen:
 - een of meerdere verlichte fontein(en);
 - centraal een grote muziekkoepeel voorzien van een dak dat automatisch kan worden opengeschoven bij goed weer;
 - een professionele dansvloer, geschikt voor verschillende dansstijlen;
 - Een doorlopend ‘Podia Libre’ en uitzicht op:
 - sfeervolle terrasjes rondom koepel en fontein(en);

- een ‘speakers corner’ waar iedereen elke zondag zijn of haar mening kan verkondigen over allerlei serieuze en minder serieuze zaken;
- verhoogde terrassen op de bestaande bebouwing;
- een fraai vormgegeven halfronde tribune.

Een zomer- en wintervaste tweede groene long aan de voet van de Martinitoren waardoor het ruimtelijk gevoel rondom de Martinitoren behouden blijft! Een mooie kans om het hart van Groningen ultiem te laten bruisen, waarin de Martinitoren zijn markante, rechtmatige, karakteristieke positie op de Grote Markt behoudt. d’Olle Grieze is kenmerkend voor Groningen en de Groningers, een toren waar velen ook buiten Groningen zich emotioneel en historisch mee verbonden voelen. Een kleurrijke culturele verrijking, verfraaiing, verlevendiging van én rondom de Grote Markt. Een gastvrije locatie die een pluriforme, aanzuigende kracht zal hebben op een breed publiek. Een locatie die ook als toekomstige deellocatie kan dienen voor bijvoorbeeld activiteiten van het Noorderzonfestival en Eurosonic Noorderslag.

Gelet op vorenstaande verzoek ik u beleefd om:

1. alle door u genomen beslissingen ten aanzien van het Groninger Forum te heroverwegen;
2. in afwachting van nieuwe voorstellen van het college van Gedeputeerde Staten alle verleende provinciale gemeenschapsgelden via kredieten voorlopig op te schorten;
3. een terugkoppeling aan en een raadpleging van de inwoners van de provincie Groningen te organiseren middels een referendum omtrent het Groninger Forum.

Ik doe ook aan u een dringend beroep op uw politieke verantwoordelijkheid en realiteitszin en zie uw antwoord gaarne binnen drie weken na dagtekening tegemoet.”

1.5 17 november 2015

Brief aan het college van Gedeputeerde Staten

Onderwerp:

Bezwaar tegen de verlenging van de projectperiode van het Groninger Forum op 13 oktober 2015.

“In mijn bijgevoegd schrijven van 7 september 2015 heb ik u beleefd verzocht:

1. alle door u genomen beslissingen ten aanzien van het Groninger Forum te heroverwegen;
2. in afwachting van nieuwe voorstellen van het college van burgemeester en wethouders en de gemeenteraad van Groningen alle verleende provinciale gemeenschapsgelden via kredieten voorlopig op te schorten;
3. een terugkoppeling aan en een raadpleging van de inwoners van de provincie Groningen te organiseren middels een referendum omtrent het Groninger Forum.

Ook heb ik aan u een dringend beroep gedaan op uw politieke verantwoordelijkheid en realiteitszin.

In aansluiting op mijn verzoek maak ik thans als direct belanghebbende ernstig bezwaar tegen uw beslissing op 13 oktober 2015 om de projectperiode van het Groninger Forum te verlengen. Als belastingplichtige van de stad en de provincie Groningen betaal ik mee aan de bouw en mogelijke exploitatie van het Groninger Forum, dat grotendeels wordt gefinancierd met gemeenschapsgelden. Samen met mijn partner woon ik op het CiBoGa-terrein in de stad Groningen. Vanaf ons dakterras hebben we een prachtig uitzicht op de Martinitoren. Bij de uitvoering van de bouw van het Groninger Forum – en zeker nu er veranderingen worden aangebracht aan het oorspronkelijke plan met de bedoeling dat het gebouw verandert in een soort bunker – wordt ons uitzicht op de historische binnenstad van Groningen geschaad. De horizonvervuiling die dat met zekerheid gaat opleveren, zal vele malen omvangrijker en indrukwekkender blijken te zijn dan je ook maar kon bevroeden bij het bekijken van de meest realistische maquette of ‘artist impression’. Daar komt

nu bij dat het karakter van het gebouw ernstig afwijkt van het gebouw waar de provincie Groningen destijds subsidie voor heeft toegekend/verleend.

We weten nog niet eens precies wat er allemaal gaat veranderen! Wie neemt de verantwoordelijkheid als de duizenden versterkingsplaten die vermoedelijk tegen het gebouw worden bevestigd toch bij een nieuwe aardbeving van het gebouw af vliegen met alle mogelijke gevolgen van dien?

Samengevat komt mijn bezwaar op het volgende neer:

1. Er is geen sprake meer van het gebouw waar subsidie voor is toegekend. (Het aardbevingsbestendig maken leidt tot ingrijpende veranderingen aan het gebouw, waardoor het karakter zal wijzigen);
2. Het nieuwe, definitieve aardbevingsbestendige gebouw is nog niet bekend, m.a.w.: het provinciaal bestuur van Groningen weet niet waar ze mee akkoord gaat en zal eerst de nieuwe definitieve en herziene plannen van de gemeente Groningen onder ogen moeten zien om vervolgens een afweging te kunnen maken om de projectperiode al dan niet te verlengen.

Onder voorzitterschap van de heer Max van den Berg, die als oud-wethouder van onder meer Cultuur, Monumentenzorg en Stadsontwikkeling van de gemeente Groningen aan de wieg stond van het eerste linkse programcollege (afkomst kan en mag je niet verloochenen), draagt u als bestuurders van de provincie een grote verantwoordelijkheid.

De Groninger bevolking mag ervan uitgaan dat u uw dagelijkse werkzaamheden met de grootste zorgvuldigheid uitvoert. Het gaat hier om vertrouwen, geloofwaardigheid en integriteit.

Het feit dat er thans, op 7 november 2015, zoveel nieuwe feiten rondom het Groninger Forum naar voren zijn gekomen, rechtvaardigt een terugkoppeling naar de Groninger bevolking en zeker naar hun vertegenwoordigers, de leden van de Provinciale Staten. De basis in ons democratisch rechtsbestel.

Met alle informatie die nu voorhanden is – en wie weet wat er allemaal nog meer boven water komt – kan er niet verdergebouwd worden aan het Groninger Forum. Het zou schandalig zijn als dit wel gaat gebeuren! Een grote historische vergissing waar we onszelf en ons nageslacht tot in lengte van jaren mee opzadelen. Ook de vele voorbeelden van de bouw van megaprojecten met grote problemen in ons land moeten onze ogen eindelijk openen.

Je kunt niet je ogen sluiten voor de realiteit en net doen of je neus bloedt!

Er rijzen thans zoveel vragen die een herbezinning noodzakelijk maken. In dit licht bezien past het in het geheel niet om op formele gronden een projectperiode van het Groninger Forum klakkeloos te verlengen. Het gaat volgens bijgaande informatie van RTV Noord (bijlage 3) om *“een formele wijziging die nodig is om een bouwsubsidie van 35 miljoen euro overeind te houden”*.

Juist ook bij het *‘overeind houden’* van deze bouwsubsidie is het betrachten van uiterste zorgvuldigheid noodzakelijk en zullen alle actuele feiten opnieuw in ogenschouw genomen moeten worden alvorens een nieuwe afweging te maken om als hoofdsponsor al dan niet een omvangrijke subsidie te verstrekken. Met uw genomen beslissing – in dit geval van grote omvang en impact – ontbreekt helaas deze zorgvuldigheid en het opnieuw afwegen van beslissingen. Uw beslissing staat ook in schril contrast met en haaks op de gevoelens van alle inwoners van Groningen die al jaren hebben geleden en nog lijden onder de enorme gevolgen van de diverse aardbevingen in onze provincie: *“Waarom wel met 35 miljoen uit onze provinciale huishoudkas een immens gebouw in de stad subsidiëren en ons als gedupeerden met aardbevings schade jarenlang in diepe financiële en emotionele ellende laten zitten?”*

Met alle maatschappelijke problemen in en rondom ons zijn projecten zoals het Groninger Forum anno november 2015 – gebaseerd op macht, prestige, egoversterking van een enkeling en belangenverstrengeling – uit den boze en uit de tijd. Het is meer dan genoeg geweest met het spelen met andermans geld, in dit geval gemeenschapsgelden van grote omvang.

Als je alle aspecten op een rij zet en bij elkaar optelt (voortschrijdend inzicht), kun je niet anders concluderen dan dat het maatschappelijk onverantwoord is om door te gaan op de ingeslagen weg.

Er rijzen thans zoveel vragen. Wie is er bijvoorbeeld verantwoordelijk voor de nalatigheid dat er tot nu toe niet-aardbevingsvrij gebouwd is? (Schuldvraag.)

Heeft de gemeente Groningen voldaan aan alle door de provincie Groningen gestelde subsidievoorwaarden inzake het Groninger Forum?

Het gebouw dreigt ons nu door de strot te worden geduwd. Althans, dat is de mening van velen in onze Groninger samenleving. Veelgehoorde opmerkingen: *“Er wordt met een wals over ons heen gereden.”* Dat kan nooit de bedoeling zijn en is bij voortgang van dit traject gedoemd om te mislukken.

Als je al aan de basis niet goed begint, heb je een probleem en kun je dit nooit meer wegpoetsen. De inwoners van Groningen zijn nooit in de gelegenheid gesteld om hun mening te geven over de vraag of zij wel een dergelijk gebouw willen (financieren). Als je dan ziet wat er verder in het traject gebeurd is, stapelen de problemen zich op en verzeilt de procedure al snel in een mistig, ondoordringbaar schimmenspel (een instabiel gebouw in een instabiele situatie). Om maar enkele steekwoorden te noemen:

- blijvend aardbevingsrisico;
- enorme geldverspilling en zware last op het beschikbare budget;
- geen draagvlak bij de bevolking;
- plan van aanpak ondeugdelijk – invulling onduidelijk en exploitatie niet sluitend;
- historisch stadsdeel wordt vernield – schaduweffecten over een deel van de binnenstad;
- windbelasting onverantwoord;
- rol toezichthouder dubieus;
- verstrekken van onjuiste informatie – misleiding, onjuiste voorstelling van zaken – geen transparantie.

Een onafhankelijke onderzoekscommissie kan uitkomst bieden. Deze zal alle ins en outs inventariseren en daaruit haar conclusies trekken.

Mocht blijken dat de gemeenteraad van Groningen door haar college van burgemeester en wethouders onjuist dan wel onvolledig is geïnformeerd en niet de beschikking heeft gehad over alle ins en outs over het Groninger Forum, dan is dit een politieke doodzonde en dienen bestuurders hun conclusie te trekken. Dit zou des te meer een reden kunnen zijn om de projectperiode niet te verlengen, dan wel de provinciale subsidie in te trekken. Iedereen kent het verhaal van een Nederlandse bank die sponsor was van een Nederlandse wielploeg. Het sponsorcontract werd onmiddellijk ontbonden nadat gebleken was dat er in de wielploeg gesjoemeld was (doping). Keer het tij nu het nog niet te laat is, er ligt voorlopig nog wel een bouwstop!

Ik doe nogmaals een dringend beroep op uw politieke verantwoordelijkheid en realiteitszin en zie uw antwoord gaarne binnen drie weken na dagtekening tegemoet.”

Bijlage 3

Subsidieregeling Groninger Forum aangepast

Op 14 oktober 2015 publiceert RTV Noord:

De provincie Groningen heeft de voorwaarden voor de subsidie voor de bouw van het Groninger Forum aangepast om de bouwsubsidie van 35 miljoen euro overeind te houden:

in verband met de vertraging door het aardbevingsbestendige bouwen, is de bouwperiode verlengd tot 1 juni 2019.

Begin dit jaar werd een bouwstop voor het Forum ingesteld. De gemeente Groningen en de NAM maakten onlangs de afspraak dat de NAM 68 miljoen euro betaalt voor het aardbevingsbestendig maken van het gebouw. Naar verwachting wordt de bouw begin volgend jaar hervat.

1.6 17 november 2015

Brief aan de Provinciale Staten

Onderwerp:

Bezwaar tegen de verlenging van de projectperiode van het Groninger Forum op 13 oktober 2015.

“Onder verwijzing naar mijn bijgevoegd schrijven van 7 september 2015 heb ik u beleefd verzocht om de door u genomen besluiten met betrekking tot de bouw van het Groninger Forum te heroverwegen.

Als belanghebbende maak ik thans gebruik van het recht om binnen zes weken na de beslissing van het college van Gedeputeerde Staten van de provincie Groningen bezwaar te maken tegen de verlenging van de projectperiode van het Forum. Dit kan tot 24 november 2015 worden ingediend. Ik verwijs u hierbij naar mijn bijgevoegde brief aan het college van Gedeputeerde Staten van Groningen d.d. 17 november 2015 (bijlage 1).

1. Er is geen sprake meer van het gebouw waar subsidie voor is toegekend. (Het aardbevingsbestendig maken leidt tot ingrijpende veranderingen aan het gebouw, waardoor het karakter zal wijzigen);
2. Het nieuwe, definitieve aardbevingsbestendige gebouw is nog niet bekend, m.a.w.: het provinciaal bestuur van Groningen weet niet waar ze mee akkoord gaat en zal eerst de nieuwe definitieve en herziene plannen van de gemeente Groningen onder ogen moeten zien om vervolgens een afweging te kunnen maken om de projectperiode al dan niet te verlengen.

Ook aan u doe ik een dringend beroep op uw politieke verantwoordelijkheid en realiteitszin en ik zie uw antwoord gaarne binnen drie weken na dagtekening tegemoet.”

1.7 23 december 2015

Brief aan de Provinciale Staten

“Het is inmiddels vijf voor twaalf! Vandaag gleed door mijn brievenbus bijgaand verweerschrift van de provincie Groningen naar aanleiding van mijn ingediende bezwaarschrift tegen het verlengingsbesluit van de projectperiode Groninger Forum d.d. 13 oktober 2015.

Neemt u mij niet kwalijk. Ik ben zo vrij om direct even in de pen te klimmen en u hiervan op de hoogte te stellen. Op de vraag aan mij gesteld of het genoemde verweerschrift mij aanleiding mocht geven om mijn bezwaarschrift in te trekken, kan ik kort en bondig antwoord geven en dit antwoord luidt: neen.

Het jaar 2015 ligt bijna achter ons. Veel hebben we ook dit jaar met en van elkaar kunnen leren in onze Nederlandse samenleving. Maximale verantwoordelijkheid en volledige openheid van zaken is een vereiste! Burgers mogen van onze overheden verwachten dat zij ruimhartig en zorgvuldig worden geïnformeerd. Weghouden van of het verstrekken van onjuiste, onvolledige informatie is een doodzonde. Het is niet geoorloofd om creatief met waarheden om te gaan. Geen onzorgvuldigheden rondom de fundamenten van onze democratie. Het aanzien van de politiek wordt steeds meer op de proef gesteld en is dit jaar vele malen ernstig geschaad. Verhalen omwikkeld niet in dekens maar in mist en rook vinden geen genade en worden genadeloos afgestraft.

Uiteindelijk zal de waarheid vroeg of laat aan het licht komen en zegevieren en zullen politieke loopbanen als sneeuw voor de zon verdwijnen. Er rijzen bij mij als kritisch meedenkende burger van de stad Groningen nog talloze vragen waar ik in ieder geval geen pasklaar antwoord op weet, zoals:

1. Kan de gang van zaken rondom het Groninger Forum de toets der kritiek daadwerkelijk weerstaan?
2. Is er door de bestuurlijk verantwoordelijken juiste, voldoende, oprechte informatie verstrekt en is het ‘spel’ eerlijk en transparant gespeeld? Kent u als Statenlid van de provincie Groningen alle ins en outs en kunt u te allen tijde elke medeburger oprecht in de ogen kijken, óók

als we achteraf spijt betuigen en moeten erkennen dat er een onjuiste beslissing is genomen rondom de bouw van het Groninger Forum? Is het niet beter te voorkomen dan te genezen?

3. Zijn alle wettelijke procedures tot nu toe juist uitgevoerd en is er bijvoorbeeld onderzoek geweest t.a.v. de luchtstroming rondom het gebouw, die veroorzaakt kan worden door het immense gebouw zelf?
4. Zal er worden voldaan aan alle wettelijke eisen op het gebied van (brand)veiligheid, windbelasting?
5. Hoe is het mogelijk dat de openbare bibliotheek in dit gebouw een plek zal krijgen, terwijl deze de beschikking heeft over een prachtig gebouw en juist de toekomst van de bibliotheken in Nederland buitengewoon onzeker is door minder bezoekersaantallen en steeds minder subsidies?
6. Is hier voldoende over nagedacht of is het motto: we zetten er een megagebouw neer en zien wel waar het schip strandt?
7. Volgens bijgaande brief van de commissie Rechtsbescherming van de provincie Groningen wordt gesteld ‘dat het gebouw aan de buitenkant niet zal veranderen.’ Op een informatieve bijeenkomst ‘Groninger Forum, aardbevingsproof en programmatische invulling’ van de gemeente Groningen bij RO/EZ aan het Zuiderdiep op 7 december 2015, werd gezegd dat er wél sprake zal zijn van wijzigingen aan het gebouw. Is het de bedoeling dat we ons laten verrassen of wordt de gemeenschap – voor de zoveelste keer – gewoon voor het blok gezet?

Het Groninger Forum staat thans nog geruisloos op het perron, in afwachting van de dingen die komen gaan. Als de trein weer in beweging komt en de bouwactiviteiten weer vol verve worden hervat, zal het lastiger worden om de trein tot stilstand te brengen.

Nogmaals een dringende vraag: waar blijft de herbezinning en waar blijft de maximale openheid van zaken waar elke politicus, maar zeker ook elke burger recht op heeft?

Ook wil ik nogmaals – wellicht ten overvloede – wijzen op uw eigen politieke verantwoordelijkheid.

Het gaat hier nog steeds om een bedrag van 35 miljoen uit de gemeenschappelijke provinciale huishoudbeurs!

Ik wens u oprecht hele fijne feestdagen en in alle opzichten een goed 2016!”

1.8 20 april 2016

Brief aan de Provinciale Staten

Na de eerder gedane verzoeken aan zowel het provinciaal bestuur als de leden van Provinciale Staten deed ik een ultieme poging om een discussie op gang te brengen, met als doel de bovengrondse bouw van het Forum te voorkomen. Het was een laatste oproep aan de leden van Provinciale Staten op 20 april 2016, met als onderwerpen:

- Subsidie Groninger Forum
- Boekhoudfraude bij gemeente en provincie Groningen

Ik verzocht de leden mijn brief zo spoedig mogelijk op de agenda te plaatsen en schreef:

“Als inwoner van de provincie maak ik mij ernstige zorgen over de ontwikkelingen rondom het Forum, en met mij vele anderen. Het is in alle opzichten een buitengewoon risicovol project, waarvoor thans de ‘code rood’ geldt! De provincie is hoofdsponsor van dit omstreden project.

Los van het feit dat er vermoedelijk een andere beleidsinvulling (koerswijziging) aan het gebouw zal worden gegeven dan bekend was op het moment dat de provincie besloot subsidie te verstrekken, rijst op dit moment de vraag hoe het mogelijk is dat er een subsidie vanuit de provincie (gemeenschapsgelden) wordt verstrekt aan de gemeente ter grootte van 35 miljoen euro, en dat terwijl die zelf haar zaken niet op orde blijkt te hebben. Volgens register-accountant Leo Verhoef maakt de gemeente Groningen er op financieel gebied een puinhoop van. Volgens eigen zeggen van deze subsidieontvanger *“blijft het totaalrisico in vergelijking met andere projecten van dezelfde omvang onverminderd groot.”*

Ten overvloede wijs ik u erop dat bij de Groninger bevolking geen of nauwelijks draagvlak is voor de bovenbouw van het Forum. Deze bovenbouw kan nog steeds worden voorkomen! Er wordt op dit moment nog steeds gewerkt aan het aardbevingsbestendig maken van de ondergrondse parkeerkelder voor 380 auto's en een fietsenkelder voor 1.400 fietsen.

Met alle wetenschap van vandaag is opnieuw mijn dringend pleidooi: laat het bouwen slechts bij deze onderbouw, het is meer dan genoeg geweest!

In overleg met alle betrokkenen en met inspraak van de Groninger bevolking kan dan een alternatieve invulling worden gegeven aan het binnenterrein, gelegen op een historische plek aan de voet van de Martinitoren ('d' Olle Grieze').

Heden, op woensdag 20 april 2016, wordt door de gemeenteraad van Groningen het raadsvoorstel behandeld en het op 17 maart 2016 genomen besluit van het college van burgemeester en wethouders van Groningen met registratienummer 5551662, classificatie 'Geheim'. Totaalbedrag bedraagt 254.581.144,00 euro. Mijn spontane ingevingen over dit voorstel wil ik u niet onthouden. Terzake verwijs ik u naar vijf toegevoegde bijlagen.

"Een conform-/hamerstuk", vertelde een medewerkster van de griffie van de gemeente Groningen mij op 18 april 2016. Van mijn insprekrecht van drie minuten als burger kon ik geen gebruik meer maken. Dat had in een eerder stadium moeten gebeuren, bij de behandeling van dit vergaderstuk in de desbetreffende commissievergadering.

Bijgaand raadsbesluit doet mijn zorgen eerder toenemen dan afnemen! Een aantal citaten met verwijzing naar de desbetreffende pagina's uit dit raadsbesluit wil ik graag paginagewijs aan u als controlerend orgaan voorleggen. U bepaalt het beleid op hoofdlijnen, neemt de belangrijkste beslissingen en controleert de Gedeputeerde Staten of het beleid ook wordt uitgevoerd.

Onder verwijzing naar dit raadsbesluit blijkt dat de provincie Groningen aan de gemeente Groningen verstrekt (citaten):

- *"een bijdrage REP-subsidie 35 miljoen euro"* (pagina 1)
- *"een bijdrage provincie voor renteschade 0,29 miljoen euro"* (pagina 1)
- *"Het karakteristieke ontwerp van het gebouw blijft intact. Wel zijn aanpassingen noodzakelijk."* (pagina 4)

In het raadsbesluit wordt geen uitleg gegeven over de aanpassingen aan het gebouw, met andere woorden: hoe komt dit gebouw er nu eigenlijk uit te zien als het klaar is?

Vraag 1

Hebben de Provinciale Staten actuele informatie over de aanpassingen van het ontwerp en enig idee hoe dit gebouw er uiteindelijk komt uit te zien en kunnen de Provinciale Staten hiermee instemmen?

Behalve het genoemde op pagina 1 over de door de provincie Groningen (hoofdsponsor) verstrekte subsidies wordt op verschillende pagina's gesproken over totaalrisico en subsidie(risico).

Totaalrisico:

“Het totaalrisico blijft in vergelijking met andere projecten van dezelfde omvang onverminderd groot” (pagina 6)

Subsidie(risico):

- *“De eindafrekening REP-subsidie vindt plaats in 2019-2020.”* (pagina 2)
- *“Het subsidie risico is iets afgenomen door de afspraken die de gemeente met de provincie heeft kunnen maken.”* (pagina 7)

Vraag 2

Hebben de Provinciale Staten volledig inzicht in de vorenvermelde afspraken tussen de gemeente en de provincie en zo ja, waaruit blijkt dit (verslaglegging)?

“Het risico voor deelproject Forum en parkeergarage is iets toegenomen. Dit komt o.a. omdat de totale projectomvang en bouwtijd zijn toegenomen.” (pagina 7)

Vraag 3

Hebben de Provinciale Staten volledig inzicht in de toename van de risico's en zijn deze risico's maatschappelijk gezien (algemeen belang) verantwoord en aanvaardbaar om de provinciale subsidies te verstrekken?

“Voor zowel de EFRO-subsidie als de REP-subsidie is een subsidiebeschikking ontvangen van respectievelijk 8,87 en 35 miljoen Euro.” (pagina 8)

“In beide gevallen bestaat de mogelijkheid dat niet de gehele subsidie kan worden benut, als later blijkt dat onvoldoende aan de subsidievoorwaarden kan worden voldaan.” (pagina 8)

“Met betrekking tot de REP is het subsidierisico afgenomen. De provincie verleent medewerking aan de wens van de gemeente om ook de meerkosten voor de aardbeving op te voeren als subsidiabele kosten.” (pagina 8)

Kennelijk houdt de gemeente er nu al rekening mee dat in onvoldoende mate aan de subsidievoorwaarden kan worden voldaan en niet de gehele subsidie kan worden benut!

Vraag 4

Houdt de gemeente zich aan de subsidievoorwaarden die gesteld zijn in de subsidiebeschikking van de provincie?

Indien dit niet zo blijkt te zijn, is dat een reden om deze beschikking in te trekken. In dat geval komt er geen bovenbouw en kan de Groninger samenleving opgelucht ademhalen. Tevens verwijs ik u terzake naar het gestelde in vraag 2.

De ‘Actualisatie bouw- en grondexploitatie Grote Markt - Forum’ staat vermeld onder agendapunt 6h op de Agenda openbare gemeenteraad van de gemeenteraad van Groningen op 20 april 2016.

Ten aanzien van mogelijke boekhoudfraude bij zowel de gemeente als de provincie Groningen merk ik op dat dit buiten mijn competentie ligt. Registeraccountant Leo Verhoef bekeek volgens eigen zeggen jarenlang de jaarrekeningen van zowel de gemeente als de provincie Groningen. Op zijn website onder zijn eigen naam verklaart hij (citaten):

Gemeente Groningen

“Conclusie: dezelfde amateuristische puinhoop als bij veel andere gemeenten en provincies. Allemaal misleidende jaarrekeningen waarin driftig met de cijfers was geknoeid.

Allemaal met duurbetaalde goedkeurende accountantsverklaringen. Wat als saldo van opbrengsten en kosten wordt gepresenteerd, is niet het werkelijke saldo, en wat als financiële positie wordt gepresenteerd, is niet de financiële positie.”

Provincie Groningen

“Conclusie: ook van de jaarrekeningen van de provincie Groningen klopt niets. Wat als saldo van de opbrengsten en kosten wordt gepresenteerd, is niet het werkelijke saldo, en wat als financiële positie wordt gepresenteerd, is niet de werkelijke financiële positie.”

Vraag 5

Hebben de Provinciale Staten kennis van de bovenvermelde feiten?

Vraag 6

Indien vraag 5 ontkennend wordt beantwoord, zijn de leden van de Provinciale Staten bereid nader onderzoek te laten verrichten naar deze aantijgingen?

In aansluiting op mijn bericht aan de leden van de gemeenteraad vraag ik mij in alle ernst af of u als lid van de Provinciale Staten en als gekozen volksvertegenwoordiger te allen tijde op de juiste wijze, volledig en transparant wordt geïnformeerd door het huidige college van Gedeputeerde Staten.

Mocht uit nader onderzoek blijken dat dit niet het geval is, dan bent u naar mijn mening niet in staat om op de juiste wijze afgewogen keuzes en beslissingen te nemen en de belangen van de inwoners van de provincie Groningen op de juiste wijze te behartigen. Ook op u rust een zware taak en verantwoordelijkheid. Het lijkt mij van groot belang dat u te allen tijde de inwoners van de provincie Groningen recht in de ogen kunt kijken. Mocht uit het hoofdpijndossier Forum blijken dat u ten tijde van het nemen van uw besluit niet of niet volledig op de hoogte was van alle ins en outs, dan is het uw taak en plicht om terug te komen op eerder door u genomen beslissingen. Ik doe nogmaals een dringend beroep op uw integriteit als Statenlid en gekozen vertegenwoordiger van de Groninger bevolking.

Gelet op vorenstaande feiten verzoek ik u beleefd om:

1. met inachtneming van alle bekende feiten en omstandigheden alle door u genomen beslissingen ten aanzien van het Forum te heroverwegen;
2. in afwachting van nieuwe voorstellen van het college van Gedeputeerde Staten alle verleende provinciale gemeenschapsgelden met betrekking tot het Forum via kredieten voorlopig op te schorten.

Ik doe opnieuw een dringend beroep op uw politieke verantwoordelijkheid en realiteitszin en zie uw antwoord gaarne binnen drie weken na dagtekening tegemoet.”

De volgende bijlagen werden door mij meegestuurd:

1. Raadsvoorstel. Registratienummer 5551662 - Classificatie ‘Geheim’
2. ‘Actualisatie bouw- en grondexploitatie Grote Markt – Forum’, college van B en W, besluit d.d. 17 maart 2016
3. Agenda openbare gemeenteraad van de gemeenteraad op 20 april 2016
4. Boekhoudfraude gemeente en provincie Groningen
5. E-mailbericht drs. Johan L. Meijering aan de leden van de gemeenteraad d.d. 17 april 2016
6. Brief van drs. J.L. Meijering aan het college van Gedeputeerde Staten d.d. 20 april 2016

Een afschrift van deze brief verzond ik op 20 april 2016 aan het college van Gedeputeerde Staten.

Op 27 april 2016 stuurde ik aan zowel het college van Gedeputeerde Staten en de leden van de Provinciale Staten een aanvulling op mijn brief met de volgende inhoud:

“Op 20 april jl. stuurde ik u een brief voorzien van vijf bijlagen met als onderwerpen ‘Subsidie Groninger Forum’ en ‘Boekhoudfraude bij gemeente en provincie Groningen’.

Ik verzoek u beleefd bijgaande bijlage VI toe te voegen aan deze brief. Deze bijlage met achttien publicaties geeft inzicht in de perikelen rondom het Forum. De inhoud spreekt voor zich.”

1.9 19 juli 2016

Brief aan het college van Gedeputeerde Staten

“Hierbij dien ik een klacht in tegen het feit dat u niet binnen acht weken een inhoudelijke reactie heeft gegeven op mijn verzonden brief d.d. 20 april jl. met het verzoek om plaatsing van de volgende onderwerpen op de agenda van de Provinciale Staten:

1. Subsidie Groninger Forum
2. Mogelijke boekhoudfraude bij gemeente en provincie Groningen

Ik verwijs u hierbij naar uw brief van 25 april 2016 (zie bijlage).

Op 21 juni jl. is de termijn van acht weken, waarop u volgens uw schrijven inhoudelijk zou reageren, verstreken. Vandaag, 19 juli 2016, zijn we vier weken verder na het verstrijken van eerder vermelde datum. Zowel de rechtsgang als integriteit zijn hiermee in het geding en worden in dezen geschaad.

Ook een mogelijk beroep tegen uw beslissing wordt hiermee uitgesteld.

Een hernieuwde discussie over de door mij ingediende onderwerpen is actueel en van maatschappelijk belang. Door het uitblijven van uw inhoudelijke reactie wordt een mogelijke maatschappelijke discussie uitgesteld en op de lange baan geschoven, terwijl er inmiddels begonnen is met de bovengrondse bouw van het Forum. Zoals u bekend, ben ik om diverse redenen fel gekant tegen de bouw van het Forum (geen behoefte, locatie, (on)veiligheid, geldverslindend, mogelijk onterecht verstrekte subsidies) en beoog ik met mijn actie de bovengrondse bouw te voorkomen.

Een afschrift van deze brief is op 19 juli 2016 verstuurd aan de Provinciale Staten van Groningen.

Ik verzoek u beleefd om binnen een week na dagtekening van deze brief met een inhoudelijke reactie te reageren.”

1.10 19 juli 2016

Brief aan de Provinciale Staten

Onderwerp:

Klacht tegen het uitblijven van een inhoudelijke reactie op verzonden brief d.d. 20 april 2016.

Verzoek:

Plaatsing van de volgende onderwerpen op de agenda van de Provinciale Staten:

1. Subsidie Groninger Forum
2. Mogelijke boekhoudfraude bij gemeente en provincie Groningen

“Geachte leden van de Provinciale Staten van Groningen,

Ik ben zo vrij om u hierbij mijn brief aan het college van Gedeputeerde Staten d.d. 19 juli jl. te sturen, met het verzoek bovengenoemde twee onderwerpen op de agenda van de Provinciale Staten te plaatsen.“

2. Verzonden e-mailberichten

2.1 28 september 2015

E-mailbericht aan een gemeenteraadslid (v)

“Hartelijk dank voor uw reactie. Het verzoek is om calculaties te maken van doorgaan/niet doorgaan, de diverse opties te laten doorrekenen en op basis daarvan conclusies te trekken. Hoeveel miljoenen kost dit geldverslindende project als er definitief gestopt wordt met de bouw en hoeveel kost het project uiteindelijk als het is gerealiseerd, inclusief mogelijke aanvullende kredieten tijdens de bouw en afgezien van de mogelijke exploitatietekorten? Wat is wijsheid?”

2.2 29 september 2015

E-mailbericht aan een gemeenteraadslid (m)

“Ben bijzonder blij met je reactie. Ik had ook alle hoop in ieder geval op de partij gevestigd waar ik al jaren op stem. Ook hoop ik in ieder geval op de steun van de Stadspartij, bij de start waarvan ik betrokken was en waarvan ik op de kandidatenlijst heb gestaan voor de gemeenteraad. De tijd dat Fleur Woudstra lijstduwer en lijsttrekker was. Ook in haar huidige positie vanuit D66 hoop ik op actieve steun van deze partij – met name i.v.m. het democratische gehalte van dit thema – voor de dringende oproep om al dan niet via een referendum de Stadgers te raadplegen. Ieder weldenkend mens weet dat het overgrote deel van de Stadgers dit Forum niet wil! Wat is erop tegen om met de wetenschap van vandaag de Stadgers alsnog te raadplegen? Sterker nog, wij hebben daar als inwoners recht op!

Het gaat hier om bakken vol gemeenschapsgeld dat moet worden opgehoest door de bewoners van de stad en de provincie. Het is ook politiek op geen enkele manier meer te verkopen richting alle gedupeerden die schade hebben geleden en nog lijden door de aardbevingen.

Helaas ben ik niet in staat om te organiseren dat de bevolking massaal in opstand komt, dat de Grote Markt en openbare gebouwen zoals het gemeentehuis en provinciehuis bezet worden.

Actie, vuurwerk, moet dus vanuit de gemeenteraad zelf komen! Alle hoop is gevestigd op partijen zoals de Partij voor de Dieren, die zich hiervoor gaan inzetten.

De kans om van dit logge, kolossale monster af te komen is nu, vanwege het reële aardbevingsgevaar, gekoppeld aan de enorme financiële consequenties, aanwezig! Als we nu niet ingrijpen en het huidige traject een halt toeroepen, krijgen we tot in lengte van jaren permanente hoofdpijn en spijt als haren op ons hoofd dat we niet aan de noodrem hebben getrokken! Het is momenteel een rijdende trein die een ravijn dreigt in te storten. Met een handjevol goede en betrokken vrienden volg ik met afschuw de huidige ontwikkelingen.

Misschien heb je het weleens gedaan, anders zou ik het je aanraden. Loop eens om de huidige bouwlocatie heen en zie dan met eigen ogen wat voor een oase, een groene long, daar, op die plek, gerealiseerd kan worden met relatief weinig of veel minder middelen. Wat zouden de medewerkers van het Feithuis en zijn bezoekers een gat in de lucht springen als de achtertuin van dit stadscafé/restaurant wordt verbonden met *Hyde Park Groningen* in plaats van een muur van een tien-etage-hoog gebouw!

Mijn actie was een spontane actie en ik heb mijn stem laten horen. Precies zoals het destijds met de actie tegen het consumentenvuurwerk is gegaan! Dat doel is uiteindelijk bereikt en dit thema is nog steeds, zoals je weet, landelijk in discussie.

Wat het Forum betreft, dit is een lokale situatie waar ik dagelijks mee te maken heb. Als je naar de Martinitoren kijkt, dan zie je de grote hijskranen die mogelijk binnenkort weer in werking zullen komen. Ik moet er niet aan denken! Nogmaals hartelijk dank voor je reactie en jullie inzet. Neem met elkaar de kans om binnen de raad met het college van B en W in dialoog/debat te gaan. Ga met elkaar onderbouwd plussen en minnen en verlies daarbij niet de inwoners uit het oog!”

2.3 29 september 2015

E-mailbericht aan een gemeenteraadslid (m)

“Misschien kan er een onderzoekscommissie worden samengesteld van (met name) financieel deskundigen, die de verschillende opties onderzoekt en financieel vertaalt en conclusies trekt? Heel veel succes!”

2.4 5 oktober 2015

E-mailbericht aan een Statenlid (m)

“Ik ben zo vrij om u en uw collega’s van de Provinciale Staten, evenals alle leden van de gemeenteraad, ook persoonlijk te benaderen. Ik spreek zeker niet alleen voor mijzelf. Velen die ik de afgelopen periode gesproken heb, delen mijn mening.

Gelet op de recente ontwikkelingen rond het Forum en met verwijzing naar mijn vier bijlagen, verzoek ik u beleefd om met uw collega’s in de Provinciale Staten de periode van de door de gemeente opgelegde bouwstop productief te benutten en met uw collega’s in de Provinciale Staten opnieuw in debat te gaan, heroverwegingen te maken over dit geldverslindende project, alternatieven plus financiële onderbouwingen grondig te onderzoeken, bevindingen terug te koppelen aan de inwoners van de provincie en deze om hun mening te vragen.

Wat is erop tegen om met de wetenschap van vandaag de inwoners van de provincie te raadplegen? Sterker nog, mijns inziens hebben we daar als inwoners recht op! Wat is erop tegen om, gelet op de huidige omstandigheden, de toegezegde kredieten voorlopig op te schorten?

Het gaat hier om bakken vol gemeenschapsgeld, dat moet worden opgehoest door de bewoners van de provincie en de stad Groningen. Los van alle argumenten die in mijn brieven zijn genoemd, is het de vraag of de genomen beslissingen politiek gezien nog zijn te verkopen richting alle gedupeerden die schade hebben geleden of nog (zullen) lijden door de aardbevingen!

Als inwoner van deze mooie provincie en van een prachtige hoofdstad verzoek ik beleefd om nu de kans te benutten om binnen de Provinciale Staten opnieuw over het thema Forum in dialoog/debat te gaan en te gaan plussen en minnen, waarbij zeker niet de inwoners uit het oog mogen worden verloren! Ik zie uw reactie met veel belangstelling tegemoet.”

2.5 6 oktober 2015

E-mailbericht aan een Statenlid (v)

“Hartelijk dank voor uw reactie. Er zijn vele wegen die naar Rome leiden en in mijn optiek vele mogelijkheden om de ingeslagen weg te verlaten. Gaat in dit geval de veiligheid van de inwoners niet boven de circulerende en/of toegezegde geldstromen? Niet omstreden is dat er thans een probleem is waar alle betrokkenen mee te maken hebben!

Wat is erop tegen om met al die betrokkenen om een ronde tafel te gaan zitten in een serieuze poging om voor alle partijen een aanvaardbare oplossing voor het bestaande probleem te zoeken? Een rondetafelconferentie geïnitieerd door de gemeente, waar alle subsidieverstrekkers en de bouwer bij de gemeente als opdrachtgever aan tafel schuiven en net zo lang doorpraten tot er consensus wordt gevonden!

Waarom zouden de toegezegde subsidies en kredieten niet bestemd kunnen worden voor een alternatief plan met volledige instemming van de subsidieverstrekkers als er sprake is van een niet-voorzien situatie (overmacht)?

Ten aanzien van mogelijke claims merk ik op dat dit tijdstip nog (lang) niet is aangebroken. Bovendien is algemeen bekend dat recht hebben en recht krijgen in onze rechtsstaat niet hetzelfde is. Het is de vraag hoe een rechter zich uiteindelijk zal uitspreken als hij of zij kennis heeft genomen van alle feiten.

Ik pleit met klem voor een simpele oplossing. Ga a.u.b. opnieuw in debat en voer een debat met actuele en juiste feiten, zonder indianenverhalen.

Wens u met uw werkzaamheden in uw fractie oprecht veel wijsheid toe!”

2.6 6 oktober 2015

E-mailbericht aan een Statenlid (v)

“Hartelijk dank voor uw reactie. Ik zie met belangstelling uit naar de aanvullende informatie van uw collega van de VVD Stad. Graag neem ik nog even de vrijheid om inhoudelijk te reageren op uw reactie. Hoe de politieke verhoudingen en verantwoordelijkheden liggen, zowel bij de gemeente als de provincie, is mij volstrekt duidelijk. Mijn pleidooi, in dit geval richting de Gedeputeerde Staten en de leden van de Provinciale Staten, heeft te maken met het feit dat de provincie 35 miljoen euro gemeenschapsgelden beschikbaar heeft gesteld ten behoeve van de bouw van het Forum. Niet omstreden is dat er thans een probleem is waar alle betrokkenen mee te maken hebben! Oók de provincie Groningen, als zeer belangrijke subsidieverstrekker.

In mijn optiek zijn er thans vele wegen die naar Rome leiden en vele mogelijkheden om de ingeslagen weg te verlaten. Gaat in dit geval de veiligheid van de inwoners niet boven de circulerende en/of toegezegde geldstromen?

Wat is erop tegen om met al die betrokkenen om een ronde tafel te gaan zitten in een serieuze poging om voor alle partijen een aanvaardbare oplossing voor het bestaande probleem te zoeken? Een rondetafelconferentie geïnitieerd door de gemeente, waar alle subsidieverstrekkers en de bouwer bij de gemeente (als opdrachtgever) aan tafel schuiven en net zo lang doorpraten tot er consensus wordt gevonden!

Waarom zouden de toegezegde subsidies en kredieten niet bestemd kunnen worden voor een alternatief plan met volledige instemming van de subsidieverstrekkers als er sprake is van een niet-voorziene situatie (overmacht)?

Ga a.u.b. met elkaar opnieuw in debat en voer een debat met actuele en juiste feiten, zonder indianenverhalen en met volledige transparantie naar de inwoners van de provincie. Het zijn immers de financiële middelen van de inwoners zelf waarmee ‘gespeeld’ wordt! Wens u met uw werkzaamheden in uw fractie oprecht veel wijsheid toe!”

2.7 9 oktober 2015

E-mailbericht aan een Statenlid (m)

“Daar ben ik heel blij mee. Door voortschrijdend inzicht kunnen plannen altijd – ook op de valreep – worden gekeerd! Huwelijken worden ontbonden omdat (één van de) partijen in de loop der tijd tot andere inzichten zijn gekomen. In dit geval staat de geloofwaardigheid en integriteit van de Groninger politici op het spel! Steeds meer verliest de burger het vertrouwen in de politiek.

De Groninger bevolking wil haar geld niet uitgeven aan dit project in een historische binnenstad pal naast de Martinatoren en heeft – een enkeling daargelaten – geen enkele behoefte aan dit geldverslindende, risicovolle bouwwerk! We krijgen als Groninger gemeenschap tot in lengte van jaren grote problemen als dit plan er hoe dan ook door de ‘tijdelijke machthebbers’ – met de wetenschap van vandaag, 9 oktober 2015 – wordt doorgedrukt! Als de provincie als zeer belangrijke geldschietter volkomen terecht zou terugkomen op eerder genomen beslissingen door de niet-voorzien omstandigheden (reëel aardbevingsgevaar!) en het feit dat een eerder ingenomen standpunt politiek gezien thans niet meer te verkopen is jegens haar inwoners die dagelijks de ellende van de aardbevingen ervaren (en nog kunnen verwachten), komt er geen gebouw, omdat de uiteindelijke financiering dan niet meer rond zal komen. De vele miljoenen gemeenschapsgelden kunnen dan op een ander manier zinvol worden besteed. In ieder geval niet aan een prestigeproject waar velen slapeloze nachten van hebben en nog zullen hebben.

Wat zich rondom dit Groninger egogebeuren afspeelt, is in één woord schandalig! Naast de leden van de gemeenteraad hebben de leden van de Provinciale Staten de sleutel in handen om het tij te keren nu het nog niet te laat is!

Geef de Groninger bevolking het laatste woord: *willen we wél tegen torenhoge kosten dit gebouw of willen we dit niet?*

Wens u en uw fractie heel veel succes in een hernieuwd debat, dat recht zal doen aan de gevoelens die bij de Groningers leven. Ik hoop ook dat andere fracties zich zullen aansluiten. Ik zal gaarne gebruikmaken van spreekrecht als mij dit wordt gegund!”

2.8 9 oktober 2015

E-mailbericht aan een Statenlid (m)

“Ik ben u zeer erkentelijk voor uw reactie en hoop ten zeerste dat uw fractie zal voorstellen mijn brief te bespreken in de vergadering van de Provinciale Staten. Graag wil ik nog benadrukken dat mijn brief en voorstellen de gevoelens vertolken van velen in onze Groninger samenleving. Als individuele burger heb je het gevoel dat er met dergelijke genomen besluiten over je heen is en wordt gewalst en er onvoldoende transparantie is.

Gelukkig zijn er partijen die politiek gezien tegengas kunnen bieden tegen dit ‘geweld’ en dat ook doen! Zou u zo vriendelijk willen zijn mij op de hoogte te stellen van de voortgang?”

2.9 13 oktober 2015

E-mailbericht aan een Statenlid (m)

“Prachtig! Heel mooi dat jullie dit op de agenda van de Provinciale Staten gaan zetten. Dit getuigt van daadkracht en dat is meer dan nodig in dit hoofd-pijndossier. Een belangrijk punt voor een hernieuwd debat lijkt mij het begrip ‘solidariteit’. Solidariteit met de Groninger bevolking. De leden van de Provinciale Staten kunnen nu hun solidariteit betonen jegens de vele, vele honderden gedupeerden van de diverse aardbevingen, die dagelijks de ellende hiervan ervaren en daadwerkelijke steun nodig hebben van de Groninger politiek. Die steun kan worden gegeven door de toegezegde subsidiestroom van de zijde van de provincie op te schorten en een time-out te nemen voor een herbezinning en niet klakkeloos mee te gaan op de ingeslagen weg. Dit zou óók de geloofwaardigheid van de Groninger politiek op provinciaal niveau ten goede komen! Jullie fractie begrijpt het in ieder geval! Het is nog geen gelopen race!

Ik hoop dat jullie fractie ook steun wil verwerven van andere partijen, zoals het Groninger Belang.

Velen met mij hebben hun hoop gevestigd op politieke partijen die bereid zijn om hun tanden te laten zien nu het erop aankomt en niet achterover gaan hangen en afwachten op welke wijze dit rampscenario verder zal verlopen. Veel inwoners die ik de laatste tijd heb gesproken over het thema Forum voelen zich machteloos, willen het tij keren, maar weten niet op welke wijze zij dit moeten aanpakken!”

2.10 15 oktober 2015

E-mailbericht aan een Statenlid (m)

“Verheugend dat meerdere partijen in beginsel bereid zijn om het onderwerp te agenderen. Ik ken de (huidige) spelregels niet, ben niet op de hoogte van een presidium, weet ook niet wat een presidium voor functie heeft, welke bevoegdheden een presidium heeft en of de vergaderingen van een presidium openbaar zijn.

Ik kan mij niet voorstellen dat een verzoek van jullie fractie of van welke partij dan ook om te agenderen geweigerd zou kunnen worden! De enige ervaring die ik heb met de Provinciale Staten is van 2007, toen ik een voorstel indiende bij het college van Gedeputeerde Staten om één jaar een consumentenvuurwerkvrije jaarwisseling in de provincie Groningen te houden.

Anja Hazenkamp van de Partij voor de Dieren heeft toen als enige partij dit onderwerp op de agenda gezet. Uiteindelijk is er in Nederland een debat ontstaan dat nog steeds gaande is en wetgeving op dit terrein is inmiddels veranderd. Wat ik me van destijds kan herinneren, is dat een onderwerp geagendeerd kan worden als ten minste duizend handtekeningen een onderwerp ondersteunen *ó*f als een politieke partij het onderwerp wil agenderen. Er is toen een hoorzitting geweest met de mogelijkheid om in te spreken. Met vier anderen heb ik daar toen gebruik van gemaakt. Mogelijk zijn inmiddels de regels op dit punt veranderd. Ik zou het heel graag van je vernemen.

Wat het huidige onderwerp betreft: er zijn inmiddels zoveel nieuwe feiten ontstaan die niet bekend waren toen de Provinciale Staten instemden met een subsidie van 35 miljoen aan de gemeente. Ook het feit dat nog steeds niet duidelijk is wat nu precies de invulling van het Forum gaat worden en het feit dat de exploitatie niet sluitend is lijken me – naast de vele andere genoemde argumenten – aandachtspunten om mee te nemen in een hernieuwd debat, een evaluatie, een herbezinning met de vraag: waar stopt de provincie als hoofdsponsor nu uiteindelijk geld in?

Je kunt wel een nieuwe auto voor de deur hebben staan, maar als je geen rijbewijs hebt of je weet niet hoe je een auto moet besturen, heeft het geen enkele zin om die auto – als statussymbool – aan te schaffen.

Nogmaals: alles overziende lijkt mij een heroverweging noodzakelijk en zeer gewenst! Er kan mijns inziens altijd teruggekomen worden op een genomen besluit als daar voldoende legitieme redenen voor bestaan. En deze zijn er in dit geval!”

2.11 16 oktober 2015

E-mailbericht aan een Statenlid (m)

“Het is in dit geval inderdaad belangrijk om te weten welke specifieke voorwaarden zijn gesteld. Los daarvan zullen er ongetwijfeld ook algemene voorwaarden bestaan in een subsidieverordening. Beide trajecten zijn bestudering meer dan waard.

Het lijkt mij toch dat als er ingrijpende wijzigingen zijn ontstaan na de toekenning van een subsidie, een besluit teruggedraaid kan worden. Het zou niet best zijn als dit niet zou kunnen! Mijn verzoek is om de toegekende subsidie voorlopig op te schorten, om de leden van de Provinciale Staten de gelegenheid te geven zich te heroriënteren. Met veel belangstelling wacht ik de gebeurtenissen af.”

2.12 19 oktober 2015

E-mailbericht aan een Statenlid (m)

“Hartelijk dank voor je reactie. Het zou de geloofwaardigheid van de Groninger politiek op provinciaal niveau en het vertrouwen van de Groninger bevolking daarin zeer ten goede komen als het op de agenda wordt herplaatst. Alvast ook heel veel succes in de samenwerking met andere fracties.”

2.13 19 oktober 2015

E-mailbericht aan een Statenlid (m)

“Er zal ongetwijfeld een termijn zijn genoemd bij de voorwaarden aan de gemeente binnen welke periode de toegezegde subsidie van de provincie geldt en dat deze bijvoorbeeld niet voor andere doeleinden mag worden gebruikt. En dat er bij gewijzigde omstandigheden melding moet worden gemaakt bij de subsidieverstrekker (provincie).

Als de gemeente daar niet aan heeft voldaan of niet aan heeft gedacht, heeft de gemeente mijns inziens een probleem met de provincie c.q. de Groninger bevolking.”

2.14 19 oktober 2015

E-mailbericht aan een Statenlid (m)

“Je laat er geen gras over groeien. Werk aan de winkel bij de provincie! Het lijkt me – voor zover ik dat kan beoordelen – dat jullie op de goede weg zijn om zoveel mogelijk steekhoudende argumenten te vinden die een plaatsing op de agenda rechtvaardigen. Intuïtief denk ik dat je diverse punten zult vinden!

Formele bevoegdheden presidium

Los van het voorgaande ben ik benieuwd naar de bevoegdheden van het presidium. Kan het presidium weigeren om een onderwerp op de agenda te plaatsen als één of, in dit geval, meerdere politieke partijen dit verzoeken? Zo ja, op grond van welke criteria zou dat kunnen en op welke wijze is dat formeel geregeld?

Is tegen een negatief besluit beroep mogelijk en zo ja, bij wie zou dat beroep kunnen worden ingesteld? Bijzonder prettig dat je me op de hoogte houdt.”

2.15 23 oktober 2015

E-mailbericht aan een Statenlid (m)

“Gisteren van een bevriende relatie begrepen dat het van alle kanten rammelt en rommelt rondom het project G.F. Hij noemde subsidiëring en ook rondom de aanbesteding van het gebouw zou er van alles mis zijn! Ik hoop dat jullie heel veel boven water kunnen krijgen en een debat kunnen veroorzaken. Succes!”

2.16 24 oktober 2015

E-mailbericht aan een gemeenteraadslid (m)

“Hartelijk dank voor uw reactie. Uiteraard uw excuses aanvaard! U tekent aan dat bij het nu stoppen met het Forum, de volledige aannemingsom voldaan dient te worden aan de bouwer. Ik ben geen jurist, maar dit lijkt mij prematuur! Is er bijvoorbeeld sprake van overmacht? Hoe zal een rechter eventueel oordelen als er een rechtszaak van zou komen, etc.?”

2.17 27 oktober 2015

E-mailbericht aan een bevriende relatie (m)

“Vandaag de laatste van de 10.000 flyers verspreid. Veel positieve reacties ontvangen over zowel het initiatief als je sfeervolle impressie, die menigeen ongetwijfeld ingelijst op het nachtkastje zal zetten!

Vanmiddag een bijzonder gesprek gehad met de mij onbekende Duitse architecte en beeldend kunstenaar Jenny Ritzenhoff. Zij heeft in Berlijn gestudeerd en later in Amsterdam de Rietveld Academie gedaan. Zij heeft zich gespecialiseerd in stadsplanning en onderzoek gedaan naar grootschalige bouwprojecten – zoals het Groninger Forum – in Bremen (Bremerhaven). Zij heeft aangeboden al haar kennis te delen en is bereid haar visie kenbaar te maken aan het Dagblad van het Noorden. Zij zal mij hierover binnenkort mailen en heb afgesproken haar bericht door te sturen naar het Dagblad. Zij woont nu samen met haar vriend twee jaar in Groningen en wil met al haar ervaringen als ‘buitenstaander’ een positieve inbreng leveren. Niet verkeerd om een reactie te ontvangen van een deskundige, die vrij en onbevangen en niet verstrikt in allerlei relaties, vanuit haar vakgebied mee wil kijken en denken.

De enorme kostenexplosie baart haar onder meer zorgen. Elke dag bijvoorbeeld dat er niet gebouwd wordt, kost pakweg ruim 80.000 euro! Ook het feit dat politieke partijen die ergens voor hebben gestemd niet (meer) het lef hebben om – tegen beter weten in – op een beslissing terug te komen, om mogelijk gezichtsverlies te voorkomen. Zij zal ook gaan nadenken op welke wijze je zo’n proces op een verantwoorde wijze kunt doorbreken! Op de terugweg vanmiddag naar huis vroeg ik mij nog het volgende af.

Welke partij is er in juridische zin voor verantwoordelijk dat er niet-aardbevingsbestendig gebouwd is op een kwetsbare plek in de binnenstad? Is de opdrachtgever (gemeente Groningen) of de aannemer hiervoor aansprakelijk, beide partijen, of kun je dit niemand verwijten? Lijkt mij een heel interessant juridisch vraagstuk! Misschien heb jij daar een antwoord op.

Reacties over het Nieuw Groninger Forum blijven binnendruppelen. Ik zal je de vele positieve reacties verder besparen. Er is hoop! Met een goed gevoel kan ik nu mijn bijdrage afsluiten. De politiek is nu aan zet! Ik hoop op een vruchtbaar debat bij de provincie!“

2.18 29 oktober 2015

E-mailbericht aan een bevriende relatie (m)

“Gerommel onder en boven de Groninger klei, project Forum onder vergrootglas, er hangt (n)iets boven Groningen.

Nog even een paar spontane ingevingen. De mails met adhesiebetuigingen blijven binnenstromen. Het lijkt erop dat velen inmiddels zijn wakkergeschud na een zomerreces en langzaam doorkrijgen wat er allemaal aan de hand is rondom het prestigieuze en geldverslindende megaproject. Frustraties en onvrede blijven groeien. Mensen die ik spreek worden steeds kwader door wat zich werkelijk, buiten ons gezichtsveld, afspeelt.

Welke spelletjes worden er gespeeld? Wat gebeurt er in achterkamertjes? Waar is er sprake van handjeklap en belangenverstrengeling etc.? Na al het gerommel onder de grond moet dat nu boven de grond gebeuren. Er zal ongetwijfeld van alles tevoorschijn komen wat het daglicht niet kan verdragen!

Kortom, het wordt de hoogste tijd om de lucht te klaren, zodat we met ons allen met een schone lei verder kunnen, zonder ons druk te maken over een gebouw waar niemand om zit te springen en dat op een volkomen verkeerde locatie is gepland! Er is sprake van een grote historische vergissing als dat gebouw er toch, hoe dan ook gaat komen en de plannen er gewoon doorgedrukt worden! Met mij hopen velen dat er in de brij juridisch wat te halen valt en iemand dat ook gaat uitzoeken en daartoe in staat is.

Het zou mooi zijn en ik denk dat het nu noodzakelijk is, dat er door de provincie als belangrijke hoofdfinancier (gemeenschapsgeld) een onderzoekscommissie wordt ingesteld die alle feiten boven water haalt! We kennen allemaal het verhaal van een bekende bank die als hoofdsponsor het sponsorcontract beëindigde, omdat er door wielrenners gerommeld werd met dope.

Als een prestigeproject er door enkelingen wordt doorgedrukt tegen de wil van de bevolking, er geen volledige transparantie is, kun je gevoeglijk aannemen dat er sprake is van een frauduleus werkgebied waarin wordt geopereerd!

Het is algemeen bekend dat we in de bouwwereld te maken hebben met een onder- en bovenwereld die elkaar ontmoeten, vaak aan tafel tijdens dure en exclusieve etentjes, waar vervolgens ‘deals’ worden gesloten.

Een van de actuele vragen thans: welke informatie wordt er allemaal verborgen, onder de pet gehouden? Alles zal op den duur toch uitkomen, maar dan is de schade al geleden. En dát moeten we juist met elkaar voorkomen! Er gaat niets boven Groningen.”

2.19 5 november 2015

E-mailbericht aan een Statenlid (m)

“Van de NAM naar de BAM! Ben heel benieuwd of jullie inmiddels wat verder zijn gekomen met het Forum-hoofdpijndossier. Stilte voor de storm? Er is de afgelopen weken veel diverse informatie de revue gepasseerd. Heeft de media nog gereageerd op jullie persbericht? Ben ook benieuwd wat voor jullie – politiek gezien – bruikbaar is om in de politieke strijd te werpen, met name info waar geen speld tussen is te krijgen. Als leek en burger kan je niet anders zeggen: het is meer dan genoeg geweest!

Wat kunnen we met elkaar nog meer bedenken om te voorkomen dat er wordt doorgebouwd? Dit project verdient het om tot de laatste snik door te gaan en te zorgen dat in deze periode van de bouwstop alles wat maar mogelijk is boven het maaiveld komt! Ik hoop dat jullie in staat zullen zijn met politieke lobby's langzamerhand meer partijen over de streep te trekken. Wie voelt zich straks nog verantwoordelijk voor alle gemaakte missers bij het doorgaan van dit project?”

2.20 6 november 2015

E-mailbericht aan een Statenlid (m)

“Graag hoor ik van je of het onderwerp *Groninger Forum* geagendeerd wordt op woensdag 25 november a.s. Ik zal me dan direct aanmelden als inspreker. Jammer dat er maar zes mensen gelegenheid krijgen om in te spreken gedurende in totaal dertig minuten.

Met alle informatie die nu voorhanden is en wie weet wat er allemaal nog meer boven water komt, kan er niet verdergebouwd worden aan het Forum. Het zou schandalig zijn als dit wel gaat gebeuren! Een grote historische vergissing waar we onszelf en ons nageslacht tot in lengte van jaren mee opzadelen.

Een actuele vraag nu is, op welke wijze je een bres kunt slaan in de ogenschijnlijk enorme ambtelijke en onneembare vesting! Er liggen ongetwijfeld kansen. Als je alle aspecten op een rij zet en bij elkaar optelt, kun je niet anders concluderen dan dat het maatschappelijk onverantwoord is om door te gaan op de ingeslagen weg. Het gebouw dreigt door de strot te worden geduwd. Dat kan nooit de bedoeling zijn en is bij voortgang van dit traject gedoemd om te mislukken.

Als je al aan de basis niet goed begint, heb je een probleem en kun je dit nooit meer wegpoetsen. De inwoners van Groningen zijn nooit in de gelegenheid gesteld om hun mening te geven over de vraag of zij wel een dergelijk bouw willen (financieren). Als je dan verder ziet wat er in het traject is gebeurd, stapelen de problemen zich verder op en verzeilt de procedure al snel in een mistig, ondoordringbaar schimmenspel. En dat zal alleen maar erger worden, een kat in het nauw maakt rare (bokken)sprongen! Om maar enkele steekwoorden te noemen:

- enorme geldverspilling en zware last op het beschikbare budget;
- geen draagvlak bij de bevolking;
- aardbevingsrisico;
- plan van aanpak ondeugdelijk – invulling onduidelijk en exploitatie niet sluitend;

- historisch stadsdeel wordt vernield – schaduweffecten over een deel van de binnenstad;
- windbelasting onverantwoord;
- rol toezichthouder dubieus;
- verstrekken van onjuiste informatie – misleiding, onjuiste voorstelling van zaken – geen transparantie;
- geen terugkoppeling college Gedeputeerde Staten naar leden Provinciale Staten over aanpassing subsidieverordening.

Een onafhankelijke onderzoekscommissie dient alle ins en outs te inventariseren en haar conclusies te trekken.

Succes met het formuleren van vragen aan het college van Gedeputeerde Staten. Er valt veel uit te leggen en te verantwoorden!”

2.21 9 november 2015

E-mailbericht aan een Statenlid (m)

“Een derde grond om bezwaar te maken tegen de verlenging zou kunnen zijn dat een voorstel om te komen tot een verlenging van de projectperiode niet geagendeerd is geweest op de vergadering van de Provinciale Staten. De mogelijkheid om gebruik te maken van mijn inspreekrecht als burger (en die van anderen) is mij daardoor ontnomen.”

2.22 15 november 2015

E-mailbericht aan een Statenlid (m)

“De suggestie die gedaan is lijkt mij niet verkeerd, om eerst het college van Gedeputeerde Staten aan de praat te krijgen. Ik wacht je verdere berichtgeving over de voortgang met heel veel belangstelling af. Het lijkt me erg belangrijk dat het onderwerp op de agenda komt voordat er verdergebouwd gaat worden. Ik zal mijn bezwaarschrift mailen naar alle Statenleden en leden van de gemeenteraad, alsmede naar de colleges van GS en B en W.”

2.23 15 november 2015

E-mailbericht aan een Statenlid (m)

“Hartelijk dank voor je reactie. Kan ik mij voorstellen. Dit geldt voor mij ook! Het zou heel mooi zijn om te bereiken dat we met elkaar in debat kunnen gaan. Deze week had ik een lezing over de kunstkring De Groninger Ploeg. Had nog een paar flyers en heb die uitgedeeld. Niemand van de aanwezigen begrijpt er iets van en ziet het Forum zitten. Men weet alleen niet wat men moet doen en voelt zich machteloos.

Hoe dan ook, duidelijk is dat de sleutel in handen is van de provincie. Nu nog bereiken dat er een ommezwaai kan komen in een ogenschijnlijk vaststaand traject. Zou me niet verbazen als er nog ‘meevallers’ zullen zijn de komende tijd. Bijvoorbeeld dat de voorgenomen bouwkundige oplossingen toch niet mogelijk zijn, of te riskant of te duur, etc.!”

2.24 17 november 2015

E-mailbericht aan de heer M. van den Berg, commissaris van de Koning in de provincie Groningen

“Geachte heer Van den Berg, bijgaand stuur ik u mijn brieven aan zowel het college van Gedeputeerde Staten als de Provinciale Staten, beide gedateerd op 17 november 2015 en heden aangetekend verzonden.

Als inwoner en belanghebbende maak ik gebruik van het recht om binnen zes weken – in dit geval vóór 24 november 2015 – bezwaar te maken tegen de verlenging van de projectperiode van het Forum, zoals is vastgesteld door uw college op 13 oktober 2015.

Met al uw ervaringen en uw PvdA-achtergrond mag ik aannemen dat u en uw college een debat over het Forum niet uit de weg zullen gaan en ik hoop oprecht dat u over alle ins en outs van het Forum goed bent geïnformeerd en in staat bent om tot en met de stand van vandaag alle informatie in de provinciale politieke arena te delen.”

2.25 11 december 2015

E-mailbericht aan een Statenlid (m)

“Het zou mooi zijn als de Groningers zich bewust worden van datgene dat zich onder hun ogen voltrekt en massaal alsnog nee zeggen tegen dit prestige-project c.q. de provinciale subsidie van 35 miljoen euro. Velen denken dat dit een gelopen race is en voelen zich machteloos. Mijns inziens begrijpelijk, maar een misvatting.

Schrijnend om te lezen hoe je – nota bene als ‘medesubsidieverstrekker’ – bijna de deur wordt uitgekeken in een openbare, gemeentelijke publieksruimte. Kennelijk waren je aanwezigheid en je terechte vraagstellingen uitermate bedreigend!

Het typeert de hele gang van zaken. Weinig transparantie, koste wat kost erdoordrukken van een zeer ongewenste situatie! Ook hierbij individuele belangen, het behoud van een leuke baan, etc. Het zinkend schip moet blijven varen! En dat alles kennelijk onder een luikend oog van een provinciaal bestuur.

Helemaal uitermate zorgwekkend! Het bonnetje van Teeven verbleekt bij deze story! Van het provinciaal bestuur wordt nu daadkracht verwacht. Als je het totale verhaal onder de loep neemt, is dit – vanaf dag één discutabele – project vandaag de dag politiek gezien niet meer te verteren.”

2.26 30 december 2015

E-mailbericht aan een Statenlid (m)

“Zoals je weet, stevenen we met elkaar af op een geweldig fiasco op alle niveaus. Mooi dat je getuige was op de bijeenkomst bij RO/EZ en met je eigen ervaringen je conclusies kunt trekken en die mee kunt nemen naar de Provinciale Staten.

Soms vraag ik me weleens af of iedereen ligt te slapen! Ik hoop oprecht dat jullie als fractie de kansen benutten die er zijn. Nooit geschoten is altijd mis! Geweldig idee om te overwegen een opinieartikel voor het Dagblad van het Noorden te schrijven. Lijkt mij uitermate zinvol en belangrijk om een breed publiek en internet te bereiken!

Ben overigens benieuwd hoe de regionale pers op dit moment tegen de ontwikkelingen van het Groninger Forum aankijkt. Spelen er mogelijk bepaalde belangen op de achtergrond?”

2.27 5 maart 2016

E-mailbericht aan een Statenlid (m)

“Dank voor je reactie. Door vast te houden en je niet van de wijs te laten brengen zal er ook onrust ontstaan in de gelederen, zullen betrokkenen/partijen mogelijk nerveus worden en zich niet meer onoverwinnelijk voelen, zullen fouten worden gemaakt en is er een reële kans dat er uit onverwachte hoek(en) op de valreep support komt die nu nog onzichtbaar is. Sluimerend aanwezig? Er valt mijns inziens in deze kwestie politiek gezien helemaal niets te verliezen, uitsluitend te ‘winnen’. Zelfs tijdens het bouwproces blijven er kansen om weer een bouwstop af te dwingen, als met harde feiten aangetoond kan worden dat er bijvoorbeeld sprake is geweest van misleiding, volstrekt onjuiste prognoses, gesjoemel, etc. Zolang het vuurwerk niet volledig in rook is opgegaan en verdwenen in de doofpot, blijven er kansen om het tij te keren!

Waar je ook blijvend moed uit kunt putten, is dat het vertrekpunt van dit project vanuit de basis gezien volstrekt onjuist is geweest. De hamvraag ontbreekt volledig in dit verhaal: wil de bevolking van Groningen daadwekelijk dit gebouw? Een worst voorhouden om te kiezen uit een aantal ontwerpen van het gebouw is fase II, een volstrekt verkeerde (omgekeerde) volgorde! Je weet ook dat als je een relatie aangaat in welke hoedanigheid dan ook en de basis is niet goed, dat de kans op mislukken op de loer ligt. En dat is hier ook het geval. Helaas is de actiebereidheid van velen in onze samenleving tot een dieptepunt gedaald. Velen zijn teleurgesteld in de overheid, in politici, en hebben de schouders uit machteloosheid laten hangen. In de vorm van blijvend reuring scheppen, tot vervelens toe, zijn er oppeppers mogelijk!

Als onomstotelijk komt vast te staan dat het provinciaal bestuur op basis van onjuiste informatie aan de gemeente een megasubsidie heeft toegekend, heeft het gemeenbestuur echt een probleem, én Gedeputeerde Staten. En red je daar dan maar eens uit!

Ik hoop dat er binnenkort een journalist van een of andere krant de kans van zijn redactie krijgt om werkelijk ‘diep te graven’. Wie weet wordt de media

geprikkelde door de kritische vraagstellingen die je nu aan het voorbereiden bent en gaat lanceren richting het college van Gedeputeerde Staten!
Ik hoop dat je op het juiste spoor bent terechtgekomen. Heel veel succes gewenst!”

2.28 6 maart 2016

E-mailbericht aan een Statenlid (m)

“Zondaghumeur, oproep tot massale verontwaardiging! Hartelijk dank voor je hoopvolle bericht. Mijn ervaring met de media is dat als er één schaap over de dam is, er automatisch meer zullen volgen. De correspondent voor het Noorden van de Volkskrant, Jurre van den Berg, schreef mij een tijdje geleden dat hij wil publiceren als er zich nieuwe ontwikkelingen voordoen.

Ondanks dat ik hele andere zorgen aan mijn hoofd heb, ben ik nog steeds doorlopend vooral in mijn hoofd met het Forum bezig. Blijvend verontwaardigd, kan de ontwikkelingen moeilijk handelen en zie e.e.a. als betrokken burger met meer dan lede ogen aan! Het is voor mij net als de Titanic die op een ijsberg afstevent en waarvan de bemanning het schip niet meer tijdig tot stilstand en/of in de achteruit kan brengen.

Hoe is het toch mogelijk dat we (nog) niet in staat zijn om een grote historische vergissing tegen te gaan waar wij en onze kinderen, onze nageslachten tot in lengte van jaren blijvend last van zullen ondervinden, in alle opzichten!

Mijn persoonlijke visie op de architectuur en grootschalige projecten in de stad Groningen is in de loop der jaren niet veranderd. Ben zo vrij geweest om nog even in m'n eigen archieven te duiken. Misschien kun je hier nog iets van gebruiken voor je opinieartikel in de maak.

Er zijn stevige impulsen nodig richting de Groninger bevolking dat de bouw nog geen gesneden koek is, geen piece of cake! Helaas hebben velen de schouders laten hangen en laten e.e.a. over zich heen gaan en zetten alle frustraties voorlopig even in de ijskast. Hoop aan de Groninger horizon!

Voor mij de hamvraag op welke wijze er van onderuit prikkels, massale verontwaardiging/verzet, vanuit de inwoners zelf ‘gestimuleerd’ kunnen worden!

Zelf wil ik niet zover gaan om vannacht alle ramen van zowel het gemeentehuis als het provinciehuis aan diggelen te gooien. Als dat zou gebeuren, krijg je wel direct massale aandacht en staat het thema direct op de agenda. Valse bom-

meldingen, daar waag ik mij ook niet aan. Tienduizenden mensen mobiliseren op de Grote Markt en rondom de bouwput een wake/hongerstaking houden, lukt helaas ook niet.

Ja, de pen, dat is en blijft ook een interessant wapen en kan ‘dodelijk’ werken en uiteindelijk tóch zijn doel bereiken. Ik hoop oprecht dat er nog steun komt vanuit de hoek van alle gedupeerden door aardbevingsschade en de bijbehorende belangengroeperingen/actiegroepen. Misschien hebben jullie lijnen in die richting of via de fractie van het Groninger Belang. Wel 35 miljoen subsidiegeld/gemeenschapsgeld van de provincie en 68 miljoen euro gemeenschapsgeld zonder blikken of blozen overmaken op de rekening van de gemeente, en als gedupeerden zelf vele jaren in de ellende en strijd om een rechtvaardige en adequate afwikkeling! Wie weet liggen daar mogelijkheden voor support!

En dan heb ik het nog niet over support uit de hoek van de gezondheidszorg, ouderenzorg etc. met hun massale bezuinigingen! Je zei maandagavond jl. dat er zowel bij het provinciaal bestuur als vele fracties binnen de Provinciale Staten (nog) geen bereidheid was om deze kwestie opnieuw in debat te brengen. Er bestaat angst om de kwestie weer op te rakelen. Zoals je weet is angst een slechte raadgever. In een sfeer van angst liggen mijns inziens ook mogelijkheden om op te ‘schieten’ en ‘af te dwingen’ om juist wél opnieuw in discussie te komen.

Waar is men in hemelsnaam bang voor? Stemmenverlies bij politieke partijen van welke kleur dan ook is in dit geval in het geheel niet aan de orde! Er zal politiek gezien sprake zijn van een win-winsituatie! Bijna alle kiezers zullen blij worden als deze tent voor de eeuwigheid wordt afgeblazen.”

2.29 13 maart 2016

E-mailbericht aan een Statenlid (m)

“In je opinieartikel schrijf je: *‘De geschiedenis van de bouw van het Groninger museum hangt van misleiding aan elkaar.’*

Zien jullie kans om alle misleidingen op een rij te krijgen, aan te tonen en daar een afzonderlijk item van te maken? Als er inderdaad sprake blijkt te zijn van misleiding, bedrog (op grote schaal?) is dat politiek gezien een doodzonde! Dat betekent dat er sowieso niet verdergebouwd mag worden!

De misleidingen c.q. het bedrog moeten eerst uitgezocht worden. Een onafhankelijk onderzoek en/of het inschakelen van een misdaadjournalist zouden opties kunnen zijn!

Blijken de aantijgingen juist te zijn, dan zullen de verantwoordelijken daarvoor het veld moeten ruimen! Opschonen dus en met een schone lei beginnen. Er zijn voorbeelden te over van de landelijke politiek waar staatssecretarissen en ministers het veld moesten ruimen omdat ze de Tweede Kamer bewust misleid hadden met het verstrekken van onjuiste informatie! Om voor mijzelf mijn bijdrage goed af te ronden, heb ik zojuist twee mij bekende politici van de gemeenteraad van Groningen bij mij thuis uitgenodigd. Op korte termijn gaan we met elkaar van gedachten wisselen.”

2.30 14 maart 2016

E-mailbericht aan een gemeenteraadslid (m)

“Niets is onmogelijk! Je verliest een thuiswedstrijd met 10-1. Daarna volgt een return, die je tot ieders verbazing wint met 1-12.”

2.31 14 maart 2016

E-mailbericht aan twee gemeentelijke en vijf provinciale fracties

“Eendracht maakt macht! Als betrokken burger van de stad moet ik al jaren de ontwikkelingen van het Groninger Forum met lede ogen aanzien. En met mij zeer velen! Ben zelf niet actief politiek meer betrokken. Ooit betrokken geweest bij de start van de Stadspartij en kandidaat geweest van de eerste lichterding voor de gemeenteraad. Mijn achtergrond: sociale wetenschapper en jarenlang werkzaam geweest bij diverse gemeentelijke overheden.

In 2007 bij de provincie Groningen en later bij de gemeente Groningen met een persoonlijke missie begonnen tegen het consumentenvuurwerk. Destijds helaas – behoudens bij de Partij voor de Dieren – vond mijn stem geen gehoor. Thans, negen jaren later, is er een maatschappelijk debat met in 2016 niet minder dan 680 organisaties die voorstander zijn van een verbod op het consumentenvuurwerk. Vuurwerkproducent China stak dit jaar de hand in eigen boezem en begon in een aantal grote steden met vuurwerkverboden. Vele steden zullen daar nu ongetwijfeld volgen. De wonderen zijn de wereld nog niet uit! Helaas missen we in Nederland ook op dit punt nog voldoende politieke daadkracht!

Verzoek: ik doe als burger – en ik ben van mening dat ik namens zeer velen spreek in onze Groningse samenleving – een zeer dringend beroep op al uw kennis, politieke ervaring en steun van uw diverse achterbannen om zowel de stad Groningen als haar provincie te behouden voor een groot fiasco, een historische blunder van de grootste orde, onverantwoordelijk bestuur, misbruik van macht, misleiding door enkelingen, om tegen alle stromen in de bouw van het Groninger Forum alsnog voort te zetten.

U kunt dit met elkaar voorkomen! In een ultieme poging om in eendrachtige samenwerking en bundeling van al uw krachten de handen ineen te slaan en heel even eigen politieke belangen – voor zover die spelen – in de ijskast te zetten. De sleutel ligt in handen van de Provinciale Staten.’ Ronald Kaatee schreef op zaterdag 12 maart jl. in zijn opiniestuk in het Dagblad van het Noorden: *‘De geschiedenis rond de bouw van het Groninger Forum hangt van mislei-*

ding aan elkaar. Dat begint al bij de publieksenquête uit 2007 over de keuze van het ontwerp. Tot schrik van zeer veel Groningers kregen ze zeven modernistische varianten voorgeschoteld. Op grond van de belofte dat de oostwand met respect voor de historische omgeving zou worden herbouwd, was dat een onaangename verrassing.

Toeval was het niet, de stedenbouwkundigen en het gemeentebestuur hadden hun conclusies getrokken uit de gang van zaken rond het Waagstraat-project. Daar had meer dan 80% van de kiezers gekozen voor het historiserende ontwerp van Natalini, die plotsklaps en tot schrik van de gemeente was veranderd van een modernist in een traditionalist. De voorkeur van de bevolking was dus duidelijk, net als de voorkeur van de stedenbouwkundigen voor modernistische, spraakmakende architectuur. Vervolgens ging Provinciale Staten moeilijk doen over de subsidieverlening en mocht de commissie-Terlouw die plooi gladstrijken met een mooi rapport (april 2011) waarin een aantal suggesties werden gedaan voor de versterking van het inhoudelijke concept van het Forum (de oogst viel de commissie overigens tegen).

De belangrijkste suggestie voor een kansrijke toevoeging aan het Forumconcept betrof het organiseren van wisseltentoonstellingen samen met andere Groningse musea over de geschiedenis van Stad en Ommelanden. Dat zou ook nog eens goed zijn voor het snel afnemende draagvlak. Mede dankzij deze suggestie raakte Provinciale Staten in tweede instantie toch overtuigd van de zin van de buitenproportioneel hoge provinciale REP-subsidie van 35 miljoen euro voor dit project. Vervelend is nu alleen dat er inmiddels een directeur bij het Groninger Forum is aangetreden, die in niet mis te verstane woorden heeft aangegeven helemaal niets met geschiedenis te hebben en die in plaats van een 'Newseum' (onderdeel van het Forum) liever van een 'Nuseum' spreekt. Ondertussen denkt deze directeur, de heer Nijdam, hard na over manieren om wat hij 'warmtezoe-kers' noemt uit het Groninger Forum te weren.'

Samengevat worden in het artikel de volgende misleidingen genoemd:

- de zeven modernistische ontwerpen;
- Terlouw met zijn nadruk op geschiedenis waar Nijdam niets mee wil;
- het voorgespiegelde economische rendement.

Als er sprake blijkt te zijn van diverse misleidingen, kan er niet verdergebouwd worden en zal er eerst nader onderzoek moeten komen. Misleiding in de po-

litiek is zoals u bekend een politieke doodzonde! De voorbeelden zijn er te over! Staatssecretarissen en ministers moeten het veld ruimen als er gesjoemeld wordt met informatie, als Tweede Kamerleden op het verkeerde been worden gezet met onjuiste, misleidende informatie!

Als je met de wetenschap van vandaag, maandag 14 maart 2016, met elkaar over de kennis beschikt dat je 35 miljoen euro uit de provinciale gemeenschapspot stopt in een project dat op alle fronten afstevent op een fiasco, ben je medeverantwoordelijk voor dit fiasco! De kiezer zal uiteindelijk hierop gaan afrekenen! Ik doe een Zeer Dringend Verzoek op Eendrachtige Samenwerking. Stop de verdere bouw van het Groninger Forum. Behoud Stad en Ommelanden voor een ramp! De bewoners van Stad en Ommelanden, hun kinderen en nageslacht zullen u eeuwig dankbaar zijn!

Vraag: zou u zo vriendelijk willen zijn om antwoorden te vinden op de onder vermelde volgende vragen, die van groot belang kunnen zijn voor een her-nieuwd debat bij de Provinciale Staten. Met dank voor uw steun en tomeloze inzet.”

2.32 17 april 2016

E-mailbericht aan alle leden van de gemeenteraad

“Woensdag 20 april a.s. om 16.30 uur wordt bijgaand raadsvoorstel – registratienummer 5551662 van het college van B en W van Groningen, ‘Actualisatie bouw-en grondexploitatie Grote Markt oostzijde/Groninger Forum’, behandeld in de gemeenteraad van Groningen.

Bijlagen 1 + 2 zijn geheim (voorstel college van B en W aan de gemeenteraad).

Ik ben zo vrij om u bijgaande aanvullende informatie ‘boekhoudfraude gemeente Groningen’ toe te sturen, met het verzoek dit onderwerp zo spoedig mogelijk op uw agenda te plaatsen en een onderzoek in te stellen.

De allereerste en actuele vraag is of alle genoemde financiële bedragen in bijgaand raadsvoorstel – registratienummer 5551662 kloppen en of u in staat bent en/of in staat wordt gesteld alle cijfers daadwerkelijk te verifiëren.

Als verontruste burger en inwoner van de stad Groningen vraag ik mij af of u als gemeenteraadslid en als gekozen volksvertegenwoordiger te allen tijde op de juiste wijze, volledig en transparant wordt geïnformeerd door het huidige college van B en W van Groningen.”

3. Ontvangen brieven

3.1 14-09-2015 Provinciale Staten, zaaknummer 593141
H. Engels-van Nijen, griffier

**provincie
groningen**

PROVINCIALE STATEN

e-mail: statengriffie@provinciegroningen.nl
website: www.provinciegroningen.nl
bezoekadres: Martinikerkhof 12
9712 JG Groningen
postadres: postbus 610
9700 AP Groningen
tel. secretariaat: 050-316 44 58

Aan de heer/drs. J.L. Meijering
Ebbingedwinger 9
9712 MA Groningen

Datum	14 september 2015
Briefnummer	2015-40.575.SG
Zaaknummer	593141
Behandeld door	A. Landman
Telefoonnummer	050 - 316 4458
Antwoord op	Uw brief van 7 september 2015.
Bijlage	
Onderwerp	Heroverweging plannen Groninger Forum, Referendum en alternatief plan.

Geachte heer Meijering,

Hierbij bevestigen wij de ontvangst van uw brief van 7 september 2015 over bovenvermeld onderwerp. Wij voegen uw brief als ingekomen stuk toe aan de agenda van de vergadering van de Statencommissie Mobiliteit, economie en energie op 14 oktober 2015. In de aanloop naar de commissievergadering kunnen de statenleden kennisnemen van uw brief.

Wordt uw brief besproken?
Wij voegen uw brief 'ter informatie' toe op de agenda van de Statencommissie omdat het onderwerp van uw brief op dit moment niet op de agenda van de commissie staat. Dit betekent dat uw brief in principe niet besproken wordt, tenzij een statenlid of fractie hiertoe aanleiding ziet en een verzoek hiervoor indient bij de voorzitter. In dat geval ontvangt u daarover bericht van ons.

Mag uw brief op de website worden geplaatst?
Ongeveer 10 dagen voor de commissievergadering plaatsen wij de agenda van de commissievergadering op de website van de provincie (www.provinciegroningen.nl/ps/home). Dit betekent dat wij uw brief als link aan de agenda toevoegen en uw brief zichtbaar is voor iedere bezoeker van deze pagina op de website. Als u bezwaar hebt tegen het plaatsen van uw brief op onze website, dan verzoeken wij u dat per ommekeer te laten weten via onderstaande contactgegevens.

3.1 14-09-2015 Provinciale Staten, zaaknummer 593141
H. Engels-van Nijen, griffier

Tot slot

Als u na het lezen van bovenstaande nog vragen hebt of iets door wilt geven, dan kunt u contact opnemen met de Statengriffie. Per e-mail via statengriffie@provinciegroningen.nl of telefonisch via 050 316 4458.

Met vriendelijke groet,

De griffier van Provinciale Staten:

H. Engels-van Nijen

3.2 21-09-2015 Gemeente Groningen, kenmerk: 5243589
Drs. A.G.M. Dashorst, griffier

Afdeling Griffie
Onderwerp Ontvangstbevestiging

De heer drs. J.L. Meijering
Ebbingedwinger 9
9712 MA GRONINGEN

Telefoon (050) 367 7702 Bijlagen -- Ons kenmerk 5243589
Datum 21-9-2015 Uw brief van 7-9-2015 met kenmerk --

Bezoekadres
Kreupelstraat 1

Postadres
Postbus 20001
9700 PB Groningen

Wij zijn met het openbaar vervoer bereikbaar, buslijnen 1, 2, 3, 5, 6, 11, 13, 16

Informatie over vertrektijden krijgt u via 0900-92 92

In uw antwoord graag datum en kenmerk vermelden.

E-mailadres
griffie@groningen.nl

Website
www.groningen.nl

Geachte heer Meijering,

Uw brief aan de gemeenteraad met het onderwerp 'Heroverweging plannen Groninger Forum, Referendum en alternatief plan' is bij de Griffie ontvangen.

De Griffie stuurt mailtjes, brieven en uitnodigingen aan de gemeenteraad door aan alle 39 raadsleden.

Wat doet de raad met uw mail?
Mailtjes en brieven aan de gemeenteraad komen op de lijst met ingekomen stukken terecht. Die lijst staat op de agenda van de eerstvolgende vergadering van de gemeenteraad. Meestal neemt de raad ingekomen stukken voor kennisgeving aan. Als dat gebeurt, krijgt u daarvan geen bericht.

U krijgt geen inhoudelijke reactie van de raad als geheel. Dat komt omdat niet alle politieke partijen in de gemeenteraad dezelfde mening hebben over de verschillende onderwerpen die onder hun aandacht komen. U kunt natuurlijk ook altijd individuele fracties van politieke partijen in de raad benaderen.

Uw mail is openbaar
Mailtjes en brieven aan de gemeenteraad zijn in principe openbaar. Dit betekent dat uw mail op verzoek kan worden verstrekt aan anderen en dat raadsleden er in openbare vergaderingen over kunnen praten. Bij opgevraagde mails en brieven worden privacygevoelige gegevens als namen, adressen en telefoonnummers onherkenbaar gemaakt.

Meer informatie over de afhandeling van brieven aan de gemeenteraad vindt u op de website van de gemeenteraad:
<http://gemeente.groningen.nl/gemeenteraad/wat-doet-de-raad-met-uw-brief>

3.2 21-09-2015 Gemeente Groningen, kenmerk: 5243589
Drs. A.G.M. Dashorst, griffier

Bladzijde 2 van 2
Onderwerp Ontvangstbevestiging

Heeft u nog vragen, dan kunt u contact opnemen met de Griffie via telefoonnummer: 050 367 7702.

Met vriendelijke groet,

Drs. A.G.M. (Toon) Dashorst
griffier

3.3 20-11-2015 Provinciale Staten, zaaknummer 605729
H. Engels-van Nijen, griffier

**provincie
groningen**

PROVINCIALE STATEN

e-mail: statengriffie@provinciegroningen.nl
website: www.provinciegroningen.nl
bezoekadres: Martinikerkhof 12
9712 JG Groningen
postadres: postbus 610
9700 AP Groningen
tel. secretariaat: 050-316 44 58

Aan de heer J.L. Meijering
Ebbingedwinger 9
9712 MA Groningen

Datum : 20 november 2015
Briefnummer : 2015-52.284, SG
Zaaknummer : 605729
Behandeld door : A. Landman
Telefoonnummer : 050 – 316 4458
Antwoord op : Uw brief van 17 november 2015
Bijlage :
Onderwerp : Ontvangstbevestiging: wat gebeurt er met uw brief.

Geachte heer Meijering,

Hierbij bevestigen wij de ontvangst van uw brief van 17 november 2015 betreffende bezwaar tegen de verlenging van de projectperiode van het Groninger Forum op 13 oktober 2015. Wij voegen uw brief als ingekomen stuk toe aan de agenda van de vergadering van de Statencommissie Mobiliteit, economie en energie op 27 januari 2016. In de aanloop naar de commissievergadering kunnen de statenleden kennisnemen van uw brief.

Wordt uw brief besproken?
Wij voegen uw brief 'ter informatie' toe op de agenda van de Statencommissie omdat het onderwerp van uw brief op dit moment niet op de agenda van de commissie staat. Dit betekent dat uw brief in principe niet besproken wordt, tenzij een statenlid of fractie hiertoe aanleiding ziet en een verzoek hiervoor indient bij de voorzitter. In dat geval ontvangt u daarover bericht van ons.

Mag uw brief op de website worden geplaatst?
Ongeveer 10 dagen voor de commissievergadering plaatsen wij de agenda van de commissievergadering op de website van de provincie (www.provinciegroningen.nl/ps/home). Dit betekent dat wij uw brief als link aan de agenda toevoegen en uw brief zichtbaar is voor iedere bezoeker van deze pagina op de website (inclusief uw persoonsgegevens). Als u bezwaar hebt tegen het plaatsen van uw brief op onze website, dan verzoeken wij u dat per ommegaande te laten weten via onderstaande contactgegevens.

3.3 20-11-2015 Provinciale Staten, zaaknummer 605729
H. Engels-van Nijen, griffier

Tot slot

Als u na het lezen van bovenstaande nog vragen hebt of iets door wilt geven, dan kunt u contact opnemen met de Statengriffie. Per e-mail via statengriffie@provinciegroningen.nl of telefonisch via 050 316 4458.

Met vriendelijke groet,

De griffier van Provinciale Staten:

H. Engels-van Nijen

3.4 26-11-2015 Provincie Groningen, zaaknummer 605734
Mevr. mr. P.K. Berghuis, secretaris commissie
Rechtsbescherming
Bijsluiter 'Beroep'

		provincie groningen
bezoekadres:	St. Jansstraat 4	Aan: de heer J.L. Meijering Ebbingedwinger 9 9712 MA GRONINGEN
postadres:	Postbus 610 9700 AP Groningen	
algemeen telefoonnr:	050 316 49 11	
www.provinciegroningen.nl info@provinciegroningen.nl		
Datum : 26 november 2015		
Awb reg.nummer : 15-118-ECP		
Zaaknummer : 605734		
Telefoon / e-mail : (050) 316 4275 / rechtsbescherming@provinciegroningen.nl		
Onderwerp : ontvangstbevestiging bezwaarschrift		
Geachte heer Meijering,		
Bij deze deel ik u mee dat Gedeputeerde Staten van de Provincie Groningen het bezwaarschrift door u ingediend tegen hun besluit van 13 oktober 2015, nr. 596059 , betreffende verlenging projectperiode Grote Markt-Forum (REP02) , op 18 november 2015 hebben ontvangen.		
Voor informatie over de behandelingsprocedure verwijs ik u naar de bijsluiter 'Bezwarenprocedure', die geplaatst is op de website van de provincie Groningen.		
Ik vertrouw er op u hiermee voorlopig voldoende te hebben geïnformeerd. Mocht u vragen hebben dan kunt u contact opnemen met het secretariaat van de Commissie rechtsbescherming.		
Hoogachtend,		
		
Mevr. mr. P.K. Berghuis, secretaris Commissie rechtsbescherming provincie Groningen.		
COMMISSIE RECHTSBESCHERMING		
05-HB-SG-001e	De provincie Groningen werkt volgens normen die zijn vastgelegd in een handvest voor dienstverlening. Dit handvest vindt u op onze website. BTW: NL0019 32422 801 / KVK: 1102023 / IBAN: NL84 ABNA 0448 0456 91 / BIC: ABNANL2A	
		

Bijsluiter bezwarenprocedure

**INFORMATIE OVER DE BEZWARENPROCEDURE BIJ DE PROVINCIE GRONINGEN
(bestemd voor degenen die bezwaar gemaakt hebben tegen een besluit van de provincie)**

1. Behandeling van het bezwaar door de Commissie rechtsbescherming

Voor het horen van bezwaarden en het adviseren over het door Gedeputeerde Staten, Provinciale Staten of een ander bestuursorgaan van de provincie te nemen besluit op bezwaar is een Commissie rechtsbescherming ingesteld. Deze commissie bestaat uit externe leden. Verder is ten behoeve van de behandeling van ambtenarenzaken een vertegenwoordiger van de vakbonden aan de commissie toegevoegd. Doorgaans zal niet de gehele commissie horen en adviseren, maar wordt dat overgelaten aan een delegatie (Kamer) uit de commissie, bestaande uit de (plv.) voorzitter en hooguit drie leden. Aan de commissie is een secretariaat verbonden. Het secretariaat ondersteunt de commissie zowel administratief als inhoudelijk. Nadat advies is uitgebracht wordt het door het bestuursorgaan te nemen besluit op bezwaar voorbereid door de afdeling die ook het besluit - waartegen u bezwaar hebt gemaakt - heeft voorbereid.

2. Ontvangstbevestiging

De ontvangst van een bezwaarschrift wordt altijd schriftelijk bevestigd. Indien de gronden van bezwaar nog ingediend moeten worden of niet aan andere vereisten voor het maken van bezwaar is voldaan, wordt dat in de ontvangstbevestiging vermeld en krijgt u een nadere termijn om alsnog aan de wettelijke vereisten te voldoen. Indien uw bezwaarschrift te laat ingediend of te laat ontvangen is, zal gevraagd worden wat de redenen daarvoor geweest zijn. Van de ontvangst van uw bezwaarschrift wordt ook mededeling gedaan aan eventuele belanghebbenden.

3. Verweerschrift naar aanleiding van de bezwaren

Tegelijkertijd met het versturen van de ontvangstbevestiging aan u, wordt het bestuursorgaan verzocht een verweerschrift in te dienen. Als een verweerschrift wordt opgesteld, krijgen u en eventuele (andere) belanghebbenden daarvan een kopie toegestuurd.

4. Uitnodiging hoorzitting

In de meeste gevallen worden u, het bestuursorgaan en eventuele (andere) belanghebbenden, na de ontvangst van het verweerschrift uitgenodigd voor een hoorzitting. Alleen als zonder meer duidelijk is dat de bezwaren niet-ontvankelijk of ongegrond zijn en een mondelinge toelichting van partijen op een hoorzitting daar niets aan kan veranderen, zal een hoorzitting achterwege blijven.

5. Verhinderung óf geen gebruik maken van het recht om gehoord te worden

Indien u verhinderd bent de hoorzitting bij te wonen, kan als daar goede redenen voor zijn, uitstel worden verleend. Een verzoek daartoe moet zo spoedig mogelijk worden ingediend bij het secretariaat van de commissie. U kunt ook kenbaar maken geen gebruik te willen maken van het recht om gehoord te worden.

6. Getuigen en deskundigen

Als u wilt, kunt u getuigen of deskundigen meenemen naar de hoorzitting.

7. Inzending nadere stukken, ter inzagelegging en geheimhouding

Tot tien dagen voor de hoorzitting kunnen u, eventuele andere belanghebbenden en het bestuursorgaan nog nadere (nieuwe) stukken indienen. Daarna kan dat niet meer, tenzij betrokkenen daar geen bezwaar tegen hebben. Het bezwaarschrift en alle andere op de zaak betrekking hebbende stukken worden tenminste een week voorafgaande aan de zitting voor belanghebbenden ter inzage gelegd bij het secretariaat van de commissie. Indien om gewichtige redenen geheimhouding geboden is, kan de voorzitter van de commissie besluiten ter inzagelegging achterwege te laten of te beperken. U en eventuele andere belanghebbenden kunnen daar zelf ook om verzoeken.

8. De (openbare) hoorzitting

De hoorzitting is normaliter openbaar. Alleen in bijzondere gevallen kan de voorzitter van de adviescommissie besluiten de zitting achter gesloten deuren te laten plaatsvinden. Ambtenarenzaken worden in principe altijd achter gesloten deuren behandeld. U en eventuele andere belanghebbenden kunnen daartoe zelf ook een gemotiveerd verzoek indienen. Op de uitnodiging voor de hoorzitting staat vermeld hoe laat uw zitting begint. Als u het Provinciehuis binnenkomt, verwijst de receptionist u naar de wachtruimte van de zittingszaal. De leden van de commissie en de secretaris van de commissie zijn al in de zaal. De secretaris vraagt u binnen te komen.

Tijdens de hoorzitting krijgen u, eventuele andere belanghebbenden en het betrokken bestuursorgaan de gelegenheid hun standpunt toe te lichten en kan de commissie vragen stellen. De indiener van het bezwaarschrift krijgt het eerst het woord. Het kan verstandig zijn thuis al op papier te zetten wat u wilt gaan zeggen. Als u dat doet, wordt het op prijs gesteld dat u een kopie daarvan overhandigt aan de secretaris van de commissie. De hoorzitting duurt in de regel niet langer dan 30 tot 45 minuten. Van de hoorzitting wordt verslag gemaakt. U krijgt het verslag (tezamen met het advies van de commissie) toegezonden bij het besluit op bezwaar.

9. Het advies van de commissie

Na afloop van de zitting beraadslaagt de commissie in beslotenheid over het uit te brengen advies in uw zaak. De secretaris krijgt vervolgens de opdracht een conceptadvies uit te werken en dit aan de commissie ter fiattering voor te leggen. Het streven is het advies in "een week of drie tot zes" af te ronden. Deze fase van de procedure kan echter een langere periode in beslag nemen bijvoorbeeld als nader onderzoek moet plaatsvinden, als een zaak erg complex is of als er veel zaken zijn. In het besloten gedeelte van de vergadering komen ook de door het secretariaat opgestelde conceptadviezen in zaken die zonder hoorzitting worden afgedaan aan de orde.

10. Het besluit op bezwaar

De functionele afdeling maakt daarna een (concept)besluit op bezwaar. Het desbetreffende bestuursorgaan moet het besluit vervolgens vaststellen. Overname van het advies van de commissie is niet verplicht, maar als wordt afgeweken van het advies dient dat door het bestuursorgaan voldoende gemotiveerd te worden. Het besluit op bezwaar krijgt u tenslotte (met het advies en het verslag van de zitting) toegezonden. Het besluit op bezwaar, is op een enkele uitzondering na, openbaar. U krijgt uiteraard een exemplaar van het besluit toegezonden.

11. Beslistermijn

Er wordt naar gestreefd het besluit op bezwaar te nemen binnen de wettelijke beslistermijn van twaalf weken, gerekend vanaf de dag na die waarop de termijn voor het indienen van een bezwaarschrift is verstreken. Verlenging van de beslistermijn is mogelijk met zes weken. Ook daarna is in bepaalde gevallen nog opschorting mogelijk. U krijgt daarover bericht. Indien u binnen genoemde termijnen geen beslissing heeft ontvangen, dan kunt u het desbetreffende bestuursorgaan een brief sturen, waarin u een dwangsom oplegt wanneer u niet binnen twee weken een beslissing ontvangt. Deze dwangsom begint na twee weken te lopen en bedraagt maximaal € 1.260,-. De dwangsom kan in bepaalde gevallen worden afgewezen (art. 4:15 of 4:17 Algemene wet bestuursrecht). U kunt ook beroep instellen bij de rechter als u de provincie in gebreke heeft gesteld en er twee weken daarna nog geen beslissing is.

12. Beroep

Tegen (het niet tijdig beslissen op bezwaar en tegen) het besluit op bezwaar kunt u beroep instellen bij de bevoegde rechter. Welke rechter dat is, staat vermeld onderaan het besluit, waartegen u bezwaar hebt gemaakt of onderaan het besluit op bezwaar. Voor het instellen van beroep is griffierecht verschuldigd. Het actuele tarief kunt u navragen bij de griffier van het rechtscollege of vinden op de site www.rijksoverheid.nl.

13. Meer informatie

Voor meer informatie kunt u contact opnemen met het secretariaat van de Commissie rechtsbescherming, Postbus 610, 9700 AP Groningen, telefoon (050) 316 4275, e-mail rechtsbescherming@provinciegroningen.nl.

3.5 15-12-2015 College van Gedeputeerde Staten,
zaaknummer 605734

		provincie groningen
bezoekadres:	St. Jansstraat 4	Commissie Rechtsbescherming t.a.v. mevrouw P.K. Berghuis (secretaris) Postbus 610 9700 AP GRONINGEN
postadres:	Postbus 610 9700 AP Groningen	
algemeen telefoonnr:	050 316 49 11	
www.provinciegroningen.nl info@provinciegroningen.nl		
Datum	: 15 december 2015	
Briefnummer	:	
Zaaknummer	: 605734	
Behandeld door	: K.H. Stadens	
Telefoonnummer	: (050) 316 4895	
Antwoord op	: bezwaarschrift J.L. Meijering d.d. 18-11-2015	
Bijlage	:	
Onderwerp	: 15-118-ECP J.L. Meijering - bezwaar tegen verlengingsbesluit projectperiode Groninger Forum 13-10-2015	
Geachte secretaris van de Commissie rechtsbescherming, mevrouw Berghuis,		
Bij brief van 18 november 2015 heeft de heer J.L. Meijering bezwaar ingediend tegen het besluit van de provincie Groningen om de projectperiode van de REP-subsidie voor het project Forum te verlengen. Hierbij doen wij u ons verweer toekomen.		
<u>Inhoud bezwaarschrift</u>		
De bezwaren van de heer Meijering komen samengevat neer op:		
1) Het karakter van het gebouw zal, als gevolg van ingrijpende veranderingen om het gebouw aardbevingsbestendig te maken, veranderen en is daardoor niet meer hetzelfde gebouw als waarvoor de subsidie oorspronkelijk is verleend.		
2) Het nieuwe, definitieve aardbevingsbestendige gebouw is nog niet bekend, m.a.w. het provinciaal bestuur weet niet waar ze mee akkoord gaat en zal eerst de nieuwe definitieve herziene plannen van de gemeente Groningen onder ogen moeten zien om vervolgens een afweging te kunnen maken om de projectperiode te verlengen.		
Naar aanleiding van uw schriftelijke verzoek d.d. 26 november 2015 geven wij hierbij onze zienswijze ten aanzien van het bezwaar.		
Het besluit over toekenning van REP subsidie aan het project Grote Markt-Forum is door ons in 2011 genomen, de afweging of het gebouw er wel of niet moet komen is met ons verlengingsbesluit van 13 oktober 2015 nu niet opnieuw aan de orde. Het gebouw houdt dezelfde functie en wordt aan de buitenkant ook niet veranderd. Hier is bij de verlenging van de subsidieperiode dan ook alleen maar aan de orde of de subsidieontvanger legitieme redenen heeft voor het gevraagde uitstel. En met de risico's ten gevolge van aardbevingen in onze provincie en de daaruit volgende versterkingsopgave is dat zeker het geval.		
Een termijn wordt aan subsidieverleningen verbonden om zicht te hebben op het tijdstip van uitbetaling en eindafrekening van een subsidie met het		
06-HB-SG-001a	De provincie Groningen werkt volgens normen die zijn vastgelegd in een handvest voor dienstverlening. Dit handvest vindt u op onze website. BTW: NL0019.32.822.B01 / KvK: 1162023 / IBAN: NL84 ABNA 0446 0456 91 / BIC: ABNANL2A	

3.5 15-12-2015 College van Gedeputeerde Staten,
zaaknummer 605734

oog op de liquiditeitspositie van de provincie. Er die loopt bij dit verlengingsbesluit geen gevaar.

Juridisch zien wij dan ook geen aanleiding om de besluitvorming van 2011 weer over te doen. Dan zou het immers niet gaan om de verlenging van de termijn maar over een mogelijke intrekking van het verleningsbesluit. En daarvan is geen sprake.

In het bezwaarschrift stelt de heer Meijering dat het karakter van het gebouw als gevolg van de nieuwe plannen ingrijpend zal wijzigen. Dit is niet het geval, de gemeente Groningen heeft ons laten weten dat het gebouw aan de buitenzijde niet zal veranderen en dat de constructieve aanpassingen de oorspronkelijk beoogde functies van het gebouw niet in de weg staan.

Daarnaast stelt de heer Meijering dat de provincie haar besluit tot verlenging niet kan nemen zonder te weten wat de precieze aanpassingen aan de constructie van het gebouw zijn. Deze mening delen wij niet, het is voor ons voor een besluit tot verlenging van de projectperiode voldoende om te weten dat de redenen voor deze verlenging legitiem zijn, de doelen van het oorspronkelijke project gehandhaafd blijven en er voor onze eigen liquiditeitspositie geen problemen ontstaan.

In het bezwaarschrift geeft de heer Meijering aan dat hij wordt getroffen als belastingbetaler en wordt getroffen door horizonvervuiling. Beide gestelde belangen zijn in onze ogen geen persoonlijke en individuele belangen. In onze ogen is de heer Meijering dan ook geen belanghebbende in deze.

Conclusie

Gelet op bovenstaande geven wij u in overweging het bezwaar ongegrond te verklaren.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Groningen;

Namens dezen:

J. Hermse

Hoofd van de afdeling Economie, Cultuur en
Projectfinanciering

Deze brief is elektronisch aangemaakt en daarom niet ondertekend.

- 3.6 21-12-2015 Provincie Groningen, zaaknummer 605734
Mevr. mr P.K. Berghuis, secretaris commissie
Rechtsbescherming

bezoekadres: **St. Jansstraat 4**

postadres: **Postbus 610
9700 AP
Groningen**

algemeen telefoonnr: **050 316 49 11**

www.provinciegroningen.nl
info@provinciegroningen.nl

COMMISSIE RECHTSBESCHERMING

Aan: de heer J.L. Meijering
Ebbingedwinger 9
9712 MA GRONINGEN

Datum : 21 december 2015
Awb reg.nummer : 15-118-ECP
Zaaknummer : 605734
Telefoon / e-mail : (050) 316 4275 / rechtsbescherming@provinciegroningen.nl
Bijlage : 1
Onderwerp : toezending verweerschrift

Geachte Meijering,

Hierbij zend ik u ter informatie het door Gedeputeerde Staten van de provincie Groningen ingediende verweerschrift inzake het door u ingediende bezwaarschrift tegen het besluit van Gedeputeerde Staten van 13 oktober 2015 ,nr 596059, betreffende verlening projectperiode Grote Markt-Forum (REP02).

Indien het verweerschrift u aanleiding mocht geven uw bezwaarschrift in te trekken dan verneem ik dat graag zo spoedig mogelijk van u.

Hoogachtend,

Mevr. mr. P.K. Berghuis,
secretaris Commissie rechtsbescherming provincie Groningen.

06-NB-SG-001a

De provincie Groningen werkt volgens normen die zijn vastgelegd in een handvest voor dienstverlening. Dit handvest vindt u op onze website.
BTW: NL0019-32.822.B01 / KvK: 1152023 / IBAN: NL84 ABNA 0449 0456 91 / BIC: ABNANL2A

3.6 21-12-2015 Provincie Groningen, zaaknummer 605734
Mevr. mr P.K. Berghuis, secretaris commissie
Rechtsbescherming

bezoekadres: St. Jansstraat 4

postadres: Postbus 610
9700 AP
Groningen

algemeen telefoonnr: 050 316 49 11

www.provinciegroningen.nl
info@provinciegroningen.nl

Commissie Rechtsbescherming
t.a.v. mevrouw P.K. Berghuis (secretaris)
Postbus 610
9700 AP GRONINGEN

Datum : 15 december 2015
Briefnummer :
Zaaknummer : 605734
Behandeld door : K.H. Stadens
Telefoonnummer : (050) 316 4895
Antwoord op : bezwaarschrift J.L. Meijering d.d. 18-11-2015
Bijlage : -
Onderwerp : 15-118-ECP J.L. Meijering - bezwaar tegen verlengingsbesluit
projectperiode Groninger Forum 13-10-2015

Geachte secretaris van de Commissie rechtsbescherming, mevrouw Berghuis,

Bij brief van 18 november 2015 heeft de heer J.L. Meijering bezwaar ingediend tegen het besluit van de provincie Groningen om de projectperiode van de REP-subsidie voor het project Forum te verlengen. Hierbij doen wij u ons verweer toekomen.

Inhoud bezwaarschrift

De bezwaren van de heer Meijering komen samengevat neer op:

- 1) Het karakter van het gebouw zal, als gevolg van ingrijpende veranderingen om het gebouw aardbevingsbestendig te maken, veranderen en is daardoor niet meer hetzelfde gebouw als waarvoor de subsidie oorspronkelijk is verleend.
- 2) Het nieuwe, definitieve aardbevingsbestendige gebouw is nog niet bekend, m.a.w. het provinciaal bestuur weet niet waar ze mee akkoord gaat en zal eerst de nieuwe definitieve herziene plannen van de gemeente Groningen onder ogen moeten zien om vervolgens een afweging te kunnen maken om de projectperiode te verlengen.

Naar aanleiding van uw schriftelijke verzoek d.d. 26 november 2015 geven wij hierbij onze zienswijze ten aanzien van het bezwaar.

Het besluit over toekenning van REP subsidie aan het project Grote Markt-Forum is door ons in 2011 genomen, de afweging of het gebouw er wel of niet moet komen is met ons verlengingsbesluit van 13 oktober 2015 nu niet opnieuw aan de orde. Het gebouw houdt dezelfde functie en wordt aan de buitenkant ook niet veranderd. Hier is bij de verlenging van de subsidieperiode dan ook alleen maar aan de orde of de subsidieontvanger legitieme redenen heeft voor het gevraagde uitstel. En met de risico's ten gevolge van aardbevingen in onze provincie en de daaruit volgende versterkingsopgave is dat zeker het geval.

Een termijn wordt aan subsidieverleningen verbonden om zicht te hebben op het tijdstip van uitbetaling en eindafrekening van een subsidie met het

3.6 21-12-2015 Provincie Groningen, zaaknummer 605734
Mevr. mr P.K. Berghuis, secretaris commissie
Rechtsbescherming

oog op de liquiditeitspositie van de provincie. En die loopt bij dit verlengingsbesluit geen gevaar.

Juridisch zien wij dan ook geen aanleiding om de besluitvorming van 2011 weer over te doen. Dan zou het immers niet gaan om de verlenging van de termijn maar over een mogelijke intrekking van het verleningsbesluit. En daarvan is geen sprake.

In het bezwaarschrift stelt de heer Meijering dat het karakter van het gebouw als gevolg van de nieuwe plannen ingrijpend zal wijzigen. Dit is niet het geval, de gemeente Groningen heeft ons laten weten dat het gebouw aan de buitenzijde niet zal veranderen en dat de constructieve aanpassingen de oorspronkelijk beoogde functies van het gebouw niet in de weg staan.

Daarnaast stelt de heer Meijering dat de provincie haar besluit tot verlenging niet kan nemen zonder te weten wat de precieze aanpassingen aan de constructie van het gebouw zijn. Deze mening delen wij niet, het is voor ons voor een besluit tot verlenging van de projectperiode voldoende om te weten dat de redenen voor deze verlenging legitiem zijn, de doelen van het oorspronkelijke project gehandhaafd blijven en er voor onze eigen liquiditeitspositie geen problemen ontstaan.

In het bezwaarschrift geeft de heer Meijering aan dat hij wordt getroffen als belastingbetaler en wordt getroffen door horizonvervuiling. Beide gestelde belangen zijn in onze ogen geen persoonlijke en individuele belangen. In onze ogen is de heer Meijering dan ook geen belanghebbende in deze.

Conclusie

Gelet op bovenstaande geven wij u in overweging het bezwaar ongegrond te verklaren.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Groningen:

Namens dezen:

J. Hermse

Hoofd van de afdeling Economie, Cultuur en
Projectfinanciering

Deze brief is elektronisch aangemaakt en daarom niet ondertekend.

- 3.7 11-02-2016 Gedeputeerde Staten, zaaknummer 605734
Mevr. A. Hazewinkel, plaatsvervangend secretaris
commissie Rechtsbescherming provincie Groningen

**provincie
groningen**

bezoekadres: **St. Jansstraat 4**

postadres: **Postbus 610
9700 AP
Groningen**

algemeen telefoonnr: **050 316 49 11**

www.provinciegroningen.nl
info@provinciegroningen.nl

Aan: de heer J.L. Meijering
Ebbingedwinger 91
9712 MA GRONINGEN

Datum : 11 februari 2016
Awb reg.nummer : 15-118-ECP
Zaaknummer : 605734
Telefoon / e-mail : (050) 316 4275 / rechtsbescherming@provinciegroningen.nl
Onderwerp : verdaging besluit op bezwaar met zes weken

COMMISSIE RECHTSBESCHERMING

Geachte heer Meijering,

Hierbij deel ik u mee dat de afhandelingstermijn van uw op 18 november 2015 ontvangen bezwaarschrift tegen het besluit van Gedeputeerde Staten van 13 oktober 2015, nr 596059, betreffende verlenging projectperiode Grote Markt-Forum (REP02) op 17 februari 2016 afloopt. Op grond van het bepaalde in artikel 7:10, lid 3, van de Algemene wet bestuursrecht wordt de afhandeling met zes weken verdaagd tot 30 maart 2016.

Ik vertrouw er op u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd.

Hoogachtend,
namens Gedeputeerde Staten van de provincie Groningen,

mevr. A. Hazewinkel,
plv. secretaris Commissie rechtsbescherming provincie Groningen.

06-HB-SG-001a
De provincie Groningen werkt volgens normen die zijn vastgelegd in een handvest voor dienstverlening. Dit handvest vindt u op onze website.
BTW: NL0019.32.822.801 / KvK: 1152023 / IBAN: NL84 AENA 0446 0456 51 / BIC: ABRNAN2A

3.8 12-02-2016 Kamer 1 uit de commissie Rechtsbescherming
Dhr. J.W.M. Engels, voorzitter Mevr. A. Hazewinkel, plaatsvervangend secretaris
commissie Rechtsbescherming provincie Groningen

**provincie
groningen**

bezoekadres: St. Jansstraat 4

postadres: Postbus 610
9700 AP
Groningen

algemeen telefoonnr: 050 316 49 11

www.provinciegroningen.nl
info@provinciegroningen.nl

Aan Gedeputeerde Staten der provincie Groningen.

Datum : 12 februari 2016
Briefnummer : Awb 15-118-ECP / 605734
Onderwerp : Advies inzake bezwaar van de heer J.L. Meijering tegen het besluit van Gedeputeerde Staten d.d. 13 oktober 2015, nr. 596059 betreffende verlenging projectperiode project Grote Markt Forum.

Geacht college,

1. Inleiding
Bij deze brengt Kamer I uit de Commissie rechtsbescherming (hierna de Kamer) u op basis van artikel 5 lid1, van de Regeling Commissie rechtsbescherming provincie Groningen 2015, advies uit over het in onderhavige zaak te nemen besluit op bezwaar.

2. Procesverloop
Bij besluit van 13 oktober 2015, zaaknr. 596059, heeft uw college ingestemd met het verzoek van burgemeester en wethouders van Groningen betreffende de verlenging van de projectperiode project "Grote Markt-Forum, waarvoor uw college een bijdrage beschikbaar heeft gesteld uit het Ruimtelijk Economische Programma - Zuiderzeelijn (REP-ZLL). Verder werd bevestigd dat de projectgebonden bouwkosten die samenhangen met het aardbevingsbestendig maken van het Forumgebouw meegenomen mogen worden in de einddeclaratie. De projectperiode was in eerste instantie van 10 februari 2011 tot en met 30 juni 2017. Vanwege het onderzoek naar de gevolgen van een mogelijke aardbeving op de constructie van het gebouw is de bouw stilgelegd, waardoor de uitvoering van het project is vertraagd. Dit besluit is bekend gemaakt aan aanvrager, burgemeester en wethouders van de gemeente Groningen.

Tegen dit besluit heeft de heer J.L. Meijering te Groningen (hierna: bezwaarde) bij brief van 17 november 2015, ontvangen 18 november 2015, bezwaar gemaakt.

Bij brief van 15 december 2015, zaaknr. 605734, heeft uw college een verweerschrift ingediend.

3. Overwegingen ten aanzien van de ontvankelijkheid

Ingevolge artikel 7:1, eerste lid van de Algemene wet bestuursrecht (hierna: Awb) dient degene aan wie het recht is toegekend tegen een besluit beroep op een administratieve rechter in te stellen, alvorens in beroep te gaan tegen dat besluit bezwaar te maken.

Ingevolge artikel 8:1, eerste lid Awb, kan een belanghebbende tegen een besluit beroep in stellen.

COMMISSIE RECHTSBESCHERMING

De provincie Groningen werkt volgens normen die zijn vastgesteld in een handboek voor dienstverlening. Dit handboek vindt u op onze website.
BTW: NL0019.32.822.801 / KVK: 1132023 / IBAN: NL04 ABNA 0441 0458 51 / BIC: ABNANL3A

26-18-00-001x

3.8 12-02-2016 Kamer 1 uit de commissie Rechtsbescherming
Dhr. J.W.M. Engels, voorzitter Mevr. A. Hazewinkel, plaatsvervangend secretaris
commissie Rechtsbescherming provincie Groningen

Ingevolge artikel 1:2, eerste lid Awb wordt onder belanghebbende verstaan:
degene wiens belang rechtstreeks bij een besluit is betrokken.

Om als belanghebbende in de zin van de Awb te kunnen worden aangemerkt, dient volgens vaste jurisprudentie een natuurlijk persoon een voldoende objectief, actueel en persoonlijk belang te hebben dat hem in voldoende mate onderscheid van anderen en dat rechtstreeks wordt geraakt door het bestreden besluit. In het onderhavige geval betreft het een besluit tot verlenging van de subsidietermijn. Het karakter van het gebouw het Forum verandert niet door het bestreden besluit. Bezwaarde heeft naar het oordeel van de Kamer dan ook geen persoonlijk belang en wordt niet rechtstreeks door het bestreden besluit geraakt. Voorts is de Kamer van oordeel dat het door bezwaarde aangevoerde, zoals het als belastingbetaler getroffen worden door het bestreden besluit en getroffen worden door horizonvervuiling niet kan worden aangeduid als een specifiek individueel belang dat door het bestreden besluit wordt geraakt. In verband met vorenstaande is de Kamer dan ook van oordeel dat bezwaarde geen belanghebbende in de zin van artikel 1:2, eerste lid van de Awb is.

4. Conclusie en advies

De Kamer adviseert u het ingediende bezwaarschrift wegens kennelijke niet-ontvankelijkheid niet ontvankelijk te verklaren. In verband hiermee heeft de Kamer besloten, gelezen het bepaalde in artikel 7:3 van de Awb, af te zien van het houden van een hoorzitting.

Uw besluit op bezwaar dient u zo spoedig mogelijk doch uiterlijk 23 maart 2016 aan bezwaarmaker toe te zenden, met medezending van een afschrift van dit advies en met vermelding van de mogelijkheid van beroep bij de rechtbank. De Kamer ziet ten slotte graag een afschrift in pdf-bestand van het door u genomen besluit tegemoet.

Kamer I uit de Commissie
rechtsbescherming,

de heer J.W.M. Engels, voorzitter

mevrouw A. Hazewinkel, plv. secretaris

3.9 08-03-2016 Gedeputeerde Staten provincie
Groningen, zaaknummer 605734

Aan de heer J.L. Meijering
Ebbingedwinger 9
9712 MA GRONINGEN

Datum : 8 maart 2016
Briefnummer : 2016-12.702/10/A.20, ECP
Zaaknummer : 605734
Behandeld door : K.H. Stadens
Telefoonnummer : (050) 316 4895
Antwoord op : uw bezwaarschrift d.d. 17 november 2015
Bijlagen : 2
Onderwerp : 15-118-ECP J.L. Meijering - bezwaarschrift tegen besluit van
dd 13-10-2015 om de projectperiode van het Groninger Forum
te verlengen

Geachte heer Meijering,

Bij bovenvermelde brief heeft u bezwaar gemaakt tegen ons besluit van 13 oktober 2015 betreffende verlenging projectperiode Grote Markt-Forum (REP02)

Kamer I uit de Commissie rechtsbescherming heeft ons op 12 februari 2016 over het op uw bezwaar te nemen besluit geadviseerd. Het advies van de Kamer hebben we als bijlage bij deze brief gevoegd.

Wij hebben besloten het advies van Kamer I uit de Commissie rechtsbescherming over te nemen. Dit houdt in dat wij uw bezwaarschrift niet ontvankelijk verklaren. Voor een toelichting op het besluit verwijzen wij u naar het advies van de provinciale Commissie rechtsbescherming.

Beroep

Op grond van de Algemene wet bestuursrecht kunt u tegen dit besluit binnen 6 weken na de dag van verzending van dit besluit beroep instellen bij de Rechtbank te Groningen, sector bestuursrecht, Postbus 150, 9700 AT Groningen.

Voor meer informatie over het instellen van beroep verwijzen wij u naar de bijsluiter. In de bijsluiter vindt u ook informatie over een verzoek tot het treffen van een voorlopige voorziening.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Groningen

, voorzitter.

, secretaris

Marinkerkhof 12
9712 JG Groningen

Sint Jansstraat 4
9712 JN Groningen

Postbus 510
9700 AP Groningen

Telefoon
050 316 4811

www.provinciegroningen.nl
info@provinciegroningen.nl

De provincie Groningen werkt volgens normen die zijn vastgelegd in een handboek voor dienstverlening. Dit handboek vindt u op onze website of kunt u opvragen bij de afdeling Bestuur, Juridische Zaken & Communicatie: 050 316 4 881. BTW NL0015 32 822 801 / KvK: 118223 / IBAN: NL44 ABNA 0447 0409 91 / BIC: ABNANL2A

3.10 25-04-2016 Gedeputeerde Staten provincie
Groningen, zaaknummer 630646
J. Hermse, hoofd afdeling Economie, Cultuur & Projectfinanciering

Aan de heer J.L. Meijering
Ebbingedwinger 9
9712 MA GRONINGEN

Datum : - 8 maart 2016
Briefnummer : 2016-12.702/10/A.20, ECP
Zaaknummer : 605734
Behandeld door : K.H. Stadens
Telefoonnummer : (050) 316 4895
Antwoord op : uw bezwaarschrift d.d. 17 november 2015
Bijlagen : 2
Onderwerp : 15-118-ECP J.L. Meijering - bezwaarschrift tegen besluit van
dd 13-10-2015 om de projectperiode van het Groninger Forum
te verlengen

Geachte heer Meijering,

Bij bovenvermelde brief heeft u bezwaar gemaakt tegen ons besluit van 13 oktober 2015 betreffende verlenging projectperiode Grote Markt-Forum (REP02)

Kamer I uit de Commissie rechtsbescherming heeft ons op 12 februari 2016 over het op uw bezwaar te nemen besluit geadviseerd. Het advies van de Kamer hebben we als bijlage bij deze brief gevoegd.

Wij hebben besloten het advies van Kamer I uit de Commissie rechtsbescherming over te nemen. Dit houdt in dat wij uw bezwaarschrift niet ontvankelijk verklaren. Voor een toelichting op het besluit verwijzen wij u naar het advies van de provinciale Commissie rechtsbescherming

Beroep

Op grond van de Algemene wet bestuursrecht kunt u tegen dit besluit binnen 6 weken na de dag van verzending van dit besluit beroep instellen bij de Rechtbank te Groningen, sector bestuursrecht, Postbus 150, 9700 AT Groningen.

Voor meer informatie over het instellen van beroep verwijzen wij u naar de bijsluiter. In de bijsluiter vindt u ook informatie over een verzoek tot het treffen van een voorlopige voorziening.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Groningen

, voorzitter.

, secretaris

Marinkerkhof 12
9712 JG Groningen

Sint Jansstraat 4
9712 JN Groningen

Postbus 510
9700 AP Groningen

Telefoon
050 316 4811

www.provinciegroningen.nl
info@provinciegroningen.nl

De provincie Groningen werkt volgens normen die zijn vastgelegd in een handboek voor dienstverlening. Dit handboek vindt u op onze website of kunt u opvragen bij de afdeling Bestuur, Juridische Zaken & Communicatie: 050 316 4181 | STW NL0015 32 822 801 / KvK: 118223 / IBAN: NL44 ABNA 0447 0450 91 / BIC: ABNANL2A

3.11 27-07-2016 Gedeputeerde Staten provincie Groningen,
mevrouw A. Hazewinkel, plv secretaris rechtsbescherming

Aan: de heer drs. J.L. Meijering
Ebbingedwinger#
9712 MA GRONINGEN

Datum : 27 juli 2016
Telefoon / e-mail : (050) 316 4275 / rechtsbescherming@provinciegroningen.nl
Awb reg nummer : KLR 16-006-ECP
Zaaknummer : 644146
Onderwerp : ontvangstbevestiging klacht.

Geachte heer Meijering,

Hierbij deel ik u mede dat Gedeputeerde Staten van de Provincie Groningen uw klacht van 19 juli 2016 betreffende het uitblijven inhoudelijke reactie op verzonden brief d.d. 20 april 2016, ter verdere behandeling in handen hebben gesteld van de Commissie rechtsbescherming.

Het Provinciaal bestuur (Provinciale Staten of Gedeputeerde Staten) heeft besloten zich door de Commissie rechtsbescherming te laten adviseren over de afhandeling van klachten.

Onderzoek informele oplossing

Ten aanzien van de behandeling van uw klacht, deel ik u het volgende mede. Het provinciale beleid is om conflicten zo mogelijk op alternatieve wijze op te lossen. Voordat ik de klacht in handen stel van de Commissie rechtsbescherming - dat is de commissie die adviseert over te nemen besluiten op bezwaar en klachten - wordt door mij nagegaan of het conflict op een andere wijze kan worden opgelost. Als die ruimte wordt gezien, krijgt de provincie de vraag binnen drie weken na de ontvangstbevestiging van de klacht na te gaan of u een voorstel krijgt voor een alternatieve conflictoplossing.

Bent u binnen drie weken na het krijgen van de ontvangstbevestiging niet benaderd voor een alternatieve conflictoplossing, dan ziet de provincie daarvoor geen ruimte. (Uiteraard kan het ook zijn dat u de eventuele alternatieve conflictoplossing afwijst.) Dan volgt de gebruikelijke behandeling van uw klacht via de Commissierechtsbescherming.

Voor informatie of vragen over de procedure kunt u ook contact opnemen met het secretariaat van de Commissie rechtsbescherming, tel nummer (050) 316 4275 / per e-mail rechtsbescherming@provinciegroningen.nl

Hoogachtend,

mevrouw A. Hazewinkel,
plv. secretaris Commissie rechtsbescherming.

Martinihof 12
9712 JG Groningen

Sint Jansstraat 4
9712 JN Groningen

Postbus 610
9700 AP Groningen

Telefoon
050 316 4811

www.provinciegroningen.nl
info@provinciegroningen.nl

De provincie Groningen wordt volgens nummer die zijn vastgelegd in een handboek voor dienstverlening. Dit handboek vindt u op onze website of kunt u ophalen bij de afdeling Bestuur, Juridische Zaken & Communicatie, 050 316 4160, 01W 16.3018, 32.822 8011 / KUR, 1185023 / BAN, 16.84 ABNA 0446 0496 91 / BIC: ABNANL2A

3.12 29-07 2016 Gedeputeerde Staten, provincie Groningen, zaaknummer 644135,
H. Engels-van Nijen, griffier Provinciale Staten

De heer J.L. Meijering
Ebbingedwinger 9
9712 MA GRONINGEN

Datum : 29 juli 2016
Briefnummer : 2016-45441
Zaaknummer : 644135
Behandeld door : A.L. Meeske
Telefoonnummer : (050) 3164458
Antwoord op : Brief van 19 juli 2016
Bijlage :
Onderwerp : Ontvangstbevestiging: wat gebeurt er met uw brief

Geachte heer Meijering,

Hierbij bevestigen wij de ontvangst van uw brief van 19 juli 2016 met als onderwerp klacht tegen het uitblijven inhoudelijke reactie op verzonden brief d.d. 20 april 2016. Wij voegen uw brief als ingekomen stuk toe aan de agenda van de vergadering van de Statencommissie Mobiliteit, economie en energie van 14 september 2016. In de aanloop naar de commissievergadering kunnen de statenleden kennismaken van uw brief.

Wordt uw brief besproken?

Wij voegen uw brief 'ter informatie' toe aan de agenda van de Statencommissie. Dit betekent dat uw brief in principe niet besproken wordt, tenzij een statenlid of fractie hiertoe aanleiding ziet en een verzoek hiervoor indient bij de voorzitter. In dat geval ontvangt u daarover bericht van ons.

Mag uw brief op de website worden geplaatst?

Ongeveer 10 dagen voor de commissievergadering plaatsen wij de agenda van de commissievergadering op de website van de provincie (www.provinciegroningen.nl/ps/home). Dit betekent dat wij uw brief als link aan de agenda toevoegen en uw brief zichtbaar is voor iedere bezoeker van deze pagina op de website (inclusief uw persoonsgegevens). Als u bezwaar hebt tegen het plaatsen van uw brief op onze website, dan verzoeken wij u dat binnen 7 dagen na dagtekening van deze brief te laten weten via onderstaande contactgegevens.

Tot slot

Als u na het lezen van bovenstaande nog vragen hebt of iets door wilt geven, dan kunt u contact opnemen met de Statengriffie. Per e-mail via statengriffie@provinciegroningen.nl of telefonisch via 050 316 4458.

Met vriendelijke groet,

De griffier van Provinciale Staten:
H. Engels-van Nijen

Martiniertshof 12
9712 JG Groningen

Postbus 610
9750 AP Groningen

Telefoon
050 316 4458

www.provinciegroningen.nl
statengriffie@provinciegroningen.nl

De provincie Groningen werkt volgens de principes van de Wet van 2002 op de bestuursorganisatie. Dit betekent vooral de decentralisatie. Dit betekent vooral u op onze website of kunt u opvangen bij de afdeling Bestuur, Juridische Zaken & Communicatie: 050 316 4190 / RTV: NL 0119 22 822 301 / Kvk: 1182023 / IBAN: NL34 4894 0446 3458 91 / BIC: ABNANL33

Deel III

Bijlagen

Inhoudsopgave

1. Brief drs. P.G.J. Leijdekkers, directeur afd. Beeldend Kunst en Bouwkunst, wnd. Sectordirecteur kunstvakopleidingen Academie Minerva.
9 april 1990
2. Brief N. Verdonk, vakdirecteur Bouwen en Wonen, dienst RO/EZ van de gemeente Groningen.
27 november 1990
3. Referendum Grote Markt Oostzijde.
Samenvatting Startnotitie Grote Markt Oostzijde gemeente Groningen
29 juni 2005
4. Advies Commissie Groninger Forum.
Een nieuwe route naar het Forum
21 april 2011
5. Raadsvoorstel 'Actualisatie bouw- en grondexploitatie Grote Markt oostzijde/Groninger Forum.'
17 maart 2016

1. Brief drs. P.G.J. Leijdekkers, directeur afd. Beeldend Kunst en Bouwkunst,
wnd. Sectordirecteur kunstvakopleidingen Academie Minerva.
9 april 1990

Postbus 1329
9701 BH Groningen
Telefoon 050 185454
Bezoekadres:
Gedempte Zuiderdiep 158 Groningen

Amro banknr 48.95.79.256
tnv Rijkshogeschool Groningen
Gironr bank 803935

S E C T O R
K U N S T V A K -
O P L E I D I N G E N
A C A D E M I E
M I N E R V A

o.d.w.f.

e

De heer J.L. Meyering
p/a Ten Overlaan 51 (wijk Hoogkerk)
9744 GG GRONINGEN

Afdelingen
- Beeldende kunst en
Bouwkunst
- Muziek (Conservatorium)

Uw brief dd
Uw kenmerk

Datum 9 april 1990
Ons kenmerk LS/HN/399 / *lwo.A*

Onderwerp

Telefoon

Geachte mijnheer Meyering,

Met waardering heb ik kennis genomen van uw brief.
Van de kant van Academie Minerva kan uw plan op volledige instemming en medewerking rekenen.

Het is te hopen dat de wijsheid en dapperheid van de godin neerdaalt in de hoofden van onze
bestuurders en ondernemers zodat uw aanbeveling weerklink en realisatie vindt.
Graag wissel ik met U hier binnekort van gedachten over.

Met vriendelijke groet,

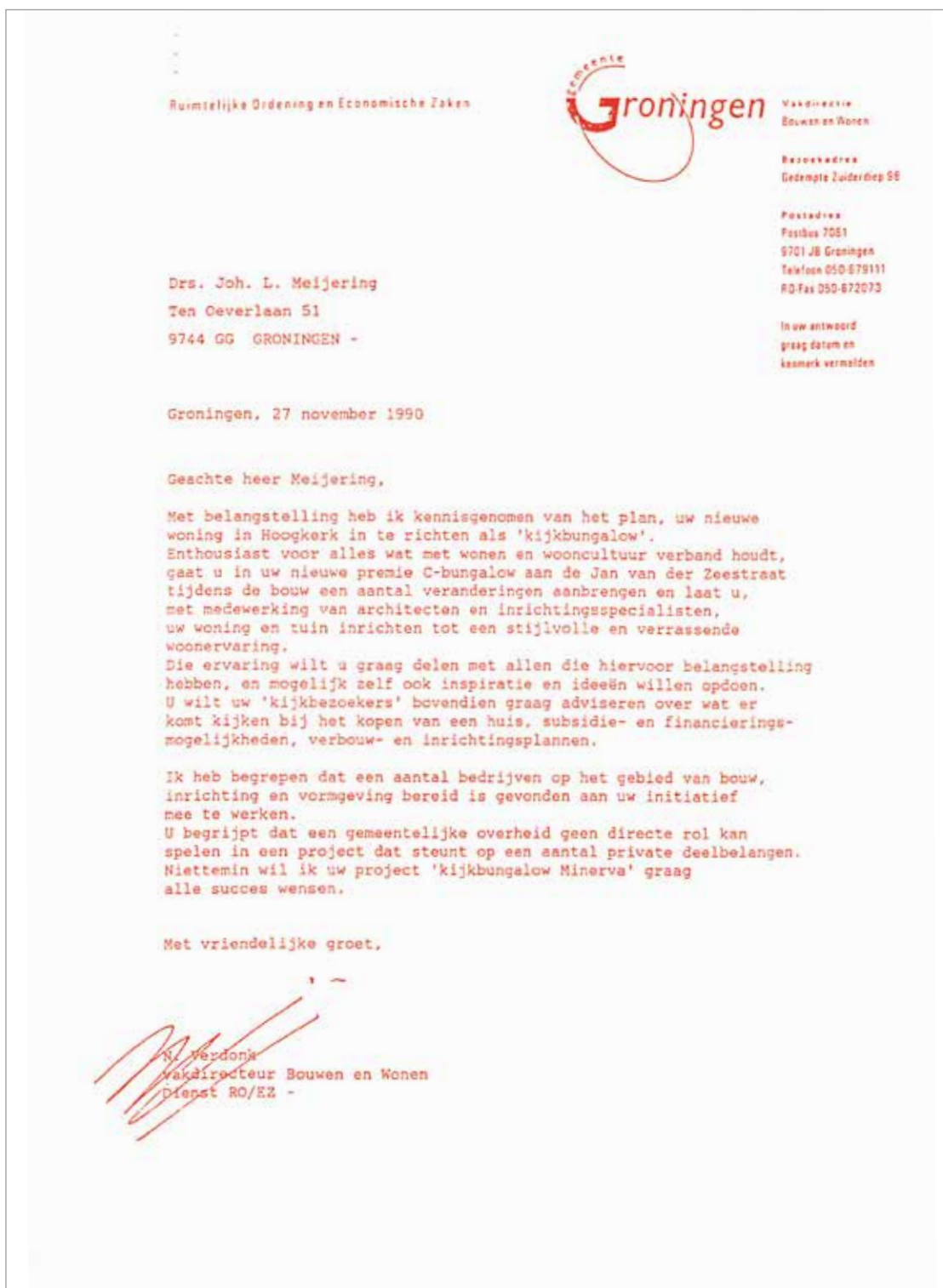
[Handwritten signature]

Drs. P.G.J. Leijdekkers, directeur afd. Beeldende Kunst
en Bouwkunst, wnd. sectordirecteur.

i.a.a. M. Oudgenoeg.

2. Brief N. Verdonk, vakdirecteur Bouwen en Wonen, dienst RO/EZ van de gemeente Groningen.

27 november 1990

3. Referendum Grote Markt Oostzijde.
Samenvatting Startnotitie Grote Markt Oostzijde gemeente Groningen
29 juni 2005

*Referendum
Grote Markt Oostzijde
29 juni 2005*

Er is een nieuw plan voor de Grote Markt. Het stadshart moet weer aantrekkelijk worden voor iedereen. Dat kan met winkels en horeca aan de Oostwand, een nieuw stadsplein erachter en een culturele voorziening op de plek van de parkeergarage, die onder de grond verdwijnt. De Grote Markt krijgt de maat en sfeer van voor de oorlog terug doordat de gevels van de Oostwand naar voren komen.

Dit is het plan

Samenvatting Startnotitie Grote Markt Oostzijde

Niet zomaar...

Dit plan is het resultaat van opinieonderzoek (2001), vele adviezen van het Grote Markt Forum – een denktank van 40 betrokken Stadjsers, een prijsvraag (2002/2003), een stedenbouwkundige studie (2003), een cultureel advies (2004) en het plan van het Groninger Museum, de Openbare Bibliotheek en het Scheepvaartmuseum voor een 'Huis van Informatie en Geschiedenis Groningen', dat inmiddels 'Groninger Forum' als naam heeft gekregen.

Het nieuwe plan bestaat uit drie stappen

- 1) De grens van de Oostwand komt terug op de vooroorlogse plek.
- 2) Achter de oostzijde komt ruimte voor een nieuw stadsplein: de Nieuwe Markt.
- 3) De parkeergarage verdwijnt onder de grond. Aan de Nieuwe Markt komt een culturele publiekstrekker.

3. Referendum Grote Markt Oostzijde.
Samenvatting Startnotitie Grote Markt Oostzijde gemeente Groningen
29 juni 2005

In dit plan wordt de oude rooilijn aan de oostzijde van de Grote Markt hersteld. De Grote Markt krijgt daardoor haar vooroorlogse vorm terug. De gebouwen aan de oostzijde sluiten aan bij de gevels in de binnenstad. In de oostwand komt een doorgang, vergelijkbaar met de Waagstraat, naar het nieuwe plein en de culturele publiekstrekker.

Vindicat blijft in de nieuwe oostwand. De gedachte is de achterbouw te slopen en deze ruimte aan de voorzijde – op de verdieping – te compenseren. Met Vindicat wil de gemeente in de komende periode onderzoeken hoe dit het beste kan.

De Naberpassage, de parkeergarage, het achterste deel van het Filmhuis Images en de school aan de Schoolstraat worden afgebroken. Onderzocht wordt hoe Images een plek krijgt in het nieuwe gebouw. Dit gebouw grenst aan een nieuw omsloten plein: de Nieuwe Markt. Dit plein biedt volop kansen om er weer een levendig gebied van te maken.

Wat gaat er precies

3. Referendum Grote Markt Oostzijde.
Samenvatting Startnotitie Grote Markt Oostzijde gemeente Groningen
29 juni 2005

Het Groninger Forum krijgt een oppervlakte van circa 18.000 m² en een inhoud van circa 80.000 m³. De gemiddelde hoogte is 33 meter, de maximale hoogte 45 meter. De begane grond van het gebouw sluit aan op de Nieuwe Markt, heeft meer dan één ingang en geen gesloten achterkant. De gevel bestaat uit doorzichtige materialen, die zorgen voor levendigheid. Het dak is voor iedereen toegankelijk.

De bovengrondse parkeergarage wordt vervangen door een ondergrondse garage. Het totale aantal parkeerplaatsen in de binnenstad blijft in balans.

Langs de oostwand van de Grote Markt komt ruimte voor winkels en horeca (circa 10.000 m² inclusief Vindicat).

Dit plan kost uiteraard geld. Met dit plan moet de gemeente investeerders aantrekken voor de winkels en de horeca. Het gebouw voor het Groninger Forum kan worden betaald met geld dat door de gemeenteraad in de begroting wordt gespaard. In 2010 is 31,25 miljoen euro beschikbaar om te investeren. De rest van het benodigde geld (zo'n tien miljoen euro) zal uit subsidies moeten komen.

es gebeuren?

3. Referendum Grote Markt Oostzijde.
Samenvatting Startnotitie Grote Markt Oostzijde gemeente Groningen
29 juni 2005

Het Groninger Forum, voorheen Huis van Informatie en Geschiedenis

Het Groninger Forum is meer dan een traditionele bibliotheek of 'gewoon' historisch museum. Het Forum combineert beide tot een nieuwe ontmoetingsplaats voor Stadgers van alle leeftijden. De informatiebehoefte staat centraal: informatie wordt er vernieuwend en prikkelend gepresenteerd. Waar de bibliotheek nu nog 700.000 bezoekers per jaar trekt, mag het Groninger Forum rekenen op één miljoen bezoekers per jaar. Het Groninger Forum is een initiatief van de Openbare Bibliotheek Groningen, het Groninger Museum en het Noordelijk Scheepvaartmuseum. Andere partners zijn de Groninger Archieven, het Filmhuis Images, de Hanzehogeschool Groningen en de Rijksuniversiteit Groningen.

Het referendum

Op woensdag 29 juni mogen alle kiesgerechtigde Stadgers in een referendum voor of tegen dit plan stemmen. Is de meerderheid van de kiezers voor dit plan, dan zal het verder worden uitgewerkt. De ruimtelijke en verkeerskundige gevolgen komen dan in beeld en architecten kunnen ontwerpen maken. Het ligt voor de hand dat Stadgers daarna hun oordeel mogen geven over de ontwerpen.

Als de meerderheid van de kiezers tegen het plan is en die meerderheid bestaat uit minstens dertig procent van het aantal kiesgerechtigden dan zal de gemeenteraad deze uitslag waarschijnlijk overnemen en vervalt het raadbesluit. Dan gaat dit plan dus niet door. Als de meerderheid (voor- óf tegenstanders) kleiner is dan 30 procent van het totaal aantal kiesgerechtigden, dan wordt het referendum als niet gehouden beschouwd.

Meer informatie over het plan:

www.grotemarktberaad.nl

Meer informatie over het referendum:

www.groningen.nl

4. Advies Commissie Groninger Forum.
Een nieuwe route naar het Forum
21 april 2011

21 April 2011

Advies Commissie Groninger Forum

Een nieuwe route naar het Forum

4. Advies Commissie Groninger Forum.
Een nieuwe route naar het Forum
21 april 2011

Advies Commissie Groninger Forum

Een nieuwe route naar het Forum

Jan Terlouw (voorzitter)
Jan Willem Sieburgh
Hans van Velzen

Jan-Willem van Giessen (secretaris, Berenschot)

21 april 2011

4. Advies Commissie Groninger Forum.
Een nieuwe route naar het Forum
21 april 2011

Advies Commissie Groninger Forum

Een nieuwe route naar het Forum

Inhoud	Pagina
Samenvatting	1
1. Opdracht	4
1.1 Aanleiding voor het instellen van de commissie Groninger Forum	4
1.2 Onderzoeksvragen	5
1.3 Afbakening opdracht	5
1.4 Uitvoering van de opdracht	6
1.5 Leeswijzer	7
2. Investeren in cultuur	8
3. Analyse van de plannen voor het Groninger Forum	13
3.1 Inleiding	13
3.2 Communicatie en besluitvorming	13
3.3 Concept van het Groninger Forum	14
3.4 Exploitatie van het Forum	15
3.5 Versterking economische structuur	20
4. Conclusies en aanbevelingen van de commissie	21
4.1 Inleiding	21
4.2 Algemene conclusies	21
4.3 Conclusies ten aanzien van het concept	23
4.4 Conclusies ten aanzien van versterking van de exploitatie	27
4.5 Conclusies ten aanzien van de economische structuur	28
4.6 Aanbevelingen voor verbetering van het proces	29
Bijlage 1 Profiel van het Forum	32
Bijlage 2 Het Forum vergeleken	34
Bijlage 3 Gesprekspartners	37

4. Advies Commissie Groninger Forum.

Een nieuwe route naar het Forum

21 april 2011

Samenvatting

In opdracht van de gemeente Groningen en de provincie Groningen heeft de commissie Groninger Forum, onder voorzitterschap van Jan Terlouw, de plannen voor het Forum tegen het licht gehouden. Aanleiding voor het instellen van de commissie was de gerezen twijfel bij Provinciale Staten over de bijdrage van het Forum aan de versterking van de economische structuur van Groningen en de onderbouwing van de exploitatieopzet.

De commissie komt na een brede raadpleging van betrokkenen en na grondige analyse van het omvangrijke dossier tot de conclusie dat moet worden doorgegaan met de ontwikkeling van het Forum. Groningen heeft een unieke kans om een forse impuls te geven aan de culturele infrastructuur van de stad. Het Forum zal ook als motor fungeren voor de ontwikkeling van het gebied aan de Oostzijde van de Grote Markt. Een plek die in de ogen van bijna iedereen grondig moet worden aangepakt. Een stad met de importantie van Groningen moet zich voortdurend ontwikkelen om aantrekkelijk te blijven voor bewoners, bezoekers en bedrijven.

De commissie is van mening dat de kern van het concept van het Forum goed is, maar nog wel gepolijst moet worden. De commissie doet enkele suggesties om het concept te verrijken. Maar de commissie ziet geen aanleiding om het concept radicaal te veranderen. De commissie heeft diverse ideeën ontvangen om de invulling van het Forum te verbeteren. De commissie vindt de meeste van deze voorstellen weinig realistisch en weinig waarde toevoegen. Het idee dat de commissie het meest heeft gehoord, het Newseum, kan het concept op onderdelen wel versterken maar niet vervangen.

Er is al veel geïnvesteerd in het ontwikkelen van het concept, het vertalen van dit concept in het ontwerp van een gebouw en het vormgeven van de samenwerking. De commissie is ook realistisch. Er is geen tijd om een volledig nieuw plan te ontwikkelen. Het momentum zou verdwijnen en er zou een nieuw financieringsarrangement moeten worden gevonden. Bovendien is het plan te ver gevorderd om te stoppen. De desinvestering is te hoog en is maatschappelijk niet te verdedigen.

De commissie is van mening dat het ontwerp van het Forum-gebouw geen ruimte biedt voor het toevoegen van commerciële functies zoals winkels. Het onderbrengen van retailfuncties tast het culturele concept van het Forum aan. Dit acht de commissie ongewenst. Bovendien wordt het Forum in belangrijke mate gefinancierd door publieke middelen. Dit staat een commerciële invulling van het Forum in de weg. Het ontwerp van het Forum leent zich overigens nauwelijks voor commerciële functies (behalve horeca). Het is overduidelijk ontworpen als een cultuurgebouw.

De commissie verwacht dat de investering in cultuur zal renderen doordat commerciële functies zich in de buurt van het Forum zullen vestigen. Het tweede effect is dat Groningen naast het Groninger Museum en de Martinitorren een derde icoon aan de stad toevoegt. Het Forum, mits voorzien van een aansprekende programmering, zal meer mensen van buiten Groningen trekken waardoor de bestedingen in o.a. winkels en horeca zullen toenemen. De commissie verwacht niet dat het Forum zelf, gelet op de gekozen opzet, een substantiële directe bijdrage gaat leveren aan de versterking van de economische structuur.

4. Advies Commissie Groninger Forum.

Een nieuwe route naar het Forum

21 april 2011

De commissie is van oordeel dat de hoofdlijnen van de exploitatieopzet realistisch zijn, maar dat de begroting op een aantal onderdelen aanzienlijk kan worden aangescherpt. Ook vertoont de begroting nog een aantal hiaten.

De commissie stelt vast dat de partners van het Forum zijn opgezadeld met een zeer lastige opdracht. Zij bevinden zich in een spagaat tussen de belangen en de visies van de eigen organisatie en de wens om met elkaar een nieuw concept te ontwikkelen. Deze spagaat is ook zichtbaar in de moeizame pogingen om tot een slagvaardige organisatiestructuur te komen.

Indien de provincie Groningen besluit alsnog € 35 miljoen voor realisatie van het Forum beschikbaar te stellen dan doet de commissie de volgende aanbevelingen voor het vervolgtraject.

- De commissie stelt vast dat veel partijen in Groningen het zicht hebben verloren op de waarde van het Forum-project. Het project Forum heeft een frisse doorstart nodig. Het hele plan inclusief de door de commissie aangedragen verbeteringen behoeft een herlancering. De commissie pleit voor een nieuwe aanpak van het proces tot opening van het Forum. Er is nog voldoende tijd voor verbetering van de plannen.
- De gemeente dient zich tot de oplevering van het Forum meer als eigenaar van het project te manifesteren. Dit betekent onder andere dat de gemeente (in de persoon van de portefeuillehouder) opnieuw het voortouw neemt en zich nadrukkelijker opstelt als opdrachtgever van Forum-project.
- De commissie vraagt zich af of een proeftuin in deze setting (een stichting met een onduidelijk mandaat en een programma in een gerenoveerde bioscoop) kans van slagen heeft. Het programma en de entourage straks zijn onvergelijkbaar met wat de bezoekers in het Forum zullen gaan meemaken. De commissie geeft in overweging de opdracht aan de stichting ForumImages kritisch tegen het licht te houden. De commissie adviseert de gemeente Groningen en de provincie Groningen in plaats hiervan de volgende opdrachten te formuleren:
 - Stel twee jaar voor de opening van het Forum een intendant aan die als belangrijkste opdracht krijgt om samen met de partners een programma voor de eerste jaren van het Forum te ontwerpen.
 - Stel daarnaast een kwartiermaker aan die namens de Forum-partners de bouw voorbereidt en begeleidt, het concept van het Forum verder uitwerkt en de nieuwe organisatie gaat vormgeven. Stel als voorwaarde dat de organisatiestructuur minimaal één jaar voor opening van het Forum geformaliseerd is.
 - Kies tot de opening van het Forum voor een lichte begeleidingsstructuur. De intendant en de kwartiermaker opereren als een team en hebben elk de gemeente als opdrachtgever.
 - Visualiseer zo snel mogelijk het gebouw en het concept van het Forum. Maak foto's en films en nodig geïnteresseerden uit om een virtueel kijkje te nemen in het nieuwe Forum. Er zijn veel fraaie voorbeelden van visualisaties van culturele complexen die de tekentafel nog niet hebben verlaten. Besteed in een dergelijke visualisatie niet alleen aandacht aan het ex- en interieur van het gebouw maar ook aan de programmering/activiteiten.

4. Advies Commissie Groninger Forum.

Een nieuwe route naar het Forum

21 april 2011

- Versterk de relaties met de RUG en de Hanzehogeschool. Deze partijen zijn op strategisch niveau tot dusver onvoldoende bij de planontwikkeling rondom het Groninger Forum betrokken geweest.
- Financier deze opdrachten uit de € 2,5 miljoen die de gemeente Groningen jaarlijks beschikbaar stelt voor de ontwikkeling van het Forum. De commissie is ervan overtuigd dat er op deze manier ook extra ruimte ontstaat voor een overrompend startprogramma in de eerste twee jaar van het Forum.

Tot slot wil de commissie nog het volgende opmerken. De ervaring leert dat succesvolle investeringen in prestigieuze culturele gebouwen vooral zijn terug te voeren op een politiek-bestuurlijke visie. Onderzoek naar het economische rendement van dergelijke investeringen is natuurlijk altijd zinvol, maar zal nooit alle onzekerheden kunnen wegnemen. Het zijn uiteindelijk politieke lef en overtuiging die de doorslag bij dit soort investeringen geven. Dit moeten gemeente en provincie onder ogen zien bij het Forum-project. De commissie is van mening dat er alle aanleiding is voor bestuurders, politici, ambtenaren, managers van maatschappelijke organisaties en bedrijven om, ieder vanuit zijn eigen rol, met zelfvertrouwen te gaan werken aan de totstandkoming van het Groninger Forum.

4. Advies Commissie Groninger Forum. Een nieuwe route naar het Forum 21 april 2011

1. Opdracht

1.1 Aanleiding voor het instellen van de commissie Groninger Forum

In Groningen wordt al geruime tijd gewerkt aan het plan voor het realiseren van het Groninger Forum (hierna Forum te noemen). Het Forum bestaat uit een beeldbepalend gebouw gelegen achter de oostwand van de Grote Markt waarin een nieuw cultureel concept moet worden ondergebracht. De partners van Forum zijn de openbare bibliotheek Groningen, filmhuis Images, het Groninger Museum en de Groninger Archieven. De eerste twee partners zullen in hun geheel verhuizen naar het Forum. Het Groninger Museum en de Groninger Archieven blijven fysiek buiten het Forum, maar stellen hun collecties beschikbaar voor de toekomstige programmering van het Forum.

Het in het oog springende gebouw, de ligging in de directe nabijheid van de Martinikerk en het innovatieve maar ook nog weinig concrete concept van het Forum hebben aanleiding gegeven voor levendige politieke en maatschappelijke debatten. Via een referendum in 2005 heeft de meerderheid van Groningse bevolking (53,4% bij een opkomst van bijna 40%) haar steun uitgesproken voor het plan voor herontwikkeling van de Grote Markt Oostzijde. Het Groninger Forum maakt als publiekstrekker onlosmakelijk onderdeel uit van dit plan. Naast het referendum heeft de bevolking (17.000 deelnemers aan een internetstemming) haar mening gegeven over de ingediende ontwerpen voor het Forum. Het ontwerp van NL Architects is hierbij als winnaar uit de bus gekomen (25% van de stemmen). Het Forum is een verkiezingsthema geweest bij drie raadsverkiezingen in 2002, 2006 en 2010 en bij de recente statenverkiezing in 2011. Kortom een project dat de Groningers al vele jaren tot de dag van vandaag¹ bezighoudt.

De bouw van het Forum maakt integraal onderdeel uit van het stedenbouwkundige plan Grote Markt Oostzijde. De financiering van dit project is in handen van de gemeente Groningen, de provincie Groningen en een private projectontwikkelaar (VolkersWessels). De EU heeft een subsidie van € 8,9 miljoen toegekend.

Tot december 2010 verliep de voorbereiding op het definitieve financieringsarrangement voorspoedig. Tot op 15 december 2010 de voorgenomen bijdrage van € 35 miljoen vanuit het REP-ZZL voor het project Grote Markt Oostzijde/Groninger Forum werd besproken in de vergadering van Provinciale Staten. In deze vergadering is geconstateerd dat er onvoldoende steun bestond bij de partijen in Provinciale Staten. Vervolgens hebben Gedeputeerde Staten het voorstel ingetrokken en besloten de door de gemeente gevraagde subsidie niet te verlenen. Deze beslissing kwam voor de gemeente Groningen volkomen onverwacht.

¹ De commissie heeft diverse brieven ontvangen waarin culturele organisaties en particulieren hun mening geven over en ideeën aanreiken voor het Forum. Daarnaast heeft de commissie kunnen vaststellen dat er tijdens haar werkzaamheden in de periode februari tot en met april 2011 bijna geen dag voorbij is gegaan zonder publicaties over het Forum in de lokale media.

4. Advies Commissie Groninger Forum.

Een nieuwe route naar het Forum

21 april 2011

Belangrijke redenen voor het gebrek aan steun bij Provinciale Staten zijn de vraagtekens die leven bij de exploitatie en het structuurversterkende economische effect van het Groninger Forum. De twijfels werden (een politieke onvermijdelijkheid) geaccentueerd door de Provinciale Statenverkiezingen van 2 maart 2011.

Door het besluit van de provincie is er een bestuurlijk conflict ontstaan tussen gemeente en provincie. Er staat veel op het spel. De gemeente heeft reeds tientallen miljoenen geïnvesteerd in de aankoop van gronden en gebouwen en de planontwikkeling. Bovendien is nagenoeg iedereen de mening toegedaan dat er wat moet gebeuren met de onaantrekkelijke Oostzijde van de Grote Markt. Het uitblijven van de provinciale bijdrage betekent dat het totale plan voor de aanpak van de Oostzijde van de Grote Markt op losse schroeven komt te staan.

De provincie Groningen en de gemeente Groningen hebben besloten een commissie van deskundigen onder leiding van Jan Terlouw in te stellen met als opdracht te bezien of het bestaande concept van het Groninger Forum kan worden versterkt in termen van economische structuurversterking en exploitatie. Op basis van de bevindingen van de commissie zullen Provinciale Staten zich opnieuw buigen over de subsidieaanvraag voor het Forum in het kader van het REP-ZZL. Het spreekt vanzelf dat de ook gemeente Groningen moet instemmen met de eventueel door de commissie voorgestelde aanpassingen van de plannen voor het Forum.

1.2 Onderzoeksvragen

De gemeente Groningen en de provincie Groningen hebben de commissie Groninger Forum de volgende vragen voorgelegd:

- Zijn er regionale componenten die het concept verder zouden kunnen versterken?
- Zijn er nationale componenten die het concept verder zouden kunnen versterken?
- Zijn er aanvullende commerciële functies die het huidige concept verder zouden kunnen versterken?
- Dragen deze componenten en/of functies bij aan de versterking van het al aanwezige economische structuurversterkende effect van het huidige concept?
- In welke mate treden er substitutie-effecten op in relatie tot bezoekersstromen en werkgelegenheidseffecten en zo ja, heeft dit negatieve of positieve invloed?
- Kan de exploitatie van het Groninger Forum zodanig worden versterkt dat er sprake is van een robuustere exploitatie?

1.3 Afbakening opdracht

De opdrachtgevers hebben in overleg met de commissie de opdracht als volgt afgebakend:

- Het bestaande concept van het Forum zoals uitgewerkt in het Perspectief bedrijfsplan Groninger Forum (17 januari 2011) is het uitgangspunt voor het onderzoek. Het bedrijfsplan is gebaseerd op een tiental studies en adviezen van externe partijen, uitgevoerd in opdracht van de stichting Forum of de gemeente Groningen.

4. Advies Commissie Groninger Forum.

Een nieuwe route naar het Forum

21 april 2011

Het is niet de bedoeling dat de commissie eigen onderzoek gaat doen naar bijvoorbeeld de commerciële potentie en economische invloed van het toekomstige Forum. De commissie zal zich concentreren op de beoordeling van de gehanteerde uitgangspunten bij het ontwerp van het concept en de vertaling daarvan in het bedrijfsplan.

- De stedenbouwkundige invulling van het gebied Grote Markt Oostzijde en de architectonische verschijningsvorm van het gebouw vallen buiten het onderzoek. Het onderzoek beperkt zich tot mogelijke versterking van de exploitatie en van het structuurversterkende effect van het Groninger Forum in relatie tot de totale gebiedsontwikkeling Grote Markt Oostzijde.
- Het vergroten van het draagvlak voor de gebiedsontwikkeling Grote Markt Oostzijde/Groninger Forum is een taak voor beide colleges, mede op basis van het advies en de aanbevelingen van de commissie.
- Er is door externe deskundigen al veel onderzoek gedaan naar de inhoud en opzet van het Forum. Het is niet de bedoeling dat de commissie reeds uitgevoerd onderzoek opnieuw gaat doen. De commissie zal bij haar analyse en adviezen voortborduren op reeds uitgevoerd onderzoek.
- De opdracht van de commissie is bedoeld om de impasse in de politiek-bestuurlijke besluitvorming over het Forum te doorbreken. Dit doel bepaalt de mate van detaillering van de analyse en de aard van de conclusies en aanbevelingen van de commissie.

1.4 Uitvoering van de opdracht

De commissie is het onderzoek gestart met het bestuderen van het omvangrijke dossier over het Groninger Forum. Vervolgens heeft de commissie een groot aantal gesprekken gevoerd met de bij de Forum-plannen betrokken partijen. Zo heeft de commissie onder andere gesproken met de voor het Forum-project verantwoordelijke bestuurders bij gemeente en provincie, vertegenwoordigers van alle fracties in de gemeenteraad en Provinciale Staten, de partners van het Forum, voorzitters van de colleges van bestuur van de universiteit en hogeschool en vertegenwoordigers van het Groningse bedrijfsleven. De volledige lijst met gesprekspartners is als bijlage opgenomen.

De commissie heeft de gesprekken als constructief en informatief ervaren. Ook tijdens de gesprekken bleek een grote betrokkenheid bij de plannen voor het Forum. De commissie is haar gesprekspartners zeer erkentelijk voor de bereidheid om in alle openheid hun mening te geven over de ontstane situatie en de toekomst van het Forum. De commissie heeft een aantal schriftelijke reacties ontvangen van bedrijven en maatschappelijke organisaties waarin zij het belang van het Forum aangeven voor het functioneren van de eigen organisatie en de aantrekkingskracht van de stad.

Een apart woord van dank is op zijn plaats voor de medewerking die de commissie heeft ontvangen van de directeur van de stichting ForumImages en de twee ambtelijke contactpersonen van de gemeente Groningen en de provincie Groningen.

De commissie heeft in de periode van half februari tot eind april 2011, ondanks de politieke, bestuurlijke, maatschappelijke en financiële druk op het Forum-dossier, in alle rust en vanuit een

4. Advies Commissie Groninger Forum.

Een nieuwe route naar het Forum

21 april 2011

volstrekt onafhankelijke positie haar werkzaamheden kunnen uitvoeren. De commissie is hiervoor haar opdrachtgevers de gemeente Groningen en de provincie Groningen erkentelijk.

1.5 Leeswijzer

Na dit inleidende hoofdstuk gaat de commissie in op de context van het Forum-project. Dit doet de commissie door de motieven te schetsen die overheden in de regel hebben om te investeren in cultuur. In hoofdstuk drie analyseert de commissie het tot dusver gevolgde proces en de inhoud van de Forum-plannen. Vervolgens formuleert de commissie een aantal conclusies ten aanzien van de versterking van het concept en de exploitatie van het Forum en de versterking van de economische structuur van de stad Groningen. De commissie sluit af met een aantal aanbevelingen voor het te volgen proces indien de provincie besluit de € 35 miljoen alsnog voor het Forum beschikbaar te stellen.

Als handreiking voor de nadere invulling van het Forum heeft de commissie een profiel van het Forum gemaakt. Dit profiel is als bijlage opgenomen. Tot slot heeft de commissie de plannen voor het Forum aan de hand van een aantal feitelijkheden vergeleken met een aantal cultuurclusters in binnen- en buitenland.

4. Advies Commissie Groninger Forum.
Een nieuwe route naar het Forum
21 april 2011

2. Investeren in cultuur

Voordat de commissie ingaat op de specifieke Forum-casus wil zij eerst wat meer in algemene zin zeggen over de motieven voor overheden om te investeren in cultuur.

- Kunst en cultuur zijn van cruciaal belang voor de aantrekkingskracht van een stad. Investeren in culturele gebouwen en activiteiten is voor een gemeente één van de weinige knoppen waaraan gedraaid kan worden om met lokaal beleid de stad aantrekkelijk te maken en de lokale economie te stimuleren.
- Cultuur speelt een prominente rol in de concurrentiepositie van steden. Steden die een groot en gevarieerd cultureel aanbod hebben, zijn over het algemeen ook de populaire woon-, werk- en studiesteden. Omgekeerd is het gebrek aan historisch erfgoed en cultureel aanbod een reden dat de aantrekkingskracht van nieuwe steden en groeigemeenten fors is verminderd, terwijl de opmars van historische steden zoals Zwolle, Maastricht, Arnhem, Breda en Groningen juist voor een deel zijn toe te schrijven aan het culturele aanbod in die steden. De meest aantrekkelijke woonsteden van Nederland zijn over het algemeen steden waar veel te kiezen valt. Het zijn de steden waarvan de inwoners op loop- of fietsafstand van hun huis een gevarieerd aanbod van cultuur, horeca en andere voorzieningen in een historische, esthetische binnenstad kunnen bereiken. Groningen past perfect in dit profiel. Het Forum en de ontwikkeling van de Grote Markt zullen de aantrekkingskracht van Groningen alleen maar groter maken.
- Investeren in cultuur heeft naast individuele (bijvoorbeeld genot/plezier individuele cultuurconsumptie, trots op de stad, meer kennis), sociale (bijvoorbeeld collectieve identiteit, leefbaarheid in de wijk) vooral economische effecten. Deze zijn zeer uiteenlopend. Culturele instellingen en culturele programma's:
 - creëren (directe) werkgelegenheid;
 - stimuleren bezoek aan de stad (frequentie en verblijfsduur) en daarmee de bestedingen;
 - trekken bedrijven aan (cultuur als vestigingsfactor, woonklimaat voor werknemers);
 - trekken mensen aan (menselijk kapitaal);
 - vergroten menselijk kapitaal door scholing;
 - vergroten menselijk kapitaal door kennisuitwisseling (cultuur als ontmoetingsplaats en broedplaats voor nieuwe ideeën).

In de Forum-plannen wordt expliciet verwezen naar deze effecten, zonder dat ze hard gemaakt worden. Er is alleen een poging gedaan om de effecten van het Forum op de directe werkgelegenheid in kaart te brengen (Ecorys-rapport).

- Als er al harde cijfers zijn om lokale investeringen in kunst en cultuur mee te legitimeren, beperken die zich meestal tot de werkgelegenheidseffecten in de culturele sector zelf en de bestedingen van toeristen die op culturele instellingen afkomen.

4. Advies Commissie Groninger Forum.

Een nieuwe route naar het Forum

21 april 2011

Beide zijn vanzelfsprekend relevant, maar zijn dat alleen voor de culturele hoofdsteden van enige omvang. De vraag is of Groningen, zoals bijvoorbeeld Amsterdam, in deze categorie valt.

- Naast de directe werkgelegenheid bij cultuurinstellingen is cultuur van belang voor het aantrekken van toeristen. De bezoekers van een theater, museum of festival geven niet alleen geld uit bij de kassa van die culturele instelling, maar ook in de plaatselijke horeca en, als ze van ver komen, de hotels. Op die manier stimuleren ze de stedelijke economie en de lokale werkgelegenheid. Er zijn, zowel in binnen- als buitenland, zeer uiteenlopende schattingen over dit type economische baten van cultuur. Hierbij moet worden opgemerkt dat alleen bestedingen van bezoekers afkomstig buiten de stad Groningen, en het liefst buiten de provincie, mogen worden aangemerkt als economisch effect van de investering in het Forum. Bestedingen van stedelingen zelf die straks naar het Forum gaan vallen hier buiten, omdat er van uitgegaan mag worden dat die bezoekers de bestedingen ook zonder de aanwezigheid van het Forum in Groningen gedaan hadden.
- De economische effecten van toerisme en extra bestedingen blijken vooral van musea en cultureel erfgoed verwacht te mogen worden. Want daar komen bezoekers van buiten de stad of provincie op af. Vooral interessante musea (bijvoorbeeld Groninger Museum, De Fundatie Zwolle) en monumenten (bijvoorbeeld Maastricht) kunnen dus toeristen naar een stad lokken. Dat geldt in mindere mate voor theaters en waarschijnlijk niet of nauwelijks voor cultuur in de buurt zoals bibliotheken. Maar ook tussen die musea en monumenten zijn grote verschillen te verwachten. Het succesverhaal van Guggenheim in Bilbao, verantwoordelijk voor een toename van het aantal toeristen in Bilbao met meer dan 50 % in 3 jaar, zal voor weinig andere musea gelden. Het gaat al helemaal niet op voor kleine musea die gericht zijn op de lokale of regionale cultuur en geschiedenis. De bestedingseffecten van deze instellingen zullen eerder in de buurt van nul liggen. In de plannen van Forum wordt in de programmering juist gemikt op de verhalen uit de lokale en regionale cultuur. De vraag is dus of die keuze in het perspectief van economische structuurversterking de meest voor de hand liggende is.
- De veelheid aan effecten die aan cultuur wordt toegeschreven, leidt gemakkelijk tot de conclusie dat overheidsinvesteringen in cultuur maatschappelijk zinvol zijn. Toch hoeft dat niet altijd zo te zijn. In de eerste plaats levert cultuur niet alleen langs veel verschillende kanalen iets op, ze kost ook veel. De bouw van theaters en musea vergt forse investeringen en ook gaan er jaarlijks aanzienlijke subsidies naar de exploitatie van culturele organisaties. Het is op voorhand dus niet zeker dat de baten groter zijn dan de kosten. Wie kwantitatief grip wil krijgen op de maatschappelijke baten van cultuur, kan zijn thermometer op verschillende plaatsen in de economie steken. Het optellen van alle thermometeruitslagen zal echter al gauw een enorme overschatting van de baten opleveren, als gevolg van dubbeltellingen. Een ander probleem is dat veel van de opgesomde effecten lastig in geld zijn uit te drukken. Hoe meet je de waarde van cultuur als vestigingsfactor voor bedrijven? En als dat al kan, doen zich zeker causaliteitsproblemen voor. Zorgt cultuur voor meer bedrijven in de stad? Of vestigen bedrijven zich vooral in een stad als de verbindingen over weg en spoor uitstekend zijn?
- Lokale investeringen in cultuur worden naast de werkgelegenheidseffecten en de bestedingen door toeristen vaak gelegitimeerd met de claim dat cultuur in de stad bedrijven zou aantrekken.

4. Advies Commissie Groninger Forum.

Een nieuwe route naar het Forum

21 april 2011

Cultuur als vestigingsfactor voor bedrijven. De bewijsvoering voor deze claim door onderzoek is nog niet overtuigend geleverd. Bedrijven geven aan dat de aanwezigheid van culturele voorzieningen ergens onderaan het lijstje met vestigingsfactoren staat. Cultuur doet de omzet en winst niet groeien. Maar wat je wel ziet is dat bedrijven in hun vestigingsgedrag anticiperen op het woonklimaat in een stad of regio waar hun potentiële werknemers op afkomen. Want juist de link tussen cultuur en de aantrekkingskracht van een stad op een hoogopgeleide, creatieve bevolking is overtuigend in onderzoek aangetoond.

- Cultuur in de stad kan behalve via het aantrekken van hoogopgeleide, creatieve mensen in theorie nog op een andere manier de voorraad menselijk kapitaal vergroten. De aanwezigheid van culturele instellingen zoals theaters en musea, maar bijvoorbeeld ook horeca in de esthetische aantrekkelijke omgeving van een historische binnenstad aangevuld met markante moderne architectuur, zijn de plekken waar creatieve, hoogopgeleide mensen elkaar ontmoeten, ideeën uitwisselen en zo elkaar kennis en creativiteit en het onderlinge vertrouwen vergroten. Cultuur is in die visie een ontmoetingsplaats en een broedplaats voor nieuwe ideeën en economische activiteiten. In de plannen van het Forum wordt nadrukkelijk op dit verschijnsel ingespeeld.
- Vastgesteld kan worden dat er voor verschillende cultuurinstellingen- en uitingen veel pogingen zijn gedaan om de maatschappelijke baten te berekenen. Die pogingen zijn echter meestal heel specifiek voor een bepaalde casus zodat de uitkomsten moeilijk te veralgemeniseren zijn. Die uitkomsten lopen bovendien enorm uiteen. Niet alleen voor de verschillende cultuursorten en cases, maar ook voor de verschillende gebruikte methodes. Daarom is een volledige maatschappelijke kostenbaten analyse voor culturele instellingen en uitingen op basis van de beschikbare kennis nog niet mogelijk. Ondanks deze beperking zou het streven bij een maatschappelijke kosten-batenanalyse moeten zijn om de maatschappelijke effecten van cultuur zoveel mogelijk werkelijk te meten in plaats van daarover iets aan te nemen. Het Forum-project is niet onderworpen aan een maatschappelijke kosten-batenanalyse.
- Bij het kijken naar het maatschappelijk rendement van cultuur is de regionale invalshoek onontbeerlijk. Uit onderzoek blijkt dat het maatschappelijk rendement van investeringen in musea vooral bepaald wordt door de bestedingen van toeristen. En die van theaters en filmhuizen juist door de attractiviteit van een stad voor en de aantrekkingskracht van een stad op hoogopgeleide mensen. Investerings in musea in Amsterdam lijken via het toerisme een flink rendement op te kunnen leveren². Maar geldt dat ook voor musea in meer perifere regio's? Hoewel de succesverhalen van het Groninger Museum en het Guggenheim in Bilbao anders zouden doen vermoeden, zijn de meeste ervaringen wat dat betreft negatief. Een museum brengt meestal geen stroom toeristen op gang als die al niet om een andere reden graag in zo'n stad of regio willen zijn.

En als die toeristen wegblijven, lijken investeringen in musea moeilijk maatschappelijk rendabel te krijgen. Want dan blijven de maatschappelijke baten over die gericht zijn op de eigen

² Bestedingseffect per museumbezoeker is € 16,-, die van een theaterbezoeker € 1,50 KPMG (1996)

4. Advies Commissie Groninger Forum.

Een nieuwe route naar het Forum

21 april 2011

bevolking: de aantrekkingskracht van de stad op hoogopgeleiden en cultuur als ontmoetingsplaats. Juist die baten lijken bij musea, maar ook bij traditionele bibliotheken veel lager te zijn dan bij bijvoorbeeld theaters. Die baten zouden kunnen worden verhoogd door de openingstijden van musea en bibliotheken te verruimen tot de avond en door de horecafunctie in musea en bibliotheken te vergroten en ze beter te integreren in de (historische) binnenstad. Deze richting is ook in de Forum-plannen ingeslagen.

- Uit onderzoek blijkt dat investeringen in cultuur de aantrekkingskracht van een stad alleen kunnen vergroten als ze worden ingezet op culturele activiteiten die:
 - divers zijn;
 - op een uitgekende locatie in de stad liggen;
 - continu beschikbaar zijn;
 - gericht zijn op de plaatselijke bevolking.

De plannen van het Groninger Forum lijken aan deze voorwaarden te voldoen.

- De aantrekkingskracht van een stad wordt niet vergroot als investeren in cultuur wordt opgevat als een herhuisvestingsvraagstuk. Het gaat er juist om op basis van de sterke punten van de bestaande culturele infrastructuur van een stad unieke dwarsverbanden in beeld te brengen die aanknopingspunten bieden voor de ontwikkeling van nieuwe concepten. De concurrentie op de vrijetijdsmarkt vereist namelijk actualisering van bestaande culturele concepten. Fysieke clustering van culturele organisaties, zoals in het Forum, vormt een unieke kans om nieuwe concepten toe te voegen aan het bestaande (culturele) aanbod van de stad.
- Culturele organisaties en inmiddels veel gemeenten zien meerwaarde in de clustering van culturele organisaties. De argumenten zijn:
 - inhoudelijke synergie onder meer door de mogelijkheid om het programma te verbreden en te verdiepen;
 - stedelijke synergie door invulling te geven aan de culturele *place to be* (de hotspot van de stad);
 - organisatorische synergie door het bundelen van ondersteunende functies;
 - ruimtelijke synergie door het bieden van multifunctionele ruimten in één gebouw.

Het Forum moet in staat worden geacht deze meerwaarde voor Groningen te bieden.

- Naast deze cultuur gedreven missie komen er door clustering nieuwe doelstellingen in beeld die te maken hebben met allianties met commerciële partijen. De door ondernemerschap gedreven missie komt bij culturele organisaties voort uit:
 - de wens om zich meer naar buiten op het publiek, de omgeving en partners te richten;
 - de wens om de openbaarheid van de culturele voorzieningen te vergroten (ontmoetingsfunctie);

4. Advies Commissie Groninger Forum.

Een nieuwe route naar het Forum

21 april 2011

- de wens om de verblijfsduur van de bezoeker te vergroten (aantrekkelijke horeca en winkels leveren bijdrage aan de omzet);
- de wens om de culturele beleving te laten beklijven (via permanente festival sfeer, verrassende activiteiten en kwaliteit van programmering frequentie bezoek stimuleren).

Deze ambities zijn herkenbaar in de Forum-plannen.

- Een clustering van culturele organisaties met bovenstaande ambities kan een belangrijke katalysator zijn voor stedelijke vernieuwing. Culturele voorzieningen zijn dan een instrument om een gebied imago, prestige en levendigheid te geven. Ze zijn een teken van vertrouwen en ambitie en stimuleren private partijen om ook in het gebied te investeren. En de culturele voorzieningen leveren een belangrijke bijdrage aan de recreatieve aantrekkingskracht, de verhoging van de bezoekfrequentie, de verlenging van de verblijfsduur en vergroting en verbreding van het publiekbereik van een gebied. De economische spin-off voor commerciële functies, in termen van omzet en werkgelegenheid, en de waarde van het vastgoed is groot.
- Het zijn precies deze argumenten die in Groningen worden gehanteerd om de plannen voor het Groninger Forum te legitimeren. Waarom er dan toch problemen zijn ontstaan in de planontwikkeling ten aanzien van het Forum belicht de commissie in het volgende hoofdstuk.

4. Advies Commissie Groninger Forum.

Een nieuwe route naar het Forum

21 april 2011

3. Analyse van de plannen voor het Groninger Forum

3.1 Inleiding

Om een beeld te krijgen van de Forum-plannen en de ontstane situatie heeft de commissie gesprekken gevoerd met een groot aantal bij het Forum betrokken partijen (zie bijlage). Daarnaast heeft de commissie gebruik gemaakt van een fors dossier met plannen, notities, adviezen en onderzoeksverslagen met het Forum als onderwerp.

De commissie heeft ervoor gekozen om de door haar vastgestelde feiten te voorzien van een bondige en scherpe duiding. Dit is in haar ogen nodig om de vastgelopen besluitvorming over het Forum vlot te trekken. Alle hierna volgende constatering en interpretaties komen voor rekening van de commissie. De opinies van de gesprekspartners zijn hierin op een niet herleidbare wijze verwerkt.

De commissie gaat achtereenvolgens in op de communicatie en de besluitvorming, het concept van het Forum, het gebouw en de exploitatie en de economische effecten van het Forum.

3.2 Communicatie en besluitvorming

- De besluitvorming door Provinciale Staten over de subsidieaanvraag van € 35 miljoen voor het Forum is niet goed voorbereid. Gedeputeerde Staten, maar ook de gemeente Groningen en de stichting Forum, zijn uitgegaan van een hamerstuk. In november 2010 hebben Gedeputeerde Staten de gemeente Groningen nog schriftelijk laten weten dat men positief oordeelt over de subsidieaanvraag. Het optimisme bij de besluitvorming is waarschijnlijk gevoed door de uitkomsten van het referendum en de publieksenquête, die positief voor het Forum waren. Deze opstelling heeft bij Provinciale Staten tot irritatie geleid. Volgens Gedeputeerde Staten voldeed het project aan alle criteria van het REP, konden zij zelfstandig een besluit nemen en hoefden Provinciale Staten slechts globaal te toetsen.
- Provinciale Staten hebben de subsidieaanvraag, anders dan verwacht, ook op inhoudelijke merites beoordeeld. Hoewel het de verantwoordelijkheid van de gemeente is hebben Provinciale Staten ook vraagtekens gezet bij de exploitatie van het Forum. Deze is in de ogen van veel fracties te optimistisch wat betreft de bezoekersaantallen. De exploitatie wordt door diverse fracties om die reden een bodemloze put genoemd.
- Het project is niet 'verkocht' aan Provinciale Staten en de Groninger bevolking. Er hebben nauwelijks inhoudelijke bijeenkomsten plaatsgevonden over de invulling en de programmering van het Forum. De architectuur van het gebouw heeft centraal gestaan in de maatschappelijke discussies en het referendum, niet de waarde van het inhoudelijk concept van Forum. De kans om de meer dan 40.000 Groningers, die naar de Martinikerk zijn gegaan om de maquettes van de diverse ontwerpen van het Groninger Forum te bekijken, ook te betrekken bij de ontwikkeling van het inhoudelijk concept van het Forum is daardoor gemist.
- De inhoud en de ambities van het Forum zijn onvoldoende en weinig aansprekend over het voetlicht gebracht. De Forum-partners erkennen dit.

4. Advies Commissie Groninger Forum.

Een nieuwe route naar het Forum

21 april 2011

Zij vinden het moeilijk om het innovatieve maar ook nog abstracte concept te presenteren. En 2016 is nog ver weg. Er kan nog van alles gebeuren (denk aan technologische ontwikkelingen) waardoor flexibele invulling van het concept vereist is. Om die reden willen de partners begin 2011 niet verder gaan dan een perspectief op een bedrijfsplan. Deze slagen om de arm en voorbehouden worden door veel partners in de stad niet goed begrepen, en leiden in sommige gevallen tot een verkeerde voorstelling van zaken.

- De provinciale verkiezingen hebben een rol gespeeld bij het op scherp zetten van de besluitvorming over het Forum. Een aantal partijen heeft besloten de steun voor het project Forum in te trekken (CDA en PvdA). De vrees voor herhaling van een aantal debacles bij grote provinciale projecten (o.a. Blauwestad) speelt een rol bij de kritische opstelling van Provinciale Staten. De Noordelijke Rekenkamer was onlangs in een rapport kritisch over de toezichhoudende rol van Provinciale Staten bij een aantal grote projecten in Groningen.
- In de publieke opinie (met het Dagblad van het Noorden en RTV Noord voorop) is in de periode december 2010 - maart 2011 sprake van een groeiende aversie tegen het Groninger Forum. Vooral de tegenstanders laten zich (vaak met emotie) horen. De voorstanders zijn veel minder aanwezig waardoor een eenzijdig beeld van het Groninger Forum is ontstaan. Maar over één ding zijn voor- en tegenstanders het met elkaar eens. De Oostzijde van de Grote Markt is een plek in de stad die hoognodig moet worden aangepakt.
- Via een motie is geregeld dat de gereserveerde € 35 miljoen (REP-ZZL) voor het Forum gereserveerd blijven voor de gemeente Groningen. De meeste fracties van Provinciale Staten erkennen dat het een bijna onmogelijke opgave voor de gemeente zal zijn om binnen de daarvoor geldende termijnen een nieuw project te ontwikkelen. De toegezegde gelden (€ 8,9 miljoen) uit Brussel (EFRO) staan ook op het spel als de bouw van het Forum niet voor een bepaalde datum van start gaat.
- De subsidieaanvragen die de gemeente en de provincie in het kader van REP (provincie) en EFRO (EU) hebben ingediend zijn identiek en de gehanteerde beoordelingscriteria zijn vergelijkbaar. Beide subsidieprogramma's zijn bedoeld om de regionale economische structuur te versterken.

3.3 Concept van het Groninger Forum

- Het Forum is onvoldoende verbonden met de andere voorzieningen in het project Grote Markt/Oostzijde. In de presentatie en de beeldvorming is de integraliteit van het project Grote Markt/Oostzijde en het Forum onvoldoende uit de verf gekomen. De gemeente heeft niet goed duidelijk gemaakt dat de ontwikkeling van de Oostzijde van de Grote Markt niet mogelijk is zonder de komst van het Forum.
- Door de gebrekkige communicatie bestaan er veel, uiteenlopende en niet erg concrete beelden van wat het Forum nu eigenlijk is. Het is natuurlijk veel meer dan een optelsom van twee bestaande culturele organisaties met een aantal historische collecties, ondergebracht in een fraai gebouw met een atrium, roltrappen en een dakterras met horeca.

4. Advies Commissie Groninger Forum.

Een nieuwe route naar het Forum

21 april 2011

Het concept van een bedrijfsverzamelgebouw heeft te weinig meerwaarde om de vereiste investeringen te rechtvaardigen en gaat zeker niet zorgen voor de gewenste forse groei van de bezoekersaantallen.

- De programmering van ForumImages heeft vooralsnog niet bijgedragen aan een helder beeld van het Forum-concept straks in het nieuwe gebouw. Ook het draagvlak en het enthousiasme zijn niet gegroeid. ForumImages is bedoeld als een proeftuin, maar lijkt zich te manifesteren als nieuw instituut in de Groningse culturele infrastructuur. De vraag is of dit met het oog op de komst van het Groninger Forum wenselijk is.
- De verwachting is dat de programmering van het Forum vooral interessant zal zijn voor de Groningers zelf. Het aantrekken van bezoekers van buiten de stad en uit de regio zal alleen lukken als de aanvullende programmering voldoende aantrekkingskracht heeft. Gelet op de gekozen thema's verleden, actualiteit en toekomst betekent dit een forse uitdaging voor het Forum. Feit is dat alleen bezoekers van buiten de stad zorgen voor extra bestedingen (versterking economische structuur). Bezoekers uit de stad leveren in economische termen nauwelijks iets op (vooral substitutie).
- Het Groninger Forum is een cultureel concept. Commercie is welkom maar alleen als deze de economische basis van de culturele organisatie versterkt en de culturele functies versterkt. Commercie (b.v. retail en horeca) mag nooit gaan overheersen. De bouw van het Groninger Forum wordt gefinancierd uit collectieve middelen. Dit staat commerciële exploitatie maar in zeer beperkte mate toe.
- De opzet van het Forum is nagenoeg uniek in Nederland. Er zijn drie voorbeelden. Schunck in Heerlen is vergelijkbaar (bibliotheek, filmhuis, museum moderne kunst en centrum voor de kunsten) maar is kleiner van opzet. Het Kenniscluster in Arnhem heeft qua opzet en ontwerp de meeste overeenkomsten met het Forum (bibliotheek, archief, centrum voor de kunsten, museum cultureel erfgoed). Het Kenniscluster opent naar verwachting in 2013 zijn deuren. Een derde voorbeeld in Nederland is het kunstplein (Mariënborg) in Nijmegen waaraan Lux (filmhuis, debatcentrum en theater), het Regionaal Archief Nijmegen en de stadsbibliotheek zijn gevestigd. Het grote verschil met het Forum is dat de organisaties niet geïntegreerd zijn en drie verschillende gebouwen bewonen.
- In de gesprekken wordt regelmatig de suggestie gedaan om het Forum te laten aanhaken op twee belangrijke speerpunten van Groningen (zowel stad als provincie): Energy Valley en Healthy Aging. Nog niet duidelijk is waar de raakvlakken precies liggen. Komen er informatiedesks in het Forum, worden er bijeenkomsten georganiseerd, krijgen de betrokken organisaties er een plek of worden er tentoonstellingen over deze twee thema's georganiseerd?

3.4 Exploitatie van het Forum

- Het Forum heeft straks de beschikking over 16.000 m², verdeeld over 11 verdiepingen. Van deze vloeroppervlakte is volgens opgave van Forum³ 13.400 m² beschikbaar voor gebruik.

³ Cijfers en analyse aangeleverd door Forum op verzoek van de commissie

4. Advies Commissie Groninger Forum.

Een nieuwe route naar het Forum

21 april 2011

Ongeveer 3.300 m² (33%) is volgens de Forum-organisatie flexibel te gebruiken voor programmering of aanvullende functies. Deze ruimte is verspreid (versnipperd) in het totale gebouw. De vraag is welke beperkingen/mogelijkheden de nog niet ingevulde ruimten in het ontwerp bieden voor versterking van het Forum-concept. Zijn er ruimten die geschikt zijn voor verhuur, kun je concerten organiseren, wat zijn de mogelijkheden voor tentoonstellingen, etc.? Met deze invalshoek komt de commissie uit op maximaal 20% vloeroppervlak geschikt voor flexibel gebruik.

- Bij de exploitatieopzet voor het Groninger Forum⁴ plaatst de commissie een aantal kanttekeningen.

Baten	Bedrag in 2016 <i>(alle bedragen prijspeil 2011)</i>	Opmerkingen Commissie
Commerciële inkomsten		
Opbrengsten horeca	€ 2.880.000,-	Aannames zijn op verzoek van de commissie getoetst door LaPlace. Realistische raming. Ervaring van OBA is dat 33% van de bezoekers ook de horeca bezoekt. Dit betekent een omzet van € 6,- per horecabezoeker (Forum verwacht 1,4 miljoen bezoekers per jaar).
Opbrengsten programmering en activiteiten	€ 1.600.000,-	Is totaal niet onderbouwd met programma, bezoekersaantallen en ticketprijzen. Een voorbeeld om gevoel bij dit bedrag te krijgen. Bij een gemiddelde ticketprijs van € 5,- (aanne) betekent dit 6.000 betalende bezoekers per week (exclusief bezoekers filmzalen). Dit aantal is in de ogen van de commissie te ambitieus. De open structuur van het gebouw stelt beperkingen aan de programmering. Overigens zijn veel kosten van de programmering flexibel.
Opbrengsten film	€ 943.000,-	Geraamd 145.000 bezoekers (huidige situatie 100.000 bezoekers). Meer doeken/capaciteit. Groei lijkt realistisch/conservatief. Gemiddelde ticketprijs van € 6,5 is realistisch.
Winkel	€ 80.000,-	Omzet van € 1.600,- per week, € 0,50 per bezoeker. Omzet hangt natuurlijk sterk af van het aanbod. Conservatieve raming. Winkelassortiment en positie zijn niet uitgewerkt in het bedrijfsplan.

⁴ Perspectief bedrijfsplan Groninger Forum, Alleen voor nieuwsgierige mensen, 17 januari 2011

4. Advies Commissie Groninger Forum.
Een nieuwe route naar het Forum
21 april 2011

Bijdragen Groninger Forum en partners		
Subsidie gemeente Groningen voor Groninger Forum	€ 2.440.000,-	Structurele extra subsidie voor dienstverlening Groninger Forum. In de periode 2010-2016 subsidie voor proeftuin ForumImages. Forum is straks voor 42% van zijn inkomsten afhankelijk van gemeentelijke subsidies.
Budget bibliotheek	€ 2.991.000,-	Huidig budget (subsidie) bibliotheek.
Budget filmhuis	€ 258.000,-	Huidig budget Images.
Bijdragen Groninger Museum en Groninger Archieven	€ 134.000,-	Onduidelijk waar dit bedrag op is gebaseerd. Lijkt laag voor de twee partners. Groninger Museum heeft de opdracht om historische collectie te beheren en tentoon te stellen. Hier heeft de gemeente middelen voor beschikbaar gesteld. Deze opdracht en het beschikbare (deel)budget zijn niet expliciet in subsidiecontract opgenomen.
Bijdrage van provincie	€ 0	Opvallend. Publieksfunctie van archieven is een provinciale taak. Het lijkt realistisch dat de provincie in de toekomst onderdelen van de Forum-programmering financiert (Het Verhaal van Groningen, bevorderen kennis van Groninger cultuur, historie en taal zijn opgenomen in het programma van het nieuwe College van de provincie).
Overige inkomsten		
Fondsen en sponsoring	€ 500.000,-	Bestemd voor programmering. Past bij het streven naar cultureel ondernemerschap. Is ambitieus, zeker in huidige economische conjunctuur. Veel zal afhangen van aantrekkingskracht en kwaliteit van de programmering.
Abonnementen en entreegelden bibliotheek	€ 750.000,-	Gebaseerd op huidige realisatie en raming te verwachten bezoekers. Inkomsten uit abonnementen bedroegen in 2009 € 665.000,-. Realistische raming.
Inschrijfgelden Volksuniversiteit	€ 410.000,-	Gebaseerd op huidige realisatie en raming te verwachten studenten. Inschrijfgelden bedroegen in 2009 € 300.000,-. De geraamde groei van inkomsten is ambitieus.
Dienstverlening en verhuur	€ 545.000,-	Verhuur ruimtes voor congressen, ZZP-ers, toiletgebruik (!). Ook leen- en reserveringsgelden van bibliotheekfunctie. In bedrijfsplan is niet aangegeven waar deze raming op is gebaseerd en of er extra kosten tegen over staan. Optimistisch.

4. Advies Commissie Groninger Forum.
Een nieuwe route naar het Forum
21 april 2011

Overige opbrengsten	€ 260.000,-	Inkomsten uit advertenties en reclame in bioscoop, op zulten en schermen. Raming uitgevoerd door mediabureaus. Optimistisch.
Totale baten	€ 13.792.000,-	

Lasten	Bedrag in 2016 (bedragen prijspeil 2011)	Opmerkingen commissie
Personeelslasten	€ 4.652.000,-	Commissie vraagt zich af of met de raming van 131 fte is rekening gehouden met de ambitieuze programmering, de diverse functies van het Groninger Forum, de verlengde openingstijden, bewaking etc. Toelichting ontbreekt in het bedrijfsplan. Het principe om 70% van personeelsbestand een vast contract te geven en 30% op flexibele basis aan te stellen vindt de commissie een goed streven.
Huisvestingslasten	€ 2.220.000,-	Gebaseerd op door extern bureau gemaakte ramingen. De jaarlijkse huur van € 900.000,- is afgesproken met de gemeente. Commissie gaat uit van juistheid van deze ramingen.
Afschrijvingen	€ 1.354.000,-	Gebaseerd op door extern bureau gemaakte ramingen. Commissie gaat uit van juistheid van deze ramingen.
ICT en automatisering	€ 700.000,-	Onduidelijk welke aannames zijn gehanteerd. Bescheiden bedrag gelet op snelle ontwikkelingen en ambities.
Programmeringslasten	€ 1.300.000,-	Bestemd voor grote en kleine activiteiten in het Groninger Forum. Fors bedrag (€ 25.000,- per week). Is belangrijk om extra bezoekers te trekken. Grote, aansprekende tentoonstelling kost al snel € 250.000,- In het bedrijfsplan is geen ontwerpprogramma en kostenverdeling opgenomen.
Directe inkooplasten horeca en film	€ 1.542.000,-	Percentages van de omzet (35% respectievelijk 40%) gehanteerd. Geen opmerkingen van de commissie.
Overige lasten	€ 1.524.000,-	Publiciteit en voorlichting (€ 773.000,- dat is € 15.000,- per week), collectie (€ 476.000,-) en organisatie. Publiciteitskosten zijn realistisch geraamd. Kosten collectie kunnen hoger uitvallen gelet op o.a. snelheid van technologische ontwikkelingen.

4. Advies Commissie Groninger Forum.
 Een nieuwe route naar het Forum
 21 april 2011

Bijdragen Groninger Forum en partners		
Subsidie gemeente Groningen voor Groninger Forum	€ 2.440.000,-	Structurele extra subsidie voor dienstverlening Groninger Forum. In de periode 2010-2016 subsidie voor proeftuin ForumImages. Forum is straks voor 42% van zijn inkomsten afhankelijk van gemeentelijke subsidies.
Budget bibliotheek	€ 2.991.000,-	Huidig budget (subsidie) bibliotheek.
Budget filmhuis	€ 258.000,-	Huidig budget Images.
Bijdragen Groninger Museum en Groninger Archieven	€ 134.000,-	Onduidelijk waar dit bedrag op is gebaseerd. Lijkt laag voor de twee partners. Groninger Museum heeft de opdracht om historische collectie te beheren en tentoon te stellen. Hier heeft de gemeente middelen voor beschikbaar gesteld. Deze opdracht en het beschikbare (deel)budget zijn niet expliciet in subsidiecontract opgenomen.
Bijdrage van provincie	€ 0	Opvallend. Publieksfunctie van archieven is een provinciale taak. Het lijkt realistisch dat de provincie in de toekomst onderdelen van de Forum-programmering financiert (Het Verhaal van Groningen, bevorderen kennis van Groninger cultuur, historie en taal zijn opgenomen in het programma van het nieuwe College van de provincie).
Overige inkomsten		
Fondsen en sponsoring	€ 500.000,-	Bestemd voor programmering. Past bij het streven naar cultureel ondernemerschap. Is ambitieus, zeker in huidige economische conjunctuur. Veel zal afhangen van aantrekkingskracht en kwaliteit van de programmering.
Abonnementen en entreegelden bibliotheek	€ 750.000,-	Gebaseerd op huidige realisatie en raming te verwachten bezoekers. Inkomsten uit abonnementen bedroegen in 2009 € 665.000,-. Realistische raming.
Inschrijfgelden Volksuniversiteit	€ 410.000,-	Gebaseerd op huidige realisatie en raming te verwachten studenten. Inschrijfgelden bedroegen in 2009 € 300.000,-. De geraamde groei van inkomsten is ambitieus.
Dienstverlening en verhuur	€ 545.000,-	Verhuur ruimtes voor congressen, ZZP-ers, toiletgebruik (!). Ook leen- en reserveringsgelden van bibliotheekfunctie. In bedrijfsplan is niet aangegeven waar deze raming op is gebaseerd en of er extra kosten tegen over staan. Optimistisch.

4. Advies Commissie Groninger Forum.
Een nieuwe route naar het Forum
21 april 2011

Overige opbrengsten	€ 260.000,-	Inkomsten uit advertenties en reclame in bioscoop, op zulen en schermen. Raming uitgevoerd door mediabureaus. Optimistisch.
Totale baten	€ 13.792.000,-	

Lasten	Bedrag in 2016 (bedragen prijspeil 2011)	Opmerkingen commissie
Personeelslasten	€ 4.652.000,-	Commissie vraagt zich af of met de raming van 131 fte is rekening gehouden met de ambitieuze programmering, de diverse functies van het Groninger Forum, de verlengde openingstijden, bewaking etc. Toelichting ontbreekt in het bedrijfsplan. Het principe om 70% van personeelsbestand een vast contract te geven en 30% op flexibele basis aan te stellen vindt de commissie een goed streven.
Huisvestingslasten	€ 2.220.000,-	Gebaseerd op door extern bureau gemaakte ramingen. De jaarlijkse huur van € 900.000,- is afgesproken met de gemeente. Commissie gaat uit van juistheid van deze ramingen.
Afschrijvingen	€ 1.354.000,-	Gebaseerd op door extern bureau gemaakte ramingen. Commissie gaat uit van juistheid van deze ramingen.
ICT en automatisering	€ 700.000,-	Onduidelijk welke aannames zijn gehanteerd. Bescheiden bedrag gelet op snelle ontwikkelingen en ambities.
Programmeringslasten	€ 1.300.000,-	Bestemd voor grote en kleine activiteiten in het Groninger Forum. Fors bedrag (€ 25.000,- per week). Is belangrijk om extra bezoekers te trekken. Grote, aansprekende tentoonstelling kost al snel € 250.000,-. In het bedrijfsplan is geen ontwerpprogramma en kostenverdeling opgenomen.
Directe inkooplasten horeca en film	€ 1.542.000,-	Percentages van de omzet (35% respectievelijk 40%) gehanteerd. Geen opmerkingen van de commissie.
Overige lasten	€ 1.524.000,-	Publiciteit en voorlichting (€ 773.000,- dat is € 15.000,- per week), collectie (€ 476.000,-) en organisatie. Publiciteitskosten zijn realistisch geraamd. Kosten collectie kunnen hoger uitvallen gelet op o.a. snelheid van technologische ontwikkelingen.

4. Advies Commissie Groninger Forum.
Een nieuwe route naar het Forum
21 april 2011

4. Conclusies en aanbevelingen van de commissie

4.1 Inleiding

Op basis van de analyse in de vorige hoofdstukken en gegeven de aanvaarde opdracht formuleert de commissie een aantal conclusies en aanbevelingen. Na een aantal algemene conclusies geeft de commissie achtereenvolgens haar oordeel over de verbetering van het concept, versterking van de exploitatie en de versterking van de economische structuur. Tot slot formuleert de commissie een aantal aanbevelingen die gericht zijn op het vervolg van het proces, ervan uitgaande dat de provincie alsnog positief oordeelt over het verzoek om € 35 miljoen beschikbaar te stellen voor de bouw van het Forum.

4.2 Algemene conclusies

- Een culturele instelling als het Groninger Forum past bij een stad met de omvang en ambitie als die van Groningen. Er is een grote universiteit en hogeschool (ruim 50.000 studenten, ruim 8.000 medewerkers). Groningen is de achtste stad van Nederland (190.000 inwoners) en staat op de vijfde plek van aantrekkelijkste steden in Nederland. Groningen heeft veel aandacht voor sociaal historische thema's. Het is in veel opzichten een ambitieuze stad. Groningen beschikt over een historische binnenstad maar heeft ook nieuwe architectuur. De stad heeft behoefte aan een tweede publiekstrekker in de culturele infrastructuur, naast het Groninger Museum. Groningen heeft een goed imago als aantrekkelijke winkel-, studenten- en verblijfstad. Maar investeringen in de binnenstad zijn nodig om de positie van belangrijkste stad in Noord-Nederland te behouden.
- Het Groninger Forum is geen geïsoleerde cultuurtempel maar maakt integraal onderdeel uit van een grootscheepse aanpak van de binnenstad van Groningen. De Grote Markt van Groningen functioneert na de bombardementen in de Tweede Wereldoorlog eigenlijk niet meer als een plein. Slechts twee kanten worden benut door horeca en het stadhuis. De Oostzijde en Noordzijde van het plein zijn in zichzelf gekeerd en hebben een gedateerde architectuur. De stad werkt al sinds midden jaren negentig aan plannen om beide zijden van het plein weer de aantrekkingskracht en functies te geven die bij een centraal stadsplein horen. Door nieuwe loopstromen te creëren wil de stad er weer een organisch en attractief geheel van maken. Omdat investeerders het, na het verloren referendum in 2001, laten afweten, heeft de gemeente Groningen zelf een nieuw plan gemaakt. De commissie vindt het begrijpelijk dat de overheid investeert in een beeldbepalend cultuurgebouw als katalysator voor de ontwikkeling van de Oostzijde van de Grote Markt.
- Het cultuurtoerisme in Groningen kan, hoewel de stad al flink aan de weg timmert als festivalstad en met aansprekende tentoonstellingen in het Groninger Museum, een stevige impuls gebruiken. Naast deze twee trekkers heeft de Groningse binnenstad relatief weinig te bieden. Daar komt bij dat de vitaliteit van binnensteden in toenemende mate onder druk komt te staan door het verdwijnen van winkels.

4. Advies Commissie Groninger Forum.

Een nieuwe route naar het Forum

21 april 2011

Diverse onderzoeken wijzen uit dat het winkelbestand in binnensteden de komende jaren met 25% zal afnemen door verplaatsing naar internetwinkels en goed bereikbare winkelcentra aan de randen van de stad. De commissie ziet het Forum als een tweede culturele trekpleister in de binnenstad naast het Groninger Museum. Het Forum zal worden ondergebracht in een aansprekend en spannend gebouw op een voorheen wat desolate plek midden in de stad. Forum biedt een uitgekende, spraakmakende programmering voor de Groningers in stad en ommeland en bezoekers van buiten (dit is de grootste uitdaging) en heeft uitstekende (hippe) horecavoorzieningen. Kortom een bezoek aan het Forum zal een belevenis zijn.

- Groningen heeft de unieke kans om de financiering van een groot en ambitieus project rond te krijgen. Cofinanciering komt van publieke en private partijen:
 - Europese Unie (€ 8,9 miljoen).
 - Rijk (REP-ZZL) (€ 35 miljoen).
 - Verkoop vastgoed (o.a. RUG heeft belangstelling voor bibliotheek) dat vrij komt door verhuizing.
 - Investerings door projectontwikkelaars.
- Het is zeer onwaarschijnlijk dat deze kans zich de komende 15 jaar nog een keer zal voordoen. Stoppen met het plan Forum betekent stilstand voor de ontwikkeling van de Groningse binnenstad. De stad gaat op slot. Iedereen is het eens met de stelling dat de binnenstad van Groningen en dan vooral het gebied aan de Noord- en Oostzijde van de Grote Markt al lange tijd toe is aan een grondige revitalisatie. Niets doen is geen optie. In dat geval zal de concurrentiepositie van Groningen als woon-, werk en winkelstad worden aangetast. De stad verliest dan terrein aan steden als Zwolle en Leeuwarden.
- De besluitvorming door de provincie (zowel Gedeputeerde als Provinciale Staten) over de subsidieaanvraag voor het Forum verdient geen schoonheidsprijs. Ook de rol van de gemeente Groningen en de Forum-partners bij de voorbereiding van de besluitvorming is te passief geweest. Deze inertie en gebrek aan daadkracht zijn niet goed voor Groningen.
- Er is al € 70 miljoen in het project geïnvesteerd. Los van de vragen of de gemeente te hard van stapel is gelopen en welk deel van dit bedrag daadwerkelijk als verlies kan worden bestempeld als het project niet doorgaat, stelt de commissie vast dat de stad en de provincie een zeer forse desinvestering onder ogen moeten zien als het project Forum wordt afgeblazen. Dit zal ook zijn repercussies hebben voor de bestuurlijke verhoudingen in de provincie en het vertrouwen van burgers en overheden in het openbaar bestuur.
- Tot slot investeren in prestigieuze culturele gebouwen met als doel om de aantrekkingskracht van de stad te vergroten dient altijd gebaseerd te zijn op een politiek-bestuurlijke visie. Onderzoek naar het economische rendement van dergelijke investeringen is natuurlijk altijd zinvol, maar zal nooit alle onzekerheden kunnen wegnemen. Het zijn uiteindelijk politieke lef en overtuiging die de doorslag bij dit soort investeringen geven. Dit moeten gemeente en provincie onder ogen zien bij het Forum-project.

4. Advies Commissie Groninger Forum.

Een nieuwe route naar het Forum

21 april 2011

4.3 Conclusies ten aanzien van het concept

- Het Groninger Forum is veel meer dan het verhuizen van twee bestaande culturele voorzieningen aangevuld met de collecties van het Groninger Museum en het Groninger Archief naar een nieuw gebouw. Het gaat om het realiseren van een volledig nieuw concept, bovenop de kerntaken van de toekomstige bespelers/bewoners van het Forum (uitlenen/geven van informatie, vertonen van films, beheren van archieven en collecties en het maken van tentoonstellingen). De inhoud en de voordelen van dit innovatieve concept moeten veel overtuigender gepresenteerd worden aan Provinciale Staten, maar ook aan het bedrijfsleven, maatschappelijke partners en niet in de laatste plaats de Groningse bevolking. In ieder geval moet de indruk worden weggenomen dat het Forum een introvert cultuurpaleis wordt.
- De commissie ziet geen aanleiding om het concept van het Forum radicaal te veranderen. Er is al veel geïnvesteerd in het ontwikkelen van het concept, het vertalen van dit concept in het ontwerp van een gebouw en het vormgeven van de samenwerking. De commissie is ook realistisch. Er is geen tijd om een nieuw plan te ontwikkelen. Het momentum zou verdwijnen en er zou een nieuw financieringsarrangement moeten worden gevonden. Bovendien is het plan te ver gevorderd om te stoppen. De desinvestering is te hoog en is maatschappelijk niet te verdedigen.
- Het Forum dient een flexibele opzet te krijgen, zowel wat betreft het gebouw als de exploitatie. Dit is onder andere nodig omdat de voorkeuren van het publiek snel veranderen en nieuwe technologieën andere vormen van ontmoeten, werken, ontspannen, kopen en cultuur beleven introduceren. Het Forum zal ruimte moeten bieden aan dynamische concepten. De commissie is van oordeel dat de huidige plannen voldoende flexibel zijn wat betreft de formatieopbouw, de kostenstructuur, de ruimte voor programmering en de benutting van het gebouw.
- Het is lastig gebleken om de ambities en het inhoudelijk concept van Forum aan een breed publiek uit te leggen. Voor een deel ligt dit aan de boodschappers maar de inhoud is nieuw en spreekt vanuit de inhoud niet direct tot de verbeelding. De commissie geeft in overweging om bij de communicatie over het Forum nadrukkelijker te verwijzen naar de Openbare Bibliotheek Amsterdam. Dit culturele gebouw heeft een vergelijkbaar concept als het Forum en heeft zijn succes inmiddels bewezen. De OBA heeft aangetoond dat het neerzetten van een nieuw bibliotheek-concept, in een fraai gebouw op een goede plek, voorzien van uitstekende horeca, een publiekstrekker is en een aanwinst voor de culturele infrastructuur van de stad.
- Het Forum is geen kopie van de OBA. De ambities in Groningen reiken verder. Het Forum is breder van opzet dan de OBA. Het Forum is de OBA, aangevuld met een groot en modern geoutilleerd filmhuis. Daarnaast organiseert het Forum exposities en activiteiten (o.a. lezingen, debatten) rondom historische en actuele (Groningse) thema's. Het Forum maakt bij het maken van de tentoonstellingen gebruik van de collecties van het Groninger Museum en de Groninger Archieven.
- Het Forum-concept heeft vele dimensies. In de ogen van de commissie is het Forum een:
 - warehouse van kennis en informatie;

4. Advies Commissie Groninger Forum.

Een nieuwe route naar het Forum

21 april 2011

- werkplaats voor ontwikkeling en educatie;
- venster op kunst en cultuur;
- platform voor (Groningse) thema's;
- inspiratiebron voor lezen, literatuur en geschiedenis;
- podium voor ontmoeting en debat;
- hotspot voor film;
- cultureel grandcafé van Groningen;
- werkplek voor studenten en ZZP-ers.

Kortom, de *place to be* voor jong en oud Groningen en haar bezoekers.

- De commissie heeft tijdens haar gesprekken diverse suggesties ontvangen voor versterking van het concept van het Forum. Hoewel in Groningen al lang gesproken wordt over de invulling van het Forum viel de oogst aan ideeën een beetje tegen. De commissie vindt het ook niet realistisch om in dit stadium van de planontwikkeling nog gouden vondsten te verwachten. Hieronder zijn de suggesties op een rij gezet voorzien van het commentaar van de commissie. De eerste tabel bevat aanpassingen die de commissie kansrijk acht om het concept van het Forum te versterken. In de tweede tabel zijn aanpassingen opgenomen waarvan de commissie niet overtuigd is dat deze het Forum-concept versterken.

Kansrijke toevoegingen aan het Forum-concept	Commentaar commissie
Newseum, tentoonstellingen rondom actuele gebeurtenissen (naar voorbeeld van museum in Washington).	Nieuws is een interessant thema als rode draad voor de programmering van tentoonstellingen, lezingen en andere evenementen van het Forum. Newseum als instituut niet geschikt voor het Forum. Geen collecties, grote mediapartners en machtscentrum zoals in Washington.
Wisseltentoonstellingen samen met andere Groningse musea over de geschiedenis van stad en ommelanden.	Zeer interessant voor programmering en positionering van het Forum in stad en provincie. Veertig provinciale musea hebben de bereidheid uitgesproken om met het Forum te gaan samenwerken. Opties zijn permanente opstelling (verhalen uit Groningen, Groningse thema's) in het Forum met verwijzing (routes) naar provinciale musea. Goed voor draagvlak van het Forum in de provincie.
Marketing, promotie en ticketverkoop Groninger Cultuuraanbod (Groninger Uitburo)	Interessant, plek leent zich er voor. Meer publiek naar het Forum, meer ticketverkoop andere culturele

4. Advies Commissie Groninger Forum.
Een nieuwe route naar het Forum
21 april 2011

	instellingen (schouwburg, Oosterpoort, Martini Plaza, etc.) en efficiencywinst door concentratie balies.
Filmfestival.	Is reeds een ambitie van het Forum (partner Images). Past in het profiel van Groningen festivalstad. Potentiële publiekstrekker, mits voldoende onderscheidend.
Studium Generale RUG, (mini)congressen en recepties RUG en Hanzehogeschool.	Interessant voor verhuur ruimten, bijdrage aan programmering en vergroten publieksbereik. Invulling strategisch partnerschap met RUG en Hanzehogeschool.
Wisseltonstellingen onder de vlag van het Nationaal Historisch Museum.	Interessant voor de programmering. Reële optie zolang het NHM, nog budget heeft, geen eigen gebouw heeft en voor een reizende/virtuele opzet kiest.
Forum-activiteiten in andere Groningse gemeenten, programma samen met lokale musea.	Interessant, uitwisseling van kennis, mensen en publiek tussen de (verwante) culturele instellingen in de stad en provincie.
Publiekstrekker als de kabelbaan in Groningen met begin- en eindstation in of in directe nabijheid van het Forum.	Interessant als attractie om extra publiek (van buiten Groningen) naar het Forum te trekken. Heeft inhoudelijk niets te maken met Forum-concept.
Studio voor radio en TV (b.v. lokale omroep OOG en RTV Noord)	Blijkt in een zichtbare, open opstelling een aanwinst voor de OBA in Amsterdam. Zorgt voor gewent 'rumoer'. Studio past bij de activiteiten en thema's van het Forum.

Minder kansrijke toevoegingen aan het Forum	Commentaar commissie
Toevoegen van een aantal galeries in het Forumgebouw.	Interessant voor verhuur ruimten en bijdrage aan programmering. Zal niet veel extra publiek trekken. Vraag is ook of (moderne) kunst in het profiel van het Forum past.
Wisseltonstellingen (b.v. moderne kunst) onder regie van het Groninger Museum.	Niet logisch. Past niet in positionering/profilering van het Forum.
Grote boekhandel zoals Barnes & Nobles en Selexyz Dominicanenkerk Maastricht.	Interessant in direct nabijheid van het Forum. In gebouw zelf geen ruimte.

4. Advies Commissie Groninger Forum.

Een nieuwe route naar het Forum

21 april 2011

Onderdak voor particuliere kunstcollecties.	Alleen interessant voor het maken van tijdelijke tentoonstellingen. Forum is geen depot voor particuliere collecties.
De Bijenkorf of ander regionaal aantrekkelijk grootwinkelbedrijf met kwaliteitsuitstraling.	Interessant in direct nabijheid van het Forum (Grote Markt Noord/Oostzijde. In gebouw zelf geen ruimte.

- Activiteiten die toonaangevend zijn voor Groningen mogen in het Forum niet ontbreken. Voor twee thema's vraagt de commissie expliciet aandacht. De commissie is van mening dat het Forum twee belangrijke Groningse troeven moet uitspelen is zijn programmering. Het betreft de thema's energie en gezondheid. De commissie realiseert zich dat deze twee thema's niet direct gerelateerd kunnen worden aan cultuur (historie) en naar verwachting geen grote publieksstromen zullen genereren. Toch denkt de commissie dat het Forum zich kan onderscheiden en maatschappelijk kan manifesteren door aandacht te besteden aan deze twee thema's.
- Door de steeds groeiende vraag naar betaalbare energie, het klimaatprobleem, de noodzaak voor duurzaamheid, zal er veel veranderen op het gebied van energiebeleid. Gas zal een steeds belangrijker rol spelen. Er zijn recent op veel plaatsen in de wereld enorme gasvoorraden gevonden. Een gascentrale laat zich veel gemakkelijker aan- en afschakelen dan een kolencentrale of een kerncentrale, waardoor een combinatie met bijvoorbeeld windenergie vergemakkelijkt wordt. Het verbranden van gas is aanzienlijk minder belastend voor het milieu dan het verbranden van kolen. Ook kan gemakkelijk biogas worden bijgevoegd. Groningen is vooraanstaand in Nederland op het gebied van de productie van biogas, als beheerder van een Europese gasrotunde, als landelijk centrum voor energiebedrijvigheid. Het zou gewenst en mogelijk moeten zijn om in het Forum een discussie- en tentoonstellingsruimte in te richten, met partners als Gasterra, de Gasunie, de universiteit en de hogeschool, waar mondiale en Groningse ontwikkelingen op het gebied van energiebeleid voortdurend in de belangstelling staan. Het lijkt de commissie niet logisch om naast het Forum het project Infoversum (initiatief RUG en Gas Terra) uit te werken. Groningen is te klein om op twee plekken het thema energie aan een breed publiek te tonen.
- Een ander belangrijk onderwerp van aandacht in Groningen is 'gezond ouder worden'. De RUG en het UMCG zetten stevig in op *healthy aging* onderzoek. Dit is een thema net als energie waaromheen het Forum allerlei activiteiten kan gaan ontwikkelen. Waar het om gaat is dat het Forum een functie vervult bij de belangrijkste thema's voor de stad en het ommeland.

4. Advies Commissie Groninger Forum.
Een nieuwe route naar het Forum
21 april 2011

4.4 Conclusies ten aanzien van versterking van de exploitatie

- De commissie heeft de exploitatieopzet van het Forum beoordeeld aan de hand van een aantal vragen:

Toetsing exploitatieopzet Forum	Oordeel commissie
Is er voldoende budget voor vrije programmering (in aanvulling op traditionele activiteiten van de Forum-partners)?	- Ja, er is een bedrag van € 1,3 miljoen begroot voor activiteiten, bovenop de kerntaken van de bibliotheek en Images. Dit budget moet voldoende zijn voor het maken van een aantrekkelijk, omvangrijk programma dat publiek trekt.
Zijn bezoekersaantallen en besteding per bezoekers conservatief of juist optimistisch geraamd?	- De ramingen zijn conservatief. In het bedrijfsplan wordt steeds gekozen voor de onderkant van de ramingen die adviseurs hebben gemaakt van de bezoekersaantallen en de bestedingen. De commissie acht dit verstandig gelet op de fase van de planontwikkeling en de onzekerheden die er nu nog bestaan over de invulling van het concept. - Er wordt uitgegaan van 300.000 extra bezoekers per jaar bovenop het publiek dat de bibliotheek en Images nu al jaarlijks ontvangen. - Deze ambitie is beperkt aangezien dit niet allemaal betalende extra bezoekers van de bibliotheek en het filmhuis betreft maar ook bezoekers van het nieuwe Forum-programma. De ervaringen in de OBA wijzen uit dat er dagelijks honderden bezoekers komen om te werken, te ontmoeten en te studeren. Het Forum beschikt straks over 350 werkplekken voor externe bezoekers (studenten, ZZP-ers, etc.), aangevuld met zeven zalen voor meetings voor in totaal 70 personen.
Is rekening gehouden met risico's in de exploitatie?	- Nee, een risicoparagraaf ontbreekt. Tegenvallers in de omzet (horeca, bezoek) worden opgevangen door 30% van het personeel op flexibele basis aan te stellen. De commissie vraagt zich af of dit voldoende is.
Zijn de inkomsten uit horeca realistisch begroot?	- Ja, de ramingen zijn realistisch.
Zijn er in het ontwerp voldoende ruimtes (o.a. auditorium) opgenomen voor aanvullende programmering (tentoonstellingen, etc.) en zijn	- Aan Forum is gevraagd om in het ontwerp van het gebouw aan te geven waar de flexibele/multifunctionele ruimten zijn geprojecteerd.

4. Advies Commissie Groninger Forum.

Een nieuwe route naar het Forum

21 april 2011

deze goed te exploiteren (capaciteit, ligging, toegankelijkheid)? Zijn ruimtes voldoende multifunctioneel?	Forum komt uit op ruim 30% van het totale vloeroppervlak. De commissie denkt dat 20% realistischer is. Door de complexiteit van het ontwerp is het lastig om te bepalen wat de vrij programmeerbare ruimte is.
Bevat de exploitatieopzet ambities om door gezamenlijke huisvesting en exploitatie efficiencyvoordelen te behalen?	- Nee, de huidige formaties en kosten worden naar nieuwe exploitatie meegenomen. Geen ambities aangetroffen om door bundeling van bijvoorbeeld management, administraties, onderhoud en schoonmaak kosten te besparen.

4.5 Conclusies ten aanzien van de economische structuur

- In de ogen van de commissie moet de economische structuurversterking vooral verwacht worden van de bedrijven die zich naar verwachting in de directe omgeving van het Forum gaan vestigen. Het Forum is de publiekstrekker en zet de toon in het gebied. Het Forum is een instrument om de Oostzijde van de Grote Markt imago, prestige en levendigheid te geven. De investering in het Forum is een teken van vertrouwen en ambitie en stimuleert private partijen om ook in het gebied te investeren. Van een fors gesubsidieerde instelling als het Forum (42% van de totale omzet, zoals blijkt uit het bedrijfsplan) kan niet worden verwacht dat het veel directe effecten heeft op versterking van de economische structuur. Maar het Forum moet nadrukkelijker deel gaan uitmaken van de gebiedsontwikkeling Grote Markt Oostzijde.
- De commissie is van mening dat het ontwerp van het Forum-gebouw geen ruimte biedt voor het toevoegen van commerciële functies zoals winkels. Het onderbrengen van retailfuncties tast het culturele concept van het Forum aan. Dit acht de commissie ongewenst. Bovendien wordt het Forum in belangrijke mate gefinancierd door publieke middelen. Dit staat een commerciële invulling van het Forum in de weg. Kleinschalige commerciële activiteiten zijn alleen mogelijk als deze de culturele functie van het Forum ondersteunen. Het ontwerp van het Forum leent zich nauwelijks voor commerciële functies (behalve horeca). Het is overduidelijk ontworpen als een cultuurgebouw.
- De commissie denkt dat het bij elkaar brengen van de twee partners en de twee collecties in een beeldbepalend gebouw aan de Grote Markt met aantrekkelijke horecavoorzieningen een aanwinst is voor de stad en dus de provincie Groningen. Het Forum betekent een versterking van de Groningse culturele infrastructuur. Deze vormt naast een aantrekkelijke binnenstad met een kwalitatief hoogwaardig winkelbestand en goede horecavoorzieningen een belangrijke troef voor de stad Groningen om de bestedingen van bezoekers en bewoners te vergroten. Het Forum kan een grote impuls geven aan de vitalisering van de onaantrekkelijke Oostzijde van de Grote Markt.

4. Advies Commissie Groninger Forum.

Een nieuwe route naar het Forum

21 april 2011

- Het Forum kan de tweede culturele trekpleister van Groningen worden, naast het Groninger Museum. De uitdaging zal zijn bezoekers van het museum te verleiden om ook het Forum te bezoeken. Bezoekers verblijven daardoor langer in de stad en zullen dus (naar alle waarschijnlijkheid) meer besteden. Het Forum is van belang voor de aantrekkingskracht van de stad voor bewoners, studenten, toeristen/bezoekers en bedrijven (cultuur als vestigingsfactor).
- De commissie realiseert zich dat het domein (cultuurhistorie, informatie, film) en de activiteiten (tentoonstellingen, debatten, lezingen, etc.) van Forum niet automatisch veel landelijke aantrekkingskracht zal uitoefenen. Alleen een aansprekend gebouw met aantrekkelijke horeca is te weinig. Het succes van Forum zal in belangrijke mate worden bepaald door het programma. Hierin zal de Forum-organisatie haar kwaliteiten moeten tonen. Lukt dit dan is wel degelijk landelijke aantrekkingskracht te genereren.

4.6 Aanbevelingen voor verbetering van het proces

Indien de provincie Groningen besluit alsnog € 35 miljoen voor realisatie van het Forum beschikbaar te stellen dan wil de commissie graag de volgende aanbevelingen doen voor het vervolgtraject.

- Het project Forum heeft een frisse doorstart nodig. Het hele plan inclusief de door de commissie aangedragen verbeteringen behoeft een herlancering. Het initiatief moet weer bij de "eigenaren" van het project komen te liggen, de defensieve en reactieve opstelling moet worden afgeschud. De inhoud moet opnieuw centraal komen te staan. De emoties en verkeerde beeldvorming moeten van tafel.
- De commissie stelt vast dat de partners van het Forum zijn opgezadeld met een zeer lastige opdracht. Zij zitten in een spagaat tussen de belangen en de visies van de eigen organisatie en de wens om met elkaar een nieuw concept te ontwikkelen. Deze spagaat is ook zichtbaar in de moeizame pogingen om tot een slagvaardige organisatiestructuur te komen.
- De commissie pleit voor een nieuwe aanpak van het proces tot opening van het Forum. Het project heeft nieuwe, aansprekende en enthousiasmerende trekkers nodig. De spanningsboog naar de opening van het Forum is nog lang. Tot dusver is het project vooral eigendom geweest van de directeurs van de vier toekomstige bewoners en de opgerichte stichting Groninger Forum. Deze partijen hebben grote belangen bij het Forum en zijn niet meer onafhankelijk ten opzichte van het concept dat nu op tafel ligt. Het zal lastig voor betrokken partijen en hun vertegenwoordigers zijn om, gelet op hun belangen en rol in de communicatie de afgelopen tijd, in een nieuwe rol te stappen. De vraag is ook of deze partners in staat zijn het afgebrokkelde draagvlak voor het Forum weer op te bouwen.
- De gemeente dient zich tot de oplevering van Forum meer als eigenaar van het project te manifesteren. Dit betekent onder andere dat de gemeente (in de persoon van de portefeuillehouder) het voortouw neemt, zich nadrukkelijker laat zien en horen bij de communicatie over het toekomstige Forum en zich nadrukkelijker opstelt als opdrachtgever.
- De commissie vraagt zich of het verstandig is geweest om in aanloop naar het Forum een stichting ForumImages op te tuigen met een eigen organisatie, gebouw en budget (met als belangrijkste component de jaarlijkse subsidie van € 2,5 miljoen van de gemeente Groningen).

4. Advies Commissie Groninger Forum.

Een nieuwe route naar het Forum

21 april 2011

De belangrijkste opdracht van ForumImages is om een proeftuin te creëren voor de programmering van het toekomstige Forum en een aanloop te nemen naar de nieuwe organisatiestructuur. Het creëren van een dergelijke entiteit veroorzaakt in de ogen van de commissie een dynamiek in de culturele infrastructuur van Groningen die tot allerlei ongewenste institutionele discussies leidt. Discussies die van betrokken partijen veel energie vergen maar afleiden van de inhoudelijke component van de opdracht. Het risico is zelfs aanwezig dat institutionele discussies de voorbereidingen op het Forum in de weg staan en uiteindelijk tot 'marktbederf' leiden.

- De commissie vraagt zich af of een proeftuin in deze setting (een stichting met een onduidelijk mandaat en een programma in een gerenoveerde bioscoop) kans van slagen heeft. Het Forum zal straks zo fundamenteel anders zijn dat proefdraaien weinig zinvol is. Het programma en de entourage zijn onvergelijkbaar met wat de bezoekers in het Forum zullen gaan meemaken. Daar komt bij dat opening van het Forum niet eerder wordt verwacht dan in 2016. Een proeftuin van minimaal 5 jaar zorgt, om een beeldspraak te gebruiken, voor veel struikgewas en verliest zijn frisse kleuren en patronen. Overigens een alternatief voor een proeftuin is op een systematische wijze gebruik te maken van de ervaringen die elders met clustering van culturele functies en het ontwikkelen van innovatieve culturele concepten in binnensteden zijn opgedaan.
- De commissie geeft in overweging de opdracht aan de stichting ForumImages kritisch tegen het licht te houden. De commissie adviseert de gemeente Groningen en de provincie Groningen in plaats hiervan de volgende opdrachten te formuleren:
 - Stel twee jaar voor de opening van het Forum een intendant aan die als belangrijkste opdracht krijgt om samen met de partners een programma voor de eerste jaren van het Forum te ontwerpen.
 - Stel daarnaast een kwartiermaker aan die namens de Forum-partners de bouw voorbereidt en begeleidt, het concept van het Forum verder uitwerkt en de nieuwe organisatie gaat vormgeven. Stel als voorwaarde dat de organisatiestructuur minimaal één jaar voor opening van het Forum geformaliseerd is.
 - Kies tot de opening van het Forum voor een lichte begeleidingsstructuur. De intendant en de kwartiermaker opereren als een team en hebben elk de gemeente als opdrachtgever.
 - Visualiseer zo snel mogelijk het gebouw en het concept van het Forum. Maak foto's en films en nodig geïnteresseerden uit om een kijkje te nemen in het nieuwe Forum. Verspreid films en ander beeldmateriaal via Youtube, Twitter, Facebook, etc. De technische mogelijkheden om bezoekers in een nog niet bestaand gebouw rond te leiden bestaan al lang. Er zijn veel fraaie voorbeelden van visualisaties van culturele complexen die de tekentafel nog niet hebben verlaten. In zo'n visualisatie moet niet alleen aandacht worden besteed aan het exterieur van het gebouw maar ook aan de programmering/activiteiten.
 - Versterk de relaties met de RUG en de Hanzehogeschool. Deze partijen zijn op strategisch niveau tot dusver onvoldoende bij de planontwikkeling rondom het Groninger Forum betrokken geweest.

4. Advies Commissie Groninger Forum.

Een nieuwe route naar het Forum

21 april 2011

De gemeente en de instituten zelf willen dat de zij met activiteiten, gebouwen, medewerkers en studenten aanwezig zijn en blijven in het centrum. Dat is goed voor de vitaliteit van de stad. Laat Forum een rol spelen bij het vergroten van de aantrekkingskracht van Groningen als studentenstad. Activiteiten die de RUG en de Hanzehogeschool bij het Forum kunnen onderbrengen (huren ruimtes, samen programmeren) zijn bijvoorbeeld congressen, lezingen, recepties, bijeenkomsten in het kader van Studium Generale. Studenten kunnen straks ook terecht in het Forum om te werken en elkaar te ontmoeten. Dit ontlast de nu vaak overvolle Universiteitsbibliotheek.

- Financier deze opdrachten uit de € 2,5 miljoen die de gemeente Groningen jaarlijks beschikbaar stelt voor de ontwikkeling van het Forum. De commissie is ervan overtuigd dat er op deze manier ook extra ruimte ontstaat voor een overrompelend startprogramma in de eerste twee jaar van het Forum.

4. Advies Commissie Groninger Forum.

Een nieuwe route naar het Forum

21 april 2011

Bijlage 1 Profiel van het Forum

Na de gesprekken en de literatuurstudie is bij de commissie een beeld van het Forum ontstaan. Dit profiel moet worden beschouwd als een handreiking aan de kwartiermakers van het Forum die de opdracht zullen krijgen om het concept van het Forum te concretiseren.

- Het Forum is door de centraal gelegen plek en parkeergarage een echte poort naar de binnenstad. Het is de meest centrale plek in het stadshart, toegankelijk met de auto. Alle parkeerders komen via de hal van het Forum de stad in.
- Het Forum biedt onderdak aan de bibliotheek nieuwe stijl (zie OBA) en aan een modern geoutilleerd filmhuis met een kwalitatief hoogwaardig filmaanbod, zonder het grote publiek uit het oog te verliezen.
- Het Forum is er niet alleen voor de stad maar is ook een venster op de regio. In het Forum kunnen bezoekers zoals zien en ervaren wat de regio (o.a. de 40 Groningse musea) te bieden heeft. Het is een etalage van Groningse thema's, trekpleisters en troeven. De etalages zijn continu in beweging en kunnen de vorm hebben van exposities, lezingen en debatten. De programmering gebeurt samen met partners en gastprogrammeurs. Het programma speelt in op actuele thema's en plaatst deze in een historisch en toekomstig perspectief.
- De RUBG en de Hanzehogeschool zijn vaste bespelers van een aantal etalages in het Forum. Hetzelfde geldt voor de grote energiebedrijven die zo belangrijk zijn voor de Groningse economie.
- Het Forum moet vooral laagdrempelig zijn. Grote delen van het Forum zijn in principe gratis toegankelijk. Als bezoeker van de stad moet je er even een kijkje kunnen nemen en een kop koffie of glas wijn kunnen drinken. Architectonisch is het Forum een bezienswaardigheid. Het Centre Pompidou, maar dan in Groningen. Forum is naast het Groninger Museum en de Martini Toren een derde icoon van de stad.
- Het Forum is ook een pleisterplaats. Een plek om te werken en om even af te spreken. Niemand had in 2005 kunnen voorspellen dat het nieuwe werken en de opkomst van de ZZP-ers zo'n vlucht zou nemen. Niemand weet hoe de economie er in 2016 uit zal zien, als het Forum open gaat. Maar het Forum is qua gebouw en opzet zo flexibel dat kan worden ingespeeld op trends in ontmoeten, werken en kennisdelen. De centrale ligging, de prikkelende architectuur, de goede bereikbaarheid en voldoende breedbandcapaciteit maken het tot een ideale hub voor kenniswerkers, creatievelingen, studenten en ouderen. Hippe horeca van Starbucks tot sushi- en pastabar doet de rest.
- Het Forum staat voor de ondernemersgeest van Groningen. Nieuwe, spraakmakende initiatieven maken dat studenten hier graag komen studeren en mensen hier graag komen werken. Deze mensen komen af op een dynamische stad. Een stad die bruist en zichzelf continu opnieuw uitvindt. Een stad met nieuwe, gekke dingen die je niet zo snel zult aantreffen in andere steden van de omvang van Groningen.

4. Advies Commissie Groninger Forum.

Een nieuwe route naar het Forum

21 april 2011

- Het Groninger Forum is een 'landmark building' in de het hart van de Groninger binnenstad. De aantrekkingskracht van het gebouw kan versterkt worden met de aantrekkingskracht van een aantrekkelijk merk. De naam Forum wordt vanzelfsprekend geassocieerd met begrippen als 'centrum', 'ontmoetingsplaats' en een 'levendige vermenging van functies'. Forum is een klassiek begrip dat nadere invulling en dynamiek zal krijgen om het meer eigentijds te maken.
- Onderdeel van citymarketing wordt steeds meer een herkenbare positionering van straten of stadsdelen. Iedereen weet wat de grachtengordel is (wereld erfgoed en elitair), de Ramblas, De Pijp, Covent Garden, Soho (London of New York), Fifth Avenue, de PC, etc. Het Groninger Forum zou de aanleiding en motor moeten zijn van de aanscherping van de positionering van de binnenstad van Groningen. Wat de gehele stad betreft uiteraard samen of in samenhang met iconen als het Groninger Museum, de universiteit/hogeschool, de Martinitoren en het Gas.

4. Advies Commissie Groninger Forum.
Een nieuwe route naar het Forum
21 april 2011

Bijlage 2 Het Forum vergeleken

Groninger Forum	Openbare Bibliotheek Amsterdam	SCHUNCK Heerlen
		
<p>Ontwerp: NL Architects Gepland: 2016 Oppervlakte: 17.000 m² Bezoekersaantal: 1.400.000 (beoogd 2016)</p> <p>Partners:</p> <ul style="list-style-type: none">• Biblionet Groningen• Groninger Museum• Groninger Archieven en GAVA• Arthouse Filmtheater Images <p>Faciliteiten: Expositierruimtes, studieruimtes, auditorium, horeca etc.</p> <p>Activiteiten: Film en documentaire, exposities, festivals, muziek, debatten, journalistieke gesprekken, lezingen en voordrachten, open podia</p> <p>Beoogde effecten:</p> <ul style="list-style-type: none">• Stadsontwikkeling• Impuls voor gebied• Aantrekken van meer toerisme• Versterking van profiel provincie	<p>Ontwerp: Jo Coenen Sinds: 2007 Oppervlakte: 28.000 m² Bezoekersaantal: 1.800.000 per jaar</p> <p>Partners:</p> <ul style="list-style-type: none">• Bibliotheek <p>Faciliteiten: Auditorium, expositieruimten, vergaderruimten, studieplekken, radiostudio, leeszaal, café, restaurant</p> <p>Activiteiten: Tentoonstellingen, voorstellingen, voorleesmiddagen</p> <p>Effecten:</p> <ul style="list-style-type: none">• Stadsontwikkeling Oosterdokseiland• Facilitator creatieve industrie	<p>Ontwerp: Frits Peutz Sinds: 2009 Oppervlakte: Bezoekersaantal: 600.000 per jaar</p> <p>Partners:</p> <ul style="list-style-type: none">• Stadsgalerij Heerlen• Architectuurcentrum Vitruvianum• Openbare Bibliotheek Heerlen• Muziekschool Heerlen• Filmhuis De Spiegel <p>Faciliteiten: Expositierruimtes, filmzalen, restaurant, leslokalen</p> <p>Activiteiten: Rondleidingen, cursussen, workshops, muziek- en toneeluitvoeringen, lezingen, voorleesmiddagen, filmvoorstellingen</p> <p>Effecten:</p> <ul style="list-style-type: none">• Culturele dynamie met aanjagende economische effecten op de creatieve industrie

4. Advies Commissie Groninger Forum.
Een nieuwe route naar het Forum
21 april 2011

Lux Nijmegen

Ontwerp: Jos van Eldonk
Sinds: 2000
Oppervlakte :
Bezoekersaantal: 227.325 (2009)

Partners:

- Filmhuis Cinemariënborg
- Debatcentrum & podium O42
- (binnen het project Mariënborg, waar Lux deel van uitmaakt, ook een bibliotheek en gemeentearchief)

Faciliteiten:

6 filmzalen, vlakke vloer theater, café-restaurant

Activiteiten:

Film, dans, muziek, debatten, festivals, events, filmcursussen en inleidingen

Effecten:

- Gebiedsontwikkeling
- Crossovers film/debat.
- Samenwerking met o.a. IFFR, NFF, IDFA, Cinekid

Kenniscluster Arnhem

Ontwerp: architectenbureau Neutelings Riedijk
Gepland: 2013
Oppervlakte: 12.000 m2
Beoogd bezoekersaantal: onbekend

Partners:

- Bibliotheek Arnhem
- Gelders Archief
- Historisch Museum Arnhem
- Volksuniversiteit Arnhem

Faciliteiten:

Multifunctionele ruimtes, in te zetten als expositieruimte, auditorium, leeszaal, studieplekken of foyer.

Activiteiten:

Presentaties, debatten, optredens, tentoonstellingen

Beoogde effecten:

- Gebiedsontwikkeling, nieuwe trekpleister
- Bereiken van nieuw en jong publiek
- Ontmoetingsplek voor kunstenaars, publiek en bedrijfsleven

4. Advies Commissie Groninger Forum.
Een nieuwe route naar het Forum
21 april 2011

<p>CCCB, Barcelona</p> <p>Ontwerp: Helio Piñón en Albert Viaplana Sinds: 1994 Oppervlakte: 15.000 m2 Bezoekersaantal: 400.000 per jaar</p> <p>Partners:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Provincial Council • Barcelona City Council <p>Faciliteiten: Expositierruimten, bioscoop, auditorium</p> <p>Activiteiten: Tentoonstellingen, debatten, festivals, concerten, filmvertoningen, cursussen, conferenties</p> <p>Effecten:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Impuls voor ontwikkeling van de wijk El Raval 	<p>The Forum, Norwich</p> <p>Ontwerp: Michael Hopkins Sinds: 2001 Oppervlakte: 18.000 m2 Bezoekersaantal: 2.500.000 per jaar</p> <p>Partners / partijen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Norfolk & Norwich Millennium Library • Tourist Information Centre • Kantoren en studio's van regionale televisie- en radiostations BBC Look East en BBC Radio Norfolk <p>Faciliteiten: Auditorium, digitaal beeldarchief Fusion, horeca</p> <p>Activiteiten: Voorlichting over maatschappelijke thema's, amateur theater, outdoor opera- en muziekvoorstellingen, tentoonstellingen, events</p> <p>Effecten:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Toename bezoekersaantal • Impuls voor stadscentrum 	<p>Kulturhuset, Stockholm</p> <p>Ontwerp: Peter Celsing Sinds: 1974 Oppervlakte: 10.000 m2 Bezoekersaantal: 5.000.000 per jaar</p> <p>Partners:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Stockholm Stadsteater • Bibliotheek • Verschillende culturele organisaties <p>Faciliteiten: Filmzalen, theaterzalen, vergader- en studieruimtes, cafés, restaurant</p> <p>Activiteiten: Tentoonstellingen op het gebied van fotografie, mode, beeldende kunst en multimedia, voorleesmiddagen, concerten, discussies en debatten, toneelvoorstellingen, workshops</p> <p>Effecten:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bouw in het kader van uitbreiding en modernisering van het stadscentrum in de jaren 70 • Belangrijke (toeristische) trekpleister
<p>Newseum, Washington</p> <p>Ontwerp: James Stewart Polshek Sinds: 2008 Oppervlakte: 23.000 m2 Bezoekersaantal: onbekend</p> <p>Partners</p> <ul style="list-style-type: none"> • The Freedom Forum • 16 Founding Partners <p>Faciliteiten: 15 theaters, 14 galleries, 2 studio's, 4D time-travel experience, winkels, bezoekerscentrum.</p> <p>Naast het Newseum bevat het complex ook een conferentiecentrum, restaurant en appartementen</p> <p>Activiteiten: Museum over nieuws en journalistiek. Toont 500 jaar geschiedenis van het nieuws. Het belang van persvrijheid als hoeksteen van de democratie staat centraal</p> <p>Effecten:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nieuwe locatie en gebouw hebben voor een toename van bezoekers gezorgd 	<p>Seattle Public Library</p> <p>Ontwerp: Rem Koolhaas Sinds: 2004 Oppervlakte: 38.300 m2 Bezoekersaantal: 2.800.000 per jaar</p> <p>Partners:</p> <ul style="list-style-type: none"> • The Seattle Public Library Foundation <p>Faciliteiten: Vergaderruimtes, auditorium, muziekloukalen, studieruimtes</p> <p>Activiteiten: Tentoonstellingen, lezingen, debatten, (taalen)cursussen, voorleesmiddagen</p> <p>Effecten:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Aantrekken van nieuw publiek • Verlevendiging en ontwikkeling van het gebied • Toename omzet bij bedrijven in de omgeving 	<p>Library of Birmingham</p> <p>Ontwerp: Mecanoo Gepland: 2013 Oppervlakte: 35.000 m2 Beoogd bezoekersaantal: onbekend</p> <p>Partners:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Library of Birmingham • Birmingham Repertory Theatre <p>Faciliteiten:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Volwassen- en kinderbibliotheek, studieplekken, muziekbibliotheek, gezondheidscentrum, multimediaruimte, archiefruimtes, Shakespeare Memorial Room, kantoren, tentoonstellingsruimtes, cafés, lounge, auditorium <p>Beoogde effecten:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Uniek kennis- en cultuurcentrum • Mix van culturele activiteiten, cross overs

4. Advies Commissie Groninger Forum.

Een nieuwe route naar het Forum

21 april 2011

Bijlage 3 Gesprekspartners

De commissie heeft gesproken met de volgende personen:

- Peter Rehwinkel, burgemeester gemeente Groningen
- Ton Schroor, wethouder, gemeente Groningen
- Wessel Rothstegge, projectleider Groninger Forum, gemeente Groningen
- Marcel Poorthuis, directeur dienstverlening en control, gemeente Groningen
- Vertegenwoordigers (meestal voorzitters) van alle fracties in gemeenteraad van Groningen

- Max van den Berg, Commissaris van de Koningin provincie Groningen
- William Moorlag, gedeputeerde, provincie Groningen
- Vertegenwoordigers (meestal voorzitters) van alle fracties in Provinciale Staten van Groningen (samenstelling voor verkiezingen)

- Hans Alders, voorzitter Raad van Toezicht stichting ForumImages
- Bas van Kampen, directeur stichting ForumImages
- Peter Bon, directeur Images Filmtheater
- Eddy de Jonge, directeur Groninger Archieven
- Rob Pronk, directeur Biblionet Groningen
- Kees van Twist, directeur Groninger Museum

- Sibrand Poppema, voorzitter College van Bestuur Rijksuniversiteit Groningen
- Henk Pijlman, voorzitter College van Bestuur Hanzehogeschool
- Marjon Edzes (Fraaylemaborg, Wiedenland), Albert Kraai (Nederlands Stripmuseum), Pauline de Nijs (Grafisch Museum Groningen), Nienke Reeder (Botanische Tuin Pieterburen), namens de 40 regionale musea in de provincie Groningen

- Lambert Zwiers (voorzitter VNO NCW Noord)
- Dirk Nijdam (directeur stichting marketing Groningen)
- Bert Jan Hakvoort (voorzitter Groninger City Club)
- Theo Venema (oud-voorzitter Groninger City Club)
- Gertjan Lankhorst, CEO GasTerra
- Hans Verschoor, journalist
- Ritzo ten Cate, De Ondernemers BV
- Ben Warner, voorzitter Kunstraad Groningen
- Eric Bos, directeur V&D Groningen
- Matthijs van de Lely, algemeen directeur Selexyz
- Walter Seib, algemeen directeur La Place restaurants

5. Raadsvoorstel 'Actualisatie bouw- en grondexploitatie Grote Markt oostzijde/
Groninger Forum.'

17 maart 2016

Raadsvoorstel

Onderwerp **Actualisatie bouw- en grondexploitatie Grote Markt oostzijde/ Groninger Forum**
Registratienr. 5551662 Steller/telnr. Karsens/ Dijkhuis Bijlagen 2

Classificatie Geheim Openbaar
 Vertrouwelijk

Portefeuillehouder De Rook Raadscommissie R&W

Voorgesteld raadsbesluit

De raad besluit:

- I. de geactualiseerde bouw- en grondexploitatie Grote Markt oostzijde/Groninger Forum vast te stellen en de totale kosten van het project Grote Markt oostzijde/Groninger Forum te bepalen op € 253.810.394,-;
- II. de kosten te dekken uit:
 - a. bijdrage Concern € 31,25 miljoen (kapitaallasten te dekken uit structureel nieuw beleid 2005 € 284.000,-, structureel nieuw beleid 2006 € 300.000,-, structureel nieuw beleid 2007 € 400.000,-, structureel beleid 2008 € 400.000,-, structureel nieuw beleid 2009 € 400.000,-, structureel nieuw beleid 2010 € 400.000,-), correctie nieuw beleid 2012 -€ 94.000,-, correctie nieuw beleid 2013 -€ 141.000,-;
 - b. archeologie € 2,60 miljoen;
 - c. bijdrage ISV-subsidie t.b.v. Fietskelder + stadsmeierrechten € 5,05 miljoen;
 - d. bijdrage REP-subsidie € 35,00 miljoen;
 - e. bijdrage provincie voor renteschade € 0,29 miljoen;
 - f. bijdrage EFRO-subsidie € 8,90 miljoen;
 - g. opbrengstwaarde grond- en parkeerexploitatie € 81,68 miljoen;
 - h. huuropbrengst Forum € 21,00 miljoen;
 - i. bijdrage Vindicat voor kelder € 0,91 miljoen;
 - j. bijdrage uit exploitatie Groninger Forum € 0,43 miljoen voor al aanbesteed deel interieur;
 - k. bijdrage Vindicat voor extra wensen € 0,12 miljoen;
 - l. bijdrage Vindicat voor extra wensen € 0,05 miljoen;
 - m. bijdrage uit exploitatie Groninger Forum € 0,48 miljoen voor vergroten restaurant;
 - n. bijdrage van € 0,27 miljoen parkeerbedrijf voor LED-verlichting;
 - o. bijdrage uit exploitatie Groninger Forum van € 0,23 miljoen voor meerkosten Stripmuseum
 - p. bijdrage van 68,0 miljoen van NAM.
- III. de meerkosten van investeringen in het Groninger Forum ten behoeve van de aanpassingen ten behoeve van het Stripmuseum te dekken uit de exploitatie van het Groninger Forum en hiertoe een aanvullend uitvoeringskrediet van € 229.250,- beschikbaar te stellen voor project Grote Markt oostzijde/ Groninger Forum. Met het onder dit besluitpunt genoemde aanvullende krediet komt het totaal verstrekte krediet op € 253.810.394,-;
- IV. geheimhouding te bekrachtigen ten aanzien van bijlagen, juncto artikel 25 lid 3 Gemeentewet
- V. de gemeentebegroting 2016 op programmaniveau overeenkomstig te wijzigen;
- VI. gelet op artikel 25, lid 2 Gemeentewet de door het college opgelegde geheimhoudingsplicht voor de bijlagen 1 en 2 te bekrachtigen.

B&W-besluit d.d.: 17 maart 2016

5. Raadsvoorstel 'Actualisatie bouw- en grondexploitatie Grote Markt oostzijde/
Groninger Forum.'
17 maart 2016

Samenvatting

De bouw- en grondexploitatie van de gebiedsontwikkeling Grote Markt oostzijde/Groninger Forum wordt jaarlijks geactualiseerd. In deze bouw- en grondexploitatie is de actuele financiële situatie verwerkt en worden de risico's en kansen beschreven. De door u vast te stellen bouw- en grondexploitatie is opnieuw sluitend. In deze bouw- en grondexploitatie zijn tevens alle cijfers verwerkt die te maken hebben met het aardbevingsbestendig maken van het Groninger Forum.

Het project Grote Markt oostzijde/ Groninger Forum is inmiddels ruim 14 jaar onderweg sinds de eerste planvorming. Er zijn nog circa 3,5 jaar te gaan voordat het Groninger Forum geopend gaat worden. In deze nota wordt in het kort de stand van project Grote Markt oostzijde/Groninger Forum per deelgebied beschreven. Er zijn drie deelgebieden te onderscheiden:

1. Groninger Forum, Garage, Fietsenkelder en inrichting Nieuwe Markt;
2. Nieuwe Oostwand;
3. Nieuwe Markt zuidzijde.

Er wordt gestreefd naar de realisatie van de belangrijkste projectonderdelen eind 2018. De financieel-administratieve afsluiting van het project wordt niet eerder dan 2020 verwacht. De projectplanning kent de volgende mijlpalen:

- Bouw Nieuwe Markt zuidzijde, medio 2015-medio 2017;
- Inrichting Nieuwe Markt e.a., gefaseerd 2016 t/m 2019;
- Oplevering Groninger Forum, garage en fietsenstalling, eind 2018;
- Inrichting en opening Groninger Forum, 2019;
- Oplevering nieuwe Oostwand 2019;
- Eindafrekening aannemers en leveranciers, eindafrekening REP subsidie, afhandeling nadeelcompensatie, 2019-2020;

Bovengenoemde mijlpalen zijn indicatief. De genoemde mijlpalen zijn als uitgangspunt gehanteerd voor de geactualiseerde bouw- en grondexploitatie.

In september 2015 hebben we u gevraagd vertrouwen te hebben in de afloop van het proces van de realisatie van een aardbevingsbestendig Forum. Met de oplevering van deze Bouw- en grondexploitatie is dat vertrouwen wat ons betreft versterkt.

Aanleiding en doel

Het afgelopen jaar heeft nagenoeg volledig in het teken gestaan van de onderzoeken naar het aardbevingsbestendig maken van het Groninger Forum en de onderhandelingen daarover met NAM en BAM.

Op 9 februari 2015 is de groene NPR gepubliceerd waarin richtlijnen zijn vastgelegd voor aardbevingsbestendige bouwen. Dit was de directe aanleiding voor ons college om - in overleg met de directie van hoofdaannemer BAM - een bouwpaauze van vier maanden in te stellen voor het Groninger Forum. Uiteraard zijn voorafgaande aan dit besluit besprekingen gevoerd met NAM en het ministerie van Economische Zaken. Gedurende het afgelopen jaar hebben we meermaals met genoemde partijen gesproken over het aardbevingsbestendig maken van het Groninger Forum.

Ondertussen waren ABT en BAM gezamenlijk, met behulp van partners uit Nieuw-Zeeland, aan het werk om het Groninger Forum, met behoud van de functionele- en architectonische kwaliteiten, aardbevingsbestendig te maken. Diverse alternatieven hebben daarbij de revue gepasseerd. Uiteindelijk is gekozen voor de optie 'Constructief versterken'. In september 2015 is er een akkoord met NAM gesloten over de hoogte van de vergoeding. In december is het contract met BAM gesloten.

Ondertussen lag het werk op de bouwplaats van het Groninger Forum nagenoeg stil. Alleen de werkzaamheden aan de fietsenstalling zijn voortgezet. Op 8 juli 2015 is het contract met Vapiano getekend. Voor de ontwikkeling Nieuwe Markt zuidzijde (NMZZ) was dit een belangrijke mijlpaal. Vapiano gaat binnen dit project het grootste pand (ca. 1000 m²) huren van ons. Op 5 november 2015 is gestart met de sloop van het laatste deel van de Naberpassage (ingang Poelestraat) en is begonnen met het strippen van Poelestraat 16.

De plannen voor de inrichting van het nieuwe stadsplein de Nieuwe Markt zijn gereed voor inspraak en zullen het inspraaktraject nog voor de zomer doorlopen.

5. Raadsvoorstel 'Actualisatie bouw- en grondexploitatie Grote Markt oostzijde/ Groninger Forum.'

17 maart 2016

Met de motie "Economische effecten Grote Markt oostzijde/Groninger Forum" van 23 juni 2010 verzocht u ons uw raad periodiek te informeren over de economische gevolgen van de ontwikkeling Grote Markt oostzijde/Groninger Forum. Zoals toegezegd, gaan wij in dit raadsvoorstel nader in op de effecten van de investeringen en geven daarmee uitvoering aan de motie. Dit is verwerkt onder de paragraaf "Economisch belang van de komst van het Groninger Forum".

Alle positieve en negatieve financiële gevolgen van ontwikkelingen en voortschrijdende inzichten zijn vertaald in deze geactualiseerde bouw- en grondexploitatie Grote Markt oostzijde/Groninger Forum. Wij bieden u wederom een sluitende exploitatie aan. In bijlage 1 vindt u een overzicht van de voor- en nadelige resultaten.

Omdat openbaarmaking van de informatie in de bijlagen bij dit raadsvoorstel schade kan toebrengen aan de economische en financiële belangen van de gemeente, wordt de inhoud van deze bijlagen u conform artikel 25, lid 2 Gemeentewet onder oplegging van de geheimhoudingsplicht overgelegd. Wij stellen u voor om conform artikel 25, lid 3 Gemeentewet de door ons voorlopig opgelegde geheimhoudingsplicht te bekrachtigen in de eerstvolgende raadsvergadering.

Kader

De ontwikkeling van het plangebied Grote Markt oostzijde/Groninger Forum beslaat, van planvorming tot aan realisatie en ingebruikname, een periode van ruim 18 jaar. Het is duidelijk dat een project van een dergelijke importantie en impact niet van de ene op de andere dag gerealiseerd is. Dit vraagt tijd en een reeks van consistente besluiten welke door uw raad het afgelopen decennium zijn genomen.

Gebiedsontwikkeling in de Groningse binnenstad leidt aantoonbaar tot concrete initiatieven, indirecte effecten, nieuwe investeringen, tijdelijke en structurele werkgelegenheid, winkelomzetten en vastgoedwaarde. De gebiedsontwikkeling Grote Markt oostzijde/ Groninger Forum boort in Groningen nieuwe markten en initiatieven aan. Publieke investeringen leiden zonder twijfel tot de versterking van de draagkracht van de betrokken partners. De bibliotheek versterkt zijn fundament, Images krijgt er filmzalen bij, er wordt een nieuwe markt voor congressen aangeboord en toeristen - waaronder museumbezoekers - verlengen hun verblijf in stad en regio.

Tegelijkertijd krijgt de binnenstad van Groningen een creatieve impuls, wordt het verblijfsklimaat in de binnenstad aantrekkelijker met een derde plein, meer terrassen en nieuwe horeca en winkels. Commerciële partijen worden uitgedaagd om extra vloeroppervlak in te vullen met een complementair en concurrerend aanbod. Die opwaartse beweging is van cruciaal belang voor de ontwikkeling van de binnenstad van Groningen. Stilstand is achteruitgang.

Stand van zaken

De herontwikkeling van de oostzijde van de Grote Markt bestaat uit drie deelgebieden, te weten:

1. Groninger Forum, garage, fietsenkelder en inrichting Nieuwe Markt,
2. Nieuwe Oostwand,
3. Nieuwe Markt zuidzijde.

Per deelgebied behandelen we de stand van zaken en lichten we vooral de voortgang van het afgelopen jaar toe. Een jaar waarin, als gevolg van de aardbevingsproblematiek, vooral veel denk-, teken- en rekenwerk is verricht en helaas minder fysieke werkzaamheden op de bouwplaats. Desondanks zijn wij zeer tevreden over de geboekte voortgang van het afgelopen jaar.

1. Groninger Forum, Garage, Fietsenstalling en inrichting Nieuwe Markt

a. Bouw Groninger Forum, Garage en Fietsenstalling

Op 10 februari 2015 hebben wij op basis van de publicatie van de nieuwe richtlijnen voor aardbevingsbestendig bouwen (NPR) en afspraken daarover met het Rijk, NAM en BAM een pauze ingelast bij de bouw van het Groninger Forum. Na een periode van intensief overleg is op 3 september 2015 een akkoord bereikt met NAM over een bedrag van € 68 miljoen, waarin de versterkingsopgave, de verträgingskosten en de kosten die samenhangen met een sluitende grondexploitatie volledig verdisconteerd zijn.

5. Raadsvoorstel 'Actualisatie bouw- en grondexploitatie Grote Markt oostzijde/
Groninger Forum.'
17 maart 2016

Op 18 december 2015 zijn de contractdocumenten met BAM over de voortzetting van de bouw van het Groninger Forum getekend. De afspraken met BAM passen binnen het financiële kader (krediet), zoals vastgesteld door uw raad op 28 oktober 2015.

Het karakteristieke ontwerp van het gebouw blijft intact. Wel zijn aanpassingen noodzakelijk. De gebouwde bovengrondse kerndelen en delen van de begane grondvloer moeten worden vernieuwd. In december 2015 is gestart met de sloop van deze delen. De bouw van het Groninger Forum wordt in maart 2016 hervat. Het Groninger Forum wordt volgens planning eind 2018 opgeleverd, waarna inhuizing plaatsvindt. Het Groninger Forum gaat in 2019 open.

b. Inrichting Nieuwe Markt

De Nieuwe Markt moet een plein worden dat complementair is aan de Grote Markt, Vismarkt, Waagplein en Martiniekerkhof. Een sterk, duurzaam en tijdloos plein. Inzet is realisatie van een bruisend plein, waar mensen naar toe willen, waar terrassen zijn, en waar activiteiten plaatsvinden. Dit betekent dat ook rondom dit plein wordt ingezet op publiek aantrekkende functies in de nieuwe bebouwing. De ontwikkeling van het Groninger Forum zal de bestaande en nieuwe functies rond het nieuwe plein stimuleren. Ook de ondernemers en vastgoedeigenaren rondom het plein spelen een belangrijke rol in de totstandkoming van de bruisende beleving van het plein.

Op 18 november 2014 hebben wij de ontwerpuitgangspunten voor de Nieuwe Markt vastgesteld en u ter kennisname gestuurd. Daarvoor zijn gesprekken gevoerd met de diverse stakeholders rondom het nieuwe te realiseren plein, waaronder 't Feithuis, VolkerWessels Vastgoed, Vastgoed Horeca Groningen, Kopland, Grand Café Time Out, NL Architects, de stichting Forum, Lefier en Vindicat. De afgelopen tijd zijn de ontwerpuitgangspunten uitgewerkt naar een ontwerp. Daarbij zijn opnieuw de stakeholders rondom het plein geraadpleegd. Het ontwerp voor de Nieuwe Markt is in maart 2016 vrijgegeven voor inspraak.

2. Nieuwe Oostwand

De Grote Markt krijgt de vorm en omvang van voor de Tweede Wereldoorlog. De gevels van de nieuwe Oostwand gaan zo'n 17 meter naar voren. Het plein wordt zo intiemer en gezelliger. Volker Wessels Vastgoed ontwikkelt de nieuwe oostwand. Met uitzondering van het nieuwe pand van studentensociëteit Vindicat atque Polit. Dit pand naar een ontwerp van De Zwarte Hond is in 2014 al opgeleverd en in gebruik genomen.

Momenteel voert Volker Wessels Vastgoed gesprekken met een potentiële eindgebruiker/eigenaar voor de Oostwand. Hoewel we niet vooruit kunnen lopen op de besprekingen achten we deze lead bijzonder serieus en kansrijk. Zoals afgesproken zullen wij u op de hoogte houden van dat proces. De nieuwe Oostwand wordt in 2019 opgeleverd.

3. Nieuwe Markt zuidzijde

De ontwikkeling Nieuwe Markt zuidzijde (NMZZ) omvat verschillende deelprojecten. Het meest in het oog springend is de herontwikkeling van enkele gemeentelijke panden (Poelestraat 16, 18, 24, 26, 28) met de herontwikkeling van tussenliggende panden (Poelestraat 20, 22) die in eigendom zijn van Vastgoed Horeca Groningen (VHG). Met VHG trekken we samen op om de ontwikkeling als geheel gelijktijdig op te kunnen leveren.

Bij Nieuwe Markt zuidzijde is de procedure doorlopen voor de omgevingsvergunning, waarna BAM als aannemer geselecteerd is voor de bouw. Ook is een huurcontract gesloten met de horecaformule Vapiano voor vestiging in pand Poelestraat 16/18. In november 2015 zijn de uitvoeringswerkzaamheden gestart voor Nieuwe Markt zuidzijde. De uitvoeringswerkzaamheden nemen naar verwachting ongeveer een jaar in beslag. De oplevering is gepland in het eerste kwartaal van 2017.

Argumenten en afwegingen

N.v.t.

Maatschappelijk draagvlak en participatie

Het project kent vanaf 2001 een uitgebreide traditie om de burgers te betrekken d.m.v. voorlichting, inspraak en participatie met oa een referendum in 2005 en een publieksenquete in 2007. Momenteel bevinden we ons in de uitvoeringsfase. Gedurende het uitvoeringsproces wordt opnieuw veel aandacht aan de communicatie besteed. Zowel richting de direct betrokkenen (omwonenden, bedrijven en instanties) als de overige Stadgers en de vele belangstellenden van buiten de stad. Op de Grote Markt is hiervoor een

5. Raadsvoorstel 'Actualisatie bouw- en grondexploitatie Grote Markt oostzijde/
Groninger Forum.'
17 maart 2016

informatiecentrum gebouwd, waar niet alleen de voortgang van het project gevolgd kan worden, maar waar men ook met vragen terecht kan. Het informatiecentrum functioneert sinds november 2011. Met de direct omwonenden en de ondernemers rondom de bouwplaats vindt de communicatie plaats via vertegenwoordigers die plaats hebben in de klankbordgroep. Of via het huis-aan-huis bezorgen van brieven.

Burgers kunnen op elk moment van de dag actuele informatie over het project Grote Markt oostzijde/Groninger Forum raadplegen op de projectwebsite: <http://gemeente.groningen.nl/grote-markt-oostzijde>. Via deze site kan men zich ook abonneren op de digitale nieuwsbrief Groningen Vernieuwt die wekelijks verschijnt met actuele informatie betreffende de voortgang van het project en de werkzaamheden die in de week daarop worden verricht. Ook via facebook en twitter worden geregeld updates verstuurd. Op OOGtv wordt elke twee weken het programma "Achter de Rooilijn" uitgezonden over de voortgang van de werkzaamheden.

Financiële consequenties

Uw raad wordt gevraagd de voorliggende geactualiseerde bouw- en grondexploitatie Grote Markt oostzijde/Groninger Forum vast te stellen als financieel kader waarbinnen het project dient te worden gerealiseerd.

De voorliggende bouw- en grondexploitatie Grote Markt oostzijde/Groninger Forum is een actualisatie van de bouw- en grondexploitatie die in november 2014 door uw raad is vastgesteld. De bouw- en grondexploitatie omvat een raming van de kosten en opbrengsten en een afbakening ten opzichte van andere projecten. De bouw- en grondexploitatie is mede gebaseerd op een uitgebreide risicoanalyse. De in deze bouw- en grondexploitatie genoemde bedragen, uitgangspunten en randvoorwaarden vormen het kader voor de verdere aansturing en financiële bewaking van het project.

Sluitende projectbegroting

De huidige exploitatie gaat evenals voorgaande jaren uit van een sluitend financieel resultaat. De geraamde kosten zijn met de opbrengsten in evenwicht. Zowel de kosten als de opbrengsten zijn verhoogd vanwege het aardbevingsbestendig bouwen van het Forum. De totale investeringskosten van het project Grote Markt oostzijde/Groninger Forum worden geraamd op circa € 256,26 miljoen op eindwaarde 31-12-2020. De opbrengsten en bijdragen worden eveneens geraamd op € 256,26 miljoen op eindwaarde 31-12-2020. Een aantal positieve ontwikkelingen in het project hebben geleid tot een extra reserve binnen de grondexploitatie. Het is goed te kunnen melden dat we met een project van een dergelijke omvang in deze fase onze boekhouding op orde hebben. Het komende jaar zal uitwijzen of we deze positieve lijn vast weten te houden ten aanzien van de risico-ontwikkeling. Ons college heeft besloten deze extra reserve binnen de grondexploitatie te houden. De opbouw van deze reserve staat uitgewerkt in bijlage 2.

Aardbevingsbestendig bouwen Groninger Forum

De van de NAM ontvangen € 68 miljoen en de met de BAM overeengekomen afspraken over meerwerk, schadevergoeding, planning en risicoverdeling zijn verwerkt in de bouw en grondexploitatie. Hiermee zijn het grootste deel van de financiële gevolgen van het aardbevingsbestendig bouwen thans goed te begroten en verwerkt. In de bijgevoegde verschillenanalyse (bijlage 2) kunt u lezen tot welke verschillen dit in de bouw- en grondexploitatie heeft geleid.

Voor een aantal schadecomponenten is de definitieve schadeomvang nu nog niet vastgesteld, omdat hiervoor het ontwerp nog verder moet worden uitgewerkt of nadere besprekingen met derden noodzakelijk zijn. In de bijgevoegde verschillenanalyse (bijlage 2) kunt u lezen om welke meerkosten en schadeclaims dit gaat. Voor deze meerkosten en schadeclaims is een "voorlopige reservering" in de bouw- en grondexploitatie opgenomen.

Meerkosten Stripmuseum

De stichting Groninger Forum heeft aangegeven onder andere het Stripmuseum te integreren in het concept. Om het Groninger Forum geschikt te maken voor het Stripmuseum zijn extra investeringen van € 229.500,- noodzakelijk. De opbrengstwaarde voor de Bouw- en grond exploitatie Grote Markt oostzijde/Groninger Forum (overnamesom door het SSC) is met hetzelfde bedrag opgehoofd, zodat de extra investering voor de bouw- en grondexploitatie budgetneutraal is. De extra investering wordt door het SSC vervolgens doormiddel van een opslag op de huur doorberekend aan stichting Groninger Forum, die op haar beurt de extra huur als ook de inkomstenverwachting van het Stripmuseum in haar exploitatie

5. Raadsvoorstel 'Actualisatie bouw- en grondexploitatie Grote Markt oostzijde/ Groninger Forum.'

17 maart 2016

verwerkt. Omdat het hier om een scopewijziging gaat is het formeel noodzakelijk dat uw raad hiervoor een aanvullend krediet beschikbaar stelt.

Verschillen met bouw- en grondexploitatie 2014

Op basis van gerealiseerde voortgang, gewijzigde omstandigheden en voortschrijdend inzicht zijn naast de verschillen als gevolg van aardbevingsbestendig bouwen enkele verschillen in de kosten en opbrengsten opgetreden. In de verschillenanalyse (bijlage 2) kunt u lezen om welke verschillen het gaat. Als gevolg van over de gehele linie gunstige ontwikkelingen is de projectreserve toegenomen.

Krediet

Door uw raad is in totaal € 253.581.144,- aan krediet verstrekt. Dit is inclusief de € 68 miljoen krediet die in oktober 2015 is verstrekt in verband met het aardbevingsbestendig bouwen. Onderstaande tabel geeft een overzicht van de momenten waarop u dit krediet beschikbaar hebt gesteld. Dit krediet overzicht is nog exclusief het krediet dat we thans aanvragen voor meerkosten Stripmuseum. Binnen project Grote Markt oostzijde/Groninger Forum is het gebruikelijk om kredieten aan te vragen op het moment dat verplichtingen worden aangegaan. Zo is onder andere voor de totale aanneemsom een krediet beschikbaar gesteld.

<u>Datum</u>	<u>Krediet</u>
30-12-2002	€ 500.000,-
29-01-2003	€ 420.000,-
28-04-2004	€ 1.580.000,-
25-02-2006	€ 2.500.000,-
28-03-2007	€ 2.500.000,-
18-06-2008	€ 1.250.000,-
29-10-2008	€ 500.000,-
26-11-2008	€ 2.000.000,-
17-06-2009	€ 2.500.000,-
17-06-2009	€ 15.000.000,-
23-06-2010	€ 40.000.000,-
30-11-2011	€ 115.000.000,-
27-06-2012	€ 905.612,-
29-01-2014	€ 122.970,-
26-11-2014	€ 54.735,-
26-11-2014	€ 475.000,-
26-11-2014	€ 272.827,-
28-10-2015	€ 68.000.000,- ±
totaal:	€ 253.581.144,-

Risicobeheersing.

Het project Grote Markt oostzijde/Groninger Forum kent een specifiek risicoprofiel dat wordt beschreven in de bijlage bij de bouw en grondexploitatie (bijlage 3 van bijlage 1). Het risicoprofiel wijkt af van een gemiddeld project van deze omvang, vanwege:

- de complexe binnenstedelijke situatie;
- de complexe samenhang tussen een veelheid aan deelprojecten en aandachtsvelden;
- de afhankelijkheid van ontwikkelingen op de vastgoedmarkt;
- de complexiteit van de constructie van vooral de parkeerkelder;
- een grote kans op vertragingen en vertragingsschade als gevolg van bovenstaande punten.

Vanwege deze factoren blijft het totaalrisico in vergelijking met andere projecten van dezelfde omvang onverminderd groot. Om deze reden wordt er binnen het project Grote Markt oostzijde/Groninger Forum meer dan gemiddeld aandacht besteed aan de risicobeheersing. De aansturing van het project, de budgetbewaking en de risicobeheersing zijn er op gericht om het totale project binnen de financiële kaders van de bouw- en grondexploitatie te realiseren. De ingezette risicobeheersing vormt geen (absolute) garantie dat het project ook binnen de financiële kaders kan worden gerealiseerd. Sommige risico's zijn immers onbeheersbaar voor het project. Wel kan gesteld worden dat door actief te sturen op risicobeheersing, het risicobewustzijn binnen het project groot is en de kans op financiële ontsporingen aanmerkelijk is verkleind.

5. Raadsvoorstel 'Actualisatie bouw- en grondexploitatie Grote Markt oostzijde/
Groninger Forum.'
17 maart 2016

De in de bouw- en grondexploitatie Grote Markt oostzijde/Groninger Forum 2014 opgenomen risicoanalyse is geactualiseerd op basis van recente ontwikkelingen. Ook de risicobeheersmaatregelen zijn geactualiseerd. Door het uitvoeren van deze beheersmaatregelen wordt beperkt zowel de kans dat deze risico's zich voordoen, als de gevolgen indien de risico's zich voordoen. Het risicoprofiel is globaal genomen ongeveer gelijk gebleven. Het subsidierisico is iets afgenomen door de afspraken die de gemeente met de provincie heeft kunnen maken. Het risico voor deelproject Groninger Forum en Parkeergarage is iets toegenomen. Dit komt o.a. omdat de totale projectomvang en de bouwtijd zijn toegenomen.

Aan de hand van een drietal risico's met een aanmerkelijke financiële impact worden hieronder enkele recente ontwikkelingen samengevat:

1. Mogelijke meerkosten realisatie Groninger Forum en Parkeergarage

Eén van de grotere risico's in de bouw- en grondexploitatie was het eventueel optreden van technische problemen bij de realisatie van de bouwkuip voor de parkeergarage. Ervaring leert dat ondergronds bouwen met de nodige technische risico's gepaard gaat. Indien er een technische verstoring optreedt, kan de financiële schade en vertragingsschade groot zijn.

Zoals eerder vermeld is er voorafgaand aan de aanbesteding veel tijd besteed aan de beheersing van dit risico. Onder andere zijn er second-opinions uitgevoerd met betrekking tot constructie, het bestek en de aanbestedingsvorm. Daarnaast is een systeem van monitoring en riskcontrol opgezet in overleg met de verzekering. Elke wijziging wordt getoetst door een riskmanager. Afwijkingen als gevolg van grondzettingen bij omliggende gebouwen worden nauwkeurig in de gaten gehouden. De bouw van de parkeergarage was (februari 2015) al grotendeels voltooid. De begane grondvloer moet echter deels worden gesloopt en opnieuw worden aangebracht voor het aardbevingsbestendig bouwen. Tot op heden zijn er geen technische verstoringen opgetreden bij de sloopwerkzaamheden en opnieuw realiseren van de bouwkuip. De gemeten afwijkingen van omliggende panden vallen allen ruim binnen de vooraf gestelde marges. Het zal zeker tot medio 2016 duren voordat de parkeergarage constructief gereed is en er volledige zekerheid is dat genoemd risico zich niet voordoet. Tot die tijd blijven we het bouwproces nauwkeurig volgen op basis van de ingestoken methode.

Wat vervolgens resteert is het risico op meerkosten voor de bovenbouw en afbouw. Mogelijke oorzaken voor meerkosten kunnen heel divers zijn. Beheersing van de kosten heeft veel aandacht binnen het project. De risicobeheersing en het contractmanagement zijn er op gericht om het deelproject binnen budget te realiseren. Complicerende factor is ook hier het aardbevingsbestendig bouwen. Noodgedwongen hebben gemeente en BAM het ontwerp, de planning en het contract moeten herzien. Deze herziening heeft plaatsgevonden onder constante tijdsdruk. De kans op ontwerpfouten of verschillende interpretaties van het contract is hierdoor toegenomen. Beheersmaatregel is dat gemeente en BAM een vereenvoudigde samenwerking bij interpretatieverschillen hebben afgesproken. Tevens wordt er ook naar gestreefd de hoeveelheid meerwerk te minimaliseren, waardoor BAM voor hen onder beter beheersbare omstandigheden het project kan realiseren.

2. Mogelijke vertragingen oostwand als gevolg van een negatief sentiment in de vastgoedmarkt

Bij de laatst vastgestelde bouw- en grondexploitatie Grote Markt oostzijde/Groninger Forum (24 november 2014) hebben we u geïnformeerd over het risico van mogelijke vertragingen als gevolg van negatief sentiment in de vastgoedmarkt. Aangegeven is dat het project wordt geconfronteerd met aanhoudende negatieve tendensen op de vastgoedmarkt.

VolkerWessels Vastgoed heeft in 2012 aangegeven in te willen spelen op de trend van schaalvergroting in de vastgoedmarkt. Daar waar er duidelijk vraaguitval is bij kleinere winkelruimten werd op dat moment juist een toenemende vraag naar grotere winkelruimten voor grotere winkelformules voorzien. Ook andere functies zoals hotels vragen om grote volumes. Op 24 september 2014 heeft uw raad de partiële herziening van het bestemmingplan vastgesteld. Dit plan maakt grootschalige functies mogelijk. En is vooral flexibeler. Binnen dit bestemmingsplan zijn verschillende opties denkbaar. Het uiteindelijke programma waarvoor gekozen wordt zal afhankelijk zijn van de commerciële partijen die gecontracteerd worden om zich te vestigen in de nieuwe Oostwand. Met u is een traject afgesproken over de vaststelling van de definitieve invulling, mocht deze niet binnen de regels van het plan uitgevoerd kunnen worden en gebruik van de wijzigingsbevoegdheid noodzakelijk is.

5. Raadsvoorstel 'Actualisatie bouw- en grondexploitatie Grote Markt oostzijde/
Groninger Forum.'

17 maart 2016

Om grotere eindgebruikers te kunnen faciliteren is in 2013 ook het hoekpand Grote Markt – Poelestraat aangekocht. U bent hier op 4 juni 2013 per brief over geïnformeerd. Deze maatregelen kunnen worden gezien als beheersmaatregelen om een financieel haalbare ontwikkeling mogelijk te maken in een tijd van economische teruggang. We streven er naar de programmatische kwaliteit optimaal te houden met de door u vastgestelde financiële randvoorwaarden als taakstelling. Wij blijven vasthouden aan een stedenbouwkundig kwalitatief hoogwaardige ontwikkeling ook al kost het extra tijd en inzet in deze economisch onzekere tijden. Daar waar het noodzakelijk is om meer tijd te nemen om potentiële huurders te overtuigen van de unieke kwaliteit van de locatie, wordt deze tijd genomen. Het afgelopen jaar is VolkerWessels vastgoed op basis van het partieel herziene bestemmingsplan de markt gaan verkennen op zoek naar een hoofdhuurder voor de ontwikkeling. Er heeft zich geen mogelijke gegadigde voor grootschalige detailhandel gemeld. Inmiddels heeft ook dit deel van de vastgoedmarkt te maken met vraaguitval. Wel zijn er besprekingen met een horeca/hotel-ondernemer. De besprekingen lopen maar er zijn nog geen zekerheden. Daarom beschouwen we voorsnog het tijdig realiseren van dit projectonderdeel als een van de kernrisico's van het project.

3. Mogelijk subsidierisico

Voor zowel de EFRO-subsidie als de REP-subsidie is een subsidiebeschikking ontvangen van respectievelijk € 8,87 en € 35 miljoen. In beide gevallen bestaat de mogelijkheid dat niet de gehele subsidie kan worden benut, als later blijkt dat onvoldoende aan de subsidievoorwaarden kan worden voldaan. Het gaat hierbij bijvoorbeeld om het tijdig kunnen opvoeren van een bepaald type kosten. Daarom wordt binnen de projectorganisatie specifiek aandacht besteed aan het subsidiemanagement en subsidieverantwoording om de kans op een korting van de subsidies te minimaliseren. Indien nodig wordt bestuurlijk overleg georganiseerd. Op dit moment is dat niet aan de orde.

Voor wat betreft de EFRO merken we dat de controle vanuit Europa op de subsidievoorwaarden steeds verder toeneemt en steeds stringenter vormen aanneemt. De afgelopen jaren is het project onder controle geweest van DG Regio van de Europese Unie en van nationale controle instanties, die het SNN controleren. De conclusie van deze tussentijdse controles is tot op heden steeds positief geweest. Binnenkort wordt de uitkomst van een Europees onderzoek naar de verstrekking van de EFRO subsidie aan het deelproject Grote Markt oostzijde verwacht.

Met betrekking tot de REP is het subsidierisico afgenomen. De provincie verleent medewerking aan de wens van de gemeente om ook de meerkosten voor de aardbeving op te voeren als subsidiabele kosten.

Financiële begrotingswijziging							Bedragen x 1.000 euro	
Programma	Deelprogramma	Directie	I/S	Lasten	Baten	Saldo te	activeren	
02 Economie en werkgelegenheid	02.2 Binnenstad en toerisme	SO Ontwikkeling en Utv	I	230	230	0		
TOTALEN BEGROTINGSWIJZIGING					230	230	0	

Economisch belang van de komst van het Groninger Forum

Met de motie "Economische effecten Grote Markt oostzijde/Groninger Forum" van 23 juni 2010 verzocht u ons uw raad periodiek te informeren over de economische gevolgen van de ontwikkeling Grote Markt oostzijde/Groninger Forum. In deze paragraaf gaan we nader in op de verwachte 6 economische effecten van de investeringen:

1. Binnenstadsbezoek vasthouden en vergroten;
2. Inkomsten binnenstad door bezoekers;
3. Meer werkgelegenheid in detailhandel, horeca en cultuur;
4. Nieuwe bronpunten creëren en daarmee passantenstromen;

5. Raadsvoorstel 'Actualisatie bouw- en grondexploitatie Grote Markt oostzijde/ Groninger Forum.'

17 maart 2016

5. Een trekker op een nieuw plein;
6. Cultuur als vestigingsvoorwaarde.

1. Binnenstadsbezoek vasthouden en vergroten.

De omzet en bezoekersaantallen in de binnenstad van Groningen stagneren de laatste jaren. Sinds 2010 schommelen de bezoekersaantallen. Uit de Detailhandelsmonitor blijkt dat het geschatte aantal bezoekers in 2014 tussen de 23,1 en 25 miljoen ligt. Dit is meer dan het voorgaande jaar waar het aantal tussen de 19 en 22 miljoen werd geschat. Ondanks een stijging van het aantal bezoekers vertaalt dit zich in 2014 niet meteen in een stijging van de omzet. Dit komt doordat in 2014 het bedrag dat elke bezoeker gemiddeld uitgeeft is gedaald.

Binnen de detailhandel vinden er veel bewegingen en verschuivingen plaats. Zo zijn recentelijk onder andere de V&D, DA drogisterijen en de Scapino failliet verklaard. Voorsnog vertaalt dit zich niet in extra leegstand in de binnenstad van Groningen. In de binnenstad van Groningen is in 2015 een kleine 8% leegstand geregistreerd door de Retail database van het landelijk adviesbureau Locatus.

Daarnaast is er in de horeca nog volop dynamiek: het aantal hotelbedden en overnachtingen stijgt sinds 2001 nog steeds.

Bovenstaande past bij de trend dat het motief voor binnenstadsbezoek geleidelijk verandert: waar de binnenstad vroeger de plek was waar je voor al je aankopen heen ging, wordt het bezoekdoel meer en meer recreatief: naar de binnenstad ga je voor een combinatie van gezelligheid, beleving, cultuur, horeca en winkelen. Dit is ook zichtbaar in de cijfers: bijna de helft van de ondervraagden geeft in de Detailhandelsmonitor over 2014 aan niet gericht voor één of enkele winkels naar de stad te komen, maar komt om een tijdje onbevangen te winkelen en rond te kijken, veelal gecombineerd met een bezoek aan de horeca en cultuur. Die verandering in bezoekmotief, gecombineerd met de toenemende concurrentie van internetwinkels en detailhandel aan de randen van de stad, maakt dat de sterke binnensteden van de toekomst meer dan alleen winkelen zijn: ze dienen een goede mix van winkels, horeca, sfeer, cultuur en beleving aan te bieden. De binnenstad van Groningen heeft altijd bijzondere aantrekkingskracht op bezoekers en toeristen gehad, juist door die combinatie van winkelaanbod en cultuur (Groninger Museum, historische binnenstad, evenementen, schouwburg/Oosterpoort). Ook sfeer en gezelligheid worden jaarlijks erg goed beoordeeld. Het verdient aanbeveling om als stad in deze mix te blijven investeren: het winkelaanbod alleen zal in totaliteit namelijk niet significant meer groeien (wel is er sprake van verschuiving) en ook de groei in horeca is eindig. Hoewel de stad de komende jaren inzet op het aantrekken van nieuwe, interessante winkels voor de binnenstad, probeert de behoefte aan schaalvergroting in de binnenstad op te vangen en steeds meer ruimte creëert voor terrassen, zitten mogelijkheden ook vooral in andere bezoekdoelen. Juist in de komende jaren moet de binnenstedelijke economie ondersteund worden met nieuwe impulsen. Dit kan door een nieuw bezoekdoel toe te voegen die beleving centraal stelt en past binnen het recreatieve bezoek. Het Groninger Forum kan deze rol in de toekomst gaan vervullen. Nu gaan bezoekers één dag naar het Groninger Museum of één van de andere musea en winkelen nog aanvullend. Met een nieuwe bezoekattractie, zoals een aantrekkelijk gevuld Groninger Forum, ontstaat er potentieel een reden voor bezoekers om hun bezoek met een dag te verlengen.

2. Inkomsten binnenstad door bezoekers.

De meest recente cijfers uit de Detailhandelsmonitor laten zien dat de gemiddelde binnenstadsbezoeker in 2014 € 27,- per dag besteedt. Dit bedrag schommelt al enkele jaren. In 2011 was het € 35,-, het jaar erop € 29,- en in 2013 € 37,-. Het bestede bedrag wordt uitgegeven in winkels, horeca en aan cultuur.

Uit de voorlopige cijfers van de Toeristisch Recreatieve Ontwikkelingsmonitor blijkt dat in 2015 de verblijfstoeristen in Groningen gemiddeld zo'n € 76,- per persoon per dag uitgaven. De gemiddelde uitgaven liggen hiermee hoger dan in de voorgaande metingen.

Wanneer we uitgaan van een gemiddelde structurele stijging in bezoekers door de komst van het Groninger Forum van circa 660.000 per jaar per jaar, betekent dit een omzetstijging in de binnenstad met circa 23 miljoen euro, oftewel een structurele stijging met 3%. Specifiek hoopt ons college met het Groninger Forum meer toeristen en bezoekers van buiten de nabije regio te trekken.

3. Meer werkgelegenheid in detailhandel, horeca en cultuur.

De binnenstad biedt ruimte aan meer dan 20.000 arbeidsplaatsen, dit is ongeveer 1/6 van het totale aanbod in de stad. Vooral de consumentgerichte sectoren (horeca, detailhandel en leisure), met in totaal circa 7.000 arbeidsplaatsen, hebben de afgelopen jaren te maken met een stagnatie in omzet en het aantal arbeidsplaatsen. Extra bezoekers die aangetrokken worden tot het Groninger Forum, zullen extra omzet genereren en deze zal indirect leiden tot een stijging in het aantal arbeidsplaatsen. De grove aanname dat elke € 150.000,- extra omzet in genoemde sectoren leidt tot een extra arbeidsplaats, laat zien dat de extra

5. Raadsvoorstel 'Actualisatie bouw- en grondexploitatie Grote Markt oostzijde/
Groninger Forum.'
17 maart 2016

bezoekers aan het Groninger Forum naar verwachting circa 150 arbeidsplaatsen extra zullen opleveren in detailhandel, horeca en cultuur. Dit is een stijging van ruim 2%. Essentieel daarbij is ook dat in de Oostwand ruimte gemaakt wordt voor de komst van één of enkele grote retailers. Wanneer gekeken wordt welke (inter)nationale ketens op dit moment een vestigingsbehoefte in Groningen hebben, valt op dat het hierbij bijna zonder uitzondering gaat om ketens die grote winkellopper-vlaktes nodig hebben (> 1000 m²). Deze winkellopper-vlaktes zijn moeilijk te vinden in de historische binnenstad van Groningen; de grootste leegstand bevindt zich namelijk in het segment van kleinere winkelpanden. De komst van één of enkele nieuwe ketens draagt zowel bij aan de aantrekkelijkheid van Groningen als winkelstad, als direct aan het aantal arbeidsplaatsen.

4. Nieuwe bronpunten creëren en daarmee passantenstromen.

De winkelstraten in het oosten van de binnenstad (Nieuweweg, Poelestraat, Damsterdiep, Oosterstraat, Steentilstraat) zijn van oudsher belangrijke commerciële gebieden in Groningen en vormen daarmee een belangrijk onderdeel van (of de aanloop tot) het kernwinkelgebied. Echter, de laatste jaren is, met de komst van de Werkmanbrug en de Westerhaven, het zwaartepunt van het kernwinkelgebied (naast uiteraard de Herestraat) meer rond Folkingestraat, Brugstraat, Vismarkt en A-Kerkhof komen te liggen. Het ontbreekt op dit moment aan bronpunten en autonome trekkers in het oosten van de binnenstad en daarmee aan de voor winkelstraten zo essentiële passantenstromen. Gecombineerd met eerder beschreven detailhandelstrends zorgt dit voor problemen in de winkelstraten aan de oostkant van de stad, zoals leegstand en verpaupering. Dit is vooral zichtbaar in de Oosterstraat en Steentilstraat. Nu het Damsterplein en de Damsterdiepgarage opgeleverd zijn en de bouw van het Groninger Forum gepland is, ontstaan er nieuwe kansen: er kan weer een autonome passantenstroom op gang komen waar de detailhandel in de genoemde straten van zal kunnen profiteren. Dit leidt op dit moment ook al voorzichtig tot nieuwe investeringen. De afgelopen jaren zijn er circa 25 vastgoedeigenaren en winkeliers geweest in de straten in het zuidoosten van de binnenstad die respectievelijk hun pand of hun winkel hebben opgeknapt met behulp van een subsidieregeling van de gemeente. Op dit moment wordt met ondernemers in specifiek de Oosterstraat bekeken op welke wijze zij hun straat nog meer nieuw elan kunnen geven. De vergelijking met de Folkingestraat en het Groninger Museum dringt zich op. Ook hier is twintig jaar geleden een nieuw bronpunt gecreëerd en dit heeft de passantenstroom in de Folkingestraat positief beïnvloed. Tegelijkertijd heeft de gemeente subsidies voor gevelaanpak beschikbaar gesteld. Resultaat was een verveelvoudiging van het aantal passanten en een opfleurend winkelgebied. Indicatief is hierbij de huurprijs, en daarmee de waarde van het commercieel vastgoed die in sommige gevallen in 15 jaar 300-400% gestegen is. In plaats van een huurprijs behorende bij een C-locatie, naderen sommige Folkingestraat-panden nu de huurprijs behorende bij B- en A-locaties, zoals A-Kerkhof en Vismarkt. Hoewel Poelestraat, Nieuweweg, Steentilstraat en Oosterstraat nu juist met leegstand en een gebrek aan voldoende passantenproblemen kampen, gaan zij met het gereedkomen van het Groninger Forum potentieel eenzelfde toekomst tegemoet. Momenteel zien we overigens in vooral in de Carolieweg dat tijdelijke winkels, veelal met startende ondernemers, zich vestigen in leegstaande panden. Als gemeente ondersteunen we deze ontwikkelingen actief. Deze tendens creëert geleidelijk een interessant winkelklimaat die meer bezoekers naar deze kant van de binnenstad zal trekken.

5. Een trekker op een nieuw plein.

Maar niet alleen de aanliggende aanloopstraten zullen naar verwachting profiteren. Met de bouw van het Groninger Forum en de nieuwe Oostwand wordt tegelijkertijd een nieuw plein ontwikkeld, de Nieuwe Markt. Ook deze ontwikkeling is een grote impuls voor de oostkant van de binnenstad: een aantrekkelijk ingericht plein, pal naast een grote publiekstrekker, biedt economische kansen. Naar schatting zullen tussen de 40.000 en 60.000 mensen per week dit gebied bezoeken of passeren. Er ontstaan daarmee mogelijkheden voor nieuwe horeca en detailhandel in dit verblijfsgebied en de vastgoedwaarde zal hiermee stijgen.

6. Cultuur als vestigingsvoorwaarde.

Het belang van cultuur als belangrijke factor in de keuze voor een woon/werkplek is in verschillende wetenschappelijke studies robuust aangetoond. Dit geldt vooral voor hoogopgeleiden en kenniswerkers. Investerings in cultuur door de overheid zijn daarmee cruciaal voor bedrijven en instellingen, voor wie een aanbod van hoogopgeleiden noodzakelijk is. Om als Rijksuniversiteit, UMCG, Hanzehogeschool, energie-industrie, ICT-branche, etc. de kwaliteit te werven die nodig is om in de top van de betreffende sector mee te draaien, is een aantrekkelijk woonklimaat essentieel, zo betoogt bijvoorbeeld onderzoeker Gerard Marlet in zijn artikel 'Het belang van cultuurstad Groningen' van 23-12-2011 in de Atlas voor Gemeenten.

5. Raadsvoorstel 'Actualisatie bouw- en grondexploitatie Grote Markt oostzijde/
Groninger Forum.'

17 maart 2016

Een goede culturele infrastructuur draagt bij aan de aantrekkelijkheid van Groningen als vestigingslocatie voor studenten, ondernemers en kenniswerkers. Een investering in het Groninger Forum als belangrijk element in die culturele basis draagt daarom naar verwachting bij aan een betere instroom van kenniswerkers, een kleinere braindrain van vertrekkende studenten en een groei in ondernemerschap en werkgelegenheid. Uiteindelijk zal dit leiden tot een sterkere economische positie van de stad als geheel.

Directe economische effecten door de bouw

Naast de effecten op de langere termijn zijn en worden er voorafgaand en tijdens de bouw ook aanmerkelijke economische effecten gerealiseerd. Zo worden er door tal van particulieren, als spin-off van het project Grote Markt oostzijde/Groninger Forum in economisch moeilijke tijden, ca. € 5 miljoen geïnvesteerd in het gebied. Aan social return wordt ca. € 3,5 miljoen geïnvesteerd. De totale arbeidsinzet in de bouwsector voor het gebied wordt geschat op ruim 600.000 uren.

Vervolg

Er wordt thans aangestuurd op de realisatie van het gehele project Grote Markt oostzijde/ Groninger Forum in 2019. De projectplanning kent de volgende mijlpalen:

- Oplevering bouw Nieuwe Markt zuidzijde, 2017;
- Start bouw nieuwe Oostwand, medio 2018;
- Inrichting Nieuwe Markt, gefaseerd in 2016 t/m 2019;
- Oplevering Groninger Forum, Parkeergarage en Fietsenstalling, eind 2018;
- Opening Forum, 2019;
- Oplevering nieuwe Oostwand, 2019.

Bovengenoemde mijlpalen zijn indicatief. De genoemde mijlpalen zijn als uitgangspunt gehanteerd voor de geactualiseerde bouw- en grondexploitatie.

Met vriendelijke groet,
burgemeester en wethouders van Groningen,

de burgemeester,
Peter den Oudsten

de secretaris,
Peter Teesink

5. Raadsvoorstel 'Actualisatie bouw- en grondexploitatie Grote Markt oostzijde/
Groninger Forum.'
17 maart 2016

Ingevolge artikel 1:2, eerste lid Awb wordt onder belanghebbende verstaan:
degene wiens belang rechtstreeks bij een besluit is betrokken.

Om als belanghebbende in de zin van de Awb te kunnen worden aangemerkt, dient volgens vaste jurisprudentie een natuurlijk persoon een voldoende objectief, actueel en persoonlijk belang te hebben dat hem in voldoende mate onderscheid van anderen en dat rechtstreeks wordt geraakt door het bestreden besluit. In het onderhavige geval betreft het een besluit tot verlenging van de subsidietermijn. Het karakter van het gebouw het Forum verandert niet door het bestreden besluit. Bezwaarde heeft naar het oordeel van de Kamer dan ook geen persoonlijk belang en wordt niet rechtstreeks door het bestreden besluit geraakt. Voorts is de Kamer van oordeel dat het door bezwaarde aangevoerde, zoals het als belastingbetaler getroffen worden door het bestreden besluit en getroffen worden door horizonvervuiling niet kan worden aangeduid als een specifiek individueel belang dat door het bestreden besluit wordt geraakt. In verband met vorenstaande is de Kamer dan ook van oordeel dat bezwaarde geen belanghebbende in de zin van artikel 1:2, eerste lid van de Awb is.

4. Conclusie en advies

De Kamer adviseert u het ingediende bezwaarschrift wegens kennelijke niet-ontvankelijkheid niet ontvankelijk te verklaren. In verband hiermee heeft de Kamer besloten, gelezen het bepaalde in artikel 7:3 van de Awb, af te zien van het houden van een hoorzitting.

Uw besluit op bezwaar dient u zo spoedig mogelijk doch uiterlijk 23 maart 2016 aan bezwaarmaker toe te zenden, met medezending van een afschrift van dit advies en met vermelding van de mogelijkheid van beroep bij de rechtbank. De Kamer ziet ten slotte graag een afschrift in pdf-bestand van het door u genomen besluit tegemoet.

Kamer I uit de Commissie
rechtsbescherming,

de heer J.W.M. Engels, voorzitter

mevrouw A. Hazewinkel, plv. secretaris